

ประชุม กฎหมายประจำศก

เล่ม ๑๓

กฎหมาย ร.ศ. ๑๑๐-๑๑๑

รวบรวมโดย

นายร้อยตำรวจโท เด็ญร สายลักษณ์

แพทย์ประกาศนียบัตรจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและเนติบัณฑิตสยาม

เคยเป็นผู้สอนกฎหมายณโรงเรียนนายร้อยตำรวจ

และโรงเรียนพลตำรวจ

ดับ

นายบุญเรือง นาคินพคุณ

ประกาศนียบัตรกรมธรรม์และเนติบัณฑิตสยาม

นายบุญธรรม ศิริฤทธิ

เนติบัณฑิตสยาม

และ

นายสำราญ เกตวรรัตน์

สงวนลิขสิทธิ์

พิมพ์ครั้งแรกวันที่ ๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๗๘

ประชุม กฎหมายประจำศก

เล่ม ๑๓

กฎหมาย ร.ศ. ๑๑๐-๑๑๑

รวบรวมโดย
นายร้อยตำรวจโท เดลยร ฉายลักษณ์

แพทย์ประกาศนียบัตร พดลกรรณมหาวิทยาลัยและเนติบัณฑิตสยาม
เคยเป็นผู้สอนกฎหมายในโรงเรียนนายร้อยตำรวจ
และโรงเรียนพลตำรวจ

ฉบับ

นายบุญเรือง นาคินพคุณ

ประกาศนียบัตรครุมัธยมและเนติบัณฑิตสยาม

นายบุญธรรม ศิริฤทธิ

เนติบัณฑิตสยาม

และ

นายสำราญ เกตวรรัตน์

สงวนลิขสิทธิ์

พิมพ์ครั้งแรกวันที่ ๑ กรกฎาคม พ.ศ.

TUBC

14/12/2563

คำนำ

ประชุมกฎหมายประจำศกเต็ม ๓๓ นแบ่งเป็น ๒ ภาค ภาค ๑ รวม
กฎหมายแต่ละประกาศต่าง ๆ ในปี ร.ศ. ๓๓๐ (พ.ศ. ๒๔๓๕) ภาค ๒
รวมกฎหมายแต่ละประกาศต่าง ๆ ในปี ร.ศ. ๓๓๓ (พ.ศ. ๒๔๓๕) กฎ
หมายแต่ละประกาศต่าง ๆ ในปี ร.ศ. ๓๓๐ และ ๓๓๓ น ได้ลงประกาศ
ในราชกิจจานุเบกษาเล่ม ๘ (ประจำ ร.ศ. ๓๓๐) เล่ม ๘ (ประจำ
ร.ศ. ๓๓๓) และบางเรื่องได้ลงประกาศในราชกิจจานุเบกษาเล่ม ๑๐
(ประจำ ร.ศ. ๓๓๒) ซึ่งราชกิจจานุเบกษาทั้ง ๓ เล่มดังกล่าวนี้ ได้
เป็นที่มาของหนังสือประชุมกฎหมายประจำศกเต็ม ๓๓ น

ใบเสร็จรับเงิน

เล่มที่... ๕... เลขที่... ๘๗

วันที่... เดือน... ปี... พ.ศ. ๒๕๖๓

ได้รับเงินค่าหนังสือประชุมกฎหมายประจำศก

เดือน... พ.ศ. ....

จาก... ~~มหาวิทยาลัยสุโขทัย~~ ...

เป็นเงิน... บาท... สตางค์... ไร่แล้ว.

.....

เหรียญก

.....

ผู้รับเงิน

สำนักหอสมุด

สารบัญ

พระราชบัญญัติ

ว.ศ. ๑๑๐ (พ.ศ. ๒๔๓๕)

หน้า

พระราชบัญญัติตัดพาทนะ	ว.ศ. ๑๑๐	๓๗
พระราชบัญญัติเครื่องราชอิสริยาภรณ์สำหรับตระกูล- จอมเกล้าเพิ่มเติม		๓๘
พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมลักษณะกษัตริย์	ว.ศ. ๑๑๐	๗๐
พระราชบัญญัติว่าด้วยแบบอย่างธงสยาม		๗๘

ว.ศ. ๑๑๑ (พ.ศ. ๒๔๓๕)

พระราชบัญญัติว่าด้วยบังคับโทษให้دابาดก่อนฟ้อง ความอาญา		๑๐๓
พระราชบัญญัติว่าด้วยพิไหยหลวง		๑๐๕
พระราชบัญญัติกรมยุทธนาธิการ	ว.ศ. ๑๑๑	๑๓๘
พระราชบัญญัติศักดินาขุนหมื่น นายเวร เดิมย่น		๑๔๕
พระราชบัญญัติจัดการศาลในสนามสถิตย์ยุติธรรม	ว.ศ. ๑๑๑	๑๗๘
พระราชบัญญัติการภาษีอากร	ว.ศ. ๑๑๑	๑๘๖

(๒)

	หน้า
พระราชบัญญัติพิทักษ์ภายใน ร.ศ. ๑๑๓	๒๐๘
พระราชบัญญัติตั้งศาลไปรษณีย์เป็นศาลกงคองตระเวรตำรวจ กรุงเทพมหานคร ร.ศ. ๑๑๓	๒๓๗
พระราชบัญญัติอากรการพนัน ร.ศ. ๑๑๓	๒๕๐
พระราชบัญญัติอากรมหรค์พ ร.ศ. ๑๑๓	๒๕๘
พระราชบัญญัติอากรเครื่องงอนบ ร.ศ. ๑๑๓	๒๖๒

ประกาศกระแสพระบรมราชโองการ

ร.ศ. ๑๑๐ (พ.ศ. ๒๔๓๔)

ประกาศสงกรานต์ ร.ศ. ๑๑๐	๓
ประกาศลดเงินค่าธรรมเนียมหนังสือเบิกคอง	๕
ประกาศเรื่องอนุญาตชดคอง	๘
ประกาศเรื่องชนกรมพระสุริศวัต	๑๓
ประกาศเบ็ดบอนาจคตทเกาะดีชง	๒๔
ประกาศเพิ่มเติมเรื่องเงินพิในยหดวงครงท ๓	๓๖
ประกาศการดมโกชในงานรับพระสุพรรณบัตร	๕๕
ประกาศว่าคควยดงชอญแต่งญเขียนหนังสือพองเรื่องราวแด ฎีกา	๖๕
ประกาศตั้งกรมราชโถกกิจแดภูมิวิทยา	๗๓

(๓)

	หน้า
ประกาศตั้งกระทรวงยุติธรรม	๗๕
ประกาศเลื่อนกำหนดใช้ พ.ร.บ. ด้ตัวพาหนะ ร.ศ. ๑๓๐	๗๖
<u>ร.ศ. ๑๑๑ (พ.ศ. ๒๔๓๕)</u>	
ประกาศตั้งกรรมาธิการ ร.ศ. ๑๓๓	๗๗
ประกาศตั้งตำแหน่งเสนาบดี	๗๘
ประกาศเรื่องดาวหาง	๗๙
ประกาศเรื่องตลาดบางรัก	๘๐
ประกาศธรรมเนียมลงชื่อในท้องตราแต่โบราณแห่งเจ้ากระทรวง ตรวจตราหลวง	๘๒
ประกาศคัดคนผู้พิพากษาแต่เจ้าหลวง	๘๓
ประกาศเลิก การ ถวาย ส้มโกลีใน การ ไล่กันต์ ณ เดือน มกราคม ร.ศ. ๑๓๓	๘๔
ประกาศเปลี่ยนตำแหน่งเสนาบดี	๘๕

กฎเสนาบดีและกฎข้อบังคับต่าง ๆ

ร.ศ. ๑๑๐ (พ.ศ. ๒๔๓๔)

ข้อบังคับสำหรับเจ้าหลวงกองจับกอง ชำระโจร ผู้ร้าย หัว- เมืองฝ่ายตะวันออกแต่ฝ่ายเหนือ	๘๗
--	----

(๔)

หน้า

ข้อบังคับสำหรับนายอากรบ่อนเบี้ย

๕๓

ว.ศ. ๑๑๑ (พ.ศ. ๒๔๓๕)

กฎเด็นาบตี กระทบวงยุติธรรมว่าด้วย การตั้ง ความเก่า มา ยั้งค่าถ	๓๕๕
กฎเด็นาบตีกระทบวงยุติธรรมว่าด้วย ค่าธรรมเนียม คัดดำ- นวน ว.ศ. ๑๑๑	๓๗๐
กฎเด็นาบตีกระทบวงยุติธรรมว่าด้วยคน อนาคตายากจน พ้อง ความ ว.ศ. ๑๑๑	๓๗๒
กฎเป็นข้อบังคับอากรฝิ่นตั้งไว้ โดยเด็นาบตี กระทบวงพระ- คตังมหาตัมบตี ได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตแล้ว ว.ศ. ๑๑๑	๒๖๕
กฎเป็นข้อบังคับอากรสุราตั้งไว้ โดยเด็นาบตีกระทบวงพระ- คตังมหาตัมบตี ได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตแล้ว ว.ศ. ๑๑๑	๒๗๓
กฎเป็นข้อบังคับอากรหยยตั้งไว้ โดยเด็นาบตีกระทบวงพระ- คตังมหาตัมบตี ได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตแล้ว ว.ศ. ๑๑๑	๒๗๕
ข้อบังคับอากรบ่อนเบี้ยตั้งไว้ โดยเด็นาบตีกระทบวงพระ- คตังมหาตัมบตี ได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตแล้ว ว.ศ. ๑๑๑	๒๗๖

(๕)

ประกาศกระทรวงนครบาล

ว.ศ. ๑๑๑ (พ.ศ. ๒๔๓๕)

หน้า

ประกาศกำหนดขนาดตัวพาหนะ

๓๐๓

ประกาศกรมพระนครบาล

ว.ศ. ๑๑๐ (พ.ศ. ๒๔๓๔)

ประกาศว่าด้วยห้ามมิให้ทรงเจ้า ว.ศ. ๑๑๐

๖๘

ว.ศ. ๑๑๑ (พ.ศ. ๒๔๓๕)

ประกาศว่าด้วยตั้งศาลกงตระเวร ว.ศ. ๑๑๑

๓๒๗

ประกาศกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ

ว.ศ. ๑๑๐ (พ.ศ. ๒๔๓๔)

ประกาศเรื่องเงินปีพระบรมวงศานุวงศ์

๖

ประกาศให้เด็กบ่อนเบี้ยใหม่อีก ๓๓ ตำบล

๕๐

ประกาศกรมพระคลังมหาสมบัติเรื่องเบยทองแดง

๕๕

ว.ศ. ๑๑๑ (พ.ศ. ๒๔๓๕)

ประกาศเรื่องการค้าแลกเปลี่ยนป่า

๕๓

(๖)

หน้า

ประกาศกรมพระคลังมหาสมบัติว่าด้วยกระทรวงต่าง ๆ จะ ตั้งของต่างประเทศมาใช้ ในราชการไม่ต้องเสียภาษีเข้า ร.ศ. ๑๑๑	๓๐๐
ประกาศเพิ่มเติมเรื่องลดเงินค่าอากรสำนวน พระราชทานให้ แก่ราษฎรเจ้าของสำนวนจำนวน ร.ศ. ๑๑๑	๓๓๗
ประกาศยกตกแถวถนนบำรุงเมืองถนนเพ็ญนคร พระ ราชทานเจ้าของท	๓๔๓
ประกาศเลิกธรรมเนียมค่าตราหน้าตราตั้งภาษีอากร	๓๕๓
ประกาศเลิกสะพานปลาตำบลคลองหลอด	๓๕๓
ประกาศเลิกค่าธรรมเนียมศาล	๓๕๔

ประกาศ กระทรวงว่าการต่างประเทศ

ร.ศ. ๑๑๐ (พ.ศ. ๒๔๓๔)

ประกาศตั้ง โอดิศาดำหรับบรรจดีตัวตัวเด็ก ซึ่งเป็นเหตุ ให้เกิดโรคที่เมืองไซ่ง่อน	๒๗
---	----

ร.ศ. ๑๑๑ (พ.ศ. ๒๔๓๕)

ประกาศตำแหน่งยศบัณฑิตกิตติมศักดิ์ยศคະมนต์	๓๕๓
---	-----

(๓)

ประกาศและแจ้งความ กระทรวงและกรมโยธาธิการ

ว.ศ. ๑๑๐ (พ.ศ. ๒๔๓๔)

หน้า

ประกาศว่าด้วยขอมบงคบังคับขอตถนนท่าทางรถไฟ	ว.ศ. ๑๑๐	๖๐
ประกาศกรมโยธาธิการว่าด้วยสร้างถนนเยาวราช	ว.ศ. ๑๑๐	๖๖

ว.ศ. ๑๑๑ (พ.ศ. ๒๔๓๕)

แจ้งความว่าด้วยการตัดถนนเข้าตำ		๑๐๓
ประกาศตัดถนนจักรวรรดิ		๑๐๒
ประกาศว่าด้วยการตัดถนนบูรพา	ว.ศ. ๑๑๑	๑๓๑

ประกาศกระทรวงธรรมการ

ว.ศ. ๑๑๑ (พ.ศ. ๒๔๓๕)

ประกาศตั้งโรงเรียนมุดสำมัญ		๑๓๓
----------------------------	--	-----

ประกาศกระทรวงมรุชาธร

ว.ศ. ๑๑๑ (พ.ศ. ๒๔๓๕)

ประกาศในระหว่างการสัญญาโรงพิมพ์ราชาธิปไตย	กับ	
กระทรวงมรุชาธร		๑๒๐

(๘)

หน้า

ประกาศตั้งกองช่างตลอดชุดพระบาท	๓๕๗
ประกาศว่าด้วยขายหนังสือพิมพ์ราชกิจจานุเบกษา ร.ศ. ๓๓๓	๓๕๘

ประกาศกระทรวงเกษตราธิการ

ร.ศ. ๑๑๑ (พ.ศ. ๒๔๓๕)

ประกาศเดือนกำหนดใช้พระราชบัญญัติตัดวัวพาหนะ ร.ศ. ๑๓๐	๓๕๕
--	-----

ประกาศกระทรวงยุติธรรม

ร.ศ. ๑๑๑ (พ.ศ. ๒๔๓๕)

ประกาศว่าด้วยการนัดจำความ ร.ศ. ๓๓๓	๓๖๓
ประกาศว่าด้วยคนอนาถาฟ้องความไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียม ร.ศ. ๓๓๓	๓๖๔
ประกาศว่าด้วยลักษณะรับฟ้อง ร.ศ. ๓๓๓	๓๖๖

ประกาศกรมศุลกากร

ร.ศ. ๑๑๑ (พ.ศ. ๒๔๓๕)

ประกาศเรื่องตักเตือนให้นำเรือที่มดินค้าไปให้เจ้าพนักงานตรวจ	๓๕๕
---	-----

(๕)

๘
เบ็ดเตล็ด

ว.ศ. ๑๑๑ (พ.ศ. ๒๔๓๕)

หน้า

ประกาศขอพระบรมราชโองการว่าด้วยห้ามมิให้ผู้ใดคัดลอก
เรื่องต่างๆ จากหนังสือพิมพ์พระบรมราชโองการไปลงพิมพ์ ว.ศ. ๑๑๑ ๑๓๒

สำนักหอสมุด

ประชุมกฎหมายประจำศก เล่ม ๑๓

ภาค ๑

กฎหมาย ร.ศ. ๑๑๐

(พ.ศ. ๒๔๓๔)

สำนักหอสมุด

ประกาศ

สงกรานต์ปี ๑๑๐

มีพระบรมราชโองการ ให้ประกาศไว้แก่ชนทั้งปวง บันดาท
นบถอพระพุทธเจ้าดาดา แดขรรณเนียมบเดอนวนคน อย่างเช่นไซ้ใน
สยามให้ทราบทั่วกันว่า พระอาทิตย์จะขึ้นสู่ราศีเมศ ๑๑ วัน ๑๒
เดือนเมษายน รัตนโกสินทร์ ศก ๑๑๐ เวลาเที่ยงแล้วกับ ๒๕ นาที
เป็นวันมหาสงกรานต์ ๑๑ วัน ๑๒ เมษายน เป็นวันเนา ๑๑ วัน ๑๒
เมษายน เป็นวันเถลิงศกขจรจุฬศักราชใหม่เป็น ๑๒๕๓ เวลาบ่าย
๕ โมง ๑๕ นาทีกับ ๑๒ วินาที เพราะฉะนั้นในบ้นการท่าบุญแต่เดิม
นักขัตฤกษ์สงกรานต์เป็น ๓ วัน ลักษณะจดหมายวนคนเดือนบไซ้
ตั้ง ๑๑ วัน ๑๒ เมษายน ให้จดหมายลงข้อบในททงปวงว่า รัตน-
โกสินทร์ ศก ๑๑๐ ให้ลงเลขบ้นศกนั้น ๒๕ ตามบี่แผ่นดินไปกว่าจะ
เปลี่ยนศกใหม่เทอญ

๑๑ วัน ๑๒ เมษายน รัตนโกสินทร์ ศก ๑๑๐ ๑๑ วัน ๑๒
๑๒ พฤษภาคม รัตนโกสินทร์ ศก ๑๑๐ ๑๑ วัน ๑๒ เป็นวันประชุมถือน้ำ
พระพิพัฒน์สัตยา ๑๑ วัน ๑๒ พฤษภาคม รัตนโกสินทร์ ศก ๑๑๐ เป็น
วันจะทำพระราชพิธีจรดพระนังคัล ห้ามอย่าให้ราษฎรลงมือทำนา
ก่อนวันนั้น ตั้งแต่ ๑๑ วัน ๑๒ พฤษภาคม ให้ทำนาภายหลังพระราช
พิธีต่อไปตลอดพระราชอาณาเขต วันวิสาขบูชา ทนียมในคัมภีร์
อรรถกถาว่า เป็นวันประสูติ แดตรัสรู้ แดพระปรินิพพานของดัมเด็จพระ

พระพุทธเจ้านั้น บิณฑกขัตติยฤกษ์ วิศาขบูรณมี ตกในวัน ๗ ที่ ๒๓.
 พฤษภาคม รัตนโกสินทร์ ศก ๑๓๐. วัน ๓ ที่ ๒๓ กรกฎาคม เป็นวัน
 เข้าบรมพิธีวัน ๕ ที่ ๒๐ สิงหาคม เป็นวันเข้าบรมพิธีวัน ๗
 ที่ ๑๗ ตุลาคม เป็นวันมหาปวารณาที่เรียกว่าออกพรรษา วัน ๕ ที่ ๑๒
 พฤศจิกายน เป็นวันพระราชพิธีของเป็รียงยกโคม วัน ๕ ที่ ๒๖
 พฤศจิกายน เป็นวันตโคม ให้พระราชวงษานวงษ แดเจ้าท
 ดของรุดีพระบาท แดราชูรบันดาซึ่งได้ตโคมนั้น จึงได้ทราบแล้ว
 ทำตามกำหนดนี้เทอญ

วัน ๒ ที่ ๑๖ พฤศจิกายน เป็นวันที่ขอพรหมณ์จะได้ทำพระราช
 พิธีกฤตเกษมหรือเทวด์ฐาน ถ้าจะทำมาชบูชาจากตรงคณินนิบาตว่าเป
 ็นวันที่ชุมนุมพระดาวก ๑๒๕. พระองค์ พระดัมมาดัมพุทธเจ้าได้ทรง
 แดตง โอวาทปาติโมกขในที่ชุมนุมนี้ วัน ๖ ที่ ๑๒ กุมภาพันธ์
 ขอพรหมณ์จะได้ทำดีวารাত্রีในหอเทวด์ฐานวันพระราชพิธีคเชนท
 ร์คณินนาคสองครั้ง คงทำในวัน ๓ ที่ ๑๒ เมษายน ที่ ๖ ที่ ๗ ตุลาคม
 รัตนโกสินทร์ ศก ๑๓๐. พระราชพิธีดารทคงทำในวัน ๓๐ กันยายน
 ที่ ๑ ที่ ๒ ตุลาคมดารাত্রี ให้การเป็นเสร็จในวัน ๓ ตุลาคม พระ
 ราชพิธีตรียัมพวายเริ่มแต่วัน ๓ ที่ ๕ มกราคม จนวัน ๕ ที่ ๑๕ มกราคม
 ๑๐ ราชตรี พระราชพิธีตรีปวายเริ่มแต่วัน ๕ ที่ ๑๕ มกราคมไปให้
 การเป็นเสร็จในวัน ๒ ที่ ๑๘ มกราคม ๕ ราชตรี พระราชพิธีดัมพจน
 ธินทคงทำตงแต่วัน ๕ ที่ ๒๓ มีนาคม รัตนโกสินทร์ ศก ๑๓๐

ในปี^๕นี้ วัน ๓ เป็นวันธงไชย วัน ๕ เป็นวันอธิบดี วัน ๒ เป็นวัน
อุบาศน์ วัน ๗ เป็นวันโลกาวินาศน์

อนึ่งวันเฉลิมพระชนม์พรรษา ในปีรัตนโกสินทร ศก ๓๓๐^{๒๔} นี ตกใน
วัน ๒ ที่ ๒ กันยายน เวลาบ่าย ๒ โมงกับ ๕๘ นาทีกับ ๑๒ วินาที ตาม
สุริยมาศ

วันฉลอง พระชนม์พรรษาทกในวัน ๒ ที่ ๒๓ กันยายน เวลาเช้า
๒ โมงกับ ๒๕ นาที ตามจันตาริมาศ

วันเฉลิมพระชนม์พรรษาดมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชเทวี ตก
ในวัน ๕ ที่ ๓๐ กันยายน เวลาบ่าย ๕ นาที ตามสุริยคติภาค

วันเฉลิมพระชนม์พรรษาดมเด็จพระโอรสาธิราชสยามมกุฎราช-
กุมาร ตกในวัน ๗ ที่ ๒๗ มิถุนายน เวลา ๒ ยาม ตามสุริยคติภาค

วันเวลาพระอาทิตย์เปลี่ยนขึ้นราศีใหม่ซึ่งเรียกว่าสังกรานตเดือน
นี้ วัน ๓ ที่ ๓๒ เมษายน เวลาเที่ยงแฉกกับ ๒๕ นาที อยู่จนวัน ๕
ที่ ๓๓ พฤษภาคม เวลาเช้า ๕ โมงกับ ๕๘ นาที วัน ๓๕ วัน ๒๘

เมษายน รัตนโกสินทร ศก ๓๓๐ เป็นศฤกษ์มหาศฤกษ์ แฉกไปอยู่
จนวัน ๗ ที่ ๓๓ มิถุนายน เวลา ๒ ทุ่ม วัน ๓๓ วัน ๓๖ พฤษภาคม

เป็นวันศฤกษ์มหาศฤกษ์ แฉกไปอยู่จนวัน ๕ ที่ ๓๕ กรกฎาคม เวลา
เที่ยงแฉกกับ ๒๕ นาที วัน ๓๕ วัน ๒๘ มิถุนายน เป็นวันศฤกษ์มหา-

ศฤกษ์ แฉกไปอยู่จนวัน ๗ ที่ ๓๕ สิงหาคม เวลา ๕ ทุ่ม ๓๖ นาที วัน
ที่ ๓๓ วัน ๒๖ กรกฎาคม เป็นวันศฤกษ์มหาศฤกษ์ แฉกไปอยู่จน

วัน ๓ ที่ ๓๕ กันยายน เวลา ๘ ทุ่ม วัน ๓๕ วัน ๒๘ สิงหาคม เป็น
วันศฤกษ์มหาศฤกษ์ แฉกไปอยู่จนวัน ๖ ที่ ๓๖ ตุลาคม เวลาบ่าย

๑ โมงกับ ๓๒ นาที วันที่ ๓๐ วันที่ ๒๕ กันยายน เป็นวันตฤณมหาศุภ
 แล้วยกไปอยู่จนวัน ๓ ที่ ๓๕ พฤศจิกายน เวลาเช้า ๕ โมงกับ ๓๒ นาที
 วันที่ ๓๕ วันที่ ๒๘ ตุลาคม เป็นวันตฤณมหาศุภ แล้วยกไปอยู่จน
 วันที่ ๓๕ ธันวาคม เวลา ๒ ยามกับ ๒๕ นาที วันที่ ๓๐ วันที่ ๒๕
 พฤศจิกายน เป็นวันตฤณมหาศุภ แล้วยกไปอยู่จนวัน ๕ ที่ ๓๓
 มกราคม เวลาเช้า ๓ โมงกับ ๓๒ นาที วันที่ ๒ วันที่ ๓๗ ธันวาคม
 เป็นวันตฤณมหาศุภ แล้วยกไปอยู่จนวัน ๕ ที่ ๓๓ กุมภาพันธ์ เวลา
 บ่าย ๕ โมงกับ ๓๒ นาที วันที่ ๓๐ วันที่ ๒๕ มกราคม เป็นวันตฤณ
 มหาศุภ แล้วยกไปอยู่จนวัน ๗ ที่ ๓๓ มีนาคม เวลาเช้า ๕ โมงกับ
 ๓๒ นาที วันที่ ๓ วันที่ ๓๖ กุมภาพันธ์ เป็นวันตฤณมหาศุภ แล้วยก
 ไปอยู่จนวัน ๒ ที่ ๓๒ เมษายน วันที่ ๓๑ กรกฎาคม คศ ๑๓๑๓ วันที่ ๒๗
 กุมภาพันธ์ วันที่ ๓๕ มีนาคม เป็นวันตฤณมหาศุภ

ในปีนี้เป็นคราวที่จะมีจันทรุปราคาครึ่งหนึ่งณวัน ๗ ที่ ๒๓ พฤษภาคม

หนึ่ง วันธรรมดาระยะ ซึ่งนิยมตามวิธีบักษคณนะนา เป็นวันที่

รักษาอยู่โดยตลอด แต่ประมุขพิธีกรรม ซึ่งยกย่องกันกับวันพระตามเคย
 มทรทวณในชาวดสยามประเทศทั้งปวงนั้น ในปีนี้ ๒๗ วัน คือวัน ๖
 ที่ ๘ วันที่ ๑๖ วันที่ ๒๓ วันที่ ๓๑ พฤษภาคม วันที่ ๖ วันที่
 ๓ ที่ ๑๕ วันที่ ๒๓ วันที่ ๕ ที่ ๒๘ กรกฎาคม วันที่ ๓ วันที่ ๑๓
 วันที่ ๖ ที่ ๑๕ วันที่ ๗ ที่ ๒๖ กันยายน วันที่ ๓ ที่ ๑ วันที่ ๒ ที่ ๘ วันที่ ๒๖
 วันที่ ๓ ที่ ๒๕ พฤศจิกายน วันที่ ๕ ที่ ๓๐ ธันวาคม วันที่ ๕ ที่ ๗ วันที่ ๕ ที่ ๑๕
 วันที่ ๖ ที่ ๒๒ วันที่ ๖ ที่ ๒๘ มกราคม วันที่ ๗ ที่ ๖ วันที่ ๗ ที่ ๒๗ กุมภาพันธ์
 วันที่ ๓ ที่ ๖ วันที่ ๓ ที่ ๑๓ วันที่ ๒ ที่ ๒๓ วันที่ ๒ ที่ ๒๘ มีนาคม รวม ๒๗ วัน
 นอกจากนั้นแล้วคงต้องกันตามเคย

ประกาศ

ลดเงินค่าธรรมเนียมหนังสือเบ็ดเตล็ด

มีพระบรมราชโองการมาพระบัณฑูรธุระถึงหน้าท ให้ประกาศ
 แก่บรรดาผู้ที่มีเรือค้าขายในระหว่างกรุงเทพฯ แลหัวเมืองชายทะเล
 ให้ทราบทั่วกันว่า เด็ดจ้พระราชดำเนินออกมาประทับอยู่ณเกาะดีซึ่ง
 ครองนี้ ได้ทรงทราบฝ่าตของขลุ้พระบาทว่า ราษฎรถูกค้ำทมิเรือบน
 ทุกคืนค้ำจากหัวเมืองชายทะเลเข้าไปซื้อขายในกรุงเทพฯ ค้องเดี่ยค้ำ
 เบ็ดเตล็ดแต่ค่าธรรมเนียมมากไมใครได้ผลประโยชน์เป็นกำไรมากดม
 ความอูษาห ด้วยทรงพระมหากรุณาแก่ลูกค้ำทงปวง จึงได้โปรด
 เกด้า ให้ดอบบถาเมเจ้าพนักงานได้ความว่า ค้ำธรรมเนียมทเก็บอยู่
 ทุกวันน ไม่ว่าเรือขนาดโตค้องเดี่ยค้ำใบเดรี่จบาทด้ามลืบดองอัฐ
 ค้ำเซอรัคไฟด้ามลืบดองอัฐ ค้ำเบ็ดเตล็ดองแปดบาทด้ามลืบดองอัฐ
 รวมด้าหนึ่งค้องเดี่ยเทยวเดรี่ด้ามลืบดองอัฐ
 ถ้าเรือบนทกเขาเกินห้าเกวียน ยังค้องเดี่ยเงินค้ำหมายอกออย่าง
 หนึ่งเป็นเงินเกบาทด้ามลืบดองอัฐ รวมเป็นยลืบบาท ได้ความค้อง
 ทรงพระราชดำริเห็นวว่า ค้ำธรรมเนียมทเรียกเชนนแรงเหลดอเกิน
 อยู่ ไม่เป็นทางที่จะอดหนุนให้การค้าขายในพระราชอาณาเขตเจริญ
 ชนได้ จึง ทรงพระมหากรุณาโปรดเกด้า ๑ ดำรัสตั้งให้ยกเลิกค้ำ
 ธรรมเนียม ค้อค้ำเซอรัคไฟด้ามลืบดองอัฐ ค้ำใบเบ็ดเตล็ดองแปดบาท
 ด้ามลืบดองอัฐ ค้ำหมายเกบาทด้ามลืบดองอัฐนั้นเดี่ย ให้ค้องเรียก

แต่ค่าใบเสร็จ บาทหนึ่งตามฉบับสองอัฐ ตั้งแต่เดือนมิถุนายน รัตน-
โกสินทร ศก ๓๓๐ หนีไป ถ้าถูกค่าผู้หนึ่งผู้ใดมีเรือนทุกคืนค่าเข้าไป
ค่าขาย ก็ให้เสียค่าธรรมเนียมแต่เท่าที่หมายประกาศมาน

ประกาศไปแต่เขตที่ประทับเกาะสีชังณวันที่ ๓ มิถุนายน รัตน-
โกสินทร ศก ๓๓๐ เป็นวันที่ ๘๒๓๘ ในรัชกาลปัตยุบันนี้

ประกาศ

เรื่องเงินปีพระบรมวงษานุวงศ์

พระเจ้าอนงยาเชอ กรมหมื่นนราธิปประพันธ์พงษ์ รองเสนาบดี
พระคลังมหาสมบัติ รับพระบรมราชโองการได้เกล้าฯ ทรงพระกรุณา
โปรดเกล้าฯ ให้ประกาศแก่พระบรมวงษานุวงศ์ ฝ่ายหน้าฝ่ายในทราบ
ทั่วกันว่า เดิมได้ทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้าฯ ชุบเลี้ยงพระบรม-
วงษานุวงศ์ฝ่ายหน้าฝ่ายใน พระราชทานเบี้ยหวัดเงินกลางปีเงินเดือน
ประจำปี แต่ถึงของจ่ายเป็นต้นว่า เข้าด้านใต้แต่น้ำมันเป็นต้น ถ้า-
หรับพระเกียรติยศอยู่ทุกพระองค์ แต่บางพระองค์ ได้ รับพระราช-
ทานเบี้ยหวัดเงินกลางปี เงินเดือนแต่ถึงของจ่ายบ้าง บางพระองค์
ได้ รับพระราชทานแต่เบี้ยหวัดเงินเดือนแต่ของจ่าย บางพระองค์ ได้
รับพระราชทาน แต่บางพระองค์ ได้ รับพระราชทานแต่เบี้ยหวัดเงิน
กลางปีแต่เงินเดือนบ้าง บางพระองค์ ได้ รับพระราชทานแต่เบี้ยหวัด

แต่เงินกตางบบ้าง บางพระองค์ ได้รับพระราชทานแต่เบี้ยหวัดบ้าง
ต่างกันตามพระยศซึ่งได้ดำรงรับราชการฉลองพระเดชพระคุณ แต่
กำหนดเวลาแจกต่างกัน คือเบี้ยหวัดแจกปลายปี เงินกตางบแจก
กลางปี เงินเดือนของจ่ายแจกทุกเดือน

อนึ่ง ของที่จ่ายนั้นบางที่เป็นประโยชน์สมควรบ้าง ไม่เป็นประ-
โยชน์บ้างนั้น บัดนี้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ดำรัสสั่งให้รวมเงิน
เบี้ยหวัดเงินกตางบ แต่เงินเดือนประจำยศพระบรมวงศานุวงศ์ ซึ่ง
จะได้รับพระราชทานเข้าเป็นยอดเดียวเรียกว่าเงินปี แต่ของจ่ายนั้น
จะเล็ก คิดเป็นราคาเงินเพิ่มพระราชทานแทนแน่เท่ากบอัตราเงินประจำ
เดือนกำหนดแจกเป็นเวลา คือพระบรมวงศานุวงศ์พระองค์ใน
ซึ่งได้รับพระราชทานเงินปีตั้งแต่ปีละยี่สิบชั่งขึ้นไป จะแบ่งเงินปีนั้น
เป็นสี่ส่วน พระราชทานในเดือนมิถุนายนส่วน ๓ เดือนกันยายนส่วน ๓
เดือนธันวาคมส่วน ๓ แต่เดือนมีนาคมอีกส่วน ๓ พระบรมวงศานุวงศ์
ซึ่งได้รับพระราชทานเงินปีตั้งแต่ปีละยี่สิบชั่งขึ้นไปถึงยี่สิบชั่ง จะแบ่งเงิน
ปีนั้นเป็น ๒ ส่วน พระราชทานเดือนกันยายนส่วน ๓ เดือนมีนาคมส่วน ๓
พระบรมวงศานุวงศ์ผู้น้อย ซึ่งได้รับพระราชทานเงินปีตั้งแต่ปีละ ๑๐ ชั่ง
ลงมา กำหนดพระราชทานในเดือนตุลาคมครึ่งเดียว เมื่อถึงกำหนด
เดือนพระราชทานแล้ว ให้พระบรมวงศานุวงศ์ ซึ่งได้รับพระราชทาน
เงินปีทำฎีกาใบเสร็จมารับเงินต่อเจ้าพนักงานกรมตำรวจกระทรวง
พระคลังมหาสมบัติ หนอรัชฎากรพิพัฒน์ ตามจำนวนเงินซึ่งได้รับ
พระราชทานทุก ๆ คราว ฤ็จะรวมรับคราวเดียวเมื่อคราวท้ายก็ได้

แต่ต้องให้มารับไปเสียก่อนดังนี้ เพื่อให้เป็นการเรียบร้อยแก่บำเหน็จ
ของเจ้าพนักงานพระคลังในเวดางบัตถ์

ประกาศมาแต่หอรัษฎากรพิพัฒน์ วันที่ ๒๕ เมษายน รัตนโก-
สินทรศก ๑๓๐

ประกาศ

เรื่องอนุญาตชุกคลอง

พระยามาดกรวงศ์ ที่เกษตราธิบดี รับพระบรมราชโองการได้
เกล้าฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศแก่พระบรมวงษา-
นวงศ์ ข้าราชการของชุดพระบาทฯ ใหญ่ผู้น้อย แลทวยราษฎรทั้งปวง
ให้ทราบทั่วกันว่า

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ตั้งแต่ได้เสด็จเถลิงถวัลยราชสม-
บัติบรมราชาภิเศกแล้ว ก็ได้ตั้งพระราชหฤทัยทรงทูลเกล้าฯ รุงการชุก
คลอง เพื่อให้เป็นมหาชนทั้งปวงได้ ไปมาอาไศรย แลเป็นทางที่
จะให้สินค้าได้บนทุกไปมาโดยสะดวก ทั้งให้ผลแก่การเรือกล่นไรร่น
ซึ่งจะได้เกิดทวชน ในพระราชอาณาจักร เป็นการอุดหนุนการเพาะ
ปลูกในบ้านในเมืองให้วัฒนาเจริญยิ่งขึ้น

จึงได้ โปรดเกล้าฯ ให้มีแม่กองชุกคลอง ชนหลายด้ายหลายตำบล
ทั้งได้พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้เอกชนอื่นชุกคลองใหญ่ แล

คดของนาควย แดในเร็ว ๆ นี้ได้พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้
 ตั้งคอมปนีชดคดของชน ได้รับพระบรมราชานุญาตเป็นประโยชน์พิเศษ
 เพื่อที่จะได้จัดการชดคดของ แดรับจ้างชดคดของในพระราชอาณาจักร
 ให้มากด้วย เป็นที่อดหนุนการเพาะปลูกและการค้าขายให้วัฒนาการ
 ไปบูดยิ่งขึ้นในบ้านในเมือง แต่การที่ได้โปรดเกล้าโปรดกระ
 หม่อมให้ชาตุดของชดพระบาทเป็นแม่กองชดบ้าง เอกชนอื่น ๆ ได้
 รับพระบรมราชานุญาตบ้าง แดคอมปนีชดคดของได้รับพระบรมราชา
 นุญาตพิเศษที่จะได้จัดการชดคดของ แดรับจ้างชดชดบ้าง ในการชด
 คดของเหล่านี้มิควรที่จะชดเดชรรมเนียม ที่ประพฤติกในการรักษาคดของ
 แดการที่จะได้ รับ พระมหากรุณา เป็นประโยชน์พิเศษแก่การที่จะได้
 ชดคดของนั้น ยังเป็นการแยกย้ายกันอยู่ เพราะผู้ที่ได้รับพระบรม
 ราชานุญาตไปเป็นผู้อำนวยความสะดวกความเห็นจัดการไปตามกัน ๆ ยัง
 ไม่เป็นแบบแผนเดชรรมเนียมวิธีเดียวกันได้

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้กระทรวงเกษตราธิการเป็นเจ้าของ
 พนกงานที่จะบังคับบัญชาการรักษาคดของ เป็นกระทรวงที่จะให้อนุญาต
 ชด แดตั้งให้ชด ตามเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นต่อไป แดโปรด
 เกล้าฯ ให้ประกาศให้ทราบทั่วกันว่า บรรดาคดของ ทั้งปวง ที่ได้ชด
 แดแล้วเป็นของหลวงมีแม่กองรักษาอยู่กดี คดของที่เอกชนได้รับพระ
 บรมราชานุญาตไปชดโดยเฉดยเรื่อยไปแก่ผู้รับจองทนา แดผู้ได้รับ
 พระบรมราชานุญาตนั้นยังเป็นที่อยู่ในคดของหนักดี ฤคคดของที่จะขอ
 พระบรมราชานุญาตชดต่อไปกดี ซึ่งเป็นคดของกลางสำหรับมหาชน
 จะได้อาไศรยใช้ทั่วไบนั้น ให้ยกมาชดอยู่ในกระทรวงเกษตราธิการ

โดยตรงกต เจ้าพนักงานกระทรวงเกษตรราธิการจะได้ตรวจดสอบที่ซึ่ง
จะชดคตของแตรายการนั้น ถ้าไม่เป็นการขัดขวางต่อราชการ แด
เลื่อมเดียวประโยชน์แก่มหาชนอื่นแล้ว ก็จะได้นำความขึ้นกราบบังคม
ทูลพระกรุณาขอพระบรมราชานุญาตให้ตามประสงค์ เมื่อทรงพระ
กรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตแล้ว เจ้าพนักงาน
กระทรวงเกษตรราธิการจะได้ทำสัญญากับผู้ขอ อนุญาตใน การที่ ผู้
รับอนุญาตจะต้องประพฤติในการที่จะชดคตของนั้น ทั้งขอบังคับซึ่งจะ
ใดคงไว้ ใหญ่ ที่จะอยู่ในคตของนั้นประพฤติด้วย แลผู้รับอนุญาตจะต้อง
ยอมให้คตบริษัทคตของใดรับจ้างชดคตของก่อนผู้อื่น ถ้าค่าจ้างของ
คตบริษัทคตของน้อยกว่าฤาเด่มอกกับผู้อื่นแล้ว เพราะว่าคตบริษัท
คตของได้รับพระบรมราชานุญาตเป็นประโยชน์ พิเศษในการ ชดคตของ
ฤารับจ้างชดคตของนั้น แต่ถาราคาค่าจ้างของคตบริษัทคตของแพง
ไปกว่าราคาของผู้อื่นที่จะรับจ้าง โดยความดีดยจริงไม่เป็นอบายแล้ว
ผู้รับอนุญาตจะจ้างผู้อื่นชด ไม่จ้างคตบริษัทคตของก็ได้

ข้อ ๕ ผู้ที่ใดรับอนุญาตชดคตของนั้น จะได้รับประโยชน์พิเศษ
คือถ้าชดคตของขนาดเดกทแผ่นดิน ๒ ผัง คตของ ที่ชดซึ่งไม่มีโฉนด ตรา
จองของผูหนึ่งผู้ใด ฤาเป็นทห้ามหวงแล้ว พันคนคตของชนไปข้างละ
๖ วา ทั้ง ๒ ข้างคตของยชนไปยดบห้าเด้น ผู้รับอนุญาตจะจับจองท
หวงห้ามไว้ ได้ ในเขตตามพระราชกำหนดกฎหมาย ถ้าชดเป็น
คตของขนาดกลางผู้ รับอนุญาตจะจับจองทแผ่นดินพันคนคตของชนไป ๖
วา แลจะจองหวงห้ามทแผ่นดินไว้ โดยยชนไปฝั่งละ ๓๐ เด้น ถ้าชด
คตของขนาดใหญ่ ผู้รับอนุญาตจะจับจองทแผ่นดิน พันคนคตของ ๖ วา

ขึ้นไปแล้วจะจองหวงห้ามที่แผ่นดินย่นขึ้นไปได้ ผงละ ๕๐ เส้น แลที่ทั้ง
๒ ผงคตองนนถาเปนนาก้อนสร้างมีไซททกร่างแล้ว จะพระราชทาน
ยกค่านาให้แก่ผู้จับของทนน ๓ บัดวย

ข้อ ๕ คตองผู้ทรบอนุญาตจะชุตขนาดโตขนาดหนึ่ง ทง ๓ ขนาด
กิต เมื่อชุตแล้วผู้ทรบอนุญาตชุตคตอง จะต้องคิดทำที่สำหรับให้ โค
กระบือขามในกำหนดระยะที่อันควร อย่าให้เป็นการกิดขวางแก่ทาง
เรือที่จะอาไศรยไปมาได้ เพราะว่าโคกระบือนั้นเป็นทห้ามไม่ให้ตั้ง
ในถาคตอง เจ้าของโคกระบือที่จับของนาตามถาคตองต้องทำแปลง
ไซหน้าเข้าไปในทของตน สำหรับให้ โคกระบือค้มและอาบ

ข้อ ๖ เจ้าพนักงานกระทรวงเกษตราธิการ ผู้รับพระบรมราช
โองการเป็นผู้ให้อนุญาตในการชุตคตองคงอำนาจไว้ว่า ที่แผ่นดิน
ตองผงคตอง ตงแต่คนคตองย่นขึ้นไปผงละ ๖ วา ยกไว้เป็นทหวง
สำหรับแผ่นดินซึ่งจะไต่เป็นถนนหนทางหวง ให้ราษฎรอาไศรยแล
ไต่ค้อนฝูงสัตว์ไปมาได้ โดยสะดวก ผู้ที่จับของนาทง ๒ ผงคตองจะ
อาไศรยไซ ไต่แต่เป็นทน่าฤคพานน่าเท่านั้น จะปลุกสร้างตั้งไต่ตง
ในททง ๒ ผงคตองก็กำหนดไว้ ผงละ ๖ วาไม่ได้ จะปลุกสร้างถักันไม้
เป็นเขตรทของตนพน ๖ วาขึ้นไปจากคนคตองจึงจะปลุกสร้างได้

ข้อ ๗ ประสงค์พระราชบัญญัตินี้ ฉะเพาะแต่ผู้ขออนุญาตชุต
คตอง แลคตองที่จะชุตสืบไปให้เป็นทางกลางเท่านั้น ไม่เกี่ยวข้องกับ
คตองเก่าที่โตชุตแล้วซึ่งอยู่ในพระราชบัญญัติรักษาคตอง ๓๐ มาตรา
ซึ่งไต่ตงไว้แต่มีเมียโทศกศักราช ๑๒๓๒ ฤชุตถ้ากระ โตงคและท้อ
ในทนาทสวนของตนเอง ก็ไม่เกี่ยวอยู่ในพระราชบัญญัตินี้เหมือนกัน
ประกาศมาณวันที่ ๓๐ พฤษภาคม รัตนโกสินทรศก ๑๓๐

ประกาศ

เรื่องเลขชนกรมพระสุรัสวดี

มีพระบรมราชโองการมานพระบัณฑูรสุรัสวดีถึงหน้าท้าวคำร์ดีเห็น
 เกิด... ให้ประกาศแก่พระบรมวงษานุวงษ ฝ่ายหน้าฝ่ายใน ข้าราชการ
 ผู้ใหญ่ผู้น้อย ฝ่ายทหารพลเรือนในพระบรมมหาราชวังแต่ฝ่ายพระ
 ราชวงศ์บวร แต่บรรดาซึ่งมีเลข มหาตเด็กทนาย ส้ม ทาษ ให้
 ทราบ ทว ก็นว่า การ เก็บเงิน ค่า ข้าราชการเลข มหาตเด็ก ทนาย
 ส้ม ทาษ แต่ก่อนนั้นถ้ามีการ โยชาตั้งใดเกิดขึ้น เป็นต้นว่า ทำกา-
 แพงบ้อมแต่ประตุพระนคร ก็ได้เกณฑ์เก็บเงินเลขเหล่านี้แทนเกณฑ์
 แรงแมาจ่ายทำการเป็นครั้ง ๆ คราว ๆ ตั้งแต่เกิดถึงถวดยราชสมบัติ
 พระบรมราชาภิเศกแล้ว มาจนทุกวันนี้ก็ ไตรงทนมบารุงซ่อมแซม
 พระนครทำการ โยชาต่าง ๆ ให้เป็นประโยชน์แก่แผ่นดินชนเป็นอัน
 มาก แต่เห็นได้ว่าบ้านเมืองมีความเจริญขึ้นเป็นหลายประการ ครั้น
 ฅบักบุญพศก จึง ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ๆ ให้กรมพระสุรัสวดี
 หมายเกณฑ์เก็บเงิน ข้าราชการห้าจำนวน คือ ตั้งแต่ จำนวน บรกา
 เบญจศก ถึงบณตพศกเก็บเงิน ๓ ส่วน ยกพระราชทานเจ้าหมู่ ๒
 ส่วนครึ่งหนึ่ง ตั้งแต่ขานสัมฤทธิศกมาถึงปัจจุศก เก็บเงิน ๕
 ส่วน ยกพระราชทานเจ้าหมู่ ๕ ส่วน เรียกว่าเกณฑ์ ๘ จำนวนอีกครั้ง
 หนึ่งคราว ทั้ง ๒ ครั้งนั้นถ้าเจ้าหมู่ใดได้ตั้งเงินเสร็จแล้วจำหน่ายได้
 ต่อมาตั้งแต่บักบุญพศก กรมพระสุรัสวดียังหาได้เกณฑ์เก็บเงินไม่

เงินค่าราชการซึ่งเก็บได้จากตัวเลขเหล่านี้ ก็เป็นส่วนเงินแผ่นดิน
 สำหรับจ่ายการทูลบำรุงพระนครมาแต่เดิมตั้งน แต่ราชการใน
 บัทยุบหนได้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จ่ายเงินพระคลังมหาสมบัติ
 ออกใช้ทำการโยธาก่อสร้างทูลบำรุงพระนคร หาได้เก็บเงินเลข
 เหล่านี้จ่ายทำการเหมือนแต่ก่อนไม่ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
 ให้เก็บเงินค่าราชการการเลขเหล่านี้ส่งพระคลังมหาสมบัติ ไว้จ่ายใช้
 ราชการอื่นต่อไป ก็ไม่มีใครจะได้ตัวเงินส่งพระคลังมหาสมบัติไว้
 สำหรับจ่ายราชการแผ่นดินสมประโยชน์ของตัว เลขซึ่งต้องเสียแต่หา
 เป็นประโยชน์แผ่นดินไม่ อาศัยเหตุซึ่งทรงพระมหากรุณาโปรด
 เกล้าฯ แก่ไพร่ฟ้าชาวแผ่นดิน มีพระราชดำริจะทูลบำรุงราชการบ้าน
 เมืองให้รุ่งเรืองยิ่งขึ้นไป

จึงมีพระบรมราชโองการมาพระบัณฑูรบุรีดิ่งหนาท ดำรัส
 เหนือเกล้าฯ ดังให้ประกาศพระราชบัญญัติ เรื่องเก็บเงินเลขมหา
 เด็ก ทนาย สัม ทาษ ไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ แต่จำนวนบัญชีนพศก จุฬศักราช ๑๒๕๙ ถึงจำนวน
 รัตนโกสินทรศก ๓๐๘ รวม ๓ ปี ซึ่งกรมพระสุรัสวดียังไม่ได้เกณฑ์
 เก็บเงินข้าราชการนั้น ให้เกณฑ์เก็บเงิน ๓ ล้าน ยกพระราชทาน
 ส่วน ๑ แด่ให้กรมพระสุรัสวดีรับจัดการตามน

ข้อ ๒ แต่จำนวนรัตนโกสินทรศก ๓๐๘ ให้เกณฑ์เก็บเงินค่า
 ราชการเหมือนกันทุก ๆ ปี ให้เจ้าหมื่นจ่าหน้ายตายหนีแฉะราพิการ
 เปนต้นได้เหมือนลักษณะจ่าหน้ายเลขไพร่หลวง คนคงฉกรรจ์มีตัว
 เท่าโดยพระราชทานเจ้าหมื่นอัยยะยัดบ กรมด้วยกระทรวงพระคลัง-

มหาสมบัติ เป็นผู้เร่งให้กรมพระสุรัสวดีตั้งบบาญชยัน แด่หน้าเงินตั้งต่อ
กรมด้วยกระทรวงพระคลังมหาสมบัติตามกำหนด

ข้อ ๓ การชำระเลขตั้งเป็นไพร่หลวงก็ดี การชำระความตั้ง
เลข ก่อวโทษเจ้าหมู่ญาช้อยายกรมก็ดี แด่การชำระเลขจำหน่าย
เป็นต้นนั้น คงเป็นหน้าที่กรมพระสุรัสวดีตามเดิม แต่การชำระในระหว่าง
เจ้าหมู่ ฤๅตั้งบบาญชยันกับเจ้าหมู่ของกรม คือเจ้าของเลขในเรื่อง
เงินนั้นเป็นหน้าที่กรมด้วย กระทรวงพระคลังมหาสมบัติวินิจฉัย

ข้อ ๔ ให้กรมพระสุรัสวดีตั้งบบาญชยันให้แก่กรมด้วย กระทรวง
พระคลังมหาสมบัติตามกำหนด ตั้งแต่คราวเกณฑ์จำนวน ๕ จำนวน
แต่ ๓ จำนวน กับทั้งต่อไป ยินับตั้งบบาญชยันตามแบบทกรมด้วยกระทรวง
พระคลังมหาสมบัติจะกะให้มรายละเอียดว่าจำนวนเลขเท่านั้น จำหน่าย
แด่ตั้งบบาญชยัน กงฉกรรจ์เท่านั้น หักลดพระราชทานเท่านั้น คง
เก็บเงินเท่านั้น แด่การเก็บเงินได้แล้วตั้งบบาญชยันมหาสมบัติ
แด่จำหน่ายใช้ราชการ เท่านั้น ถ้าไม่ยื่น พันกำหนด กรมด้วย
กระทรวง พระคลังมหาสมบัติ มีอำนาจ เกาะเจ้าพนักงาน กรมพระ
สุรัสวดีมาเร่งบบาญชยันได้

ข้อ ๕ การเก็บเงินนั้น กรมพระสุรัสวดีเป็นผู้เก็บตั้งบบาญชยัน
กระทรวงพระคลังมหาสมบัติ ถ้ามิได้เก็บตั้งบบาญชยันด้วยกระทรวง
พระคลังมหาสมบัติ กำหนดให้กรมพระสุรัสวดีตั้งบบาญชยัน
ให้กรมด้วย กระทรวงพระคลังมหาสมบัติเร่ง ถ้ามิได้ตั้งบบาญชยัน
มิได้ตั้งเงินตามกะ กรมด้วยกระทรวงพระคลังมหาสมบัติมีอำนาจ
เกาะเจ้าพนักงานกรมพระสุรัสวดีมาเร่งเองได้

ข้อ ๖ เมื่อกรมด้วยกระทรวงพระคลังมหาสมบัติได้ตัวเจ้า
หนูซึ่งส่งมา ถัดมาหาบัญชีของชาติเจ้าหนู ถ้าเจ้าหนูชี้ตัวมาหาบัญชี
กรมด้วยกระทรวงพระคลังมหาสมบัติชำระคดีคืนได้เอง

ข้อ ๗ กำหนด ซึ่ง กรมพระสุรัสวดีจะไต่ถามบัญชี ยื่นต่อกรม
ด้วยกระทรวงพระคลังมหาสมบัตินั้น บัญชีคราวเกณฑ์ ๕ จำนวน
ยื่นให้เสร็จในภายในเดือนกรกฎาคม รัตนโกสินทรศก ๓๓๐ บัญชี
คราวเกณฑ์ ๕ จำนวนยื่นให้เสร็จก่อนสิ้นเดือนสิงหาคม รัตนโกสินทร
ศก ๓๓๐ บัญชี คราวเกณฑ์ ๓ จำนวน ซึ่ง โปรดเกล้าฯ ให้เกณฑ์
ใหม่กำหนดยื่นให้เสร็จในเดือนตุลาคม รัตนโกสินทรศก ๓๓๐ จำนวน
รัตนโกสินทรศก ๓๐๕ ให้ส่งบัญชียื่นให้เสร็จในเดือน พฤษภาคม
รัตนโกสินทรศก ๓๓๐ ต่อไปให้ยื่นบัญชีรายเกณฑ์เก็บเงินให้เสร็จ
ในก่อนสิ้นเดือนพฤษภาคมทุก ๆ ปี

ข้อ ๘ กำหนดการตั้งเงินหนี้ ถ้าเจ้าพนักงานกรมพระสุรัสวดี
ยื่นบัญชี ต่อกรมด้วยกระทรวงพระคลังมหาสมบัติเสร็จแล้ว กรม
ด้วยจะได้อะไรให้ตั้งเป็นรายเดือนกว่าจะ สิ้นบิตตามจำนวนเงินมาก
แถมน้อย

ข้อ ๙ ถ้าถึงกำหนดยื่นทางว่า เจ้าพนักงานกรมพระสุรัสวดี
ไม่ได้ ยื่นกต ถึงกำหนดตั้งเงินมิได้ตั้ง แต่ไม่ตั้งตัวคนเป็นหนี้หลวง
มากดี เจ้าพนักงานกรมด้วยเพิกเฉยเสีย ไม่เร่งรัดเกาะกุมกันมาซึ่ง
เร่งตามพระราชบัญญัติ ถ้าการขัดข้องสิ่งไรที่พ้นอำนาจ เจ้าพนักงาน
กรมด้วยจะทำได้ ไม่นำชนเด่นขอต่อเดนาบติกระทรวงพระคลัง
มหาสมบัติ ปลอ่ยให้เงินหลวงคงค้างฤาสูญไปก็ดี เพราะมิได้ทำ

ตามพระราชบัญญัติเท่าไร อธิบดีเจ้ากรมแตรองอธิบดี ฤาปลัด
กรมผู้รับผิดชอบราชการกรมตำรวจต้องมีโทษ ฤาต้องใช้เงินหลวง
ที่ทำให้ตกขาดไปนั้นให้เต็ม ถ้าแตรองพระสุริยวงศ์เดชะราชการ
ปล่อยให้เจ้าหม่หลบหลีกหนีหายไป โดยที่ไม่เอาใจใส่ต่อราชการ
พิจารณาเป็นลัทธิต้องมีโทษ ฤารับใช้เงินหลวงนั้นจึงเต็มเหมือนกัน

ข้อ ๓๐ เมื่อกรมตำรวจได้รับเงินค่าราชการเหล่านี้ไว้แล้วในจำนวนเดือนหนึ่งเท่าใด ให้ทำใบนำ ๆ เงินนั้นส่งยังกรมเก็บกระทรวง
พระคลังมหาสมบัติในเดือนที่สองให้เสร็จ แลถึงกำหนดสิ้นปี ๆ หนึ่ง
ให้ กรมตำรวจ ขบباطุธิ รายละเอียด แลรายงาน เสนอเสนาบดี กระทรวง
พระคลังมหาสมบัติ เพื่อจะได้นำความขึ้นกราบบังคมทูลพระ
กรุณาไม่ช้ากว่าเดือนมิถุนายน พระราชบัญญัติเรื่องเสนาบดีเด็ก
ทนาย ส้ม ทาษ ๓๐ ข้อนี้ เสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ
เป็นผู้รักษา

ประกาศมาณวันที่ ๓๐ เดือนมิถุนายน รัตนโกสินทร์ศก ๓๓๐ เป็น
วันที่ ๘๒๕๗ ในรัชกาลปัตยุบันนี้

พระราชบัญญัติ

สัตว์พาหะนะ ร.ศ. ๑๑๐

มีพระบรมราชโองการมา พระบัณฑิตูรสุริยวงศ์ถึงหน้าท ดำรัสเห็น
เกล้าว่า การที่จะระงับโจรผู้ร้ายตกข้างมาโคกระบือ คือสัตว์ที่เป็น

พาหะนั้น ทรงพระราชดำริเห็นว่า การทจตรักษาอยู่ตามพระราช
 บัญญัติทุกวันนี้ ยังไม่พอเป็นทบ้องกันใดดแท้ ออกประการหนึ่งภาษ
 สัตวทเป็นพาหะนระบรททุกออกไปต่างประเทศนั้น มีกำหนดเป็นพิกต
 ไม่เต็มอกนทวไปใพระราชอาณาเขตร เป็นการลำบากแก่ทางค้า
 ขายอยู่ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เสนาบดีประชุมปรึกษา
 พร้อมกัน ทำความเห็นชนกราบบังคมทูลพระกรุณาทรงพระราชดำ
 ริเห็นชอบด้วยแล้ว จึงมีพระบรมราชโองการดำรัสเห็นอเกล้าฯ
 ดังให้พระยาภาคกรวงษทกระเชตรราชบดิ คราพระราชบัญญัติสำหรับ
 จักรการเรือสัตว์ทเป็นพาหะนระแกไซพระราชบัญญัติเก่า โดยพระ
 บรมราชประสงค์งน

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้ ให้เรียกว่าพระราชบัญญัติสัตว์
 พาหะ ระันโกดิษทรศก ๑๓๐

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ จะโตไซตงแตงนท ๑ เมษายน
 ระันโกดิษทรศก ๑๓๑ ตลอดทวไปใพระราชอาณาจักรดยาม เว้น
 ใไว้แต่หัวเมือง ฤาตำบล ฤาประเทศราชแห่งใดแห่งหนึ่ง ซึ่งกระ
 เกษตราชบดิได้รับพระบรมราชานุญาตให้ประกาศใไว้ในราชกิจจานุ
 เบกษานน

มาตรา ๓ พระราชบัญญัติโคกระบอดงวัน ๒ ชน๗ค้ว เดือน๗
 บัชวดอัฐศก จุศศักราช ๑๒๓๘ แดทองตราเพิ่มเติมพระราชบัญญัติ
 ดงวัน ๑ ชน ๓ค้ว เดือน ๕ บัชวด ยังเป็นอัฐศก จุศศักราชยังเป็น
 ๑๒๓๘ แดทองตรากำหนดพิกษภาษ โคกระบอด ดงวันท ๑๘ เดือน
 กรกฏาคม ระันโกดิษทรศก ๑๐๘ นั้น ให้ยกเลิกเดี่ยตงแตงนทไซ
 พระราชบัญญัติไป

มาตรา ๕ ในพระราชบัญญัตินี้ คำว่า นายตลาดสดนั้นประ-
 ดังก็คือว่า นายกองตระเวนนคราภิบาลกิต ฎาเจ้าพนักงานอื่น ๆ ที่
 ใ้รับตราตั้งเป็นการพิเศษเฉพาะสำหรับการหนักัด ฎากรรมการนาย
 ตำบลนายบ้านนายแขวงอำเภอท่านผู้ใดผู้หนึ่ง ซึ่งผู้ว่าราชการเมือง
 ฎาเจ้ากรมกองตระเวนโตตงชนกิต รวมอยู่ในคำว่า นายตลาดสด
 นั้นทั้งนี้ คำว่า ตลาดพาหะนั้นประดังก็คือว่าเป็นตลาดเหล่านี้ คือ
 ซ่างพราย ซ่างพง ฎุกซ่าง มาทุกชนิด มาผู้ นางมา ฎุกมา ฎอ
 ฎาทงผู้เมีย แดฎุก โคผู้ นางโค ฎุกโค ฎะบือผู้ นางฎะบือ
 กบฎุกฎะบือเท่านั้น

มาตรา ๕ ให้กระทรวงกระทรวงการเป็นเจ้าพนักงานนำท
 รักษาราชบัญญัตินี้ แดกระทรวงการบดมาจาทจะตงชอบงคบ
 ฎาสำหรับการทจรักษาราชบัญญัตินี้ด้วย ชอบงคบชงกระทรวง
 ฎิบตจะโตตงชนไวเป็นชอชบายแก ไซความตามพระราชบัญญัตินี้
 เมื่อใ้รับพระบรมราชานุญาตแล้ว แดใ้ตงพิมพ์ในราชกิจจานุเบก-
 ษา ประกาศใ้ทราบทวกันใ้กำหนดสามเดือนแล้ว ชอบงคบนั้น ๆ
 ใ้ไซ ใ้ได้เหมือนเป็นส่วนของพระราชบัญญัตินี้เหมือนกัน

มาตรา ๖ ใ้ผู้ว่าราชการเมืองซึ่งใ้รับอนุญาต แดชอบงคบ
 ของกระทรวงการบด จดการตงตลาดสำหรับชอขายสดพาหะนั้นใน
 แขวงตำบลเมืองนั้น แดใ้มีโรงทพกราชฎูรนำสดพาหะนั้นมาชอ
 ขายแดกเปลยนใ้บ่นแกกัน ตลาดนั้นควรจะมีตักกแห่งในหวเมืองนั้น
 แดแต่ผู้ว่าราชการเมืองจะเห็นสมควร แต่ต้องใ้มีใบบอกเข้ามา
 วางแเวแดบอกมายังกระทรวงกระทรวงการด้วย ในแขวงกรุง-

เทพฯ นั้นให้กรมพระนครบาลจัดการตั้งตลาด เหมือนกันกับ ทว่าไว้ใน
หัวเมืองนนทวย

มาตรา ๗ เมื่อใดตั้งตลาดเป็นทชนแล้ว ให้ผู้ว่าราชการแต่งตั้ง
ให้มพนักงาน เป็นนายตลาดตั้งตัวประจำอยู่ที่ตลาดนั้นตามกำหนดวัน
นั้น จะเป็นเดือนเป็นบักษณะกรงกอน ก็ให้ประกาศไว้ให้ราษฎร
ทราบทั่วกัน จะได้นำสัตว์มาซื้อขายแลกเปลี่ยนให้บันทึกตามกำหนด
แต่ให้มพนักงานเป็นพนักงานรักษาในทชน แต่ผู้ช่วยผู้จดบัญชีเพื่อ
ที่จะได้ให้เรียบร้อยเป็นทศตวก ในการซื้อขายแลกเปลี่ยนให้บันทึก
กัน ในทชน ใน แขวง กรุงเทพฯ ให้ได้หน้าบดกระทรวงเมืองจัดการ
เหมือนอย่างผู้ว่าราชการในหัวเมืองต้องจัดตามพระราชบัญญัติ

มาตรา ๘ นายตลาดตั้งตัวนั้นจะต้องรับสมุดแบบพิมพ์หนังสือตรา
สาร (อย่างแบบที่ ๓ ในท้ายพระราชบัญญัติ) แต่บัญชีรายเดือน
รายปี (อย่างแบบที่ ๒) ซึ่งกระทรวงกระทรวงการ จะได้นำไป
ยังกระทรวงเมืองในกรุงเทพฯ แต่ผู้ว่าราชการเมืองในหัวเมืองนั้นไป
ทำหนังสือซื้อขายแลกเปลี่ยนให้บันทึกตามพระราชบัญญัติ แต่จดบัญชี
ตามข้อบังคับสำหรับอธิบายความตามพระราชบัญญัติทุกประการ

มาตรา ๙ บรรดาสัตว์พาหะนทชซื้อขายกันก็ แลกเปลี่ยนกัน
ก็ ถ้าจะให้บันทึกก็ ต้องให้นำสัตว์พาหะนทชมายังตลาดตั้งตัว
ประกาศไว้ในวันชวโมงหนึ่งเป็นอย่างน้อยที่สุด ก่อนเวลาที่จะซื้อขาย
แลกเปลี่ยนให้บันทึกกันแลกันแล้ว จึงทำหนังสือตราสารให้เป็นการ
ซื้อขายแลกเปลี่ยน ถ้าให้บันทึกได้ตามข้อใจ ถ้าผู้หนึ่งผู้ใดไม่ทำ
ตามข้อความในพระราชบัญญัติมาตรานี้ ไปดอบดกซื้อขายแลกเปลี่ยน

ฎาให้บันทึกอย่างอื่นนอกจกความมาน พิจารณาเป็นลัษณะ
ให้รับเอาลัษณะพะนะเป็นของแผ่นดิน แลถ้าได้ตัวผู้ขายผู้แลกผู้ให้
ด้วยแล้ว ก็ให้ปรับใหม่ผู้นอกเป็นเงินเท่าราคาลัษณะพะนะลัษณะ
ต้องรับนั้นเป็นพิไนยหุดวงด้วย

มาตรา ๓๐ ลัษณะพะนะที่ของรับไว้เป็นของแผ่นดินนั้น ให้
จัดการประกาศให้ราษฎรทั่วกันก่อนเดือนหนึ่ง แล้วยายทอดตลาด
ไปตามข้อบังคับกระทรวงเกษตราธิการ แลเงินที่ได้จากการขายทอด
ตลาดนั้น แลเงินพิไนยที่ได้ตามพระราชบัญญัตินั้น ให้จำหน่าย
ใช้ราชการตามข้อบังคับกระทรวงเกษตราธิการ ซึ่งจะได้ทำขึ้นไว้
ตามความในพระราชบัญญัติ แต่ลัษณะพะนะที่ของรับนั้น เมื่อก่อน
ขายทอดตลาด ถ้ามีเจ้าของเดิมซึ่งไม่ได้กระทำผิดพระราชบัญญัติ
มาคิดตามพบปะเพราะเหตุของถูกใจผู้รายลัษณะมาแล้ว ต้องให้คืน
ลัษณะพะนะนั้นให้ไป ถ้าได้ขายทอดตลาดลัษณะพะนะนั้นแล้ว
จึงมีเจ้าของเดิมมาร้องขอ ก็ต้องให้ไถ่กันได้ตามความที่ไว้ใน
มาตรา ๓๓ นั้น

มาตรา ๓๑ ในการที่นายตลาดลัษณะจะนั่งกำกับ ซึ่งขายแลก
เปลี่ยนฎาให้บันทึกลัษณะพะนะซึ่งกันแลกกันนั้น ถ้ามีผู้ใดนำลัษณะ
พะนะมาตามพระราชบัญญัติ ก็ให้ทำหนังสือตราด้า (ตามแบบ
ที่ ๑) ให้แก่ผู้บันทึกโดยลำดับควรจะทำก่อนแลหุดวงซึ่งกันแลกกัน ใน
หนังสือตราด้านั้นต้องให้เขียนเลขตามลำดับ ฉบับที่ได้ทำในตำบล
ตลาดนั้น เขียนเลขประจำตลาด เขียนชื่อตำบลตลาดนั้นตั้งอยู่ เขียน

ขอแขวงเมืองนน เขยงค์ภมาค้วณบ เขยन्छอแดทอຍູຂອງຜູ້ຊາຍ
 ຜູ້ແຕກ ຖາຜູ້ໃຫ້ ກັບຂອແຕທອຍູຂອງຜູ້ຊອ ຜູ້ຮັບແຕກເປັດຍນ ຖາຜູ້ຮັບໃຫ້
 ບັນ ເຂຍນຂອດັດວພາຮະນະ ແຕຕຳຮນຮູປຸຮຸຣນ ແຕຣາຄາ ແຕວໃຫ້ດງ
 ຂອນາຍຕຄາດດັດວ ແຕຜູ້ຈຕບາຍຸຮ ແຕປຣະທັບຕຣາຂອງນາຍຕຄາດດັດວໄວ້
 ເປນດຳຄຸຍ ແຕຕອງໃຫ້ນາຍຕຄາດດັດວຮຸ້ຈກຜູ້ຊາຍ ຜູ້ແຕກ ຖາຜູ້ໃຫ້ ກັ
 ນາຍຕຄາດດັດວໄມຮຸ້ຈກເອງ ຕອງໃຫ້ ມຸຸທນາຍຕຄາດດັດວຮຸ້ຈກ ແຕວຮຸ້ຈກ
 ຜູ້ຊາຍ ຜູ້ແຕກ ຖາຜູ້ໃຫ້ນັດວຍ ແຕວຈິງໃຫ້ຕຳຮນຮູດັດວຣາດຳຣນັດ
 ແຕວໃຫ້ຜູ້ຊາຍຜູ້ຊອ ຖາແຕກເປັດຍນ ຖາໃຫ້ບັນຮັບກນນທງດັດວຂອຄນ ແຕ
 ໃຫ້ຜູ້ຮຸ້ຈກອອກກນທງດງຂອດວຍທງດຳມຄນ ກັເຂຍນທງດັດວໄມເປນໃຫ້ຜູ້
 ຈຕບາຍຸຮເຂຍນຂອຜູ້ນດງແຕວ ກັໃຫ້ປຣະທັບຕຣາຍນຳນວແມ່ມອຂາງຂວາດງ
 ໄວ້ດວຍເປນດຳຄຸຍ

มาตรา ๓๒ หนังสือตราดำนั้นให้ทำได้ ในจำนวนสัตว์พาหะนะ
 ตึงแต่ตัวหนึ่งจนสิบตัวเป็นอย่างยิ่งคอบบหนึ่ง แต่ให้เรียกค่าธรรม-
 เนียมเป็นค่าหนังสือตราดำนับบละ ๒ ชฐู แต่ค่าสัตว์พาหะนะที่ตงใน
 หนังสือนอกตัวละเพอง

มาตรา ๓๓ แม่นถึงว่าการทไต่ ขอชายแตกเปลยนให้บณดัตว
 พาหะนะแก่กน ในททองตຄາดกຕຕອງຕາມປຣະຣາຊບຸນຍຸຕນແຕວກຕ
 ຄຳມເຈາຂອງດັດວພາຮະນະເຕມມາພບປະດັດວ ເປຣາເຕຕທເປນຂອງອຸກ
 ໂຈຣຜູ້ຣາຍດກມາຂອຂາຍແຕກເປັດຍນໃຫ້ບນກນນແຕວ ກັໃຫ້ເຈາຂອງເຕມ
 ນັດໄດ້ດັດວພາຮະນະນນຈາກຜູ້ຊອໄດ້ຕາມຣາຄາຕຂອກນໄປຈາກຕຄາດດັດວ
 ກັເປນກາແຕກເປັດຍນຖາໃຫ້ບນກນ ກັໃຫ້ຄນເອາໄດ້ ໄມຕ້ອງເດີຍຄຳໄດ້

สัตว์พาหะนั้น แต่ให้พิจารณาเอาตัวผู้ร้ายทำโทษต่อไป ตามพระราชกำหนดกฎหมาย

มาตรา ๓๔ ก่อนเวลาที่จะได้นำสัตว์พาหะออกไป นอกพระราชอาณาจักร ผู้ที่จะนำไปนั้นต้องนำตัวสัตว์นั้นกับหนังสือตราสารมาให้เจ้าพนักงานผู้ตรวจ ฤ็นายท่านผู้ตรวจตรวจแล้ว ทำใบเบิกที่จะนำสัตว์ออกไปนั้นยื่นยังผู้ตรวจสถาน แต่มอบหนังสือตราสารให้ไว้แก่เจ้าพนักงานผู้ตรวจ ฤ็นายท่านนั้นแล้ว แต่ต้องให้เก็บภาษีขาออกตามพิกัดนี้ คือ ขวางตัวละสามดั่งบาท มาตัวละสามบาท กระบือตัวละสามบาท โคตัวละสองบาท แล้วรับฎีกาใบเสร็จที่ได้เสียภาษีนั้นไปเป็นสำคัญแล้ว จึงจะนำสัตว์พาหะนั้นออกไปนอกพระราชอาณาจักรได้

มาตรา ๓๕ ผู้ใดผู้หนึ่งซึ่งเป็นเจ้าของสัตว์พาหะจะฆ่าสัตว์นั้นเวลาใด ก็ให้แจ้งความขออนุญาตต่อเจ้าพนักงานกองตระเวนนคราภิบาลในกรุง ฤ็ในอำเภอที่นั้นในแขวงตำบลเมืองนั้นก่อนเวลานั้น ๒๔ ชั่วโมง เจ้าพนักงานพิจารณาเห็นไม่มีเหตุซึ่งจะสงสัยว่าเป็นของโจรผู้ร้ายลักมาแล้วจะได้ทำใบอนุญาตให้ฆ่าสัตว์นั้น แต่ต้องใบอนุญาตตัวละสองบาท ถ้าผู้หนึ่งผู้ใดลักขโมยฆ่าสัตว์พาหะโดยไม่รับอนุญาต พิจารณาเป็นคดีแล้ว ให้ปรับไหมผู้ฆ่านั้นเป็นเงินตราไม่เกินกว่าสามดั่งบาทเป็นพิไนย

พระราชบัญญัตินี้ประกาศไว้แต่วันที่ ๓๕ เดือนกรกฎาคม รศ. ๓๑๐ เป็นวันที่ ๘๒๘๒ ในรัชกาลปัจจุบัน

ประกาศ

เปิดบ่อน้ำจืดทเกาะดีซัง

ศักราช ๒๔
ศักราช ๒๔ รัตนโกสินทรศก ๒๓๐

วันที่ ๓๐ เมษายน ๒๔๕๕ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินมาประทับ ณ เกาะดีซัง เพื่อจะรักษาพระโรค ส้มเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เจ้าฟ้าอภัยวงศ์เดชาวุธ จนถงวันที่ ๒ เดือนกรกฎาคม รัตนโกสินทรศก ๒๓๐ จึงได้เสด็จพระราชดำเนินกลับมายังกรุงเทพมหานคร

ในระหว่างเมื่อเสด็จพระราชดำเนิน มาประทับ อยู่ใน เกาะดีซัง ทรงพระราชดำริว่า บันดาพระบรมวงษานุวงษ์ แดชาทอดของชุดพระบาท แดหมุ่ทหาร ทงฝ่ายพลเรือน ซึ่งได้ โดยเสด็จพระราชดำเนินมาอยู่ประจำรักษาแลรับราชการทุกหนาท กับทงราษฎรชาวเกาะ ทงหญิงแเดชาย ถอนแรมใจจงรักภักดีต่อไฉนของชุดพระบาทเป็นอันมาก ทรงพระราชดำริทจะให้เป็นที่ชนชมยินดีมีความดีรำยใจ ทงหน้า ในเวลาซึ่งมาอยู่ในทกนดารห่างบ้านเรือน แดต้องรับราชการเกินกว่าปรกติ ครนเมื่อวันที่ ๑๒ เดือนพฤษภาคม ซึ่งเป็นวันบรรจบรอบปีที่ ๒ แห่งวันประสูติของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เจ้าฟ้าอภัยวงศ์เดชาวุธ จึงได้ โปรดเกล้าฯ ให้แจกเงินพระราชทานแก่ บันดาพลทหารทงปวงทงหน้า แดมีการเดินต่าง ๆ ซึ่งเป็นการเดินของหมุ่ทหารทงบกทงหน้า แดเพียงไต่ระบันดาพระบรมวงษานุวงษ์ ข้าราชการพร อมกนกรงหนิง

ครนเมื่อวันที่ ๓๑ เดือนพฤษภาคม เป็นวันซึ่งเคยบำเพ็ญพระราช

กุดัดประจำปี ก็ได้ มีการเลี้ยงพระตั้งแต่วัดพระพุทธมนต์ พระ
 ราชทานผ้าม่วงแดงผืน พระบรมวงศานุวงศ์ แด่ข้าราชการ ส่วน
 พลทหารแตรราษฎรบันดา ซึ่งอยู่ในเกาะดีซึ่งรวมพันเจ็ดร้อยคน ได้
 พระราชทานฉลากตั้งของต่างๆ ตั้งแต่แหวนคัมพูทองคำ จนถึงผ้านุ่ง
 ห่มเป็นที่สุดทอหนา

ครั้นวันที่ ๑ เดือนมิถุนายน ได้ทรงเปิดทองพระพุทธปฏิมากรใน
 พระอุโบสถวัดเกาะดีซึ่ง

ครั้นวันที่ ๒๗ เดือนมิถุนายน ซึ่งเป็นวันบ้นจวบรอบ ตรงกับวัน
 ประสูติตรัดมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ดยยามมกุฎราชกุมาร ได้โปรด
 เสด็จให้ มีการแสดงพิพิธภัณฑสถาน คือนำตั้งของแต่บันดาซึ่งเดชะแดง
 หาได้ ซึ่งจะเป็ผลประโยชน์ เกิดขึ้นจากเกาะดีซึ่งนี้ แด่ตั้งซึ่งมีอยู่
 ในเกาะดีซึ่งมาประกอบทำการโดยฝีมือช่าง ตั้งขึ้นให้ราษฎรทงปวงค
 เพื่อจะให้เป็แนวทางแนะนำ ของผู้ซึ่งอยู่ในเกาะนี้ ได้เห็นสิ่งของซึ่งนำ
 มาประกอบให้เป็ประโยชน์ ซ้อชายจะไดเป็แนวทางกั้นดับไปภายหน้า

ครั้นถึงวันที่ ๑ เดือนกรกฎาคม ซึ่งเป็นวันตรุษโศภณสมเด็จพระเจ้า
 ดูกยาเธอ เจ้าฟ้าอักษราวงเดชาวชิร ก่อนที่จะเสด็จกลับยังกรุงเทพมหานคร
 นคร ได้พระราชทานเสื้อผ้านุ่งห่ม แด่เลี้ยงอาหารในสถานจังหวัด
 พลับพลาทางช้างนำข้างใน แก่ราษฎรบันดาซึ่งอยู่ในเกาะดีซึ่งทงชาย
 เด็กผู้ใหญ่เป็นจำนวน ๖๐๘ คน ภาชนะถวยขามซึ่งได้ ใช้ ในการเลี้ยง
 ทงปวง นนก็ พระราชทานให้ ผู้ได้บริโภคนไปไว้ ใช้ ดอยดับไป คน ละ
 ดำรับทอหนา แด่บันดาเด็กหญิงชายได้พระราชทานตุ๊กกระตาเครื่อง
 เล่นเพิ่มขนอกด้วหนึ่ง

การซึ่งได้ทรงพระกรุณาแก่ราษฎรบันดาซึ่งอยู่ในเกาะนี้ อันมีมา

ใจจงรักภักดีต่อใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทนั้น ยังหาพอ พระราชประสงค์
 ที่เคยขอไม่ ด้วยทรงพระราชดำริเห็นว่า ในเกาะดีซึ่งนเป็นทชตต้นด้วย
 หน้าจัดซึ่งบริโภคใช้สอย ใต้ให้ตรวจหาต่าน้ำซึ่งจะเป็นสายใหญ่ก็ยังมี
 มิได้พบ บ่อซึ่งมอยบุดนกม่นาแต่น้อย มิได้พอเพียงแก่ประโยชน์
 พระชลยทชโยชนิทร ได้ตรวจเสาะแสวงหาเห็นว่าบ่อตาด้อยข้างพระ
 อารามซึ่งสร้างใหม่ เป็นทโกถ มีต่าน้ำพอที่จะชดให้ถก แดกก่อประ-
 กอบให้เป็นทชงน้ำฝนได้ จึงโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งมอชดบ่อถกถ่านว
 เคษ ทำโพงดำหรบตกน่านชช ใช้ แดพระยาดมทบรรณรักษ์ ได้จัด
 จินมากอกคนกนให้เป็นทชงน้ำ ใต้ทำการแล้วเสร็จในเวลาเดีจ
 ประทับอยู่ณเกาะนี้

จึงมีพระบรมราชโองการ โปรดเกล้าฯ ให้ประกาศพระราชทานบ่อ
 น่านแก่วาษฏรทงปวงทวหน้าบนต่าน ซึ่งอยู่ในเกาะกดี ฤาจะมทไป
 มาในททกดี จึงใต่บริโภคใช้สอยตามประสงค์ทวหน้า

อนึ่งบนต่าน ซึ่งใต่ถดองพระเดชพระคุณในการเดีจพระราชดำ-
 เนนครงน จึงใต่ มีความยินดีทวบความตามพระราชหฤทัย ซึ่งใต่
 ทรงพระมหากรุณาชอบใจในชนทงปวงทวหน้า ขอทรงตักเตือนไว้
 ให้ราชฏรทงปวงบนต่านซึ่งอยู่ในเกาะนี้จงมีความอดุสาหประกอบการทำ
 มาหากินอย่าได้เกียจคร้าน อย่าประพฤติกวให้ตักไปในทางเป็นพาด
 ประกอบการทุจริต จะนำความผิดตักทช โทษโทษให้มาถึง ถ้าผู้ใด
 หมนประพฤติกวทุจริต ประกอบการทำมาหากินมิได้ เกียจคร้าน
 ขอให้ผู้นั้นมีความเจริญศุขศิริสวัสดิพิพัฒมมงคลทุกเมื่อ

ประกาศพระราชทานไว้แต่ณวันที่ ๓ เดือนกรกฎาคม รัตนโกสินทร์

๒๕
 ศก ๓๓๐ เป็นวันที่ ๘๒๖๗ ในรัชกาลปัตยุบันนี้

ประกาศ

ตั้ง โอดิศำถาดำหรับตรวจตัวสัตว์เล็ก
ซึ่งเปนเหตุให้เกิดโรคที่เมืองไซ่ง่อน

พระเจ้านองยาเซอ กรมหลวงเทเวระวงศ์ โรประการ เด่นาบตีว่า
การต่างประเทศ รับพระบรมราชโองการได้เกล้าฯ ทรงพระกรุณา
โปรดเกล้าฯ ให้ประกาศแก่ท่านทั้งหลายทั้งปวงให้ทราบทั่วกันว่า
ด้วยเมื่อวันที่ ๓๒ พฤษภาคม มองซิเออเดอริยู ผู้ว่าการเขต
แพร่ แดกงซุตเยเนรราตฝรั่งเศส มีหนังสือแจ้งมายังกรมทำว่า มอง
ซิเออบีเกต์ คอเวอนเนอเยเนรราตอินดูจีนนาฝรั่งเศส ได้ออกทำข้อ
บังคับ แดตั้ง โอดิศำถาดำหรับตรวจตัวสัตว์เล็กที่ต่าง ๆ ซึ่ง
เปนเหตุให้เกิดโรค แดเปนสัตว์ที่แลเห็นได้ ด้วยกตองชยายหนท
เมืองไซ่ง่อน เพื่อจะได้ป้องกันความอันตรายของคนในประเทศนั้น
แแต่ประเทศอื่น ๆ ซึ่งอยู่ไกลเคียงที่จะมีความเจ็บไข้ ชน โดยตัวสัตว์
เล็กต่าง ๆ นั้น มองซิเออเดอริยูจึงได้ตั้งดำเนินาหมายประกาศกับข้อ
บังคับสำหรับ โอดิศำถาดำหรับมา เพื่อว่าคอเวอนเนนค้ของพระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จะได้ประกาศให้ผู้ซึ่งต้องการจะรักษาโรคที่
กล่าวมานั้นให้หายเปนประโยชน์แก่ประชาชนทั้งปวง

โอดิศำถาดำหรับชนทเมืองไซ่ง่อนนั้น จะเพาะปลูกหนองโคให้มี
ไว้สำหรับที่จะได้ปลูกฝัคตาษเดมอ ไม่ตองที่จะคอยรับหนองนั้นมา

จากยุโรปแล้ว จะขายหนองนั้นแก่ผู้ใดผู้หนึ่งซึ่งต้องการเป็นราคา
หนึ่งเหรียญ คอบาทหนึ่งกับ ๕๓ อัฐ ใต้หนองต้องกักสำหรับปลูก
ผีได้ ไม่ต่ำกว่า ๕๐ คน

ประการหนึ่งโรคสุนัขบ้ากต ซึ่งเป็นโรคร้ายยากที่จะรักษาได้นั้น
บัดนี้หมอป่าดเจอนฝรั่งเศสได้พบวิธีที่จะรักษาแก้หายได้ ดีกว่ายาอย่าง
อื่นๆ ทั้งปวงหมดแล้วในอิสต์ลาคาตเมืองไซ่ง่อนนี้ จะรักษาตาม
ตำราหมอป่าดเจอนั้น แต่โรคสุนัขบ้ากตคนเป็นกรโรคที่ไม่ตายทันที
ในเวลาที่ถูกกตนั้นมักจะเป็นพิษมีกำเริบจนถึงตายได้ ในระหว่าง
ที่ถูกกตแล้ว ๗ วันจน ๓ เดือน แต่กำหนดที่เป็นประมาณเป็นอันมาก
นั้นมักเป็นใน ๕๐ วันเมื่อกตแล้ว เหตุอันนี้มิโอกาสที่ควรจะหาหมอมั
ยาคแทรกษาแก้ไข ใต้หนเวลา ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สั่งว่า
ซึ่งผู้ใดผู้หนึ่งซึ่งอยากจะให้หมอมรักษาแล้ว จะโปรดเกล้าฯ ให้เจ้า
พนักงานกรมทำตั้งไปยังอิสต์ลาคาตเมืองไซ่ง่อนนั้น คอเวอนเมนต์
ฝรั่งเศสจะไม่คิดเอาค่ารักษา จะเอาแต่ค่าเบยเพียง แต่ขายยาเพื่อ
ประโยชน์สำหรับเจ๊อจานในการใช้สอยต่างๆ ในอิสต์ลาคาตนั้น

เมื่อผู้หนึ่งผู้ใดไม่สมัครไปรักษาที่เมืองไซ่ง่อน จะบอกอาการไป
ยังหมอกตที่หนักไต หมอจะชี้แจงให้ยาที่จะรักษาโรคตามควร
แก่การ

ผู้หนึ่งผู้ใดต้องถูกสัตว์ร้ายกัดเป็นพิษ เช่นสุนัขบ้ากตนั้นแล้ว
ถ้าตดศักระสัดวุ่นนั้นแล้วหมาแข็งแรงหม้อพอกจะกินเนาเบอยได้ ตั้งไปให้
หมอกตอิสต์ลาคาตรวดจตุโรคด้วย แล้วก็เป็นทางที่จะให้รู้จักโรค
ใต้เห็นว่าร้ายแรงเพียงใด จะได้คิดแก้ไขให้เป็นประโยชน์แก่คนทั้ง
ปวงเพียงนั้น

อีกประการหนึ่งในโศกศานันั้น มียาที่จะแก้โรคห้าที่จะเกิด
 แก่สัตว์ต่าง ๆ อย่างเช่น ช้าง ม้า โค กระบือ โดยวิธีคล้ายกับ
 ปลุกผีตาย แต่จะขายยาสำหรับแก้โรคสัตว์นั้นเป็นราคาเหรียญหนึ่ง
 คอบาทหนึ่งกับ ๕๓ อัฐ จะได้นานต้องกลั้ว พอที่จะปลุกแก้โรค
 โคกระบือได้ ๒๕ ตัว ถ้าสัตว์อย่างย่อมนั้น เช่น แพะ แกะ ได้ ๕๐ ตัว
 เมื่อผู้หนึ่งผู้ใด ซึ่งจะต้องการยาจะบอกอาการจะปรึกษา กับ
 หมอในโศกศานันั้นโดยตัวฟังตนไม่ตกใจ ถ้ายังไม่เข้าใจชัดเจน
 ว่าจะทำอย่างไรจึงจะถูกต้อง ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพนักงาน
 งานกรมทำเป็นนาทศแจง แลช่วยอนุเคราะห์ให้สำเร็จประโยชน์
 ได้ทุกประการ

ประกาศมาณวันที่ ๒๕ พฤษภาคม รัตนโกสินทร์ ศก ๒๓๐ เป็น
 วันที่ ๘๒๓๓ ในรัชกาลปัจจุบัน

ขอบังคับ

สำหรับชาวหลวงกองจับกองชำระโจรผู้ร้าย
 หัวเมืองฝ่ายตะวันออกแลฝ่ายเหนือ

มี พระบรมราชโองการมาน พระบิณฑุรสูรดิ้งหนาท คารั้เห็น
 เกดว่า ดั่งว่า เดิมได้ โปรดเกล้าฯ ให้พระยาสุรศักดิ์มนตรี ผู้บัญชาการ
 ทหารบกเป็นแม่กองใหญ่จับโจรผู้ร้ายหัวเมืองฝ่ายตะวันออกแลฝ่ายเหนือ

อีกประการหนึ่งในโศกศานันั้น มียาที่จะแก้โรคห้าที่จะเกิด
 แก่สัตว์ต่าง ๆ อย่างเช่น ช้าง ม้า โค กระบือ โดยวิธีคล้ายกับ
 ปลุกผีตาย แต่จะขายยาสำหรับแก้โรคสัตว์นั้นเป็นราคาเหรียญหนึ่ง
 คอบาทหนึ่งกับ ๕๓ อัฐ จะได้นานต้องกลั้ว พอที่จะปลุกแก้โรค
 โคกระบือได้ ๒๕ ตัว ถ้าสัตว์อย่างย่อมนั้น เช่น แพะ แกะได้ ๕๐ ตัว
 เมื่อผู้หนึ่งผู้ใด ซึ่งจะต้องการยาจะบอกอาการจะปรึกษา กับ
 หมอในโศกศานันั้นโดยตัวฟังตนไม่ตกใจ ถ้ายังไม่เข้าใจชัดเจน
 ว่าจะทำอย่างไรจึงจะถูกต้อง ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพนักงาน
 งานกรมทำเป็นนาทศแจง แลช่วยอนุเคราะห์ให้สำเร็จประโยชน์
 ได้ทุกประการ

ประกาศมาณวันที่ ๒๕ พฤษภาคม รัตนโกสินทร ศักราช ๒๓๐ เป็น
 วันที่ ๘๒๓๓ ในรัชกาลปัจจุบัน

ขอบังคับ

สำหรับชาวหลวงกองจับกองชำระโจรผู้ร้าย
 หัวเมืองฝ่ายตะวันออกแลฝ่ายเหนือ

มี พระบรมราชโองการมาน พระบิณฑุรสูรดิ้งหนาท คารัฎเห็น
 เกดว่า ดั่งว่า เดิมได้ โปรดเกล้าฯ ให้พระยาสุรศักดิ์มนตรี ผู้บัญชาการ
 ทหารบกเป็นแม่กองใหญ่จับโจรผู้ร้ายหัวเมืองฝ่ายตะวันออกแลฝ่ายเหนือ

แล้วให้ตั้งขึ้นไปยังพระเจ้านองยาเซอ กรมหมื่นสรพดีทชประดงค์
 กองชำระณเมืองนครราชสีมา ครั้นเดี๋ยพระราชาดำเนินออกมาประ-
 พาศณเกาะดีซัง พระยาดุรงค์กิตติมนตรีนำรายงานจับโจรผู้ร้ายมากราบ
 บังคมทูลพระกรุณา ทรงแสดงพระราชดำริเห็นว่า ถ้าจะให้คุมคนซึ่งต้อง
 จับว่าเป็นผู้ร้ายใน หัวเมืองตามแขวงชายทะเล ขึ้นไปพิจารณาถึงเมือง
 นครราชสีมา เป็นระยะทางไกลจะได้ความลำบาก จึงโปรดเกล้าฯ
 ให้มีข้าหลวงกองชำระ ออกไปตั้งชำระผู้ ซึ่งต้องจับว่าเป็นผู้ร้ายใน
 หัวเมืองซึ่งกองจับตั้งอยู่ ฤๅในเขตแขวงที่ไกลเคียงพอเดินไปมาถึง
 กันได้ง่าย แต่ขอบังคับสำหรับซึ่งจะกำหนดตำแหน่งแต่อำนาจข้า-
 หลวงกองจับ แต่ข้าหลวงกองชำระจะมีหน้าที่แต่มีอำนาจที่จะทำการได้
 ประการใด ยังหาได้ มีขอบังคับกำหนดชัดเจนไม่ จึงโปรดเกล้าฯ ให้
 มีขอบังคับสำหรับข้าหลวงกองจับแต่กองชำระต่อไปดังนี้

การจับแต่ชำระผู้ร้ายครั้งนี้ โปรดเกล้าฯ ให้แบ่งเป็นสองชั้น คือ
 กองจับ กับ กองพิจารณาตัดสินเป็นสองส่วนสองกอง แต่หน้าที่ของ
 กองจับนั้น จะต้องเป็นผู้ไต่สวนจับ แต่บังคับบัญชาเมืองกรม-
 การให้ จับเอาตัวผู้ เป็นหัวหน้านายกองซึ่งคุมโจรผู้ร้าย แต่ผู้ร้าย
 ที่เคยลงมือปล้นแย่งชิงชิงรางวัลดวงแต่หัวไม่ ทมิชอบมผลในการยิง
 พันแทง อันเที่ยวกระทำการร้ายแก่ราษฎรในหัวเมืองต่าง ๆ ทมิทุก
 ตำบล มีอำนาจที่จะทำการจับจำผู้ ทมิเหตุควรสั่งได้ยว่าเป็นคนร้ายได้
 ทมิทุกแห่งทุกแขวงทุกตำบล ไม่ต้องมีโทษแต่โดนตบตีหมายผู้ใด
 แต่มีอำนาจจะบังคับบัญชาเรียกกองให้ผู้รักษาเมือง กรมการ กำนัน

ข้าเถอนายบ้าน แด่ราชฏฐรแจ้งความดีด้วยจริงใน เรื่องราว ของผู้ร้าย
 แด่การร้ายทั้งหลาย แด่ให้ช่วยแนะนำกำกับแต่เป็นกำลังอุดหนุนใน
 การจับโจรผู้ร้าย แด่พิจารณาดีบด้างจับตัวคนร้าย แด่รักษาคุมจำ
 โจรผู้ร้ายในแขวงท้องที่ไปตั้งยังแม่กองจับผู้ร้าย ฤกกองชำระผู้ร้าย
 ได้ โดยสมควร แด่ชอบด้วยราชการทุกประการ แด่การที่จะจับผู้ร้าย
 นั้น ห้ามมิให้ทำโดยหักหาญใช้ กำลังแอดอาวช เกินกว่าความจำเป็น
 ต้องการไปเป็นอันตรายต่อกัน แด่เมื่อใดจับจำผู้ใดแล้ว นายกองผู้จับ
 แด่ผู้รักษาเมืองกรมการ ฤกกองกำหนดยุทธนายบ้าน เจ้าของท้องที่
 ต้องทำทางว่าผู้ร้ายละนนับ แจ้งเหตุใดจับแเด่รายชื่อผู้เห็นว่ามี
 เป็นผู้ร้ายอย่างไร แด่แจ้งการที่ใดทำแล้วตามรายตัวผู้ต้องจับคนละ
 ใบ ตั้งไปยังแม่กองจับฤกกองชำระแห่งหนึ่งแห่งใด ซึ่งตั้งอยู่ใกล้
 ท้องที่ ๆ ใดจับนั้นแต่ภายใน นอกจากเวลาที่จะต้องใช้เดินทางไป
 มานั้น ถ้าเต็มใจทยุชยุชนั้น ก็ให้ตั้งตัวไปด้วย ถ้าเป็นแต่คำช้ดฤก
 คำรางวัล ฤกกองผู้ใหญ่บ้าน ฤกกองจับตามรับตั้งกองชำระ ก็ให้ตั้งแต่
 คำแจ้งการไป ไม่ต้องตั้งตนช้ดแต่ผู้แจ้งการก่อนก็ได้ แด่ห้ามขาดมิให้
 ขาดดวงกองจับ แด่ผู้รักษาเมืองกรมการนายบ้านเรียกเอาคืนทรัพย์สิน
 ของผู้เป็นโจทย์ ฤกกองจับเป็นค่าอันใดตั้งใดเลยเป็นอันตราย แม้วา
 ผู้เจ้าทรัพย์สินจะเต็มใจให้เองกรบมิได้ เว้นไว้แต่ของกลางฤกกองตั้งของ
 แม่กองจับ ฤกกองชำระจะมีคำสั่งประทับตราในหน้าทบบงคบบให้ยึดจับ
 ไว้เป็นกลางจึงจะยึดจับได้ แด่บนตาของทตองจับตั้งนี้ ต้องมีรูป-
 พรรณแเด่บาญช้มอบให้ผู้รักษาเมืองกรมการ ๑ นายบ้าน ๑ นายกอง
 จับ ๑ ยึดไว้เป็นพยานกันตัว ของกลางต้องตั้งไปพร้อมตัวกับผู้ต้อง

หนึ่งบัณฑิตนักโทษทงองจับได้ จับมากุมขังจำจองไว้เองฤาให้ผู้
 รักษาเมืองกรมการรักษาวังก็ดี ให้ข้าหลวงทงองจับเอาใจใต้รักษา
 โดยความกรุณาปรานี อย่าให้ ได้ความลำบากเกินกว่าจำเป็นด้วย
 ขัดขวางเครื่องนุ่งห่ม กินนอน แดการรักษาคความจำเป็นของมนุษย์
 ทงปวงเป็นต้นนั้น ถ้าเต็มอันเป็นเจ็บไข้ ได้ทุกซกให้ ได้ผอนผนกันแก่
 ด้วยยาแดอาการตามควรแก่กำลังจะล้มเคราะห์แก่กันได้ ถ้าแดต้อง
 ตายลงด้วยความแตกหัก ฤาโรคที่เป็นประจุบันแปดกประเภท ก็ให้
 นายผู้คุมบอกกล่าวแก่กรมการนายบ้านทงอยู่ไกลมาช่วยกันชนัดครัด
 ตรวจเป็นพยานการบริสุทธิแก่กันให้ ปราบกฏตามความจริงว่าเป็นการ
 ทคองตายโดยธรรมชาติ ฤาเป็นด้วยความพลั้งพลาดอย่าได้ เป็นช่อง
 แก่การอาฆาต ฤาเพื่อกัดกันแก่การพิจารณา ฤากการร้ายหยาบช้า
 ของผู้บังคับ ฤาคความหมิ่นประมาทของผู้คุม ผู้ใช้ ให้เป็นเหตุ
 ฤาหวนหวาดแก่คนทงหลายโดยการอื่นให้เหตุได้ดังเรื่องดังกราย กว่า
 จะได้ ดั่งไปพ้นความอารักขแห่งคนนั้น ๆ ถ้าแดได้ รับคำสั่งของแม่
 ทงองจับฤาทงองชำระให้ปล่อยให้ดัง ฤาให้แยกให้ทำประการใดแต่
 นักโทษผู้ใด ก็ให้กระทำตามจงถ้วนถึ อย่าให้เป็นการหมิ่นประมาท
 แดชกษัตริย์อันน่าใจใดแต่ดังดังก่อนเป็นอันขาด

อีกส่วนหนึ่ง คือ กอของพิจารณาตัดสินนนมนาทพนักงานทงจะต้อง
 รับเร่งพิจารณาหาความสัตย์จริงในคำหาข้อดังได้ยในผู้ร้ายทงหลาย
 ทงองจับ ๆ มาได้ ให้ ได้ความโดยแน่นอนมั่นคงว่า อ้ายคนร้ายผู้ใด
 เคยกระทำร้ายอย่างไร เมื่อไร เท่าไร แดต้องด้วยพระราชกำหนด
 บทใด ควรลงโทษฉนั้นใด แดให้บอกดังตัวอ้ายผู้ร้ายแดคำปฤกษา

มายังกรมพระนครบาลยังกรุงเทพฯ แต่แม่กองพิจารณามีอำนาจที่จะ
มีคำสั่งกองจับแก้กรมการ ให้จับให้ตั้งผู้ใดมาไต่ถามแต่พิจารณาได้
ไม่ว่าผู้ทตของจับไว้แล้วฤยังไม่ต้องจับ แต่มีอำนาจที่จะทำคำสั่ง
จับบังคับให้กองจับ ปล่อยตัวผู้ทตจับไว้ ไต่ คัดถอด ตามควรแก่ยุติธรรม
แต่กฎหมายทุกประการ ถ้าแต่มีโทษแต่คำสั่งตัดถึงผู้รักษาเมือง
กรมการ ฎากองจับว่าทำการผิดต่อขอพระราชกำหนดกฎหมายประ-
การใด ให้กองชำระรับแต่เรียกมาพิจารณา แต่ทำคำปรึกษาให้มี
กราบบังคมทูลพระกรุณา แต่ความที่ค้างชำระอยู่ในโรงศาลเมืองใด
เมื่อการพิจารณาโจรผู้ร้ายแต่ความที่กล่าวโทษกรมการเกี่ยวพันไปถึง
ก็เรียกมารวมฎาแยกกันพิจารณาตัดสินได้

อนึ่ง เมื่อจะชำระผู้ร้ายเมืองใด กองชำระต้องเรียก นายกองจับ
แต่กรมการสำหรับเมืองนั้นมาให้รู้เห็นในการพิจารณา ด้วยตลอดไป
ถ้านายกองจับแต่กรมการจะขอคัดคำหาให้การพยาน แต่ คำพิพากษา
ตัดสินโทษในความเรื่องใดรายใด ผู้ชำระต้องยอมให้คัดเทียบไปได้
เป็นคัมภีร์ จะขัดขวางเสียไม่ได้

อนึ่ง การที่จะจับชำระตัดสินความรายใด เมื่อใด ที่ใด กอง
ชำระ ต้องบอกสั่ง แต่ ปรึกษา กับ กองจับ แต่กรมการ สำหรับ เมือง ให้
พร้อมกันจัดการเตรียมให้พร้อมไว้ แต่การที่จะตัดสินโทษต้องทำ
ให้เป็นพวก เป็นหมู่ เป็นคราว ๆ ไป อย่าให้ จับต้นท้าวกายแยกย้าย
ชำระตัดสิน แต่เฉพาะตัวคน ตามชอบใจ จะเลือกทำให้เสียทาง เสีย
กระบวนการแต่ขาดความจริงไป ถ้าแต่การพิจารณาปรากฏแล้วว่าผู้ใด
ไม่มีความผิด ก็ให้ แต่ผู้ชำระ ทำคำสั่งให้มีประกันไว้ คอย คำ ตัดสิน

พร้อมกับคำตัดสินรายใหญ่ อย่าให้เลือกคดีตัดสินปล่อยแต่ตามชอบใจคนเป็นอันขาดทีเดียว

อนึ่ง บันดานักโทษที่ต้องจำในระหว่างพิจารณา กองชำระจะมอบไว้แก่กองจับกุมการให้คุ้มครองรักษา ถ้าเรียก ถอนมาให้มีผู้อื่นควบคุมแยกย้ายถาวรร่วมกัน เพื่ออุบายในการพิจารณาอย่างใดก็ได้ แต่ถ้าเป็นคนที่ต้องจับจำมาแต่ก่อน ผู้ชำระจะให้ มีประกัน ออกจากเรือนจำ ต้องมีค่าบังคับเป็นถ้อยคำแรง เหตุการที่จำเป็นเห็นควรกระทำนั้นให้ปรากฏ แต่ให้กองจับกุมเหตุการนั้นด้วย ถ้ากองจับไม่เห็นชอบด้วยเหตุใด ก็ให้มีโอกาสที่จะชี้แจงความแก่ผู้ชำระได้ ถ้าผู้ชำระไม่เห็นชอบในข้อคำชี้แจงนั้น ก็ให้ปรึกษาว่ากล่าวไว้ให้เป็นหลักฐานก่อนการที่จะปล่อยให้มีประกันไปในครั้งทุกครั้งทุกคน แต่ห้ามขาดมิให้ผู้ใดเรียกรับทรัพย์สินสิ่งใด แก่ลูกความ แลราษฎรเป็นอันใดสิ่งใดแต่ต่าง คอเมื่อพิจารณาตัดสินเสร็จแล้วจึงให้คิดค่าฤชาธรรมเนียมแต่พินัยตามพระราชกำหนดกฎหมายรายตัวไปมอบให้เจ้าพนักงานผู้ตั้งโทษ แลชำระของกลาง แลทรัพย์สินสมบัติ คิดลดหักแต่บังคับเรียกเร่งแก่ผู้ ทควรเรียกได้ ไว้เป็นหลวงตามพระราชกำหนด

อนึ่ง เป็นหน้าที่ของกองชำระจะต้องรับคำร้องและคำชี้แจงของ เจ้าพนักงานกองจับ แลผู้รักษาเมือง กรมการ ราษฎร ซึ่งมีความขัดข้องสงสัยในทางราชการ ผิดชอบที่จะได้ประพจน์แต่กระทำราชการจับผู้รายครั้งนทุกดังทุกอย่าง แล้ว แล ปรึกษาดำเนินได้ด้วยพระราชกำหนดกฎหมาย แต่อย่าง ธรรมเนียม ประเพณีอื่น ชอบ ด้วยราชการ ชี้แจงให้เป็นหลักฐานทางที่ควรประพจน์ แต่กระทำให้ไว้จึงทุกครั้งไป

แต่เป็นหน้าที่ จะสืบสวนข้อราชการที่เป็นไป มีใบบอกเข้ามาตามกรม
ททวเมืองเต๋านนชน ให้หน้าชนกราบบังคมทูลพระกรุณาจึงเป็นเนือง
นิตย อย่างซำกเพียงเดือนละครึ่งจึงได้มอบไป

ขอรับคบบนตงไฉนฉนท ๑๘ มิถุนายน รัตนโกสินทรศก ๓๑๐

ประกาศ

เพิ่มเติมเรื่องเงินพิไฉนหลวงคริงท ๑

มีพระบรมราชโองการ มารพระบั้นฑูร ด้รดังหนาท ค่ำรดี เห็น
เกล้า ๆ ให้ประกาศแก่อธิบดีกรมศาลต่าง ๆ ให้ทราบทั่วกันว่า ได้ทรง
พระกรุณาโปรดเกล้า ๆ ให้ตราพระราชบัญญัติเรื่องเงินพิไฉนหลวงไว้
แต่ฉนท ๒๐ เดือนพฤศจิกายน รัตนโกสินทรศก ๓๐๘ นั้น บัดนี้ทรง
พระราชดำริว่า บำณชเงินพิไฉนหลวงทกรมศาลต่าง ๆ ทำย่นต่อเจ้า-
พนักงานกรมด้ร่วยกระทรวงพระคลังมหาด้มบัตินั้น ยังไม่มด้งโตซึ่ง
เป็นบำณชด้ร่วยของเจ้าพนักงานกรมด้ร่วย ถ้าความรายโตทได้นำ
ชนเด่นต่ออดกชน ๆ ด้งให้ผู้ปรบ ๆ ความรายนั้น ก็ไดด้ร่วยกับบำณชผู้
ปรบทย่นต่อเจ้าพนักงานกรมด้ร่วยบ้าง ถ้าเป็นความทอชบดกรมคต-
ดินกรมด้ร่วยไม่อาจทจะด้ร่วยได้ ย็นบำณชอย่างไร คองรับเงินไป
อย่างนั้น ถึงมาทว่าเจ้าพนักงานกรมใดมีความด้จจริตภักดีต่อราชการ
บบำณชย่นแต่โดยตรงไม่คิตทจะบังเงินหลวงไว้เป็นอาณำประโยชน

พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งไว้แต่วันที่ ๒๐ พฤษภาคม รัตน-
โกสินทร์ศก ๓๐๕ นั้น ทุกประการ
ประกาศมาณวันที่ ๗ สิงหาคม รัตนโกสินทร์ศก ๓๓๐ เป็นวัน
ที่ ๘๓๐๕ ในรัชกาลปัตยุบันนี้

พระราชบัญญัติ

เครื่องราชอิสริยาภรณ์สำหรับตระกูลจตุรจอมเกล้าเพิ่มเติม

ด้วยสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรม
พระภาณุพงษ์วรเดช อธิบดีเครื่องราชอิสริยาภรณ์สำหรับตระกูล
จตุรจอมเกล้า รับพระบรมราชโองการได้เกล้าฯ ทรงพระกรุณา
โปรดเกล้าฯ ให้ประกาศแก่พระบรมวงษานุวงศ์ ข้าราชการของชาติพระ
บาท ญาบรรดาผู้ที่ได้รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ในกรุงสยามให้ทราบ
ทั่วกันว่า เครื่องราชอิสริยาภรณ์สำหรับตระกูลจตุรจอมเกล้า ซึ่งทรง
พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สถาปนาตั้งขึ้นไว้ในพระราชบัญญัติ
กำหนดชนิดชนเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นที่ ๓ ญาปฐมจตุรจอมเกล้า
มีจำนวนเพียง ๒๐ สำหรับพระราชทานแก่พระบรมวงษานุวงศ์
เสนาบดีและข้าราชการของชาติพระบาท ซึ่งมีถ้านั้นตรยศเป็นเจ้าพระยา
จึงเป็นผู้ที่สมควรรับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นที่ ๓ ได้ ไม่ได้กำหนด
ลำดับชั้นพระบรมวงษ แต่เจ้านาย ญาผู้มยศบันดาศักดิ์ต่างประเทศ

แต่เจ้าต่างประเทศราชไว้ ในพระราชบัญญัตินั้น จึงทรงพระราชดำริเห็น
เห็นว่า ราชอาณาจักรเจริญวัฒนาชนเป็นลำดับกาลสมัย ควรจะแก้ไข
พระราชบัญญัตินั้น เพื่อที่จะได้ยอมให้บางพระองค์บ้างท่านเป็น
กิตติมศักดิ์กณากษัตริย์ แต่เป็นกณากษัตริย์พิเศษ ภายนอกจำนวนที่ได้
กำหนดไว้แล้วนั้น เพื่อที่จะได้เพิ่มเติมกณากษัตริย์ในชั้นต่างๆขึ้นด้วย
จึงมีพระบรมราชโองการให้ตราพระราชบัญญัติเพิ่มเติมไว้ต่อไปดังนี้

มาตรา ๓ พระบรมวงษ์ซึ่งเป็นอุภัยบักษ พระราชโอรค์นัตดา
ดิบดีนัตวงษ์เป็นบรรพตเนื่องตรงลงมาจากพระองค์ ในพระบาทสมเด็จพระ
พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกย์ปฐมบรมกษัตริย์ ในพระบรมราชวงษ์บัต
ยบันน ดำรงยศพระยศเป็นสมเด็จพระเจ้าฟ้า แล้วจะได้ทรงพระกรุณา
โปรดเกล้าฯ พระราชทานตั้งให้บรรพต ๓ ปฐมจุลจอมเกล้า นอก
จำนวนณเวลาหนึ่งเวลาใดแล้วแต่จะโปรดเกล้าฯ พระราชทาน แต่
บันดาพระโอรค์ผู้ใหญ่ของท่านผู้ ได้รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นที่ ๓
จะได้รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นที่ ๓ ศติยจุลจอมเกล้า เป็นนอก
จำนวนเหมือนกัน แต่บันดาพระบรมวงษ์ซึ่งดำรงยศเป็นสมเด็จพระ
เจ้าฟ้า ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ เป็นปฐมจุลจอม
เกล้าชั้นที่ ๓ อยู่แล้วกต แต่จะไปให้ถือว่า ได้รับพระราชทานเครื่อง
ราชอิสริยาภรณ์สำหรับตระกูลเป็นชนิดนอกจำนวนเหมือนกัน

มาตรา ๒ บันดาเจ้าแถม บันดาศักดิ์ต่างประเทศ เมื่อทรงพระ
ราชดำริเห็นสมควรแล้วณเวลาหนึ่งเวลาใด จะทรงยินดีพระราช
ทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์สำหรับตระกูลจุลจอมเกล้าแล้ว กิตติม
ศักดิ์กณากษัตริย์สำหรับเครื่องราชอิสริยาภรณ์สำหรับตระกูลตาม
ลำดับชั้นของเครื่องราชอิสริยาภรณ์ นเป็นจำนวนเพิ่มเติมต่างหาก

นอกจากจำนวนที่ได้อำหนดไว้ในพระราชบัญญัติ สำหรับเครื่องราช
อิสริยาภรณ์ โดยลำดับชั้น

มาตรา ๓ ในพระราชบัญญัติเดิม ข้อ ๒ ข้อ ๓ ซึ่งกำหนดชั้น
เครื่องราชอิสริยาภรณ์ แต่ผู้ที่จะได้รับลำดับตระกูลชั้นที่ ๓ ตติยจุล
จอมเกล้า แลตติยยานุจุลจอมเกล้ารวมกันอยู่ หาได้แยกจากกันไม่
แต่ต่อไป ถ้าผู้ที่จะได้รับที่ ๓ ลำดับตระกูล ถ้าเป็นบุตรจะได้รับตติย
จุลจอมเกล้า ถ้าเป็นหลานจะได้รับตติยยานุจุลจอมเกล้า ผู้ที่ได้รับ
พระราชทานไปแล้วแต่ก่อนเป็นตติยจุลจอมเกล้า ฤตติยยานุจุลจอม
เกล้า ก็ให้คงเป็นอยู่ตามเดิมไม่ต้องเปลี่ยนแปลงอันใด

มาตรา ๕ พระราชบัญญัติเพิ่มเติม ข้อใดซึ่งไม่ขัดขวางกันกับ
พระราชบัญญัติเดิม ก็ให้คงใช้ตามพระราชบัญญัติเดิมทุกข้อทุก
ประการ ใหญ่ซึ่งได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ประพฤติ
ให้ถูกต้องตามพระราชบัญญัติเก่าใหม่นั้นเกิด พระราชบัญญัติเพิ่มเติม
นี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งไว้แต่ณวันจันทร์ที่ ๓๖ พฤษภาคม
พ.ศ. ๒๔๗๕ เป็นบท ๒๕ ฤควนที่ ๘๕๐๖ ในรัชกาล
ปัจจุบัน

ประกาศ

ให้เลิกบ่อนเบี้ยใหญ่อีก ๓๑ ตำบล

พระเจ้าอยู่หัวฯ เสด็จฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทาน

กระทรวงพระคลังมหาสมบัติ รับพระบรมราชโองการเห็นเกล้าฯ
 ทรพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ดังว่า เมื่อฉบับขุนนพศก ทรงพระราช
 ดำริเห็นว่า การเดินการพนันต่าง ๆ ซึ่งชาวสยามเคยเดินเป็นการดุกูม
 แด่แข่งชนพนันกันด้วยทรัพย์สมบัติเงินทองต่าง ๆ นั้น ที่เป็นการ
 พนันของชาวสยามแท้ ก็มั่วแต่ม้า วัวควัว ชนุก ชนไก่ ชนปลว
 แด่ไฟต่าง ๆ เหล่านี้เป็นต้น การเดินไปถววนเป็นวิชาพนันของจีน
 พวกจีนพากันเข้ามาพึ่งพระบรมเตชานภาพอาไศรยท่ามาหากินอยู่ใน
 กรุงสยาม ได้ความศุขหากินอยู่ตามภูมิดำเนา แด่พวกนั้นก็เอารเดิน
 ไปถว ซึ่งเป็วิชาพนันของตนนั้น ชักชวนคนไทยให้หลงเดินไปด้วย
 ทำให้เป็นการเสียทรัพย์เสียเวลาเสียประโยชน์การค้าขาย แด่ทำให้
 สิ้นคานหมกมุ่นไปในสิ่งซึ่งหาประโยชน์มิได้ เป็นการร้ายแรงยิ่งกว่า
 กการเดินซึ่งชาวสยามเคยเดินกันมาแต่ก่อน เพราะฉะนั้นไปถววิชาของ
 จีนเป็นวิชาอุปเท่ห์ที่ชักชวนคนไทยให้เสียประโยชน์ ในจำนวนบิขุน
 นพศกนั้นในแขวงกรุงเทพฯ มีโรงบ่อนใหญ่ น้อยตั้งเดินไปถวอยู่ใน
 ถนนใหญ่ น้อย แด่ระแวกกรอกถ่าน้ำดำคตองต่าง ๆ ๕๓๓ ตำบล ทรง
 พระราชดำริว่าการพนันคือไปถววิชาของจีน ซึ่งเห็นว่าเป็นของชั่ว
 ชวนชาวสยามให้ประพฤตินเป็นนักเดงหลงเดินอยู่ ทำให้เสียประ
 โยชน์นั้น ควรจะผ่อนผันห้ามปรามเสียให้น้อยเบาบาง จนเลิกได้เสียทั้ง
 ด้้นโดยความเรียบร้อย แต่ครั้นจะห้ามปรามให้เป็นเด็ดขาดให้เลิกเสีย
 ที่เดียวในขณะเดียว พวกจีนที่จะเข้ามาพึ่งพระบรมเตชานภาพอาไศรย
 ท่ามาหากินอยู่ในกรุงสยาม เคยประพฤติชอบเดินไปถวซึ่งเป็นการ
 พนันสำหรับชาติอยู่ จะได้อความร้อนลำบาก อาไศรยพระราชดำริห

ซึ่งทรงพระมหากรุณาแก่ไพร่ฟ้าข้าแผ่นดิน เพื่อจะมีให้ชาวสยาม
 เป็นนักเลงหลงเล่นการพนัน ไปถั่วเพ็ดเพ็ดไปให้เสียประโยชน์ แด
 มีให้เป็นที่เดือดร้อน แก่พวกจีน ซึ่งเข้ามาพึ่งพระบรมเตชานุภาพ
 อาไศรยท่ามาหากินอยู่ในกรุงสยามได้ความเดือดร้อน จึงได้มีพระ
 บรมราชโองการมาว่าพระ บัณฑิตผู้ถึงหนาท ดำรงเห็นอเกล้าฯ ดังให้
 ส้มเต๋จพระเจ้าของยาเซอ เจ้าฟ้าจาตุรนต์รัศมี กรมพระจักรพรรดิ-
 พงษ์ เสด็จมาดัดกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ มีรับสั่งให้เจ้าพนักงานกรม
 พระคลังสินค้าไปกะท โรงบ่อน ซึ่งเล่นไปถั่วอยู่ในแขวงกรุงเทพฯ ให้
 คงไว้เป็นที่เล่นของพวกจีนนักเลงซึ่งเคยเล่นบ้างพอสมควร นอกนั้นห้าม
 ให้เลิกเสียมิให้เล่นต่อไป คือบ่อนที่ตั้งเล่นณตำบลต่างๆนั้น ให้คงเล่น
 อยู่ในจำนวนบ่อนดัดมฤทธิศก แต่ ๖๗ ตำบล ให้เลิกเสีย ๓๕๖ ตำบล
 การเลิกบ่อนที่ใดจุดเลิกไปแล้วนั้น เป็นอันเรียบร้อยตามพระบรมราช
 คำริหตตลอดเวลา จึงทรงพระมหากรุณา โปรดเกล้าฯ ให้ยกเลิกตำบล
 บ่อนที่คงตั้ง เล่นในแขวงกรุงเทพฯ จำนวนบ่อนดัดมฤทธิศก ๖๗ ตำบลนั้น
 อีก ๓๐ ตำบลให้คงตั้งเล่นในแขวงกรุงเทพฯ จำนวนรัตนโกสินทร์ศก ๓๐๘
 เพียง ๕๗ ตำบล การที่ใด ให้บ่อนเลิกอีกครั้ง ก็เป็นอันเรียบร้อย จึง
 ทรงพระกรุณา โปรดเกล้าฯ ให้ยกเลิกตำบลบ่อนที่คง ตั้งเล่นในแขวง
 กรุงเทพฯ จำนวนรัตนโกสินทร์ศก ๓๐๘ รวม ๕๗ ตำบลนั้น อีก ๓๐ ตำบล
 ให้คงตั้งเล่นในแขวงกรุงเทพฯ จำนวนรัตนโกสินทร์ศก ๓๐๘ เพียง ๕๗
 ตำบล ในการที่ทรงพระมหากรุณา โปรดเกล้าฯ ให้บ่อนเลิกอีกนั้น ก็เป็น
 เรียบร้อย ไม่เป็นเหตุเดือดร้อนอย่างไรแก่พวกจีนที่เข้ามาพึ่งพระบรม
 เตชานุภาพ ซึ่งเคยประพฤติชอบเล่น ไปถั่วเป็นการพนันสำหรับชาติ

บदनทรงพระบรมราชดำริว่า การที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้
 เด็กกำพร้าบ่อนบั้ง ๓๐ ตำบลนั้น เป็นการซ้ำกว่าจะเด็กให้บ่อนได้ ก็
 อีกหลายปี หากทันสมัยซึ่งสมควรไม่ จึงมีพระบรมราชโองการโปรด
 เกล้าฯ ให้ยกบ่อนตำบลซึ่งคงเด่นในจำนวนรัตนโกสินทรศก ๓๐๕ รวม
 ๕๗ ตำบลนั้น เด็กเดี่ย ๓๓ ตำบล ให้คงเด่นในแขวงกรุงเทพฯ จำนวน
 รัตนโกสินทรศก ๓๑๐ ตั้งแต่วันที่ ๓ ตุลาคมเป็นต้นไป แต่เพียง ๓๕
 ตำบล คือ ๓ ตำบลตพานหิน ๒ ตำบลท้องด้าเพ็ง ๓ ตำบลตลาดน้อย
 ๕ ตำบลตลาดเขาดำ ๕ ตำบลตพานเหล็ก ๖ ตำบลแดงบวยเอี้ยะ
 ๗ ตำบลหัวด้าโพง ๘ ตำบลบ้านทราย ๘ ตำบลบางรัก ๑๐ ตำบลบาง-
 กอกใหญ่ ๑๓ ตำบลบ้านขมน ๓๒ ตำบลบางด้าภู ๑๓ ตำบลบาง
 ระมาศ ๑๕ ตำบลด้ามเด่นแขวงเมืองนนทบุรี ๒ ตำบล คือ ๑๕ ตำบล
 ตลาดขวัญ ๑๖ ตำบลคลองปากเกร็ด รวม ๓๖ ตำบล แต่ตำบลบ่อนที่จะ
 ตั้งในจำนวนรัตนโกสินทรศก ๓๑๐ นี้ ให้ตั้งในที่มีให้ยุริมถนนแต่
 ด้าหน้าด้าคลองใหญ่ เพื่อจะมีให้เป็นที่ชกชวณผู้ ททการค้ำขายหาผล
 ประโยชน์นั้น เป็นนิกเตงหลงเด่นอยู่ทำให้ได้ประโยชน์ไป แต่ทรง
 พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ ตั้ง
 ขอบบังคับไว้สำหรับบ่อนตามสมควรนั้น ห้ามมิให้ตั้งบ่อนเด่นไปถ้ว
 ในแขวงกรุงเทพฯ แต่แขวงเมืองนนทบุรี ทอนนอกจากทอนุญาตใน
 แขวงกรุงเทพฯ ๑๕ ตำบล แขวงเมืองนนทบุรี ๒ ตำบล รวม ๓๖ ตำบล
 บดเปนชาติ ถ้ามีผู้ถกเด่นบ่อนในที่มิใช่ทอนุญาต ๓๖ ตำบลในแขวง
 กรุงเทพฯ แต่แขวงเมืองนนทบุรีแล้ว พิจารณาเป็นลัทธิจะปรับใหม่
 ตามประกาศซึ่งตั้งวันที่ ๓๓ เมษายน รัตนโกสินทรศก ๓๐๕ นั้น

ประกาศมาแต่หอรัษฎากรพิพัฒน์ วันที่ ๓ ตุลาคม รัตนโกสินทร
ศก ๓๓๐ เป็นวันที่ ๘๖๐ ในรัชกาลปัตยุบันนี้

ประกาศกรมพระคลังมหาสมบัติ

เรื่องเบียดทองแดง

พระเจ้าอยู่หัวฯ เสด็จฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้
พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นนราธิปประพันธ์พงษ์ รองเสนาบดี
กระทรวงพระคลังมหาสมบัติ รับพระบรมราชโองการได้เกล้าฯ ทรง
พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศแก่พระบรมวงศานุวงษ พ่อค้า
ไทยจีนคนชาวต่างประเทศแลราษฎรให้ทราบทั่วกันว่า เบียดทองแดง
ซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ทำขึ้นไว้สำหรับจำหน่ายให้ราษฎร
ไปใช้ แดกใช้ ด้รอยเป็นเบียดย่อยในพระราชอาณาเขตร นมนนอยเบา
บางลง ไม่ใคร่จะพอแก่ประโยชน์ของราษฎรผู้ต้องการใช้ด้รอยแตก
แตกเป็ดย่น จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ทำเบียดทองแดงเพิ่มเติม
ขึ้นใหม่ในรัตนโกสินทรศก ๓๐๘ อีก ๓ ชนิด คือ เดี่ยวอรู แดได้พค์
เบียดทองแดงซึ่งทำขึ้นใหม่ในรัตนโกสินทรศก ๓๐๘ ทั้ง ๓ ชนิดนี้ ลวด
ลายแฉขนาดโตเล็กก็เหมือนกนกบเบียดทองแดงททาชนเมอบกุน นพค์ก
ศักราช ๓๒๕๘ ซึ่งประกาศให้ใช้ตั้งวณอาทิตย์ เดือนด้าม แรมค่ำ
หนึ่ง บกุนนพค์ก จตุศักราช ๓๒๕๘ นนแฉ แปะดกแต่เบียดทองแดงท
ทาชน เมอบกุนนพค์ก จตุศักราช ๓๒๕๘ นน ตราพระบรมรูปกับตรา
รูปพระสยามเทวาธิราช กดบเบองบนแฉเบองต่างไปคนละทาง แด

ศักราชทอญโต โดทพระด๋ยามเทวาทิราช นงนหมว่า ๓๒๕๙ แต่เบย
 ทองแดงททำชนในรัตนโกสินทรศก ๓๐๙ น ตราพระบรมรูปกับตรา
 รูปพระด๋ยามเทวาทิราช หากดบักันไม่ เบองบนแต่เบองต่างตรงไป
 ทางเดียวกัน แต่ศักราชทอญโต พระด๋ยามเทวาทิราช นนเป็น ๓๐๙ น
 ให้ ราษฎรเชอถอ ธิเบแตกแตกเปดชน เบยทองแดงใหม่ นแกกันต่อไป
 ตามพกดทง ๓ ชนิดทวามาข้างต้นแต่โดยปรกติ อยามมีความหวาด
 หวนดงได้ยเดย เมื่อใครได้เบยทองแดงนไป ถ้าจะต้องการแตกเปน
 เงินเมื่อใดก็ให้นำมาชนทพระคดงมหาดัมบัต ในเวลา ๕ โมงเช้าจนถึง
 บ่าย ๓ โมงเย็น เจ้าพนักงานจะคอยธิเบ ถ้าเห็นเปนของหลวงมิใช่เปน
 ของปลดอมก็จะคิดเงินให้ตามอัตราซึ่งกำหนดไว้ อนึ่งถ้าผู้ใดอยากจะ
 ได้ เดียวอรู้แต่ได้พศไปใช้จ่ายแตกเปดชนกัก็ให้นำเงินมาขอแตกที่
 พระคดงมหาดัมบัต เจ้าพนักงานจะคอยจำหน่ายให้ ณทนน แต่เวลา
 ๕ โมงเช้าจนถึงบ่าย ๓ โมงเย็นทุกควนมิได้ขาด

ประกาศมาณท ๓๗ พฤษภาคม รัตนโกสินทรศก ๓๓๐ เปนวัน
 ที่ ๘๕๐๗ ในรัชกาลบัตยบุนน

ประกาศ

การต้มโภชในงานรับพระสุพรรณบัตร

มีพระบรมราชโองการมารพระบ้นฑูรดูร์สิงหนาท ให้ประกาศ

แก่พระบรมวงษานวงษ์ แต่ข้าราชการฝ่ายหน้าฝ่ายในให้ทราบทั่วกัน
 ว่า ราชประเพณีแต่ก่อนมา ถ้าเป็นสมเด็จพระเจ้าตากเชอเจ้าฟ้ายังมี
 ได้ มีพระนามจนพระชนมายุล่วงได้ ๘ พรรษา ๘ พรรษาจึงได้พระราช-
 ทานพระนาม แต่เมื่อจะพระราชทานพระนามนั้น ย่อมพระราชทาน
 โดยพระสุพรรณบัตรในเวลาตั้งตั้งตั้งนานบ้าง มีการแห่งเรียกว่า
 การเฉลิมพระสุพรรณบัตรบ้าง พระราชทานโดยการตามธรรมเนียม
 ค้อมลัดนมตเพียงพระดังช้อย่างคงกรมบ้าง มีตัวอย่างต่าง ๆ ดับ
 มาเป็นอันมาก แต่ในการบางครั้งบางคราวซึ่งมีเหตุชดของเร็ดค้าง
 ไป มิได้รับพระสุพรรณบัตรเฉลิมพระนามจะเป็นเจ้าฟ้าไม่มีพระนาม
 เรียกกันแต่ตามชนด้ามัญเรียกจนพระชนมายุมาก จึงได้รับพระ
 สุพรรณบัตรเป็นต่างกรมที่เดียวกัน ที่ได้รับพระสุพรรณบัตรพระนาม
 เจ้าฟากม ที่เคยไม่ได้รับจนสิ้นพระชนม์ ไปที่เดียวกัน ถ้าจะนับเจ้า
 ฟาแต่ทมิในกรุงเทพ นยกที่สิ้นพระชนม์แต่ยังทรงพระเยาว์ยังไม่
 ทนถึงกำหนด ซึ่งสมควรจะรับพระสุพรรณบัตรออกเดี่ยกม ที่ไม่ได้
 รับพระสุพรรณบัตรอยู่พระองค์เดียว แต่พระเจ้าบรมวงษเชอ ซึ่ง
 เรียกพระนามตามชนด้ามัญเรียกว่าเจ้าฟาบว แต่ถึงตงหนถายง
 ดำรงศพระชนม์อยู่จนถึงมทชยมวโย ก็คงจะได้รับพระสุพรรณบัตร
 รัชกาลที่ ๕ เป็นแน่ ซึ่งนับมาว่าเจ้าฟ้าไม่มีพระสุพรรณบัตรมีพระองค์
 เดียวแต่เจ้าฟาบว นบแต่ทเป็นสมเด็จพระเจ้าตากเชอ แต่ทเป็นพระ
 ราชกุมาร ส่วนเจ้าฟ้าหญิง ซึ่งเป็นสมเด็จพระเจ้าหลานเชอในรัชกาล
 ที่ ๓ ดองพระองค์มิได้นับ เพราะไม่สมควรจะต้องยกมากถ่าว ส่วนเจ้า-
 ฟาซึ่งได้รับพระสุพรรณบัตรนั้น ได้รับในคราวดนมัยต่าง ๆ กันใน

รัชกาลที่ ๑ พระราชทาน พระสุพรรณบัตร เป็น ส้มเด็จพระเจ้า ลูกเชอ
 แด่สมเด็จพระเจ้าหลานเธอ เจ้าฟ้าต่างกรมเดี่ยทีเดียวโดยมาก ด้วย
 ว่าในเวลาเมื่อเดี๋ยถึงถวดยราชสมบัติปราบดาภิเษกนั้น ส้มเด็จพระ
 พระเจ้าลูกเชอ แด่สมเด็จพระเจ้าหลานเธอเหล่านั้น ทรงพระเจริญ
 วยเป็นผู้ใหญ่แล้วโดยมาก ไม่ควรที่จะต้องเปลี่ยนพระนามเดิมอีก
 หนึ่ง ได้พระราชทานพระสุพรรณบัตร เสด็จพระนามแต่สมเด็จพระ
 พระเจ้าลูกเชอเจ้าฟ้าเจ้าหญิงซึ่งยังทรงพระเยาว์อยู่พระองค์หนึ่ง กับ
 ยกพระองค์เจ้าชนเป็นสมเด็จพระเจ้าลูกเชอ เจ้าฟ้าพระองค์หนึ่ง ครั้น
 มาถึงในรัชกาลที่ ๒ ได้พระราชทานพระสุพรรณบัตรแต่พระบาทสมเด็จพระ
 เสด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวพระองค์เดียว ส้มเด็จพระเจ้าลูกเชอซึ่งยัง
 เสด็จออกมเหศวรของบาง ยังทรงพระเยาว์อยู่บ้าง หาได้พระราช
 ทานพระสุพรรณบัตรไม่ ก็พอเดี๋ยถึงถวดยราชสมบัติ ครั้นถวดยมาใน
 รัชกาลที่ ๓ จึงได้พระราชทานพระสุพรรณบัตรพระบาทสมเด็จพระ
 เสด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จชนเป็นเจ้าฟ้าต่างกรมเดี่ยทีเดียวตามแบบอย่าง
 รัชกาลที่ ๑ ด้วยทรงเห็นว่าทรงเจริญพระชนมายุมากแล้ว คงได้รับ
 พระสุพรรณบัตรพระนามเจ้าฟ้า แต่สมเด็จพระเจ้าบรมวงษเชอเจ้า
 ฟาอาภรณ์ยังเสด็จไม่พระนามอีกต้องพระองค์ เมื่อมาถึงในรัชกาล
 ที่ ๕ ทรงพระราชนิพนธ์ว่าพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร
 รัชกาลที่ ๑ ทรงพระนามเป็นอื่นไม่มีพระนามเดิมดูเป็นการต่ำ
 ทรามไป จึงได้พระราชทานพระสุพรรณบัตรตั้งพระนามเป็นสมเด็จพระ
 พระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าอัษฎางค์เจ้าอยู่หัวซึ่งเสด็จชนหนึ่งก่อน แล้วจึง
 ได้พระราชทานพระสุพรรณบัตรเป็นพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร

เสด็จพระเจ้าตากยาเชอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธ์ ส้มเด็จพระเจ้าตากยา
 เชอ เจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนารถ ในเดือนมีนาคม จะพระราชทานพระสุ
 พรรณบัตรสมเด็จพระเจ้าตากยาเชอ เจ้าฟ้าสมมติวงษ์วโรทัย พระเจ้า
 ตากยาเชอ เจ้าฟ้ายงกฤษมพร ซึ่งโปรดเกล้าฯ ให้ทำการในบ้นเดียว
 ล่องคราวเช่นนี้ เหตุว่าบ้นนี้จะพ้องกับการได้กณฑ์ ส้มเด็จพระเจ้าตาก
 ยาเชอ เจ้าฟ้ามหาจักรวราช การซึ่งเฉลิมพระนามเช่นนั้นก็เป็นที่น่าสง
 ใได้ยอยู่หน่อยหนึ่งว่า พระนามก็มเรียกร่องกันอยู่แล้ว เหตุใดจึงต้อง
 เฉลิมพระนามใหม่ ก็ไม่ผิดเปลี่ยนแปลงอย่างไรจากพระนามเดิม การเรื่อง
 นขออธิบายให้เข้าใจว่า เกิดขึ้นด้วยพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระ
 พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงรังเกียจพระนามเจ้าฟ้าซึ่งชาวไทยตั้ง ได้
 ทรงยกตัวอย่างรับสั่งอยู่ว่า กตวมนจะเรียกว่าเจ้าฟ้ากุง ซึ่งภายหลัง
 ได้รับพระสุพรรณบัตร มีพระนามแล้ว แต่เฉลิมพระราชสมณเศียร
 เป็นกรมพระราชวัง ก็ยังเรียกกันว่า เจ้าฟ้ากุง วังนากุง เป็นต้น
 จึงได้พระราชทานพระนามไว้เสียก่อนให้เรียกไปพลางๆ เมื่อถึง
 กำหนดจะรับพระสุพรรณบัตร ในบาทหมายอย่าให้ใช้พระนามซึ่งตั้ง
 ไว้พลางๆ นั้น ให้ใช้แต่ว่าพระราชทานพระสุพรรณบัตร ส้มเด็จพระ
 พระเจ้าตากยาเชอ เจ้าฟ้าชาย ส้มเด็จพระเจ้าตากยาเชอ เจ้าฟ้าหญิง
 ให้มีพระนามเช่นนั้นๆ เป็นการบ่งก้นคำไพเราะเรียกตามชอบใจ
 แลวแก่ภายหลังไม่ไหว ดังนี้ ก็ในการรับ พระสุพรรณบัตร เช่น
 ธรรมเนียมแต่ก่อนเคยมีการส้มโภชพระบรมวงษานุวงษ ชำราชากร
 จัตติงของมาส้มโภชทุกครั้งทุกคราว ไม่แต่เฉพาะเฉลิมพระสุพรรณ
 บัตรเจ้าฟ้า การรับพระสุพรรณบัตรของพระองค์เจ้าเป็นพระองค์เจ้า

มีสร้อยพระนาม ฤาหม่อมเจ้ายกชนเป็นพระองค์เจ้า ซึ่งเป็นทูลดก
 ต้าคัญตั้งเช่นพระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าได้นิศวิวัฒนาวัตินิรัชกาล
 ที่ ๓ ก็มิเจ้านายข้าราชการดมโภชด้วยเหมือนกัน การดมโภชเป็นการ
 ดำหรับเจ้านาย ซึ่งรับพระสุพรรณบัตรนยงทรงพระเยาว์ ด่อนซึ่ง
 ทรงพระเจริญแด่พระสุพรรณบัตร ก็เป็น การ ถวาย ของช่วย
 เหลือกนตามอย่างตงกรมตามใจผู้ใดจะถวาย ฤาถวาย เป็นธรรมเนียม
 นิยมมาตงน แต่ในครั้งทรงพระราชดำริว่าดมเด็จพระเจ้าลูกเธอ
 ซึ่งจะได้รับพระสุพรรณบัตรในปีเดียวกันถึง ๕ พระองค์ พระบรม
 วงษานวงษข้าราชการจะตองดมโภชตามธรรมเนียม ราชพระองค์
 ไปไม่เหมือนอย่างช่วยงานครั้งการตงกรม ในพระอรรคชายา แด่รับ
 สุพรรณบัตรของดมเด็จพระเจ้าลูกเธอของพระองค์ครั้งก่อน ซึ่งพอ
 รวมเป็นการเหมาได้ ไม่ตองราชดมโภชของค เมื่อจะตองดมโภช
 ราชพระองค์เช่นนั้น ก็จะต้องเสียทรัพย์ ดนเงินทองเป็นอนมาก ใน
 การครั้ง จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศให้ทราบทั่วกัน
 ว่า ขย่าให้พระบรมวงษานวงษแแต่ข้าราชการตงปวง ตองดมโภช
 ตามอย่างแต่ก่อนนั้นเลย ถ้าผู้ใดมีน้ำใจจะใคร่ดมโภชก็ให้รอไว้ต่อ
 เวลาได้กนค จึงคอยดมโภช ให้เป็นครั้งหนึ่งคราวเดียวที่เดียวเกิด
 การซึ่งจะพระราชทานพระสุพรรณบัตรแด่ดมเด็จพระเจ้าลูกเธอครั้ง
 ด้วยมีพระราชประสงค์แต่จะให้ดมเด็จพระเจ้าลูกเธอได้รับพระเกียรติ
 ยศตามซึ่งดมควรจะได้รับ เพราะเหตุว่าถ้ามิได้พระเกียรติยศตามแบบ
 อย่างเช่นนั้น ไม่เป็นแต่เฉพาะส่วนที่ไม่ได้ กตบจะเงยไปข้างเป็นการ
 เสีย คิตอยู่ในดมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เหมือนหนึ่งมีเหตุอย่างหนึ่งอย่าง
 ใด ซึ่งเป็นการไม่ดมควรที่จะได้รับจึงตองถดหย่อนเสีย ตามตัวอย่าง

ซึ่ง พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เคยทรงรังเกียจ ถอดมาแต่
 ก่อนเช่นไตักดาวแดง ในเรื่องพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว
 นั้น มิได้มีพระราชดำริให้ประสงค์จะให้เกิดผลประโยชน์ แต่ ส้มเค็ญ
 พระเจ้าลูกเธอในทางทรัพย์สินสมบัติ ซึ่งจะได้มาจากของ ส้มโกชนั้น
 อย่างหนึ่งอย่างใดเลย ส่วนผลประโยชน์ซึ่งสมเด็จพระเจ้าลูกเธอแต่
 ก่อน ๆ เคยได้รับมาในเวลาเช่นนั้น ก็พระราชทานเงินพระคลังข้างที่
 แทนมิให้เดือนประโยชน์ แลส่วนซึ่งส้มโกชใช้แรงกันในสวนเกาะ
 พระองค์ ๆ ก็คงจะมีกันอยู่ได้เป็นการเหมือนตงแซกตงชั้นกันในสวน
 พระองค์ ๆ ของ พระมารดาแห่งสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ นั้น คงที่อยู่
 เป็นการนอกจากการหวง เพราะฉะนั้นอย่าให้ ผู้ใดคิดวิตกกังวลได้ว่า
 การ ซึ่ง โปรดเกล้าฯ ห้าม มามีให้ ส้มโกช นั้น จะเป็นแต่การตองใจพระ
 บรมราชาธิบายอย่างหนึ่งอย่างใดเลย ให้เข้าใจตามความตรง ๆ ว่า
 มีพระราชประสงค์แต่จะให้เป็นที่ชื่นชมยินดีในพระราชฤทัยไทย แต่ไม่
 เป็นที่เดือดร้อนท้อไปนออย่างเดียว

ประกาศมาณวันที่ ๒๒ ธันวาคม รัตนโกสินทรศก ๑๓๐ เป็นวัน
 ที่ ๘๕๕๒ ในรัชกาลปัตยุบันนี้

ขอบบ

สำหรับนายอากรบ่อนเบย

เจ้าพนักงานกรมสรรพากร รับฯ ดังพระเจ้าน้องยาเธอ กรม

หมิ่นพระราชประเพณีพงษ์ รongเด่นาบตักระทรวงพระคตงมหาตมบต ให้
 ประกาศแก่บรรดานาษากรบ่อนเบย ผู้ได้รับอนุญาตเช่าตงเด่นการ
 พนัในโรงบ่อนแขวงกรุงเทพฯ แต่เมืองนนทบุรีทุกตำบล ให้ทราบ
 ทวกันว่า เดิมบ่อนเบยตำบลในแขวงกรุงเทพฯ แต่เมืองนนทบุรีมีอยู่
 ถึง ๕๐๓ ตำบล ในปีชวดตัมฤทธิศก ทรงพระมหากรุณาโปรด
 เกด้าฯ ให้เลิกเสีย ๓๓๖ ตำบล คงตงเด่นอยู่ ๑๖๗ ตำบล แต่ในรัตน-
 โกสินทรศก ๓๐๘ ให้เลิกอีก ๓๐ ตำบล ในรัตนโกสินทรศก ๓๐๙
 ให้ได้เลิกอีก ๓๐ ตำบล คงเด่นอยู่ ๕๗ ตำบล แต่ในรัตนโกสินทร-
 ศก ๓๓๐ นี้ ทรงพระมหากรุณาโปรด เกด้าฯ ให้เลิกเสีย อีก ๓๑
 ตำบล คงตงเด่นในแขวงกรุงเทพฯ แต่ ๓๕ ตำบล คือ บ้าน
 ทวาย ๑ บางรัก ๑ โรงกระทะ ๑ ตลาดน้อย ๑ วัดสามจีน ๑
 เถ่งบวยเฮีย ๑ ต้าเพ็ง ๑ ตพานหัน ๑ ตพานเหล็ก ๑ วัดพรหม-
 สุรินทร์ ๑ บ้านขมน ๑ บางกอกใหญ่ ๑ บางรมาต ๑ ต้ามเดิม ๑
 ในแขวงเมืองนนทบุรี ๒ ตำบล คือ ตลาดขวน ๑ ปากคลองเกร็ด ๑
 รวม ๓๖ ตำบลเท่านั้น แต่โรงบ่อนที่ยังคงให้ตงเด่น ๓๖ ตำบลนี้ เจ้า-
 พนักงานได้จัดร่างชนในทตบ การแตวด้าเรัจบริบรณ นายอากร
 บ่อนเบยได้เช่าตงเด่นแตฉนวนท ๑ ตุลาคม รัตนโกสินทรศก ๓๓๐ นี้
 แดว การทจตบ่อนตโรงบ่อนเบยไหญอยตงน ก็เพราะพระราช-
 ต้าริททรงพระมหากรุณาแก่ไพร่ฟ้าข้าแผ่นดิน เพื่อจะห้ามกนมิให้
 ประพตติการเป็นนิกเตงตงเด่นเดียวเวดาเดียวประ โยชน แต่ทงมิให้
 เป็นทเตอตรอนแก่พวกเงินซึ่งเคยชอบเด่นตติชนมาเดี่ยแเดว แต่ชอ
 บังคับด้าหรับรักษาความเรัยบร้อยในการบ่อนเบยโดยละเอียดทมอยู่

เดิมยังไม่ได้ฉนวนถ แต่ยังไม่เปิดเผย จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทาน พระบรมราชานุญาตให้เสนาบดีกระทรวง พระคลังมหา-
 สัมบัติ ตั้งขอรับคบบชแจ้งพระราชบัญญัติพกตของตราเป็นต้นเรียบ
 เรียงขึ้นไว้ ให้เป็นการเรียบร้อยสมควรแก่ประโยชน์ต่อไป เพราะ
 ฉนวนถแต่เดิมต่อไปเมื่อนำ ให้ผู้ที่เป็นนายอากรบ่อนเบี้ยได้รับอนุญาต
 เล่นการพนันในโรงบ่อน แต่ผู้ซึ่งเกี่ยวข้องในการเดินเบี้ยพนันทง-
 หลายทั้งปวง ประพฤติตามขอรับคบบชดังกล่าวต่อไปในทุกประการ

ข้อ ๑ ห้ามมิให้นายอากรบ่อนเบี้ยแลราษฎรตั้งเดิน ไปบนไป
 ก้าว ถัดแต่ก้าตในที่อื่นนอกจากในโรงบ่อน ซึ่งนายอากรบ่อนเบี้ยได้
 รับอนุญาตจากกรมพระคลังมหาสมบัติ แต่ห้ามมิให้ราษฎรเดิน
 ๑ แปกเก้า ๒ ช้างกา ๓ ค้อแต้ม ๔ ชนกกชนไก่ ๕ ชนปลากัดปลา
 เข้ม ๖ แข่งเรือพุ่งเรือตอ ๗ แข่งเรือแจวเรือพายในน้ำ ๘ วิ่งวัว
 คน ๙ วิ่งวัวกระทะ ๑๐ วิ่งโควิ่งกระบือวิ่งม้า ๑๑ สระแกดสะกา
 ๑๒ ควด ๑๓ หมากรุก ๑๔ ไฟ่ต่าง ๆ โดยแข่งขันพนันกันด้วยทรัพย์สิน
 เงินทอง ภาตึงของต่าง ๆ ในที่ต่าง ๆ ก่อนได้รับใบอนุญาตของนาย
 อากรบ่อนเบี้ยในเขตระแวงนั้น ๆ อนึ่งอนุญาตให้นายอากรบ่อนเบี้ย
 ออกใบอนุญาตให้ราษฎรเล่นการพนันเหล่านี้ นอกจากไปบนไปก้าว
 แดก้าตไปเล่นในที่ต่าง ๆ อันสมควรในเขตระแวงซึ่งนายอากรบ่อน
 เบี้ยได้รับอนุญาตได้ แต่ห้ามมิให้นายอากรบ่อนเบี้ยแลราษฎรเล่น
 หวดยจับกไม้ตาไม้แดงไม้หมุนไม้ส้มอัน ไฟ่ดำมไปเล่นชนไก่มีตผูก
 เข้ม ผูกมัด ผูกหนามในบ่กนกเดอยไก่ทชน ตกวางยาเบือยาเมา
 สัตว ทแข่งทชน แลวิ่งแข่งต่างเพลิงในที่หนึ่งทีใดเป็นอันตราย

ข้อ ๒ ให้นำอากรบ่อนเบยชกหวเบยแก่ราษฎรผู้มาเดินตาม
 พกคตงน ไปกำไปบนแตก่าตชกจากนกดงผู้แตง ๓๓ ชก ๑ ถว
 ใหญ่ชกจากนกดงผู้แตงเป็นชนิดตงน คือ ๑ แตงแต่ ๒ บาทตงมา
 ชกคนละ ๓๖ อัฐ ๒ แตงแต่ ๕ บาทตงมาถึง ๒ บาทคนละ ๓๒ อัฐ
 ๓ แตงแต่ ๒๐ บาทตงมาถึง ๕ บาทชกคนละ ๑ บาท ๕ แตงแต่ ๕๐
 บาทตงมาถึง ๒๐ บาทชกคนละ ๒ บาท ๕ แตงแต่ ๖๐ บาทตงมา ๕๐
 บาทชกคนละ ๓ บาท ๖ แตงแต่ ๘๐ บาทตงมาถึง ๖๐ บาทชกคน
 ละ ๕ บาท ๗ ถ้าแตงมากกว่า ๘๐ บาทขึ้นไปให้ชกเพียงคนละ ๕ บาท
 ค่าใบอนุญาตให้เดินไฟต่าง ๆ วงหนึ่งกลางวันหนึ่งบาท กลางคืนหนึ่ง
 บาท ค่าใบอนุญาตให้เดินการพนัน คือ ๑ แปรเกา ๒ ช้างงา
 ๓ คอแค้น ๕ ชนบกชนไก่ ๕ ชนปลากัดปลาเข็ม ๖ แข่งเรือพุ่งแข่ง
 เรือตอ ๗ แข่งเรือพายเรือแจวในน้ำ ๘ วงวัดคน ๙ วงวัดกระแต
 ๑๐ วงโคกระบอมมา ๑๑ ละแ่งละกา ๑๒ ตวด ๑๓ หมากรุก คีต ๑๐
 ชก ๑ ตามเดิมพนทขออนุญาตไปเดิน

ข้อ ๓ ถ้านายอากรบ่อนเบย ราษฎรตงเดินไปบนไปกำถว
 แตก่าตดในทอน นอกจากในทโรงบ่อนซึ่งเจ้าพนักงานกรมพระคตง
 มหาศมบคตอนุญาต จบไตพิจารณาเป็นลคตยจะปรับใหม่เจ้าด้านกต
 แดเจามอกคนละ ๓๐ ชง ผู้แตงคนละ ๕ ชง เงินค่าปรับนนให้แก่โจทย
 กงหนง เป็นพิไนยหลวงกงหนง ถ้านายอากรบ่อนเบย ราษฎร
 ตงเดินหวยจบยกในทตาบตใด ๆ กต จบไตพิจารณาเป็นลคตยปรับ
 ใหม่เจ้าด้านกต แดเจามอกคนละ ๖๐ ชง ผู้แตงคนละ ๓๐ ชง เงินค่า
 ปรับนนให้แก่โจทย กงหนง เป็นพิไนยหลวงกงหนง ถ้านายอากร

บ่อนเบี้ย ฎาราษฎร์ตั้งเล่นไม้ดำไม้แดงไม้ หมุนไม้สามอันไฟสามใบ
 ชนไก่ มีตุ๊กต้อม ตุ๊กต้อม ตุ๊กต้อมในบ่อนกเดอยไก่ที่ชน วางยา
 เบื่อยาเมาต์ตอกแข่งที่ชน จับได้ พิจารณาเป็นลัตยปรับใหม่ให้ใช้
 ทุนแก่ผู้คูปนน แต่ผู้ทแห่ง ๒ เท่าที่ได้แล้ว ฎาจะโต้แล้วดงพระราช
 อาญาผู้กระทำผิดนั้น ๓๐ ที่ แต่ฎาราษฎร์เล่นนายอากรบ่อนเบี้ยเหตุ
 ไม่บอกให้พลกระแวนจับตัวผู้กระทำผิดมาดังต่อเจ้าพนักงาน ต้องปรับ
 ใหม่นายอากรบ่อนเบี้ยฐานละเมิดเป็นพิในยหดวงตาหนึ่ง ฎาราษฎร์
 มิได้รับอนุญาตจากนายอากรบ่อนเบี้ยเจ้าของแขวง ตกเล่นไฟ
 พิจารณาเป็นลัตยให้ปรับใหม่นายบ่อนให้แก่ นายอากรบ่อนเบี้ยเป็น
 เงิน ๒ ช่ง ถ้าตกเล่นแปดเก้าข้างงาแต่ต่อแค้น มีเงินเดิมพันพนนกัน
 พิจารณาเป็นลัตยให้ปรับใหม่นายบ่อนให้แก่ นายอากร บ่อนเบี้ย เป็น
 เงิน ๓ ช่ง ถ้าตกเล่นชนนกชนไก่ชนบดากดปดาเข็ม แข่งเรือพุ่งเรือ
 ถอแข่งเรือแจวเรือภายในน้ำ วังววดคนวังววดกระแทะ วังโค้ววังกระบือ
 วังม้าเล่นสระแกเล่นสระกา เล่นควดเตหมากรุก มีเงินเดิมพันพนนกัน
 พิจารณาเป็นลัตยให้ปรับใหม่นายบ่อนให้นายอากรบ่อนเบี้ยเป็นเงิน
 ๒ ช่ง อนึ่งถ้าผู้ใดเป็นเจ้าของกนถึงโดยจะมีได้เป็นนายบ่อน ถ้านาย
 บ่อนหนีไป เจ้าสำนักต้องใช้เงินค่าปรับใหม่ให้แก่ นายอากร
 ข้อ ๕ ห้ามมิให้นายอากรบ่อนเบี้ยเล่นเอง ฎายอมให้นักเตงมา
 เล่น เล่นเป็นคะแนนค้างเกินเกิดวิวาทแก่กัน ถ้าจะเล่นทั้งเจ้ามือ
 แลผู้แทงต้องใช้แลแทงด้วยเงิน ฎาเบยทองแดง แลเงินกระตาสท
 ราชาธิโดยอนุญาต ถ้าชนเล่นเป็นคะแนนเกิดวิวาทหากันว่าโต้ได้ยเท่า
 โดกดี เจ้าพนักงานจะตัดสินให้ โต้ได้ยกันแต่เพียง ๓๓ บาทเท่านั้น

ข้อ ๕ ห้ามมิให้นายอากรบ่อนเบี้ย ต่งเดินถั่วไปก้าด้วยอี่แปะ
 แทงคว่าไฟหงายไฟเป็นอนชชาติ ถาชนต่งเดินจับไต พิจาณาเป็น
 ด้ตย จะตงพระราชอาญาเขยหนายอากรบ่อนเบี้ย ๓๐ ท

ข้อ ๖ ห้ามมิให้นายอากรบ่อนเบี้ย เอาด้งของชิ่งทาชนต่าง ๆ
 เรียกว่าบมาไซ้แทนเงินแดงเบยทองแดง ถาเงินกระดาษทราชาธิปไตย
 อนุญาต ใหนักเตงผู้เตงการพนันไซ้ ในบ่อนแดงนอกบ่อน ถาไซ้ชอ
 จ่ายด้งของต่าง ๆ แมครุหนึ่งชณะเดียวเป็นอนชชาติ ถามพ้งชนไซ้จับ
 ไต พิจาณาเป็นด้ตย จะปรับใหม่หนายอากรบ่อนเบี้ย โดยโทษานุโทษ
 ตามพระราชบัญญัติ

ข้อ ๗ ถาหนักเตงเอาเงินแดงเบยทองแดงปลตอม เงินกระดาษ
 ปลตอม ถาบบมาเตงเบยในโรงบ่อน นายอากรบ่อนเบี้ยพบเข้าให้ผา
 ทำตายเดี่ยว แดวด้งเงินแดงเบยทองแดง แดเงินกระดาษปลตอม ถา
 บททำตายแเดวหนน มายงกรมต่งรพากรจกทกวงวด

ข้อ ๘ ใหนักเตงให้นายอากรบ่อนเบี้ยเบ็ดบ่อนใหนักเตงเตง ต่งแต่เวตา
 เข้าย้ารุงคริ่ง บิดบ่อนเด็กไม้ตักกกว่าเวตาด้มยาม

ข้อ ๙ ห้ามมิให้นายอากรบ่อนเบี้ย ยยมให้พระภิกษุด้งชด้ตาม-
 เณร แดทหารพลกระเวรชิ่งด้รวมเดี่ยวศไม่มีหน้าทเขาไปเตงเบย ถา
 เขาไปนงยั้นแเตเตนหนน เตงในบ่อนเวตาเบ็ดเตงอยู่เป็นอนชชาติ

ข้อ ๑๐ เจ้าพนักงานจะจัดให้มีพลตระเวร ไปประจำรักษาบ่อน
 เบยอยู่ทุกค้ำบถ ถาหนักเตงมาเตงเบยถอด้ตราวุชเข้ามาในบ่อน ใ
 นายอากรบ่อนเบยบอกให้พลตระเวรบริบเครื่องด้ตราวุชด้ยงเจ้าพนักงาน
 กงตระเวร ถาหนักเตงมาเตงเบยเวตาถกถางคนให้มีไต โคมเพ็ดง

ถือไปมา ถ้ามีนักแดงบังอาจเกะกะโดยเมื่อดูราฎาประพฤติพลาดอย่าง
อื่น นายอากรบ่อนเบี้ยเกรงจะเป็นข้อเกิดวิวาทชนฎาเกิดวิวาทชนแล้ว
จนเคาเงินบ้ชาเกิดอันตราย ฎาเกิดคดีอย่างใดชนใหม่บ่อน ก็ให้นาย
อากรบ่อนเบี้ยจับตัวผู้หนึ่งตั้งให้พดตระเวร ฎาบอกให้พดตระเวรจับตัว
ตั้งไปยังเจ้าพนักงานกองตระเวร ถ้าเป็นคดีมีโทษให้ตั้งตัวโทษ
ไปด้วย ถ้านายอากรมีข้อหาจะว่าเป็นคดีต่อไป ก็ให้ตามไปร้องต่อ
ศาลกองตระเวร ถ้าศาลกองตระเวรชี้ของคดีนี้ยังไม่สำเร็จเด็ด
ขาดไป ฎาตัดสินแล้วนายอากรบ่อนเบี้ยเห็นไม่เป็นยุติธรรม ก็ให้
นายอากรบ่อนเบี้ยทำเรื่องราวมายื่นต่อกรมพระคลังมหาสมบัติ ตาม
ธรรมเนียม ห้ามมิให้นายอากรบ่อนเบี้ยทูปคดี แลจำชื่อจำใช้ตรวจ
นักแดงผู้เข้ามาเล่นการพนันใหม่บ่อนตามพดการตนเองเป็นอันขาด

ข้อ ๑๑ ถ้านายอากรบ่อนเบี้ยเจ้าของ แขวง จะไป จับ ผู้ ตกได้
บ่อนในแขวงของตนค่าบดใดครั้งใด ก็ให้มีนายอำเภอฎาพดกอง
ตระเวรกำกับไปด้วย ให้รู้เห็นเป็นพยานการผิดชอบด้วยทุกครั้ง ถ้า
เห็นจะไปจับที่ใดคณูน่ากตจะเกิดวิวาท ก็ให้มาแจ้งความต่อกรม
ตำรวจ ขอเจ้าพนักงานกำกับไปด้วย

ข้อ ๑๒ ถ้ามีเหตุการณ์อันใดชนใหม่บ่อนกต ฎาไปจับผู้ตกได้บ่อน
รายใดกต บรรดาเกิดเหตุการณ์ในการบ่อนเบี้ยแขวงของนายอากร
บ่อนเบี้ยคนใด ให้นายอากรบ่อนเบี้ยรับทำรายงานมาแจ้งต่อกรม
ตำรวจ โดยเร็วไม่ช้ากว่า ๑๒ ชั่วโมง ถ้าพนกำหนดนเจ้าพนักงาน
ดับทราบความใดด้วยประการใด พิจารณาเป็นต้ยว่านายอากรบ่อน
เบี้ยมีไต่ ยนรายงาน จะปรับใหม่นายอากรบ่อนเบี้ยเป็นละเมิดตา ๓

ข้อ ๓๓ ก่อนเมื่อ นายอากรบ่อนเบี่ยจะได้รับ อนุญาต ตั้ง เป็น นายอากรบ่อนเบี่ยนั้น ต้องตั้งเงินล่วงหน้าแก่กรมสรรพากร ๒ เดือน พร้อมกับเงินค่าตรา แต่ต่อไปต้องตั้งเงินงวดเดือนละเงินค่าเผา เต็มทุกเดือน ไม่ช้ากว่าวันที่ ๒๕ ถ้า นายอากรบ่อนเบี่ยต้องปรับ ใหม่ไม่ตั้งเงินค่าปรับภายในสามวัน กรมสรรพากรจะหักเงินล่วงหน้า ไซ้ ถ้าเงินล่วงหน้าฤาเงินงวดขาดล่วงพ้นวันที่ ๒๕ เดือนใดไป กรม พระคลังมหาสมบัติจะถอดนายอากรบ่อนเบี่ยผู้นั้นในเดือนนั้น แต่อา กรบ่อนเบี่ยรายนั้นจะขายทอดตลาด เงินขาดจากรายรับผูกขาดเต็ม เท่าใด นายอากรบ่อนเบี่ยผู้รับผูกขาดเต็มต้องไซ้จึงเต็ม

ข้อ ๓๔ เมื่อสิ้นเดือนหนึ่งให้นายอากรบ่อนเบี่ยเขียนบัญชีเงิน ที่เก็บได้ แต่ต้องจ่ายแล้ว คงเป็นกำไร ฤาขาดทุนเท่าใดนั้น ลงชื่อ นายอากรบ่อนเบี่ยยื่นต่อกรมสรรพากรทุกเดือน ไม่ช้ากว่าวันที่ ๑๕ เดือนที่ ๒ แต่ถากกรมสรรพากรแต่งตั้งเจ้าพนักงานสำรวจ ผู้ใดถือ หนังสืออนุญาตของอธิบดี ฤาของอธิบดีกรมสรรพากรมาตรวจการ ฤา ตรวจบัญชี นายอากรบ่อนเบี่ยต้องยอมให้ตรวจโดยดี ถ้า นายอากร บ่อนเบี่ยเขียนบัญชีเท็จฤาขัดขืนมิให้ตรวจ จะปรับใหม่เป็นฐานละเมิด ทุกคราว

ข้อ ๓๕ ให้นายอากรบ่อนเบี่ยตั้งเงินค่าเช่าโรงบ่อนหลวงซึ่งตน เช่าตั้งเล่นอยู่แก่กรมสรรพากร ตามตกลงสัญญาฉบับเช่านั้น ล่วงหน้า เดือนหนึ่งเต็มทุกเดือน ถ้ามิได้ตั้งจนล่วงเดือนไป กรมสรรพากร จะหักเงินล่วงหน้าไซ้แทน

ข้อ ๓๖ เวลากลางคืนให้นายอากรบ่อนเบี่ยจุดโคมไฟในโรงบ่อน

แลหน้าบ่อนให้สว่างใสว โคมที่จะใช้นั้นเฉพาะให้ใช้ได้แต่โคมซึ่งไม่
 มีเขม่าควันทำให้ตึกโรงบ่อนเศร้าหมอง แลให้เอาอุระการรักษานใน
 โรงบ่อน แลบริเวณกวาดแผ้วให้หมดจด มิให้ขีดเขียนแลขีดทา
 บิดกระดาศทรุงรัง แลห้ามมิให้ทบต้อยให้อัฐิปุณาไม่แตกกระเทาะ
 หักพัง ถ้าทิดชำระดูหักพังกระเทาะฤาเศร้าหมอง ให้นายอากรบ่อน
 เบยช่อมแซมแลทาปูนทาดด้วยเงินทุนของตัวเอง จะมีเจ้าพนักงาน
 ดารวัดกรมสรรพากร ไปตรวจการ โรงบ่อนนั้นๆ เด่มอทุกเดือน ถ้า
 เห็นทิดเประอะเบือนชำระดูหักพังแลได้โครก เจ้าพนักงานจะบังคับให้
 นายอากรบ่อนเบยททำใช้ ให้ดีอาดตงามเหมือน อย่างเดิมให้แล้วให้
 เด็รจไม่ช้ากว่า ๓๕ วัน ถ้าพนักงานนายอากรเพิกเฉยเด็ย มิได้
 ททำฤททำไม่แล้วความทบังคับไว้ เจ้าพนักงานกรมสรรพากรจะไปจ้าง
 นายช่างช่อมแซมททำเอง เงินค่าจ้างทต้องเด็ยไปเท่าใด จะคิดเอา
 แก่นายอากรบ่อนเบยผู้เช่าทงัดน แลถ่นนายอากรบ่อนเบยผู้กระทำผิด
 ขอบบังคับนนยงจะตองถูกปรับไหมฐานเดมิดอกถาหนึ่ง

ข้อ ๓๗ ห้ามมิให้นายอากรบ่อนเบยเองกิด ฤา นายอากรบ่อน
 เบยยอมให้ผู้อื่นผู้ใดกิด เอาจากกันแข่งฤาดึงอันใดเข้าไปททำเปน
 โรงร้านพะเพ็งชนในโรงบ่อนแลบริเวณของโรงบ่อน เปนสาเหตุทจะ
 ให้ออกเกิดเชอเพลิงไหมโรงบ่อนชน แลเปนทรุงรังททำให้เด็ยความ
 ดอาดเปอนอันตราย แลห้ามมิให้เด็ยงดูกรเบ็ดไก่อฤาดัดตัวใดทที่ไม่ควร
 เด็ยงไว้ ในบริเวณโรงบ่อนนั้น บรรดาจะเปนเหตุให้เกิดของได้โครก
 เประอะเบือน ถาชนททำพะเพ็ง ฤาเด็ยงดัดทห้าม เจ้าพนักงานดาร-
 วัดกรมสรรพากรไปตรวจพบจะจ้างคนให้รอลถนเด็ย แลให้ดัดว

เหล่านี้ปล่อยให้ให้พื้นที่บริเวณ โรงบ่อน นายอากรบ่อนเบียดต้องใช้
ค่าจ้างแต่เดี๋ยวดังเครื่องเคียงเหล่านี้

ข้อ ๑๘ นายอากรบ่อนเบียดต้องทำประกันอศคคไทยสำหรับโรง
บ่อนตำบลนั้น ๆ เป็นราคาโรงบ่อนหนึ่งไม่เกินกว่า ๕๐๐ ชั่ง ไม่ต่ำ
กว่า ๓๐๐ ชั่ง ตั้งแต่เจ้าพนักงานกรมสรรพากรจะกระราคาโรงบ่อน
นั้น ๆ ต่ออินชุกรนคอมบ์นี้พวกใดพวกหนึ่ง กรมสรรพากรจะเห็นด้วย
แถมมอบใบรับประกันอศคคไทยนั้น ให้กรมสรรพากรรักษาไว้เป็น
สำคัญ เงินดอกเบียดจะเดียดารบประกันอศคคไทยนั้น นายอากร
บ่อนเบียดต้องเดียดเอง

ข้อ ๑๙ เมื่อถึงเวลาดำหนดถอนาพระพิพัฒน์สดยา นายอากร
บ่อนเบียดต้องมาถอนาพระพิพัฒน์สดยา ณ หอรัชฎากรพิพัฒน์ทุก
คราว

หอรัชฎากรพิพัฒน์

วันที่ ๓ ตุลาคม รัตนโกสินทร์ศก ๑๓๐

หม่อมเจ้าเสาวภา

อธิบดีกรมสรรพากร

ประกาศกรมโยธาธิการ

มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้กรมโยธาธิการประกาศให้
ทราบทั่วกันว่า การจัดที่แผ่นดินทำทางรถไฟหลวง ซึ่งได้มีอยู่ใน

ประกาศเมื่อวันที่ ๓ มีนาคม ค.ศ. ๑๙๖๖ นั้น ไม่ได้กล่าวถึงข้อบังคับใน
การจดทะเบียนโดยชัดเจน จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศ
ข้อบังคับสำหรับการจดทะเบียนที่ดินทำทางรถไฟหลวงนั้น มาให้ทราบ
โดยชัดทวงดังนี้

ข้อ ๓ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งข้าหลวงผู้หนึ่ง พร้อม
ด้วยเจ้าพนักงานในกรมรถไฟหลวง ออกตรวจจดทะเบียนซึ่งของ
การใช้ทำทางรถไฟ

ข้อ ๒ ข้าหลวงผู้ตรวจจดทะเบียน กับเอเยนตีตรวจทางรถไฟ
หลวง ถ้าผู้แทนเอเยนตีนั้น จะพร้อมกันเป็นผู้ ไปกำหนดจุด
จดทะเบียนของกรรมนาท ที่จะจดทะเบียนจุดการทงปวงให้ตกลงกับเจ้า
ของทตนั้น แต่กับเจ้าพนักงานตรวจของทตนั้น แต่ฝ่ายการที่จะต้อง
ใช้เอเยนตีแล้ว เอเยนตีผู้ทใดรับตำแหน่งนาทอยุนั้นจะต้องทำการ
นั้น ๆ ให้สำเร็จไปแล้ว แต่ข้าหลวงกับเอเยนตีทั้ง ๒ ฝ่าย จะต้อง
พร้อมกันจดหมายความเห็นในส่วนของราคาค่าถ่ายท ซึ่งเป็นราคาสมควร
จะใช้ทดแทนให้แก่เจ้าของทตนั้น

ข้อ ๓ ในการที่จะตกลงกับเจ้าของทตนั้นนั้น จะต้องจัด
ทำการโดยสุจริตเต็มสติปัญญา ให้การนั้นเป็นไปโดยเรียบร้อย อย่า
ให้เสื่อมเสียพระเกียรติยศ แต่ผลประโยชน์แผ่นดินอย่างหนึ่งอย่างใด
ได้ ต่อเมื่อจะตกลงกันไม่ได้ โดยเรียบร้อยแน่แล้ว จึงควรใช้อำนาจ
ขับไล่เจ้าของทให้ออกเสียจากทตนั้น

ข้อ ๕ ขรรมนิยมที่จะต้องรักษาในการที่จะจดทะเบียนที่ดินนั้น
ต่อไปดังนี้ คือ ถ้าเขตแดนที่ดินของกรรมนาทยังไม่กำหนด

หมายถึงไว้ โดยชัดเจนแล้ว จะต้อง เรียกเอเนยเนี้ย ล้วน ทางรถไฟ
 มากำหนดเขตแดนให้เป็นการแบ่งไว้แล้ว ข้าหลวงผู้ตรวจจุดถนน
 กับเอเนยเนี้ยล้วนทางรถไฟจะตรวจจุดถนน ซึ่งต้องการหน้า
 เจ้าของที่ แลแจ้งความให้เจ้าของที่ทราบเขตแดนที่ใดกำหนดลงไว้
 ฝ่ายการที่จะนัดเจ้าของที่ให้อยู่พร้อมกันด้วย ในเวลาไปตรวจจุด
 ถนน จะแจ้งความด้วยวาจาแก่เจ้าของที่เอง ถ้าจะมีหนังสือไปยัง
 เจ้าของที่นั้นก็ได้ แต่ให้มีพยานรู้เห็นด้วย แล้วให้แจ้งความต่อไป
 ให้เจ้าของที่ทราบว่า ถ้าเมื่อเจ้าของที่นั้นไม่มาอยู่ในเวลาเจ้าพนักงาน
 ไปตรวจจุดถนนแล้ว เจ้าของที่จะต้องเป็นผู้รับผิดชอบในสรรพสิ่ง
 ของ ๆ คนซึ่งมีอยู่ในถนน เมื่อจำเป็นต้องขับไล่ให้พ้นไปเสียจากที่
 เมื่อได้ตรวจจุดถนนที่แผ่นดินเสร็จแล้ว ให้ปลูกษาพุดจากกลงกับ
 เจ้าของที่เสียให้เสร็จ แล้วให้เจ้าพนักงานทั้ง ๒ กำหนดราคาค่า
 ซึ่งเปนราคาควรจะใช้ ให้แก่เจ้าของที่นั้น เมื่อได้ตกลงกันเสร็จเป็น
 ประการใด ก็ให้จัดรายงานลงไว้ในสมุดสารบบซึ่งมีไว้สำหรับจด
 ขอความ แล้วให้นำความขึ้นแจ้งต่อผู้บังคับการกรมรถไฟให้ทราบ
 การโดยละเอียดในสมุดสารบบนี้ ให้จัดกำหนดวันซึ่งเจ้าของที่จะควร
 ขอผิดได้ โดยชอบธรรม ในการที่ยกมอบถนน ๆ ให้เป็นการเสร็จ
 กันนั้นด้วย เมื่อมีกำหนดยกมอบถนนแล้ว จึงเขียนตรอกเพิ่มเติมลง
 ไว้ในหนังสือใบที่หมายเลข ๓ แล้วเอาหนังสือนี้ติดต่อกับขอความ
 นั้น ๆ ซึ่งมีแจ้งอยู่ในสมุดสารบบ ถ้าเมื่อเจ้าของที่ไม่ยอมรับเงิน
 ตามจำนวนที่คิดให้เป็นค่าภาษีของตนแล้ว ก็ให้จัดจำนวนเงินราย
 ซึ่งผู้เจ้าของที่จะต้องการนั้น ลงไว้ในตารางที่มีอยู่สำหรับจดความ

เห็นนั้น แต่ในคราวนี้ได้จัดความเห็นในด้านเนื้อหาที่แตกต่างเป็นประ-
 การใด มีสิ่งที่ปลุกสร้างลงไปอย่างใด แต่ข้อความอื่น ๆ ที่จะ
 แนะนำให้เด่นาบติ กระทรวงโยธาธิการ กำหนด ราคา ค่า ถ่ายให้ได้
 แต่เมื่อมีกำหนดแล้วเมื่อใดจะต้องแจ้งความให้เจ้าของที่ดินทราบโดย
 ทันท่วงที

ข้อ ๕ เมื่อได้ตรวจข้อความในดาร์บบนนั้น เห็นว่ายังเป็นท
 บกพร้อมที่จะกำหนดราคาที่ดินไม่ได้แล้ว เจ้ากรมรถไฟจะไปตรวจ
 ดูตนเอง แล้วจะทำความเห็นประมาณเงินที่ควรจ่ายที่ดินนั้นต่อ
 เด่นาบติ กระทรวงโยธาธิการ ๆ จะได้ คัดดิน กำหนดเงินให้ตามควร
 แลบังคับการที่จะเอาที่ดินนั้นต่อไป เมื่อท่านเด่นาบติกระทรวงโยธา-
 ธิการตกลงแน่อย่างใดแล้ว กรมรถไฟจะจ่ายเงินค่าที่ให้แก่เจ้าของ ที่
 แลรับหนังสือใบเสร็จไว้เป็นคัมมิตตามแบบอย่างหมายเลข ๒ นั้น

ข้อ ๖ แต่ถ้าเจ้าของที่ไม่ยอมตามค่าที่ท่านเด่นาบติกระทรวง
 โยธาธิการ ได้ตกลงคัดดินไว้แล้ว ก็ให้เจ้าของที่ไปฟ้องศาล
 ตามเหตุที่ถูกต้องด้วยพระราชกำหนดกฎหมายได้ แต่กรมรถไฟจะ
 ยึดเอาที่ดินแห่งนั้นไว้ก่อน แต่จะต้องจัดสรรพลังของที่อยู่ในบริเวณ
 ที่นั้นโดยละเอียดให้ถูกต้อง แล้วต้องให้เจ้าของที่ดินชื้อไว้เป็นสำคัญ
 ด้วย เพื่อที่นั้นจะเปลี่ยนแปลงเป็นประการใดต่อไป จะได้เก็บไว้เป็น
 ดักรักษา ค้างจะได้สามารถตีราคาที่ดินให้สมควรแก่ค่าที่นั้นได้

ข้อ ๗ ในการที่จะตีราคาที่ดินนั้น จะต้องประพฤติตามแบบ
 อย่างที่มคตไปตั้งนี้ คือกตแผ่นดินทั้งดินที่ใหม่ในโฉนดตราแดง แล
 หนังสือสัญญาข้อความอื่นหนังสือใดที่จะเป็นพยานได้ว่า ที่นั้นเป็นของ ๆ

ผู้ทอยุนนแฉวจะต้องคิดเอาว่าเป็นทของหลวง แฉวจะไม่คิดเงินค่าท
 นนให้ แต่ถาแฉวในทนนมการก่อสร้างดงไว้ ถามีต้นผลไมแฉดั่งอื่นๆ
 ทมราคาแฉวจะคิดค่าบ่วยการรอลอน แฉค่าปลุกสร้างทจะทำซนใหม่
 ให้ แต่เงินค่าตั้งของต่างๆ ทคิดให้ นจะมีให้ เกนกว่าราคาค่าปลุก
 สร้างต้นผลไม แฉดั่งอื่นๆ ทมอยแฉวนน เจาของทซงมดงทเป็น
 พยานตามกฎหมายได้วา ทซงต้องการนนเป็นของทนนแฉว จะได้รับ
 เงินค่าถายทไม่เกนกว่า ๒๐ เทา เงินทได้มา โดยทนนเป็นผลประ
 โยชนอนแทททุกปี ผลประโยชนอนแท ทใดททุกๆ บนน จะต้องฟังเขา
 ใจว่าเปนเงินยงคงเหลืออยจากค่าจ้าง ค่าทำงาน ค่าภาษีอากร แฉ
 ค่าธรรมเนียมอื่นๆ การปลุกสร้างทได้ ทำดงไว้ โดยม่นคงในทแผ่น
 ดินแห่งนนจะต้องตราคาคามราคาค่าก่อสร้างซนนั้น ในเวลาดมัย
 เมื่อไปตรวจจุด แฉทจะรอลอนการปลุกสร้างนน ก็จะต้องให้ตามราคา
 ทได้ คไวนน แต่ต้องหักเงินค่าตั้งของทรอลอนเหลืออย ซงเจาของ
 จะต้องรับเอาไวนนออกเดี่ยก่อน แฉดั่งของทเหลืออยเหล่าน จะค
 ราคเอาตามราคาซอขายกันไนเวदानัน ตามหมายประกาศทางร
 ไฟหลวง ดงวันที่ ๓ มีนาคม รตน โถดินทร ศก ๑๐๘ นนมกำหนดอย
 ว่า ให้ ไซเงินค่าถายทแผ่นดินให้แก่เจาของทนนแต่อกคมาผลประ
 โยชนทเจาของทตองเดี่ยไปเท่านั้น แต่เจาของทนนไมมอานาจที่จะ
 ร้องขอเงินเกนซนไปอีกได้ อนึ่งตองฟังเขาใจกนว่า ทแผ่นดินทงดิน
 เปนของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยหัว เมื่อตองพระราชประสงค์แล้ว
 จะถายถอนคินเอาไนเวदानันเงาใดก็ได้ ผู้ซงฮาไครอยไนทนน
 จะควรได้ก็แต่ค่า ซงควไปปลุกสร้าง ดงไว้ ให้เป็นประ โยชน ซนเทา

ซึ่งจะเอาข้อความเหตุอื่น ๆ มาเปรียบเทียบเคียงต่อไปนั้นก็
 ควร เมื่อการเป็นเช่นนอยุ่แล้ว ท้จะเอาเหตุการณ์ขึ้นมาคิดก็ไม่ควร
 แลที่จะกล่าววาทหนึ่งทีใดค้ออย่างหนึ่งอย่างใดนั้นไม่ได้ แต่จะอนุ-
 ญาตให้ร้องชนใดก็แต่บางเรื่อง แต่ขอความท้ร้องกล่าวชนน จะ
 คองเป็นขอความมห้ถกถานชัดเจน

ประกาศมาณวันที่ ๓๓ มกราคม รัดนโกดิทร คค ๓๓๐

(เซ็นพระนาม) นริศรานุกิตติวงษ์

ประกาศ

ว่าด้วยลงชื่อผู้แต่งผู้เขียนหนังสือพองเรื่องราวแลฎีกา

มีพระบรมราชโองการดำรัสเหนือเกล้าฯ ตั้งว่า บันดาคคีความ
 ทุกวณน ยอมผู้แต่งพองแต่งเรื่องราวแลฎีกา ให้แก่ผู้ท้เป็นความ
 นนแล้ว แต่ข้งห้ามขอปรากฏชัดเจนไม่ในหนังสือเรื่องราวแลฎีกา
 บางฉบับก็กล่าวความแจ่มได้เข้าใจความโต้งายค้ แต่เป็นผู้รู้จักกฎ-
 หมายชนบธรรมเนียม กล่าวความแลถอยคำแต่ท้ด้มควร นาทจะให้
 มีชื่อแต่ียงค้ปรากฏได้ก็ไม้ปรากฏชน เพราะไม้มีโอกาศท้จะได้
 พิจารณาว่าผู้ใดเป็นผู้แต่งผู้เขียน แต่บางฉบับแต่งความไม้ดีไม้รู้จัก
 ผิดแลชอบ กล่าวถอยคำเหตอเกิน จนมเหตุท้ต้องพิจารณาหาตัวผู้
 แต่งมารับโทษนงกมี แต่จะได้ปรากฏก้นอยค้ว แต่ปรากฏแต่ผู้แต่ง

ชวไมมิต เพราะเหตุฉนั้น คงแต่ดัดไปถ้าผู้ใดหนึ่งซึ่งจะยื่นหนังสือ
 พ้อง ฎาเรื่องราวฎีกานนแต่ก็ให้ มชอศวชอยศชอตาแห่งใน
 ราชการกรมต่างๆ แลที่อยู่ของผู้แต่งแลผู้เขียนหนังสือทักถาวร จด
 ลงไว้ด้วยลายมือผู้แต่งผู้เขียนเองน ช่างทายน่ากระตาศทักต่าง
 ต่าง เฉพาะน่ากระตาศทักความในหนังสือหนึ่ง ๆ ด้วยทุกฉบับ จึงให้
 เจ้าพนักงานรับหนังสือ นน ๆ พิจารณา ตามธรรมเนียม ถ้าไม่มีดัง
 กล่าวมานแต่ก็อย่าให้รับไว้ พิจารณา ให้คนแก่ยื่นไปจดเสีย
 ใหม่ให้ถูกต้อง ถ้าแต่ขอแต่ที่อยู่ของผู้แต่งผู้เขียนทักไว้ ในหนังสือ
 ดอพ้องเรื่องราวฎีกานนเป็นกรรมเหตุเกิดชน พิจารณาได้ความ
 ดีดยว่าเป็นความเท็จ จะมีโทษระวางอำพรางแก่ผู้ผิด อย่าให้ผู้แต่ง
 ผู้เขียนมีความคั่นตักใจไปอย่างอื่นเลย ธรรมเนียมเคยเป็นอยู่ทุกวันนี้
 ในการที่ผู้แต่งผู้เขียนไม่ได้ รับผลผิดฎาชอบใดคดความทักเจ้าของว่า
 กล่าวอยู่ คงจะมีผิดแต่ชอบเพียงแต่ด้วยคำที่ใช้หนักเห็ดเกินไป แด
 ได้ ขอเลี้ยงที่แต่งดี ใช้คำถูกต้องชนบธรรมเนียมเท่านั้น

ประกาศมาณวันพุธที่ ๓ เดือนกุมภาพันธ์ รัตนโกสินทร ศก ๓๓๐
 เป็นวันที่ ๘๕๘๕ ในรัชกาลปัจจุบัน

ประกาศกรมโยธาธิการ

มี พระบรมราชโองการดำรัสเหนือเกล้าฯ สั่งให้ กรมโยธาธิการ

สร้างถนนขึ้นใหม่สายหนึ่งแทรกลงในระหว่างกลาง แห่งถนนเจริญ-
 กรุงถนนลำเพ็ง ตั้งต้นแต่ข้อมมหาชัยตัดไปทางทิศตะวันออกเฉียง-
 ใต้ เข้าบรรจบถนนเจริญกรุงตรงตพานวัดสามจีน โดยยาว ๓๕๓๐
 เมตร (หรือ ๓๕ เส้น ๓๕ วา) โดยกว้าง ๒๐ เมตร (หรือ ๓๐ วา) เป็น
 ทางรถกว้าง ๘ วา ทางคนเดินกว้างข้างละ ๖ คอก พระราชทานชื่อว่า
 ถนนเขาวราช การตัดถนนใหม่เช่นหมกมค้ำเถาเถาว่า ทว่าถนนจะ
 ต้องเป็นของหลวงบ้าง จะสร้างคกหลวงบ้าง ราษฎรซึ่งใจเบาอีกมัก
 พากันตกใจ ขายที่เสียโดยเร็วแถมราคาอย่างถูก โดยเข้าใจว่าจะขอ
 เป็นของหลวงบ้าง หรือบางที่เข้าใจว่าซึ่งขายเสียก่อน ถึงจะได้รา-
 คาน้อยไม่สมควร ก็ยังดีกว่าที่จะต้องสัญญาเปล่าคราวต้องพระราชประ-
 ดังคบ้าง การเป็นเช่นนี้จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศมา
 ให้ทราบทั่วกันว่า การตัดถนนสายพระราชประสงค์จะทรงอุดหนุนให้
 เป็นการเจริญแก่บ้านเมือง แต่เป็นประโยชน์แก่ชนทั้งหลายฝ่ายเดียว
 ไม่ได้ตัดถนนเพราะจะต้องพระราชประสงค์ ที่ต้องข้าง อย่าให้ชน
 ทั้งหลายตกใจ เหตุที่จะตัดถนนสายนี้ โดยทรงพระราชดำริเห็น
 ว่า พนทแขวงลำเพ็งเป็นทำเลที่ชุมนุมชนไปมาค้าขายมาก แต่ทาง
 ไปมาลำบากเพราะแคบเล็ก ไม่สู้กับประโยชน์ซึ่งจะเกิดขึ้นได้ ในที่
 นี้ยิ่งเป็นอันมาก แต่การที่จะตัดถนนใหญ่ไปในที่อันชนทั้งหลายได้
 ตั้งบ้านเรือน ตกร้าน เป็นอันมาก แลถนน ย่อมเป็นทางที่เดือดร้อน
 อยู่บ้าง เพราะจะต้องรอกกแเดเรือน ทุมราคามาก จึงทรงพระกรุณา
 โปรดเกล้าฯ ให้กรมโยธาธิการตรวจทำแผนที่ โดยละเอียด แลจะ
 ทางที่จะตัดถนนนั้นตั้ง โดยหลบหลีกไม่ให้ถูกคกแเดเรือนซึ่งมีราคามาก
 ยกเสียแต่เป็น การจำเป็นที่ไม่มืทาง หลบหลีก แล ทรงพระกรุณา

โปรดเกล้าฯ แก่ชนทั้งหลาย ให้ยกเว้นพระราชทานอีกชั้นหนึ่งว่า
 ตกทั้งหลายซึ่งต้องในกรณณนนั้น ถ้าตกหลังโดยนดาเข้ามาใน
 แนวนกรณณนไม่กว่าวาหนึ่งแล้ว พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้
 ยืนอยู่ในถนนใดไม่ต้องรอ พระบรมราชานุญาตอนั้นสำหรับแต่ตก
 เก่าซึ่งได้สร้างไว้แล้วก่อนประกาศนี้ ตกซึ่งสร้างภายหลังประกาศนี้
 จะทำดาออกมาไม่ได้เป็นอนชชาติ การนี้อาไ้รยพระกรุณาคุณเพื่อจะ
 ให้เป็นประโยชน์ทั่วไป ขอให้เป็นที่เข้าใจทั่วกันว่าทรงพระกรุณา
 โปรดเกล้าฯ ให้ตัดทางไปในที่ ของ ชนทั้งหลาย แต่จำเพาะแนว ถนน
 ไม่ต้องพระราชประสงค์ ที่ใดในข้างถนน และตกของผู้ใดซึ่งยืนดา
 กรณณนเข้ามาไม่กว่าวาหนึ่งนไม่ต้องรอ

ถนนสายนี้ ทรงพระกรุณา โปรดเกล้าฯ ให้ตัดไปที่ใด มีแผนที่แจ้ง
 อยู่หอพิศกรมโยธาโกศลพานเหล็กวัดมหาพฤฒารามนั้นแล้ว ถ้า
 ผู้ใดจะต้องการแผนที่นั้น เพื่อจะได้ทราบ ก็เชิญไปยังหอพิศกรม
 โยธา ใช้ราคากระดาษแต่ค่าแรงเขียนตามสมควรแล้ว คงจะได้
 แผนที่นั้นดังประสงค์

ประกาศมาณวันที่ ๓๐ มกราคม รัตนโกสินทรศก ๓๓๐

นริศรานวตดวงษ์

ประกาศกรมพระนครบาล

กอมมิตติกรมพระนครบาล รับ พระบรมราชโองการได้เกล้าฯ ให้

ประกาศแต่บรรดาราชฎไทยจีนให้ทราบทั่วกันว่า ด้วยมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ประกาศห้ามมิให้คนเข้าทรงตงเจ้าบอกเหตุการเพลิงไหม้ แต่บอกเหตุเกิดความเข้าใจด้วยอุบายต่างๆ ถ้าผู้ใดมีพงชนเข้าทรงตงเจ้า เจ้าพนักงานสืบจับได้พิจารณาเป็นลัทธิว่าได้ทรงตงเจ้าจริง ให้ตั้งพระราชอาญาผู้ทฝ่าฝืนพระราชบัญญัติตามโทษานุโทษ ความแจ้งอยู่ในประกาศเดิมซึ่งออกห้ามไว้เมื่อวันท ๑๒ มกราคม รัตนโกสินทร์ศก ๓๐๘ นั้นแล้ว ตั้งแต่ได้ออกประกาศไปแล้วเหตุซึ่งเลื่องลือทำให้ราษฎรตื่นตกใจในเรื่องจะเกิดเพลิงไหม้ดังจะไปครั้นเกิดเพลิงไหม้ ชนในแดนนั้นก็จะมีเหตุเลื่องลือกันอยู่อย่างเช่นครังก่อน กระทำให้ราษฎรหวาดหวั่นอีก จึงได้สอบสวนเหตุที่เกิดขึ้นได้ความว่า มีราษฎรไทยจีนที่ยังคบคิดกันดลอบตงเจ้าทรงตงเจ้าในหลังบ้านเรือนมอญอยู่เนืองๆ คนทรงนั้นแจ้งเหตุลือลวงทำให้คนตื่นอย่างเช่นครังก่อนนั้นอีก แต่การที่ราษฎรบางคนยังชนประพฤติดวงประกาศนั้น ก็เป็นไปด้วยมีสันดานเขลาเบาความคิด หลงเชื่อถอกคนทรงมอญมาก แลตงผู้ที่เป็นเจ้าของตง เจ้าของเรือน เจ้าของโรง ก็ยอมพากันช่วยอุดหนุนรู้เห็นเป็นใจให้ ผู้เป็นคนทรงเข้าตงเจ้า เพื่อคิดหาผลประโยชน์ด้วยกันจึงบีบบังไว้มิให้ผู้อื่นนอกจากพวกของตัวรู้เห็นบางทมิผู้รู้เห็นบ้างว่าตงกว่าโรงว่าเรือนั้น มีผู้เข้าทรงตงเจ้ากระทำผิดต่อประกาศ ก็พากันละเลยเฉยไม่นำความมาแจ้งต่อเจ้าพนักงาน ด้วยคิดเห็นเฉยๆ ไม่มีบาเห็นจรวงัดอันใด โดยเหตุนี้จึงได้มีผู้ตงตงเจ้าทรงตงเจ้าอยู่ร่ำไป กระทำให้ราษฎรตื่นตกใจ เรื่องจะเกิดเพลิงไหม้มอญอยู่เนืองๆ ตั้งแต่บัดนี้ไปถ้าราษฎรไทยจีนคนใดคนหนึ่งยังชน

ตอบตกเข้าทรงลงเจ้านทตกรเรือนโรงผู้โตกดี มีผู้นำเหตุมาแจ้งต่อ
เจ้าพนักงานกรมพระนครบาลพิจารณาสอบสวนได้ความสมจริงแล้ว
ผู้เป็นคนทรงลงเจ้านั้น จะลงพระราชอาญา ตามประกาศ ห้ามเมื่อวันที่
๓๒ มกราคม รัตนโกสินทรศก ๓๐๘ แลจะปรับเจ้าของตกเจ้าของ
เรือนเจ้าของโรงผู้เป็นเจ้าของที่ให้ทรงเจ้าเป็นเงิน ๒๐ บาท พระราช-
ทานเป็นรางวัลแก่ผู้มาแจ้งเหตุกึ่งหนึ่ง เป็นพินัยหลวงกึ่งหนึ่ง ถ้าผู้
ที่แจ้งเหตุนำเจ้าพนักงาน เกาะตัวผู้เข้าทรงเจ้าได้ ในขณะที่เข้าทรงลง
เจ้านั้น จะพระราชทานเงินที่ปรับเจ้าของตกเจ้าของเรือนเจ้าของโรง
๒๐ บาทเป็นรางวัลคงเต็ม

ประกาศมาณวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ รัตนโกสินทรศก ๓๑๐

พระราชบัญญัติ

แก้ไขเพิ่มเติมลักษณะกัญหนยมสิน รัตนโกสินทรศก ๓๑๐

มีพระบรมราชโองการดำรัสเหนือเกล้าฯ ดังให้ประกาศให้ทราบ
ทั่วกันว่า พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหลวงเทเวศร์วงษ์ไวยโรประการ ด้นา-
บคิว่าการต่างประเทศ นำความขอขงชนกราบบังคมทูลพระกรุณาว่า
ทุกฉนนการค้ายาขายเจริญรุ่งเรืองช่นกว่าเก่าก่อน โดยการทมิเกยวของ
ภบนานาประเทศแล้ว แลมีวิชเชาหันคั่นกันเป็นพวกเป็นเหล่า แล
เจ้าทรพย คั่นทต ดองทุนให้ คณทมแรงทวการค้ายาขายเป็น อเนกปริยาย

มาแต่ แลธรรมเนียมการค้าขายก็ยอมมีเงาวัฒนธรรมและหายนะตาม
 กาลสมัยเหมือนการงานอื่น ๆ บางคนบางพวกก็เพราะหิราย ทำการ
 ค้าขายไปก็ขาดทุนโดยไม่คิดณณณผู้ใด เจ้าหน้ผู้ให้ก็ยอมทรัพย์ไป
 เห็นใจจริงของลูกหน้ว่าเพราะหิรายแล้ว ก็กรุณาอดหย่อนผ่อนเอา
 ส่วนทรัพย์คนแต่น้อย พอควรแก่กฎหมายและธรรมเนียมยุติธรรม
 ที่เป็อยู่ทั่วไปในประเทศอื่น ๆ เป็อันมากแล้วก็มี แต่เจ้าหน้บางคน
 มีใจโหดเหี้ยม เห็นช่องที่กฎหมายเก้มาหย่อมตามธรรมเนียมใน
 โบราณกาล ก็คิดขัดขวางไม่ยอมอดหย่อนผ่อนผ่อนแก่ลูกหน้ จะชน
 เอาตามความในกฎหมายเก้มาหย่อม ทำให้เกิดคดีความค่างโรง
 ค้างอยู่เป็อันมาก ทั้งเป็เหตุเดือดร้อนแก่ลูกหน้ผู้มีความยากไร้ ยิ่ง
 นี้ก็ ฉนี้ใครจะเป็การดีที่เรยบร้อยต่อไปได้ ขอพระราชทานพระบรม
 ราชวินิจฉัยไว้เป็แบบอย่างด้วย จึงทรงพระราชดำริเห็นโดยทรง
 เมตตาพระกรุณาแก่อาณาประชาราษฎร์ทั่วไปเพื่อให้ ได้ ทำมาหากินกัน
 โดยสุจริต แต่ไม่ให้คิดอโงะซึ่งกันแก่กันนั้นว่า ควรจะแก้ไขกฎ
 หมายเก้มาหย่อมแรงอยู่เหี้ยมเหี้ยม ให้เป็การยุติธรรมสมควรแก่
 กาลแล้วแล้ว จึงมีพระบรมราชโองการให้ตราพระราชบัญญัตินี้ไว้
 ดับไปว่า

มาตรา ๑ บันดาข้อความทั้งปวงที่กล่าวไว้ในกฎหมายอันประ-
 กอบกับความในลักษณะกหนดอันหลายแห่ง ดินด้นพันตัวแล้ว ให้
 ขายขาดค่างดี ขายทอดค่างดี ตั้งอยู่ในด้ามมาตรา (หน้า ๒๓๘
 หน้า ๒๓๙ เดิม ๑ ลงพิมพ์มีจอนอศก ๑๒๓๒) นั้นให้ยกเลิกเสีย อย่า
 ให้ ไซ้ออกต่อไป

มาตรา ๒ บุคคลหลายคนเข้าหุ้นเข้าด้วยกันมีชื่อเป็บริษัทอัน

พ.ร.บ. น้อยเลิกแล้ว (คุฟุตไน้หน้า ๑๐)

หนึ่ง ซึ่งคิดทำการค้าขายอันได้เปิดเผยประกาศโฆษณาให้คนรู้ทั่วแล้ว
ว่า มีกำหนดหุ้นส่วนราคาเท่านั้นวางเงินไว้เป็นกลางเป็นทุนทำการ
ของบริษัทนั้น แต่มีราคาหุ้นส่วนซื้อขายกันได้ต่อไปจน ผู้ถือหุ้น
ส่วนนั้นไม่ต้องใช้หนี้ของบริษัทเช่นอื่นอีก นอกจากจำนวนเงินหุ้นส่วน
ที่ต้องวางไว้เป็นทุนของบริษัทนั้น

มาตรา ๓ บริษัทเช่นกล่าวมานี้ ถ้าบุคคลหนึ่งเป็นลูกหนี้ กัด ถ้า
ดินนั้นพันตัว ถ้าทำการไปไม่มีกำไรก็ จะร้องขอต่อศาลให้ตั้งเจ้า-
พนักงานไปตรวจจัดการเพื่อที่จะให้บริษัทจากบุคคลนั้น ได้หมดตาย
ชำระหนี้กันทีเดียวให้เสร็จสิ้นแล้ว ก็ให้ผู้พิพากษาตราการมี
อำนาจตั้งเจ้าพนักงานไปตรวจตราจัดการเก็บทรัพย์ สัมบัติทั้งสิ้นของ
ลูกหนี้แต่โดยวิธีนั้นได้ เพื่อที่จะให้ศาลได้ พิจารณาชำระหนี้

มาตรา ๔ ในเวลาที่พิจารณาความแก่ ตรวจบัญชี ถ้าผู้
พิพากษาตราการ เห็นเป็นเหตุสมควรจะต้องเรียกประกันตัวลูก-
หนี้ผู้ทขอถมนั้น ก็เรียกได้ แต่อย่าให้กักขังจำจองไว้ในระหว่าง
ชำระโดยไม่มีเหตุ เว้นแต่ผู้ร้องต่อศาล ถ้าศาลมีเหตุสมควร
จะสั่งได้ว่า ลูกหนี้จะคิดหลบหนีไปก็ดี ถ้าจะคิดขยักยกทรัพย์
สัมบัติอย่างไรก็ดี จึงให้กักขังไว้ได้

มาตรา ๕ เมื่อเจ้าพนักงาน ผู้จัดการ สัมบัติตาย ที่ศาล ตั้งไปนั้น
ได้นำความเด่นขอต่อศาลเป็นประการใดแล้ว ให้ผู้พิพากษาตราการ
ตัดสินแบ่งส่วนหนี้ที่ชำระได้นั้น ให้ให้แก่เจ้าหนี้ผู้ทขอรองแต่
มีบัญชีถูกต้องกันนั้น ตามส่วนจำนวนเงินหนี้ที่มากแต่เพียง

มาตรา ๖ เมื่อศาลได้ พิจารณาความแก่ แต่เห็นว่าเป็นการ

พ.ร.บ. นัยยกเลิกแล้ว (คุฟุตโน้ตหน้า ๑๐)

ตุจริตของลูกหนี้ ไม่มีเหตุที่จะเห็นว่าเป็นการฉ้อโกงแต่ยกยอกบัตบัง
ทรัพย์ไว้ แต่ได้ทรัพย์มาไซ้หนี้สิ้นเชิงแล้วก็ให้ทำคำตัดสินว่า บริ-
ษัทยาบุคคลผู้ เป็นลูกหนี้ นั้นได้ล้มละลายไซ้ หนี้สิ้น เป็นเสร็จ ชั้นหนึ่ง
แล้ว ให้คดีอันนั้นเป็นอันเลิกแล้วแก่กันไป คำตัดสินนี้ให้ลงพิมพ์ใน
ราชกิจจานุเบกษาให้ปรากฏชื่อผู้ล้มไว้ด้วย

มาตรา ๗ แม้อาลูกหนี้ จะได้รับคำตัดสินดังกล่าวมาแล้วก็
ถ้าต่อไปภายหน้าเจ้าหนี้บทรอบว่า ลูกหนี้ทำการตุจริตบัตบังทรัพย์สิ้น
ไว้ ถ้าคิดฉ้อ โกงอย่างหนึ่งอย่างใดที่เจ้าหนี้ยังไม่ทราบในเวลาชำระ
แล้วยังไม่ได้ มีผู้ร้องให้ศาลได้ พิจารณาแต่ก่อนมาแล้ว ถ้าลูกหนี้
ทรัพย์ นอกกายหลง เจ้าหนี้จะฟ้อง ร้องให้ เรียกลูกหนี้ นั้นมา
พิจารณาอีกต่อไปก็ได้ ไม่เป็นคดีขัดขวางคดีก่อนรับฟ้องซึ่งว่า
คดีเดียวกันก็ ได้ ถ้าคดีที่คำตัดสินแล้วคดี ไม่ให้ พิจารณานั้นแล้ว
ให้ศาลพิจารณาความเช่นนั้นได้อีกต่อไป

ประกาศมาณวันที่ ๖ มีนาคม รัตนโกสินทร ศก ๑๓๐ เป็นวัน
ที่ ๑๕๓๗ ในรัชกาลปัจจุบัน

พ.ร.บ. นอกลีกแล้ว (คู่มือในหน้า ๑๐)

ประกาศ

ตั้งกรมราช โสภกิจแลกรมวิทยา

มีพระบรมราช โองการ โปรดเกล้าฯ ให้ประกาศให้ทราบทั่วกันว่า

ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งกรมราชโสตกิจแด่กรมวิद्याชน
 ในกระทรวงเกษตราธิการ จะเป็นกรมที่ตรวจตราบรรดาการทักเยว
 ซึ่งด้วยแร่โสตชาติทั้ง ประธานบัตร แด่สัญญาอาทานในการแร่
 โสตชาติ แด่กรมวิद्याชนทั้งปวงในพระราชอาณาจักรสยาม คำดำทว่า
 การดำหรั้กรมจะใดตั้งอยู่ณกรุงเทพ ฯ ทศกใหญ่ดัดกระดะถานชน
 บน บรรดาชนทั้งหลายที่มิชระการเกยวชของกบกรมนี้ จึงมายังทว่า
 การในระหว่างเวลา ๕ โมงเช้าจนเที่ยง แด่เวลาบ่าย ๒ โมงจนบ่าย ๕
 โมงตามเวลาที่ว่าการเปิด แด่บรรดาหนังสือไปมากับกรมนี้ให้เขียน
 ถึงเจ้าพนักงานกรมราชโสตกิจแด่กรมวิद्याชน แด่หมายมุขของว่าใน
 ราชการเทอญ

กระทรวงเกษตราธิการ วันที่ ๓ มกราคม รัตนโกสินทรศก ๓๓๐

พระยาภาศกรวงษ์ ที่เกษตราธิบดี

ผู้รับพระบรมราชโองการ

ประกาศ

ตั้งกระทรวงยุติธรรม

มีพระบรมราชโองการมาว่าพระบัตินทรศีร์สิงหนาท ดำรงตำแหน่ง
 เกด้าฯ ดังว่า ทุกวันนคตของราชฎรซึ่งเกยวชของซึ่งกันแเดกนอยู่ตาม
 โรงศาลต่าง ๆ ทั้งปวงนั้น มีมากจนทุกวัน เพราะหาได้รยราชฎรพล-

เมืองมีการค้าขายเกวณของพวพณถึงกันมากชน ประการหนึ่งศาลที่จะ
พิจารณาคดีของราษฎรหนักแยกย้ายอยู่หลายกระทรวง ทงผู้พิจารณา
แลผู้พิพากษาที่อยู่ในที่ต่างกัน ผู้พิพากษาจะบังคับความชขาดปรับ
สัตยคดีนั้น ก็อาได้รยแต่ในถ้อยคำด้านนวนทในกระดาษสมุด ไม่ได้
เห็นด้วย จักษในการพิจารณาเดย จึงเป็นช่องอุบายทางทุจริต ของ
ครดการแลคู่ความ แมแต่อย่างต่ำก็เป็นทางที่จะชักประวองให้ความ
เข้าไปได้ต่าง ๆ คดีของราษฎรจึงได้ คังคางทบถมอยตามกระทรวง
โรงศาลนั้นๆ มากชนทุกท กว่าจะแลได้แต่เดะเรื่อง ก็ชานานเป็นการ
เดยเวดาท่ามาหากินของราษฎร ได้ความลำบากในเรื่องนี้เป็นอนมาก
ได้ทรงพระราชดำริที่จะแก้ไขเหตุการณ เหล่านี้ให้ เรียบร้อยดชน
เพื่อเป็นประโยชน์ แก่อานาประชาราษฎรทวพระราชอาณาจักร จึง
ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งกระทรวงยุติธรรมชนได้บังคับบนดา
คดีความทงปวง ตามที่จะกล่าวต่อไป

ข้อ ๑ กระทรวงยุติธรรมมีเด้นาบดีเป็นประธาน เพื่อจะได้บังคับ
แลแก้ไขการชัดของในคดี แลรับผิดชอบให้การพิพากษา แล
พิจารณาเป็นไปโดยสัตยแลเป็นยุติธรรมมีหน้าทแผนกหนึ่งต่างหาก
จากการพิพากษา แลพิจารณาคดีนั้น แลมีเจ้าพนักงานดำหรับกระ-
ทรวงตามสมควร

ข้อ ๒ สรรพคดีทงปวงที่โตพิจารณาอยู่ในกระทรวงต่างๆ คือ
ศาลนครบาล ๑ ศาลแพ่งกระเซม ๑ ศาลแพ่งกลาง ๑ ศาลกรมวัง ๑
ศาลอาญานอก ๑ ศาลอุธรณ์กรมมหาดไทย ๑ ศาลกรมนา ๑ ศาล
กรมท่ากลาง ๑ ศาลกรมท่าซ้าย ๑ ศาลกรมท่าขวา ๑ ศาลต่างประ-

เทศ ๑ คำตราขตระกูล ๑ คำตมรฎก ๑ คำตดรรพากร ๑ คำต
 ธรรมการ ๑ รวมทงคำตฎีกาด้วยเป็น ๑๖ คำต กับคำตฝ่ายพระราช-
 วงบวรทตงอยู่ในกรุงเทพฯ ๗ ไต พิจารณาคดีทงปวง แดทชนอยู่แก่
 อธิบดีกรมตาง ๆ นน โหยกคดีเหล่านี้ กับผู้ พิจารณาตราการใน
 กระทรวงคำตทงปวงมารวมยงคำตดฤตยยุติธรรมทตงชนเป็นกระทรวง
 ใหญ่ ไตบงคบบัญชาคดีทงปวงเป็นแห่งเดียวกัน

ข้อ ๓ คำตทงปวงที่ไต พิจารณาคดีมาแต่เดิมนนมากกว่าที่ด้มควรว
 แก่กาดปัจจุบันนี้ไป ให้แบ่งคดีคำตเหล่านี้ด้วยบ้าง รวมกันบ้าง ให้
 คงมีเป็นคำตใหญ่ อยู่แต่ ๗ คำต คือยยกคำต คำตฎีกาเรียกเป็นคำต
 อรรถคดีหลวง ๑ คำตอรรถนมหาตไทยเป็นคำตอรรถนเคตราษฎฐ ๑
 คำตนครบาดกับคำตอาญา นอกวมกันเรียกว่า คำตพระราชอาญา ๑
 คำตแพ่งเกษม คำตกรมวัง คำตกรมนา รวมกัน เรียกว่าคำต
 แพ่งเกษม ๑ คำตแพ่งกลาง คำตกรมท่ากลาง คำตกรมท่าซ้าย
 คำตกรมท่าขวา คำตธรรมการ คำตราขตระกูล รวมกัน เรียกว่า
 คำตแพ่งกลาง ๑ คำตดรรพากร คำตมรฎก รวมกันเรียกว่า คำต
 ดรรพากร ๑ คำตตางประเทศคงตามเดิม ๑ รวมเป็น ๗ คำตเท่านี้

ข้อ ๔ จะโปรดเกล้าฯ ให้มีอธิบดีสำหรับพิพากษาบงคบบัญชา
 ในการพิจารณาคดีในคำตนน ๆ เฉพาะคำต แต่มีผู้ พิจารณาสำหรับ
 * คำต โดยระเอียดมากและ น้อยตามด้มควรว ด่วนคดีเกาทกาวกายไขว
 กระทรวงกัน (เป็นค่นว่า ความในคำตธรรมการที่เป็น นครบาด)
 นน ก็ให้จัดยกไปว่าตามคำตที่เป็นเจาหน้าทในคำตนน ๆ ให้เรียบร้อย
 ตามรูปความ

ข้อ ๕ ราษฎรทมอดลคดีทงนน บางคนก็ไปฟ้องณคำตหลวง
 บางคนก็ทำ ร้องราวยนต่ออธิบดีจากระทรวงคำตตาง ๆ เป็นการยุง

ก้าวก่าย มีเหตุแย่งกระทรวงกันเป็นต้น เพราะฉะนั้นจึงโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งกรมรับฟ้องชนในกระทรวงยุติธรรมอีกกรม ๑ สำหรับรับฟ้อง แลเรื่องราวทางปวงของราษฎรที่จะเกิดขึ้นใหม่ ให้ผู้ประทับฟ้องประทับไปยังศาลทั้ง ๗ นั้นให้ถูกต้องด้วยพระธรรมนูญ แลตามรูปความที่เป็นแพ่งอาญา มิให้ประทับตามความเป็นพิเศษแห่งบุคคลดังเป็นมาแล้วแต่เดิม แลห้ามมิให้ราษฎรที่มอดลคดีไปทำเรื่องราวยื่นขอรับคดีจากกระทรวงแลกรมอื่น ๆ เว้นไว้แต่เรื่องราวร้องทุกข์ ฎาร้องเกล้าด้วยเรื่องในกระทรวงนั้น ๆ

ข้อ ๖ เมื่อยกศาลฎีกาไป เป็นศาลอุทธรณ์ คดีหลวงในกระทรวงยุติธรรมสำหรับพิจารณาความอุทธรณ์ คำพิพากษาคัดค้านของศาลค่านั้นแล้ว ให้ยกฎีกาทงปวงที่ยังค้างอยู่ไปพิจารณาทั้งต้นด้วย ส่วนความที่จะเป็นฎีกาต่อไปนั้น ให้ราษฎรทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาได้แต่ในการเกล้าฯ โทษคำพิพากษา ศาลอุทธรณ์ คดีหลวง แลศาลอุทธรณ์ คดีราษฎร แลเกล้าฯ โทษเด้นาบคิเจ้ากระทรวงทั้งปวง ฎาในข้อความร้องทุกข์ ที่ไม่เกี่ยวในเรื่องเป็นความฎีกาชนิดนี้ เป็นอย่างดังคัดทศวรรจะได้รับพระบรมราชวินิจฉัยใน คดีนั้น ถ้ามีเหตุจะต้องพิพากษาพิจารณาไต่สวนต่อไป จะได้ โปรดเกล้าฯ ทรงตั้งองค์มนตรีเป็นครั้งเป็นคราว ให้ชำระไต่สวน ฎาเรียงความเห็นทูลเกล้าฯ ถวายเป็นการพิเศษ ฎาจะโปรดเกล้าฯ ให้ที่ประชุมเด้นาบคิพิฤษาคัดค้าน ความอื่นนอกจากนี้ ห้ามมิให้ราษฎรทำฎีกาทูลเกล้าฯ ถวาย

ข้อ ๗ วิชเก็บค่าธรรมเนียม แลค่าลิขสิทธิ์ความซึ่งใช้อยู่ในโรงศาลทั้งปวงมาแต่ก่อนนั้นให้เลิกเสีย ให้คงอยู่แต่ ๓๐ ลตความมรฎก นอกนั้นให้เก็บตามอัตราที่ใดตั้งปกติไว้ใหม่ในตราดังน

พิกัดค่าธรรมเนียมศาล

ชื่อกฎค่าธรรมเนียม	ศาลหัวเมือง ทั้งปวง	ศาลกองตระเวน	ศาลใน กระทรวงยุติธรรม แต่ศาลขาดวง	ศาลอุทธรณ์ใน กระทรวงยุติธรรม	ศาลฎีกา
ฟ้อง	๕ บาท	๕ บาท	๓๐๐ ถึง ๒ กิ่ง ตามรูปความ	๓๐๐ ถึง ๕ ตามรูปความ	๓๐๐ ถึง ๒ ตามรูปความ
ประกัน	๒ บาท	๒ บาท	๒ บาท	๒ บาท	๒ บาท
สืบ	๖ บาท	๖ บาท	๖ บาท	๖ บาท	๖ บาท
คดีอื่น	๘ บาท	๘ บาท	๒๐ บาท	๕๐ บาท	๘๐ บาท
ทุเลามค่า	๕ บาท	๕ บาท	๕ บาท	๕ บาท	๕ บาท
ยอม	๖ บาท	๖ บาท	๓๐ บาท	๒๐ บาท	—
คดีด้านฉนวน	๕ บาท	๕ บาท	๕ บาท	๕ บาท	๕ บาท

TJDC

14/12/2563

ข้อ ๘ คำธรรมเนียมความซึ่ง ฝ่ายโจทก์ฝ่ายจำเลยต้องเดียนั้น
แทนต่อไปให้ผู้แพศของเดียนฝ่ายเดียว

ประกาศมาณวันที่ ๒๕ เดือนมีนาคม รัตนโกสินทรศก ๑๓๐ เป็น
วันที่ ๑๕๓๖ ในรัชกาลปัตยุบันนี้

พระราชบัญญัติ

ว่าด้วยแบบอย่างธงสยาม

มีพระบรมราชโองการ ดำรัสเหนือเกล้าฯ ตั้งว่า แต่ก่อนมาซึ่ง
ที่ใช้ในราชการต่าง ๆ ยังหา เป็นแบบอย่างแน่นอนไม่ ได้ทรงพระ
กรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งกองข้าหลวงให้ตรวจแบบอย่างที่ดีสมควรแล้ว
จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติไว้เป็นแบบแผน
สืบไป ให้ผู้ทมนาทต่าง ๆ ที่ต้องใช้ธงนั้น ๆ ทำให้ถูกต้องตามพระราช
บัญญัติทุกประการ

ข้อ ๑ ธงบรมราชวัชรมหาสยามินทร์

ข้อ ๑ ธงบรมราชวัชรมหาสยามินทร์นั้น พนออกสีแดงพื้นในดี
ขาวเป็นรูปโล่ตราแผ่นดิน มีจักรกรีไขว้กันอยู่บนโล่ มหาพิไชยมงกุฎ
ครอบบนจักรกรี มีเครื่องสูง ๑ ชั้นสองข้าง ในโล่ตราแผ่นดินนั้น
ช่องบนเป็นรูปช้างโอยราพตสามเศียรพนเหนือ บอกนามสยามเหนือ

พ.ร.บ. นี้ออกเลิกแล้วโดย พ.ร.บ. ธง ร.ศ. ๑๑๘ (ดูป.ช.ศ. เล่ม ๑๑ หน้า ๑๒๖)

ข้อ ๘ คำธรรมเนียมความซึ่ง ฝ่ายโจทก์ฝ่ายจำเลยต้องเดียนั้น
แทนต่อไปให้ผู้แพศของฝ่ายเดียว

ประกาศมาณวันที่ ๒๕ เดือนมีนาคม รัตนโกสินทรศก ๑๓๐ เป็น
วันที่ ๑๕๓๖ ในรัชกาลปัตยุบันนี้

พระราชบัญญัติ

ว่าด้วยแบบอย่างของสยาม

มีพระบรมราชโองการ ดำรัสเหนือเกล้าฯ ตั้งว่า แต่ก่อนมาซึ่ง
ที่ใช้ในราชการต่าง ๆ ยังหา เป็นแบบอย่างแน่นอนไม่ ได้ทรงพระ
กรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งกองข้าหลวงให้ตรวจแบบอย่างที่ดีสมควรแล้ว
จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติไว้เป็นแบบแผน
สืบไป ให้ผู้ทมนาทต่าง ๆ ทดองใช้ซึ่งนั้น ๆ ทำให้ถูกต้องตามพระราช
บัญญัติทุกประการ

ข้อ ๑ ของบรมราชโองการมหาดไทย

ข้อ ๑ ของบรมราชโองการมหาดไทยนั้น พจนอกดีแต่งพินในดี
ชาบเป็นรูปได้ตราแผ่นดิน มีจักรกริชไขว้กันอยู่บนโด่ มหาพิไชยมงกุฎ
ตรวมบนจักรกริช มีเครื่องสูง ๑ ชั้นสองข้าง ในได้ตราแผ่นดินนั้น
ของบนเป็นรูปช้างไอยราพตดำมเคียรพินเหลือง บอกนามสยามเหนือ

พ.ร.บ. นี้ออกเลิกแล้วโดย พ.ร.บ. ธง ร.ศ. ๑๑๘ (ดูป.ช.ศ. เล่ม ๑๑ หน้า ๑๒๖)

ดยามไต๋ ดยามกลาง ช่องต่างข้างขวานั้น เป็นรูปข้างเผือกพนชมภู
 เป็นนามสัญญาแห่งมดาวประเทศ ช่องต่างข้างซ้ายนั้น เป็นรูปกฤษ
 คดแดงตรงดองอินไขวกนพนแดง บอกลัญญานามมตายุประเทศ แด
 มีแท่นรองไต้ แดเครื่องสูง ๗ ชั้นพนเหลือง รวมลัญญานามทหมาย
 เหล่านางต้น จึงเป็นบรมราชวิฆนมหาดยามินทรดำหรับพระองค์ของ
 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวดยามินทรแต่พระองค์เดียว ชงนชกชนท
 แห่งใด เปนทหมายว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ตั้งประทับอยู่
 นน ชกชนทในเรือพระที่นั่งฤาเรือรบแล้ว ต้องชกชนทเด้าใหญ่อยู่
 เปนนิตย

ข้อ ๒ ธงจุฑาธิปไตย

ข้อ ๒ ธงจุฑาธิปไตย คือราชวิฆนดำหรับแผ่นดินกรุงสยาม
 เป็นรูปข้างไอยราพตตามเคียรตรงเครื่องยืนแท่น มีบุษบกแดเครื่อง
 สูง ๗ ชั้นดองค ในกลางบุษบกมีอักษรจ.ป.ร. จุพาดงกรณบรมราชา
 ธิราชไขวกน เป็นพระนามาภิไธยใน พระบาทสมเด็จพระเจ้า อยู่หัว
 รัชกาลปัจจุบัน แต่มีจุดมงกุฎไหยหนึ่งว่าพระเกษวยอด อยู่บนอักษร
 พระนามนั้น (ที่หมายพระนามาภิไธยในบุษบกนั้นเปดียนตามรัชกาล)
 ราชวิฆน ดำหรับไขชกชนทในพระมหานคร เวลาที่พระบาทสมเด็จพระ
 เจ้าอยู่หัวมิได้ทรงประทับอยู่ในพระบรมมหาราชวัง แต่ใช้เป็นราชวิฆน
 ดำหรับพลหลวงที่เรียกว่าทหารกรมต่าง ๆ ถ้าทหารกรมหนึ่งกรมใด
 จะไปราชการสงคราม แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมิได้ตั้งพระ
 ราชดำเนินในกองนั้น ต้องใช้ชงนเปนทหมายดำคัญแทนพระองค์ ฤา

พ.ร.บ.นี้ยกเลิกแล้ว (คูฟุตโน้ตหน้า ๘๕)

เวลาที่ยกขึ้นแล้วแต่ตั้ง ฎาเจ้านายต่างประเทศ ให้เป็นเกียรติยศ
เท่านั้น

ข้อ ๓ ขงเยวราชชวซ์

ข้อ ๓ ขงเยวราชชวซ์ สำหรับราชตระกูลนั้น เหมือนอย่างขง
บรมราชชวซ์ คือมีได้ตราแผ่นดินแดงกริ ยกแต่มหาพิไชยมงกุฏ
เครื่องสูงแทน แดพหน้าเงินเท่านั้น สำหรับชกชนไนทเด้าใหญ่ในเรือ
รบ แดเรือพระที่นั่งถาหนงถาโตซึ่งราชตระกูลพระองค์นั้นได้เสด็จไป
โดยราชอิศริยยศทางราชการ เปนที่หมายว่าราชตระกูลนั้นอยบนเรือ
รบ ฎาเรือพระที่นั่งถาหนง ขงเยวราชชวซ์นี้ จำเพาะใช้ได้แต่พระ
บรมราชเทวี พระราชเทวี พระราชโอรส พระราชธิดา ของพระ-
เจ้าแผ่นดินแดพระบรมวงษ์ กรมดมเต็จ กรมพระ กรมหลวง กรมขุน
กรมหมื่น แดพระองค์เจ้า ในพระบรมมหาราชวังเปนต้น ซึ่งมีราช
อิศริยยศดมควรท จะรับสดุด้อย่างหลวงไนเรือรบทหารยื่นเพดาดเพียง
สดุด ๒๓ นิต ทหารบกยกขึ้นแล้วคดของจุฑาชิปไทย ขงไชยเฉลิมพล แด
เป้าเพลิงดรรเดริญบารมีถวาค่านับเป็นเกียรติยศเท่านั้น ราชตระกูล
นอกนั้นถ้ามีราชการไปต้องได้ พระบรมราชานุญาตเปนการพิเศษก่อน
จึงใช้ขงเยวราชชวซ์สำหรับพระองค์ได้

ข้อ ๔ ขงไชยเฉลิมพล

ข้อ ๔ ขงไชยเฉลิมพล พนขงเปนดต่าง ๆ ตามแต่ทหารจะเห็น

พ. ร. บ. น้อยกเลิกแล้ว (ค.ฟ.ต.นิตหน้า ๑๕)

ต้มควร แต่ต้มข้างบนมีแพรวแดงเป็นรูปธงโตหนึ่ง ในหกด่วนของธงใหญ่ มีรูปช้างเผือกทรงเครื่องยืนแทน ทพทงนอกจากธงข้างต้มมีตราสำหรับกองทหารนั้น เป็นธงสำหรับใช้เมื่อมีการรบแต่ตั้งในเวลาพระราชพิธีใหญ่ แต่สำหรับเกียรติยศตามซึ่งจะโปรดเกล้าฯ ให้รับแต่เมื่อกองทหารจะไปปราบศัตรูก็ใช้ธงนี้ไปในกองทัพด้วย

ข้อ ๕ ธงข้างเผือกทรงเครื่องยืนแทน

ข้อ ๕ ธงข้างเผือกทรงเครื่องยืนแทน ทมมของข้างบนมีได้ตราแผ่นดิน แต่มีจักรกริมงกุฏข้างบนนั้นสำหรับราชทูตของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว แต่สำหรับหลวงใหญ่ไปราชการพิเศษ ซึ่งผู้ทรงราชการไปนั้นอยู่ในตำแหน่งผู้แทนพระองค์พระเจ้าแผ่นดิน ถ้าผู้แทนขอเวอนเมนต์ จึงจะใช้ได้ เป็นทหมายยศของผู้ทรงราชการนั้น ชกชนทเด่านา

ข้อ ๖ ธงข้างเผือกทรงเครื่องยืนแทน

ข้อ ๖ ธงข้างเผือกทรงเครื่องยืนแทน ทมมของข้างบนมีได้ตราแผ่นดิน สำหรับกงสุลประจำราชการต่างประเทศ

ข้อ ๗ ธงข้างเผือกทรงเครื่องยืนแทน

ข้อ ๗ ธงข้างเผือกทรงเครื่องยืนแทน ทมมของข้างบนมีวงชาวกกลมโตหนึ่งในสี่ด้านของกว้างแห่งธงนั้น ในกลางวงมีตราตำแหน่งของผู้ซึ่งไปราชการนั้น ถ้าเป็นผู้ว่าราชการเมืองก็ให้ใช้ตรานามเมืองในวงนั้น

พ.ร.บ. นัยกเลิกแล้ว (คุฟุตโน้ตหน้า ๑๕)

ข้อ ๘ ขงข้างเผือกทรงเครื่องยืนแท่น

ข้อ ๘ ขงข้างเผือกทรงเครื่องยืนแท่น ทมม ขงข้างบนมัจกร
 สำหรับชกท่ายเรือพระที่นั่ง แดเรือรบหลวง

ข้อ ๙ ขงเกตุ

ข้อ ๙ ขงเกตุเป็นรูปข้างเผือกทรงเครื่องยืนแท่น พนงนนต์
 ขาบ สำหรับชกชนทนายเรือรบ แดเป็นขงสำหรับหมายยศแม่ทัพเรือ
 ตำแหน่งทนายพลเรือเอกชกชนทเด้าใหญ่ ตำแหน่งทนายพลเรือโท
 ชกชนทเด้าหน้า ตำแหน่งทนายพลเรือตรี ชกชนทเด้าท่าย

ข้อ ๑๐ ขงหางแซงแซว

ข้อ ๑๐ ขงหางแซงแซว ข้างตนพนแดง กตางเป็นวงจักรดี
 ขาว & ดวง ข้างปลายหางแซงแซวนนต์ขาบ สำหรับหมายตำแหน่ง
 ยศนายพลเรือเอก ชกชนทเด้าใหญ่ มัจกร & ดวง ตำแหน่งยศนายพล
 เรือโทมัจกร ๓ ดวง ตำแหน่งยศนายพลเรือตรีมัจกร ๒ ดวง ตำแหน่ง
 ยศนายพลเรือจตุความัจกร ๑ ดวง

ข้อ ๑๑ ขงหางจรเข้

ข้อ ๑๑ ขงหางจรเข้ ข้างตนพนแดง กตางเป็นวงจักรดีขาว
 & ดวง ข้างปลายดีขาบยาว ๓๐ ฟิต กว้าง ๖ นิ้ว สำหรับใช้ในเรือ

พ.ร.บ. นิชกเถิดแล้ว (ค.พ.ต.น.ค.หน้า ๑๘)

รบทงหลาย เป็นทหมายยค์ตำแหน่งบังคับการตงน ตำแหน่งทนาย
 เรือเอกมัจกร ๕ ดวง ตำแหน่งทนายเรือโทมัจกร ๓ ดวง ตำแหน่งท
 นายเรือตรีมัจกร ๒ ดวง ตำแหน่งทนายเรือจตุรคามัจกร ๓ ดวง

ข้อ ๑๒ ชงนำร่อง

ข้อ ๑๒ ชงนำร่องชองกรุงสยาม เป็นรปชางเผือกเปด่าพนแดง
 ขอบนอกชาวทง & คาน ดำหรับชกบอกเปนทหมาย ชกชนทโค่นำร่อง
 อยทพน

ข้อ ๑๓ ชงชาติสยาม

ข้อ ๑๓ ชงชาติสยาม เป็นรปชางเผือกเปด่าพนแดง ใช้ใน
 เรือกำบนแดงเรือทงหลายชองพ่อค้า เรือกำบนแดงเรือต่าง ๆ ชองไปร-
 เวตทวไปในชาวดสยาม

ประกาศมาแต่พระทงจกรกรมหาปราดำท ดงวท ๒๕ มีนาคม
 รัตนโกสินทร ศก ๓๓๐ เป็นวท ๘๕๓๒ ในรัชกาลบคยุบนั้น

ตำรวจบ้าน

(ในพระราชบัญญัติ)

ท ๓ ชงบรมราชชวช มหาดำยามนทร ดำหรับ พระบาท ส้มแดง
 พระเจ้าอยุหว

พ.ร.บ. นัยกเลิกแล้ว (คพุดในคหน้า ๙๘)

- ๒๒ ขงจุฑาธิปไตย คือราชชว้ช ดำหรับแผ่นดินกรุงสยาม
 ๒๓ ขงเขาวราชชว้ช ดำหรับราชตระกูล
 ๒๔ ขงไชยเฉลิมพล ดำหรับกองทหาร
 ๒๕ ขงข้างเผือกทรงเครื่องขนแทน ดำหรับผู้แทนพระองค์พระ-
 เจ้าแผ่นดิน ฤาผู้แทนคอเวอนเมนต์
 ๒๖ ขงข้างเผือกทรงเครื่องขนแทน ดำหรับกงสุลประจำราช-
 การต่างประเทศ
 ๒๗ ขงข้างเผือกทรงเครื่องขนแทน ดำหรับผู้ชงไปราชการ
 แลผู้ว่าราชการเมือง
 ๒๘ ขงข้างเผือกทรงเครื่องขนแทน ดำหรับเรือพระที่นั่ง แล
 เรือรบหลวง
 ๒๙ ขงเกตุ ดำหรับยศแม่ทัพเรือ
 ๓๐ ขงหางแซงแซว ดำหรับหมายตำแหน่งยศนายพลเรือ
 ๓๑ ขงหางจรเข้ ดำหรับใช้ในเรือรบต่าง ๆ เปนที่หมายยศ
 ตำแหน่งผู้บังคับการ
 ๓๒ ขงข้างนาร้อง ดำหรับเปนนทหมาย ชกชนทไตนาร้อง
 อยุทนน
 ๓๓ ขงข้างชาติสยาม ดำหรับใช้ในเรือไปรเวตไตทวไป

พระราชบัญญัตินี้โปรดเกล้าฯ ให้พิมพ์ขึ้นเป็นเล่มมีตัวอย่างด้วยแล้ว แต่ยังไม่ได้อ
 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา จึงนำมาลงในแผ่นนี้

(ร.จ. เล่ม ๑๒ แผ่น ๑๘ หน้า ๑๓๘ ลงวันที่ ๔ สิงหาคม ร.ศ. ๑๑๔)

ประกาศ

เลื่อนกำหนดใช้พระราชบัญญัติสัตว์พาหนะ ร.ศ. ๑๑๐

ด้วยพระยาภาคกรวณฯ ทักษะราชบัณฑิตรับพระบรมราชโองการ
ได้เกล้าฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศให้ทราบทั่วกันว่า
พระราชบัญญัติสัตว์พาหนะ รัตนโกสินทรศก ๑๑๐ ตามความใน
มาตรา ๒ กำหนดให้ใช้ในวันที่ ๑ เมษายน รัตนโกสินทรศก ๑๑๑
*สืบไปนั้น ยกแต่มาตรา ๑๕ แด่มาตรา ๑๕ แล้ว นอกนั้นไปเดือน
เวดากำหนดใช้พระราชบัญญัตินั้น ตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม รัตนโกสินทร
ศก ๑๑๑ สืบไป

ประกาศมาณวันที่ ๑๕ มีนาคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๐

ประชุมกฎหมายประจำดกเล่ม ๑๓

ภาค ๒

กฎหมาย ร.ศ. ๑๑๑

(พ.ศ. ๒๔๓๕)

สำนักหอสมุด

ประกาศ

๖๒
ถึงคราวที่ ปี ๑๑๑

มีพระบรมราชโองการให้ประกาศไว้ แก่ชนทั้งปวงบัณฑิตา ทนบถ
พระพุทธรูปต่าง ๆ แลธรรมเนียมบิณฑบาตคน อย่างเช่นไซ ในสยาม
ให้ทราบทั่วกันว่า บิณฑบาตวัดอริยวาส พระอาทิตย์จะขึ้นสู่ราช
เมศ ๑๑ วันจันทร์ ที่ ๑๑ เดือนเมษายน รัตนโกสินทร์ ศก ๑๑๑ เวลา
ยามค่ำเป็นวันมหาสงกรานต์ วันอังคารที่ ๑๒ เมษายนเป็นวันเนา วัน
พุธที่ ๑๓ เมษายนเป็นวันเถลิงศก ๑๑๑ ๕ เวลา
๕ ทุ่ม กับ ๓๓ นาที กับ ๕๘ วินาที เพราะฉะนั้นการทาบญแด่เดินนัก-
ขัตตฤกษ์ สงกรานต์ ๓ วัน ลักษณะจดหมายวันคนเดือนบิณฑบาตวัน
ศกที่ ๑๑ เมษายน ให้จดหมายลงชื่อในบททั้งปวงว่า รัตนโกสินทร์
๑๑๑ ให้ลงเลขบนศกนั้น ๑๑๑ ตามที่แผ่นดินไปกล่าวจะเปลี่ยนศก
ใหม่เทอญ ๑๑๑

วันพุธที่ ๓๐ มีนาคม รัตนโกสินทร์ ศก ๑๑๐ วันหนึ่ง วันจันทร์
ที่ ๑๑ เมษายน รัตนโกสินทร์ ศก ๑๑๑ วันหนึ่งเป็นวันประชุมคณา
พระพิพัฒน์สยาม วันศุกร์ที่ ๑๑ เมษายน รัตนโกสินทร์ ศก ๑๑๑ เป็น
วันจะทำพระราชพิธีจรดพระนังคัล ห้ามอย่าให้ราษฎรลงมือทำนา
ก่อนวันนั้น ตั้งแต่วันศุกร์ที่ ๑๑ เมษายน ให้ทำนาภายหลังพระราช
พิธีต่อไปตลอดพระราชอาณาเขต ๑๑๑

วันวิสาขบูชาที่นิยมในคัมภีร์อุทกถาว่า เป็นวันประสูติแด่ตรีสิริ

แด่พระปรีณิพพาน ของสมเด็จพระพุทธเจ้าหน่น บันนิกขตฤกษ์ วิชาช-
 บุรณมี ตกในวันพุธที่ ๑๑ พฤษภาคม รัตนโกสินทร ศก ๑๑๑ วัน
 อาทศยที่ ๑๐ กรกฎาคม เป็นวันเข้าปริมพรรษา วันอังคารที่ ๘
 สิงหาคม เป็นวันเข้าปัจฉิมพรรษา วันพฤหัสบดีที่ ๖ ตุลาคม เป็นวัน
 มหาปวารณา ที่เรียกว่าออกพรรษา วันพุธที่ ๒ พฤศจิกายน เป็น
 วันพระราชพิธีของเป็รียงยกโคม วันศุกร์ที่ ๑๘ พฤศจิกายน เป็นวัน
 ตดโคม ให้พระราชวงษานุวงษแด่ชาติตดของชด์พระบาท แด่ราชฏู
 บันดาซึ่งได้ตดโคมนั้นจึงได้ทราบแต่ทำตามกำหนดคนเทอญ วันเสาร์
 ที่ ๕ พฤศจิกายน เป็นวันช้พ้อพราหมณ์จะได้ ทำพระราชพิธี กฤตเกยา
 ณ หอเทวะสถาน ถ้าจะทำมาชบุชาจาตุรคงด้หนีบาค ว่าเป็นวนที่
 ชุมนุมพระดาวก ๑๒๕๐ พระองค์ พระด้มมาด้มพุทธเจ้าได้ ทรงแด้ดง
 โอวาทปาติโมกข์ไนที่ชุมนุมชน วันพุธที่ ๑ กุมภาพันธ์ ช้พ้อพราหมณ์
 จะได้ ทำดีวารাত্রีไนหอเทวะสถาน วันพระราชพิธีคเชนทรศิวด้นนาน
 ดองครัง . คงทำไนวันที่ ๓๐ ที่ ๓๑ มีนาคม รัตนโกสินทร ศก ๑๑๐
 วันที่ ๒๕ ที่ ๒๖ กันยายน รัตนโกสินทร ศก ๑๑๑ พระราชพิธีดาวรท
 คงทำไนวันที่ ๑๘ ที่ ๒๐ ที่ ๒๑ กันยายน ดำวราตรีให้การเป็นด้ร็จไน
 วันที่ ๒๒ กันยายน พระราชพิธีตรียมพวาย เรมแต่ณวันอาทศยที่ ๒๕
 ธันวาคม จนวันอังคารที่ ๓ มกราคม ๑๐ ราชตรี พระราชพิธีรปวาย
 เรมแต่ณวันอังคารที่ ๓ มกราคม ไปให้การเป็นด้ร็จไนวันเสาร์ที่ ๘
 มกราคม ๕ ราชตรี พระราชพิธีด้มพจนรณนทคงทำคงแต่ณวันจันทร์
 ที่ ๓๓ มีนาคม รัตนโกสินทร ศก ๑๑๑

ในบั้นวัน๖เป็นวันของไชย วัน๖เป็นวันอธิปัตติ วัน ๕ เป็นวันอุบาทน์
วัน ๑ เป็นวันโลกาวินาศน์

อนึ่งวันเฉลิมพระชนม์พรรษา ในรัตนโกสินทรศก ๑๑๑^{๒๕} นี ตกใน
วันอังคารที่ ๒๐ กันยายน เวลา ๑ ยามกับ ๑ นาทีกับ ๕๘ วินาทีตาม
สุริยมาศ วันฉลองพระชนม์พรรษาในตกในวันศุกร์ที่ ๙ กันยายน เวลา
๒ ยามตามจันทามาศ วันเฉลิมพระชนม์พรรษาดมเด็จพระนางเจ้าพระ
บรมราชเทวี ตกในวันศุกร์ที่ ๙ กันยายน เวลา ๒ ยามกับ ๕๗ นาทีกับ
๓๖ วินาที ตามสุริยคติกาล วันเฉลิมพระชนม์พรรษาดมเด็จพระบรม
โอรสาธิราช ดยยามมกุฎราชกุมาร ตกในวันจันทร์ที่ ๒๗ มิถุนายน
เวลาย่างรุ่งแฉกกับ ๑๒ นาทีกับ ๓๖ วินาทีตามสุริยคติกาล

วันเวลาพระอาทิตย์เปิดชนนราชใหม่ ซึ่งเรียกว่าดังกรานต์ เดือน
พฤษภาคม วันจันทร์ที่ ๑๓ เมษายน เวลาห้าค่ำพระอาทิตย์ ยกชนนราชเมศ
อยู่จนวันพฤหัสบดีที่ ๑๒ พฤษภาคม เวลาบ่าย ๕ โมงกับ ๕๘ นาที วันที่
๒๕ มีนาคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๐ วันที่ ๑๗ เมษายน รัตนโกสินทร
ศก ๑๑๑ เป็นตฤถิมหาสุณ แต่ยกไปอยู่ราชพฤกษ์ จนวันอาทิตย์
ที่ ๑๒ มิถุนายน เวลา ๓ ยามกับ ๑๒ นาที วันที่ ๑ พฤษภาคม วันที่
๑๕ พฤษภาคม เป็นตฤถิมหาสุณ แต่ยกไปอยู่ราชเมถุน จนวัน
พฤหัสบดีที่ ๑๕ กรกฎาคม เวลาย่ำค่ำ วันที่ ๒๕ พฤษภาคม วันที่ ๑๗
มิถุนายน เป็นตฤถิมหาสุณ แต่ยกไปอยู่ราชกรกฎ จนวันอาทิตย์
ที่ ๑๕ สิงหาคม เวลาย่างรุ่ง วันที่ ๒ กรกฎาคม วันที่ ๑๕ กรกฎาคม
เป็นตฤถิมหาสุณ แต่ยกไปอยู่ราชดังห์ จนวันพฤหัสบดีที่ ๑๕ กันยายน
เวลาเช้า ๒ โมงกับ ๕๘ นาที วันที่ ๓๐ กรกฎาคม วันที่ ๑๘ สิงหา-

คม เป็นตฤณมหาสุณ แล้วยกไปอยู่ราชัญญ จนวนเดารัท ๓๕ ตุลาคม
 เวลา ๓ ทุ่มกับ ๓๐ นาที วันที่ ๓ กันยายน วันที่ ๓๕ กันยายน เป็นตฤณ
 มหาสุณ แล้วยกไปอยู่ราชัญญ จนวนจันทรัท ๓๕ พฤศจิกายน เวลา
 ย่ำค่ำ วันที่ ๒๘ กันยายน วันที่ ๓๘ ตุลาคม เป็นตฤณมหาสุณ แล้วย
 ยกไปอยู่ราชัญญจักร จนวนองคารัท ๓๓ ธันวาคม เวลา ๓๓ ทุ่มกับ ๓๖
 นาที วันที่ ๓ พฤศจิกายน วันที่ ๓๕ พฤศจิกายน เป็นตฤณมหาสุณ
 แล้วยกไปอยู่ราชัญญ จนวนพฤศัษัท ๓๒ มกราคม เวลาบ่าย ๓ โมง
 กับ ๓๒ นาที วันที่ ๒๘ พฤศจิกายน วันที่ ๓๓ ธันวาคม เป็นตฤณมหา
 สุณ แล้วยกไปอยู่ราชัญญจักร จนวนศักรัท ๓๐ กุมภาพันธ์ เวลา ๕
 ทุ่มกับ ๓๖ นาที วันที่ ๒๐ ธันวาคม วันที่ ๓๕ มกราคม เป็นตฤณมหา
 สุณ แล้วยกไปอยู่ราชัญญจักร จนวนอาทิตย์ัท ๓๒ มีนาคม เวลาบ่าย
 ๕ โมงกับ ๓๒ นาที วันที่ ๒๘ มกราคม วันที่ ๕ กุมภาพันธ์ เป็นตฤณ
 มหาสุณ แล้วยกไปอยู่ราชัญญ จนวนองคารัท ๓๓ เมษายน รัตนโก
 สันทรัท ศก ๓๓๒ วันที่ ๓๘ กุมภาพันธ์ วันที่ ๖ มีนาคม เป็นตฤณมหาสุณ
 บังคับตามพระอาทิตย์ในราชัญญ
 บันเป็นคราวที่จะมีจันทรปราสาทสองครั้ง วันที่ ๓๓ พฤษภาคมครั้ง
 หนึ่ง วันที่ ๕ พฤศจิกายนครั้งหนึ่ง
 อนึ่งวันธรรมดวันะ ซึ่งนิยมตามวิชัยชคณนะนา เป็นวันทรรักษา
 อุโบสถ แลประชุมฟังธรรม ซึ่งยกเยื้องกันกับวันพระตามเคยมทรทว
 กันในชาวดสยามประเทศทั้งปวงนั้น ในบั้นโรงจัดวาศกันม ๘ วัน คือ
 วันจันทร ชนค้ำ ๓ วันองคารชน ๘ ค้ำในเดือน ๕ วันองคารชนค้ำ ๓
 วันพุม ชน ๘ ค้ำ ๓ วันพุมแรมค้ำ ๓ วันพฤศัษัทแรม ๘ ค้ำ ใน

เดือน ๖ วันพฤหัสบดีขึ้นค่ำ ๑ วันศุกร์ขึ้น ๙ ค่ำ ในเดือน ๗ รวม ๘
วัน นอกจากนั้นแล้ว ก็คงต้องกันตามเคย

ประกาศ

เรื่องการค้าแลกเปลี่ยนปลา

ด้วยมีรับสั่ง พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นนราธิปประพนธ์พงษ์
รองเสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ ให้ประกาศแก่เจ้าภาษาปลา
แลราษฎรผู้ค้าปลาทราบทั่วกันว่า

อย่างธรรมเนียมเดิม ที่เคยเป็นมาจนบัดนี้ เจ้าภาษาปลาเป็นผู้ช่วย
อุดหนุนการค้าปลา คือเจ้าภาษาเข้าทตเป็นตพานให้ราษฎรผู้ค้าปลาขน
ปลาขึ้นแลเจดทให้เรือปลาจอด ทั้งมีคนช่วยขนปลาของราษฎรขึ้นขง
ชกภาษาตามปกติ แลบางที่ผู้ขายปลาไม่รู้จักผู้ซื้อ เจ้าภาษารูจักก็ช่วย
เป็นธุระตรองเงินให้แก่ผู้ขายไป เจ้าภาษียเรียกค่าธรรมเนียมแก่
ราษฎรผู้ค้าปลาในการทอนุเคราะห์ตงนตามด้มควร คือชก $\frac{๑}{๑๖}$ ภา
บาทละ ๕ อัฐตามราคาปลา แต่บางที่เจ้าภาษียเรียกค่าธรรมเนียมแก่
ราษฎรผู้ค้าปลามากกว่านบาง แลบางที่ราษฎรให้ปลาเป็นของกำนัล
แก่เจ้าภาษาเต็มอกบ้าง เจ้าภาษียเรียกเป็นของกำนัลเองบ้าง เป็น
เหตุให้ราษฎรกับเจ้าภาษียวิวาทกันเนื่อง ๆ

อนึ่งราษฎรผู้ค้าปลาพาเรือบนทุกปลามาจอดตตพานของเจ้าภาษีย

จัดไว้สำหรับให้จอด แต่ได้เสียภาษีตามธรรมเนียมมาก แต่
ราษฎรบางคนพาเรือปลาไปจอดชนปลาชนในทอน เจ้าภาษีตามไป
พบ ก็มักหาว่าหนีภาษี เกิดเป็นถ้อยความก่นหมิ่นเหมื่อนกัน

การทเบงทงนเพราะยังมีไตปรากฏขอบังคับให้ราษฎรทราบทวงกัน
เพราะฉนั้นจึงไตแดงขอบังคับมาให้ราษฎรทราบ

คือให้เจ้าภาษีจัดตพานให้ราษฎรชนปลาชนชงเสียภาษี แดจตท
ให้ราษฎรจอดเรือปลาให้เพียงภอ แดให้จตคนคอยช่วยราษฎรชนชน
ชง แดถ้าราษฎรผู้ขายปลาไม่รู้จักผู้ขอ เจ้าภาษีจึงให้ช่วยทครอง
เงินให้แก่ราษฎรผู้ขายปลาตามอย่าง ธรรมเนียม ชงเจ้าภาษี ปลาเคย
อุดหนุนแก่ราษฎรผู้ค้าปลามาแต่ก่อน แดห้ามมิให้เจ้าภาษีปลาเรียก
ปลาชงกำหนดแก่ราษฎรเจ้าชงปลา แดห้ามมิให้เจ้าภาษีปลาเรียก
ค่าธรรมเนียมมากกว่า ๓๖ ชัก ๓ บาทตะ ๕ อัฐเป็นอันขาด ถ้าเจ้า
ภาษีปลากระทำถูกต้องแล้ว ให้ราษฎรผู้ค้าปลายอมตาม ห้ามมิให้
ชตชนกอจวาทเป็นอันขาด

อนึ่งห้ามมิให้เจ้าภาษีปลาไปตงตพานทปลาชนตามชอบใจ ที่ไต
ควรจะเป็นทตพานปลาให้เป็นการตงตงแก่การค้าขาย เจ้าพนักงาน
กรมตงรพภาษีจะกะให้ ๆ เจ้าภาษีปลา ตงตพาน ทปลา ชนไตไนท ชง
เจ้าพนักงานกรมตงรพภาษีกะให้ แดถ้าไตเจ้าพนักงานกรมตงรพ-
ภาษีจะกะให้เป็นทตพานปลา จะไตบิตประกาศให้ราษฎรทราบก่อน
๓๕ วัน ห้ามมิให้ราษฎรไปจอดเรือชนปลาชนในทอน นอกจาก
ตพานปลาเป็นอันขาด ถ้าราษฎรผู้ไตชนพาเรือไปตงปลาชนใน

ในโตกษณั้ ทรงพระราชดำริเห็นว่า ราชการบ้านเมืองย่อมจะเป็นที่
 เรียบร้อยได้ ด้วยจัดการแบ่งกระทรวงนำที่พนักงานให้ทำการเป็น
 หมวดเป็นหมู่ ให้สมควรแก่กำลังสติปัญญาสามารถของผู้นั้นจะรับราช-
 ภาระของพระเดชพระคุณในตำแหน่งนั้นๆ แต่ต้องแบ่งนำที่ราชการ
 ให้เป็นส่วนเป็นพแนกตามกระทรวง ราชการทั้งปวงจึงจะสำเร็จไป
 ไตทนกาถดั้มยทควรจะเป็น เพื่อดำรงพระราชดำริจะให้จัดการ
 ดังใดก็จะได้นำนำที่ทำการตั้งหนนททวงที ไม่นทคคชคของดวยการค
 การเจริญทั้งปวง อันเป็นที่พระบรมราชประสงค์ ให้มี เพื่อประโยชน์
 แด่ความสุขแก่ประชาชนนั้น จึงจะเป็นผลสำเร็จบริบูรณ์ได้ เพราะ
 เหตุฉนี้จึงได้ทรงพระราชดำริให้ ไซธรรมเนียม กระทรวงของการที่
 เดี่ยวให้ ดชนใหม่มาเป็นชนๆ ตามกาถดั้มยทราชการนำทน
 เกิดชนใหม่ เพื่อการเจริญแก่บ้านเมืองตั้งกล่าวมาแต่ แดเจ้า
 กระทรวงใหญ่ในพระราชกำหนดกฎหมายเดิมมีอย่างไรไม่ต้องกล่าว
 ด้วยย่อมหทราบกันอยู่ทั่วไปแล้ว แต่ตำแหน่งนั้นๆ ได้ ทรงพระกรุณา
 โปรดเกล้าฯ ตั้งเต็มบ้างบางคราว แดงดเว่นเดี่ยบ้างตามเวลาดดั้มยท
 ควรจะมีจะเป็น จะกล่าวตั้งแต่เด่นาบคั๒ตำแหน่ง ที่มีอยู่แต่แรก
 ได้ได้ตั้งถถึงถวดยราชดั้มยทมา มีอรรคมหาเด่นาบคั๒ คื่อ (๑)
 เด่นาบคักรมมหาดไทย ที่ดั้มยทนายก ได้ บังคบบัญชาการหัวเมืองฝ่าย
 เหนือทั้งปวง (๒) เด่นาบคักรมพระกระดาโหม ที่ดั้มยทพระ
 กระดาโหม ได้ บังคบบัญชาการหัวเมืองบงษไตทงปวง แดการ
 ทหารบกทหารเรือจตุสดมภ์ ๕ คื่อ (๑) เด่นาบคัพระคลังได้บังคบบ
 บัญชาการต่างประเทศแเดกรมพระคลัง (๒) เด่นาบคักรมเมือง

ได้บังคับบัญชาการรักษาทหารนคร แลความนครบาล (๓) เด่นา-
 บัติกรมวังได้บังคับบัญชาการในพระบรมมหาราชวัง แล (๕)
 เด่นาบดีกรมนาทกระษेत्रาธิบดีได้บังคับบัญชาการไร่นารวมเป็น ๖
 ตำแหน่ง นับว่าเป็นตำแหน่งประจำในที่ประชุมเด่นาบดี ฤๅถูกขุนณ
 ค้าตา แลในที่ประชุมขุนนางที่พระบรมวงษานุวงษ์บางพระองค์ แลขุน
 นางผู้ใหญ่บางท่าน อย่างเช่นสมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงษ์
 แลเจ้าพระยาทิพากรวงษ์นั้นเป็นต้น อยู่ในที่ประชุมนี้ด้วยครั้นต่อมา
 *ในปีกุนต์ปัตคก จุดศักราช ๑๒๓๗ (ร.ศ. ๘๕) ได้ทรงกรุณาโปรด
 เกล้าฯ ให้แยกกระทรวงพระคลังออกจากกระทรวงการต่างประเทศ
 ตั้งหอรัชฎากรพิพัฒนชน แลในปีมะแมเบญจศก จุดศักราช ๑๒๔๕
 (ร.ศ. ๙๑) ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เติมกระทรวง
 ไทโรเดซแลโปรดัญย์ชนใหม่ แลในปีกุนนพศก จุดศักราช ๑๒๕๘
 (ร.ศ. ๙๖) ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้แยกกรมทหารบก
 ทหารเรือออกจากกรมพระกระดาใหม่ ตั้งกรมยุทธนาธิการชน แล
 ในรัตนโกสินทร์ ศก ๑๐๘ ได้ทรงพระกรุณา โปรดเกล้าฯ ให้รวมการ
 โยธาต่าง ๆ ที่อยู่ในกระทรวงต่าง ๆ มาตั้งเป็นกระทรวงโยธาธิการชน
 แลรวมกรมไทโรเดซโปรดัญย์เข้าในกระทรวงโยธาธิการ แลทรงพระ
 กรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ยกกรมธรรมเนียมการแลตั้งฆกรวิชัย ทชนอยู่ในกรม
 มหาดไทยมารวมกับกรมศึกษาธิการ เป็นกระทรวงหนึ่งต่างหากแล
 บดิน ทรงพระราชดำริเห็นว่า กระทรวงเมือง ซึ่งได้ ทรง พระกรุณา
 โปรดเกล้าฯ ให้พระบรมวงษานุวงษ์ แลข้าราชการเป็นกอมมิตตี
 บังคับการมาแต่ปัจจุอัฐศก จุดศักราช ๑๒๕๘ (ร.ศ. ๙๕) นั้น ได้

จัดการแก้ไขเป็นแบบแผนขึ้นใหม่ ควรให้เด็กกอมมิตตนั้นเสีย ให้คง
 เป็นเด็บบดีไปตามเดิม แดกระทรวงกระทรวงเกษตรราธิการที่บังคับบัญชา
 โรงภาษี ดินค้าเข้าออกนั้นให้ยก ไปขึ้น กระทรวงคลัง ให้คงแต่
 กระทรวงพานิชการ แดการกระทรวงเกษตรจะจัดขึ้นใหม่ต่อไป แด
 กระทรวงยุติธรรมที่จะได้รวบรวมผู้พิพากษา แดกระทรวงพิจารณา
 คดีความนั้นได้จัดการขึ้นตนพอจะให้ราชการเป็นไปได้ในแห่งเดียว
 แด จังทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งเป็นกระทรวงใหญ่ขึ้น แด
 กรมพระอดิศัยมวราชการนาทมากกว่าแต่ก่อนหลายเท่า จัง
 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ยกขึ้นเป็นกระทรวงใหญ่ เรียกว่า
 กระทรวงมูราชาร แดกระทรวงยุติธรรมนั้นทรงพระราชดำริที่
 เห็นว่าราชการจัดลงเป็นแบบแผน แดควรให้แกกระทรวงเป็นกรม
 ยุทธนาธิการ บังคับบัญชากรมทหารบกทั้งปวง มีบัญชาการให้มี
 ยศเต็มยศเด็บบดี แดให้เข้าในที่ประชุมเด็บบดีด้วยแต่การบาดหมาย
 ราชการทั้งปวงนั้นให้กรมพระกระดาโหมเป็นเจ้านาที่ไปตามธรรมเนียม
 เดิม แดกรมทหารเรือ กรมช่าง กรมแสง ซึ่งยกไปกระทรวง
 ยุทธนาธิการนั้น ให้ยกมาขึ้นกรมพระกระดาโหม เมื่อได้ทรงพระกรุณา
 โปรดเกล้าฯ ให้จัดการมีกระทรวงใหญ่ ให้ประชุมกันปรึกษาราชการ
 ตามหน้าที่ซึ่งเกี่ยวข้องกันเป็นที่ประชุมเด็บบดี ๓๒ ตำแหน่ง เรียกว่า
 เด็บบดีสภา ฤๅดูกขุนณศาตาอันจะมีนาที่รวมกัน แดต่างกันโดย
 พแนก ซึ่งมีพระราชบัญญัติต่างหากจะประกาศต่อไปภายหลังแล้วตั้ง
 น จังทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งว่า ให้บัณฑิตเด็บบดีทั้งปวงนั้นให้
 มียศเต็มยศเหมือนกันทั้งต้น ไม่ให้ถือว่าเป็นอรรคมหาเด็บบดี ฤๅเป็น

จตุสดมภ์ ถ้าเป็นเสนาบดีตำแหน่งใหม่ แลพนักงานนำทของกระทรวง
 ต่างๆ ทั้งปวงนั้น จะได้มีพระราชบัญญัติออกต่อไปในภายหลังด้วย
 เมื่อใดทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งตำแหน่งชนใหม่ฉนั้นแล้ว จึง
 ทรงพระราชดำริเห็นว่า ราชการกรมมหาดไทยทุกฉนั้นมากฉนั้นแต่
 ต้องการเร็วจะทอดทิ้งให้เป็นไปเหมือนแต่ก่อนไม่ได้ เจ้าพระยารัตน-
 บดินทร์ ทดมุหนายกฉนั้นกร่างกายทุพพลภาพมาก จะเข้ามารับราช-
 ราชการประจำตามหน้าที่ซึ่งต้องเป็นไปในประจุนั้นก็ไม่ใช่ แต่เจ้าพระ-
 ยารัตนบดินทร์ ใ้รับราชการมีความชอบมา หาได้มีความผิดร้ายใน
 ราชการอย่างหนึ่งอย่างใดไม่ จึงโปรดเกล้าฯ ให้ยกฉนั้นเป็นเสนาบดี
 ผู้ใหญ่ไม่ประจำกระทรวงตามอย่างเช่นเคยมีมาแต่ก่อน แต่ให้เข้า
 ในที่ประชุมเสนาบดีสภาได้ เป็นครั้งเป็นคราว ตามเวลาที่จะดำารรถ
 ทำได้ คงให้มบัณฑิตกตนามดมุหนายกอยู่ตามเดิม แต่โปรดเกล้าฯ
 พระราชทานเงินประจำปี สำหรับรักษาเกียรติยศด้วย ฉนั้นราชการ
 กรมมหาดไทยนั้น ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระเจ้า้องยาเชอ
 กรมหมื่นดำรงราชานุภาพ รับตำแหน่งที่เสนาบดีบังคับบัญชาการใน
 กระทรวงนั้นทวไป ฉนั้นกระทรวงเมืองฉนั้น ทรงพระกรุณาโปรด
 เกล้าฯ ให้พระเจ้า้องยาเชอ กรมหมื่นนเรศวรฤทธิ์ ซึ่งได้เป็นกอม-
 มิตตผู้หนึ่งแต่ก่อนนั้น เป็นเสนาบดีว่าการกรมพระนครบาล ฉนั้น
 กระทรวงโยธาธิการที่โปรดเกล้าฯ ให้พระเจ้า้องยาเชอ เจ้าฟ้ากรม-
 ชุนนริศรานุวัดติวงศ์ เป็นอธิบดีอยู่แต่ก่อนแต่ฉนั้น ทรงพระกรุณา
 โปรดเกล้าฯ ให้ยกเป็นเสนาบดีฉนั้น ฉนั้นกระทรวงธรรมการแต่ศึกษา-

วิชาการที่ว่างอยู่ ด้วยโปรดเกล้าฯ ให้พระเจ้าอนงยาเชอ กรมหมื่น
 ดำรงราชานุภาพ ไปเป็นเสนาบดีกรมมหาดไทยแล้วนั้น ทรงพระ
 กรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ย้ายพระยาภาดกรวงษ์ เสนาบดีกระทรวงพา
 นิชการ มาเป็นเสนาบดีกระทรวงธรรมการแต่ศึกษาธิการ อนึ่งกระ
 รวงกระทรวงพานิชการที่ว่างอยู่ ด้วยพระยาภาดกรวงษ์ ไปเป็น
 เสนาบดีกระทรวงธรรมการแต่ศึกษาธิการนั้น ทรงพระกรุณาโปรด
 เกล้าฯ ให้พระยาศุภชลาศัยเป็นเสนาบดีกระทรวงพานิชการ อนึ่ง
 กระทรวงยุติธรรมแต่กระทรวงมุรธาธร ที่โปรดเกล้าฯ ให้ตั้งขึ้นใหม่
 นั้น ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระเจ้าอนงยาเชอ พระองค์เจ้า
 สวัสดิ์โศภนเป็นเสนาบดีว่าการยุติธรรม แต่พระเจ้าอนงยาเชอ กรม
 หมื่นพิทยตาทิพพิชิตเป็นเสนาบดีกระทรวงมุรธาธร อนึ่งกรมยุด
 ษการนั้น ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเจ้าอนงยาเชอ
 เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระภาณุพันธุวงศ์วรเดช เป็นผู้บัญชา
 ราชการ อนึ่งตำแหน่งเสนาบดีอีก ๕ กระทรวงที่ไม่ได้แก้ไขเปลี่ยนแปลง
 มาขึ้น ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้คงอยู่ตามเดิม ให้ผู้ทได้รับ
 ตำแหน่งแต่ยศเสนาบดีทั้งปวงนั้น อุดำทำการตามหน้าที่ให้สำเร็จโดย
 พระบรมราชประสงค์ ความงามความดีจะได้ มีแก่ราชการแก่บ้าน
 เมืองจะได้เจริญยิ่งขึ้นสืบไป

ประกาศมาแต่พระที่นั่งจักรกริมหาปราสาท วันที่ ๓ เมษายน รัตน
 โภดินทร์ ศก ๑๓๓ เป็นวันที่ ๘๕๔๓ ในรัชกาลปัจจุบัน

ประกาศ

เรื่องดาวหาง

มีพระบรมราชโองการ ดำรัสเหนือเกล้าฯ ให้ประกาศให้ทราบทั่ว
 ในเดือนเมษายน รัตนโกสินทร ศก ๓๓๓ ๕ มีดาวหางดวงหนึ่ง โคจร
 มาให้เห็นได้ในเวลา ๓๐ ทุ่ม ในเดือนพฤษภาคมข้างต้นเดือนนั้นเห็น
 อยู่หว่างกลางฤกษ์ บุพกัทร หางหันตรงมาทิศตะวันออกตามประเวท
 ของดาวชนิดนี้ แต่แสงดาวนั้นมัวพอสังเกตเห็นด้วยตาว่าเป็นดาวหาง
 ถ้าไม่สังเกตเห็นชัดเจนก็จะไม่เห็นแปลกปลาดกว่าดาวอื่นได้ เมื่อผู้ใด
 เห็นแล้วอย่าให้ตื่นตกใจอันใดไปเลย ดาวเช่นนวลนี้ โคจรลัดไป
 ทางหนึ่ง เมื่อใกล้โลก เมื่อใดก็เห็นได้เช่นนั้น เป็นการไม่อัศจรรย์
 อันใด มีแทบทุกปีก็ได้ บางปีเห็นในประเทศหนึ่ง ไม่เห็นอีก
 ประเทศหนึ่ง บางทีเห็นได้ด้วยตา บางทีไม่เห็นได้ด้วยตา ต้องเห็น
 ด้วยกล้องส่อง ถ้าจะเที่ยวตามดูดาวหางแล้วคงจะหาที่ดูได้ ไม่เว้นมี
 อย่าให้ผู้ใดมีความหวงหวาด ตกใจว่าจะมีภัยอันตราย บังเกิดมชน
 เพราะดาวหางนเลย

ประกาศมาณวันที่ ๕ พฤษภาคม รัตนโกสินทร ศก ๓๓๓ เป็นวัน
 ที่ ๒๕๒๓ ในรัชกาลปัจจุบัน

ประกาศกรมพระคลังมหาสมบัติ

ด้วยมีรับสั่งพระเจ้าอยู่หัวฯ เสด็จมาทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้แจ้งความมาให้ทราบทั่วกันว่า สิ่งของซึ่งกรมต่างๆ ส่งเข้ามาใช้ราชการไม่ต้องชักภาษีเข้า ธรรมเนียมที่จะรับสั่งของเหล่านี้ ยังห้ามคัดค้านห้ามคัดค้านไม่เช่นนั้นจะผิดตำแหน่งตำแหน่งต่างๆ ก็มีหนังสือไปอ้างว่าเป็นสิ่งของที่ส่งมาใช้ ในราชการกระทรวงใดกรมหนึ่งๆ ได้ ค่อยไปภายหน้าบรรดาของที่กระทรวงต่างๆ ส่งมาใช้ ในราชการควรให้เดิมนับแต่เจ้ากระทรวงฤทธิสมบัติแต่เจ้ากรมของกรมหนึ่งๆ ลงชื่อในใบขออนุญาตจากกรมศุลกากร จึงให้เจ้าพนักงานกรมศุลกากรถือเป็นที่เชื่อฟังได้

เพราะฉะนั้น ค่อยไปถ้ากระทรวงใดกรมใดจะส่งสิ่งของมาจากต่างประเทศสำหรับใช้ในราชการต่างๆ จะเบิกกระทรวงจากกรมศุลกากรไม่เสียภาษีแล้ว ขอให้เดิมนับแต่เจ้ากรมผู้ใหญ่ในกรมหนึ่งเซ็นใบรับขออนุญาต ถ้าแต่ไม่อยู่ฤทธิสมบัติใครเป็นผู้ส่งมาจะเซ็นแทนก็ว่าให้ชัดเจน เพราะจะกันไม่ให้มีผู้อ้างว่าเป็นของหลวงมากมายได้ แต่เจ้าพนักงานกรมศุลกากรจำต้องเปิดหีบตรวจก่อนแล้วจะส่งบัญชีไปสอบ เมื่อเป็นการถูกต้องแล้วจึงจะมอบสิ่งของให้ตามขอ

หอรัษฎากรพิพัฒน์

วันที่ ๓ พฤษภาคมรัตนโกสินทร์ศก ๑๑๓

พระศิริไอยสวรวรย์

เจ้ากรมสารบรรณ

แจ้งความกระทรวงโยธาธิการ

วันที่ ๓๓ พฤษภาคม รัตนโกสินทรศก ๒๓๕

ด้วยพระเจ้าอนงยาเซอ เจ้าพวกรมขุนนริศรานุวัดติวงศ์ เสด็จมาตั้ง
ว่าการกระทรวงโยธาธิการ รับพระบรมราชโองการได้เกล้า ๆ ทรง
พระกรุณาโปรดเกล้า ๆ สั่งให้กรมโยธาธิการจัดการตัดถนนขึ้นใหม่
สายหนึ่ง ตั้งแต่นำวัดชนะสงคราม ตัดมาทางตะวันออกตามตรอก
เดิมที่เรียกว่า “ตรอกเขาดำ” ทำคานข้ามคลองมาบรรจบกับ
ถนนเพ็ญนครคอนำสวนหลวงตั้งกิน วัดโดยยาวถนน ๕๓๒ เมตร
๕๐ เซ็น หรือ ๓๐ เส้น ๒ วา ๓ ศอก โดยกว้าง ๑๕ เมตร หรือ
๗ วา ๒ ศอก เป็นทางรถกว้าง ๕ วา ทางคนเดินสองข้าง ๆ ละ ๕ ศอก
พระราชทานชื่อกันเดิมว่า “ถนนเขาดำ”
การตัดถนนสายนี้ ถ้าท่านผู้หนึ่งผู้ใดอยากทราบความให้ชัดเจน
ก็ให้ไปดูแผนที่ ๆ ออฟฟิศกรมโยธา หรือจะอยากขอแผนที่ไปไว้เป็น
ของตัวก็ได้

ประกาศ

กำหนดการขุดตัดพาดหน้

พระเจ้าอนงยาเซอ กรมหมื่นนเรศวรฤทธิ เสด็จมาตั้งว่าการกรม
พระนครบาล ประกาศให้ทราบทั่วกันว่า

ตามข้อความในพระราชบัญญัติตัดตัวพาหนะ รัตนโกสินทร์ศก ๒๓๐^{๒๕}
ซึ่งได้ตั้งขึ้นเมื่อวันที่ ๑๕ กรกฎาคม รัตนโกสินทร์ศก ๒๓๐^{๒๕} เพื่อเป็นการ
ระงับป้องกันโจรผู้ร้ายตกข้างมาโคกระบือ ซึ่งเป็นสัตว์พาหนะของ
ราษฎร ในมาตรา ๑๕ นั้น

ตั้งแต่วันที่ ๑ กรกฎาคม รัตนโกสินทร์ศก ๒๓๑^{๒๕} ดับไป จะได้ว่า
พระราชบัญญัติมาตรานี้ บันดาผู้ที่จะฆ่าสัตว์พาหนะ เป็นต้นว่า โค
กระบือในแขวงกรุงเทพฯ กำหนดจะฆ่าเวลาใดต้องมาแจ้งความขอ
ใบอนุญาตแก่เจ้าพนักงานกองตระเวนคอสดำระวัดแขวงกรมกองตระ-
เวน หรืออำเภอแต่กำหนดท้องที่ซึ่งอยู่ใกล้ ในตำบลที่ฆ่าสัตว์นั้น ใน
ก่อนเวลา ๒๕ ชั่วโมง เจ้าพนักงานจะได้ ไปตรวจตรวบพรรณ โคกระบือ
บอที่จะฆ่า กับหนังสือสำตราดำหรับสัตว์พาหนะ ถ้าคำหริบ-
พรรณถูกต้องแล้ว เจ้าพนักงานจะได้ ให้ ใบอนุญาตบัตร คือใบอนุ-
ญาติยอมให้ฆ่าสัตว์นั้น ให้เป็นหลักฐานในการขานำต่อไป ผู้ที่รับ
ใบอนุญาตบัตรนั้น ต้องเสียเงินค่าอนุญาตตัวละ ๒ บาท ถ้าผู้หนึ่งผู้
ใดตอบดกฆ่าสัตว์พาหนะโดยมิได้รับใบอนุญาตบัตร พิจารณาเป็น
ผิดแล้วจะปรับใหม่ผู้นั้นเป็นเงินตราไม่เกินกว่า ๕๐ บาท เป็นพิไนย
ตามพระราชบัญญัติ

ประกาศมาณวันที่ ๓๑ พฤษภาคม รัตนโกสินทร์ศก ๒๓๑^{๒๕}

ประกาศกระทรวงโยธาธิการ

วันที่ ๑๕ พฤษภาคม รัตนโกสินทร์ศก ๒๓๑^{๒๕} ด้วยพระเจ้าอนงยา-

ขอ เจ้าฟ้ากรมขุนนริศรานุวัดติวงศ์ เสนาบดีว่าการกระทรวงโยธา-
ธิการ รับพระบรมราชโองการได้เกล้าฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
ตั้งให้กรมโยธาธิการ จัดการตัดถนนชั้นใหม่สายหนึ่ง

ต้นตั้งแต่ถนนเจริญกรุงตรงบ้านพระยามหามนตรี ตัดตรงไปทาง
ทิศใต้ ริมวัดจกกระวัดตลอดถึงด้าน้ำใหญ่ วัด โดยกว้างถนนนี้ ๘๐๕
เมตร หรือ ๒๐ เส้น ๒ วา โดยกว้าง ๒๐ เมตร หรือ ๕ วา
เป็นทางรถกว้าง ๘ วา ทางคนเดินสองข้าง ๆ ละ ๑ วา ๒ ศอก พระ
ราชทานชื่อว่า “ถนนจกกระวัด”

การตัดถนนสายนี้ ถ้าผู้หนึ่งผู้ใดโดยอยากจะทำบให้ชัดเจน ก็ให้
ไปตมแผนที่ฯ ออฟฟิศกรมโยธา หรือจะอยากขอแผนที่ไว้เป็นของ ๆ
ตัวก็ได้

พระราชบัญญัติ

ว่าด้วยบังคับใจทย์ให้ศาลากลางก่อนฟ้องความอาญา

มีพระบรมราชโองการ ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์
พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ดำรัสเหนือเกล้าฯ ตั้งให้ประ-
ภาศให้ทราบทั่วกันว่า

มีพระราชกำหนดกฎหมายอันโบราณราชประเพณี ได้บัญญัติไว้
สืบมาว่า โจทก์จำเลยจะหาจะแก้ ให้กล่าวแต่ที่คดีอันจริง มิให้เอา

เท็จมาหามาแก้ ถ้าผู้ใดฝ่าฝืนขึ้นพระราชบัญญัตินี้จะให้เอาตัวเป็นโทษ
ประการหนึ่งบังคับไว้ว่า ทนทรัพย์ตกสูญหายมีโจรฉกฉกไปด้วยประ-
การใด ๆ ให้เจ้าดินตำบลตัวทำคำกฎหมายตราดินไว้เป็นพยาน ถ้า
จะฟ้องคดีของตนคำกฎหมายตราดินกับคำฟ้องไม่ตองกัน มีให้รับไว้
พิจารณาเป็นอนขาด แต่ชนทุกชนนกระทำอบายเจ้าเดห็ดกเดยงพระ
ราชบัญญัติ แกลงกล่าวหาคดีของตนให้เรยวแรงเกินไปกว่าความ
จริงน กมมากชกชม เป็นตนวายมพดกนไป เจ้าของทองถามบิต
พลวเดย กกดบแกลงกล่าววาดกบางวาททมเถยงกนตอตอจ ภาย
หตงมาแกลงกล่าวหาว่าผู้รายดอบตออบพนถง ปลนตมกมอยชกชม
คตทลประทบพองตองประทบไปยงกระทรวงอาญานครบาดนน จึง
ไต่ถามกว่าพนความทเป็นจริงอย

ประการหนึ่ง ทรงพระราชดำริว่า คดีของราษฎรที่เป็นอาญา
นครบาดทควรมีโทษหลวงน ถ้าหากผู้หาคดะปะปนไปด้วยเท็จตั้ง
เดริมให้แรงชน ก็เป็นเหตุให้ผู้พิพากษาตราการพิจารณาเอา
ความจริงไต่ โดยยาก และบางทีพิจารณาเดริมเดริ โจทษกตอง
ปรบในชอทกล่าวเท็จเดอเกินนให้แกเจ้าเดยก็มอยชกชม อาไศรย
เหตุทงปวงน แดทรงพระมหากรรณาคุณเพื่อจกทนบารงให้อานา
ประชาราษฎร ได้ความเกษมรมเย็นอยโดยพระบารมนน จึงได้มี
พระบรมราชโองการให้ตราเป็นพระราชบัญญัติไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ถ้าราษฎรมีอรรถคดี คนใดจะฟ้องหาด้วยข้อความเป็น
นครบาดกดี เป็นอาญากดี เป็นความอกฉกรรจ์มีโทษหลวงกดี มา
ยังผู้รับฟ้องในกรุงเทพฯ ฤมายงศาตางถางในหัวเมือง จะขอฟ้องร้อง

ด้วยความเหตุนั้น ให้ผู้รับฟ้องในกรุงเทพฯ และเจ้าศาลในหัวเมือง
บังคับให้ผู้หนีฎีญาณสำบาตตนว่าจะให้การฟ้องแต่ท่อนจริง แล้ว
จึงให้ผู้รับฟ้องจด ถ้อยคำไว้ ประทับส่งไป ตาม กระทรวง ถ้าผู้
อรรถคดีมาฟ้องคนใดขัดขืนไม่ยอมสำบาตก่อนให้การฟ้อง อย่าให้ผู้
รับฟ้องฎีญาเจ้าศาลรับถ้อยคำไว้เป็นอันขาด

ข้อ ๒ เจ้าพนักงานผู้รับฟ้องฎีญาเจ้าศาลณหัวเมืองคนใด รับฟ้อง
ในคดีทักท้วงหาอาญาจนครบความมีโทษหลวงตะเตยเต็มได้ บังคับ
ให้ผู้มาฟ้องฎีญาณสำบาตตัวก่อนคดี ฎีญาบังคับให้ผู้มาฟ้องความ
แพ่งท่งปวงสำบาตตัวคดี เป็นการทำขาดทำเห็นอพระราชบัญญัติ
พิจารณาเป็นคดีให้ถึงโทษ ๓ เดือน เดือนหนึ่งจะให้ไหมดเมิต
โดยยศถาศักดิ์ เดือนหนึ่งให้ไหมทวิคูณ เดือนหนึ่งให้จำตาม
โทษานุโทษ

ประกาศมาณวันที่ ๓ เดือนมิถุนายน รัตนโกสินทรศก ๒๓๓ เป็น
วันที่ ๑๖๐๖ ในรัชกาลปัตยุบันนี้

พระราชบัญญัติ

ว่าด้วยพิไยหลวง

มีพระบรมราชโองการ ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์
พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ดำรัสเห็นอเกล้าฯ ให้ประกาศ
แก่อธิบดีศาลท่งปวงบันดาได้ชำระความของราษฎรให้ทราบทั่วกันว่า

แต่ก่อนได้ มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศเป็นพระ-
 ราชบัญญัติไว้แต่ณวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ร.ศ. ๑๐๕ ครั้งหนึ่ง แต่ให้
 ประกาศเพิ่มเติมพระราชบัญญัติ อีกครั้งหนึ่ง ลงวันที่ ๗ สิงหาคม

๒๕
 ร.ศ. ๑๓๐ ใจความรวมกันว่า ถ้าอธิบดีเจ้ากระทรวงศาลบังคับคดี
 ข้าราชการต่งปวง จะปรับตั้งคดีคดีของราษฎรที่มีเงินพิไหยหหลวง
 นั้น ให้นำใบสั่งจำคุกคดีไปยื่นต่อกรมด้วยณกระทรวงพระคลังมหา-
 สมบัติ ให้ประทับตราตรวจลงบัญชีเงินพิไหยหหลวงไว้เป็นเครื่องลอบ
 ล่วงกับทางว่าว ครั้นลงกำหนดค่ามเดือนให้อธิบดีเจ้ากระทรวงศาล
 ทำทางว่าวให้นำเงินพิไหยหหลวงที่เรียกได้ นั้นตั้งต่อกรมด้วยให้นำส่ง
 พระคลังมหาสมบัติ ถ้ามีความรายใดไม่มีเงินพิไหยหเลย ตรีตากการ
 เร่งพิไหยยงค้างอยู่ ก็ให้ตั้งตัวผู้ทคองเร่งพิไหยนั้นไปยังกรมด้วยให้
 จำจ่ายโทษตามอัตรา ใน พระราชบัญญัติ อักษรขึ้นใน ปี จุดศักราช
 ๑๒๕๘ นั้น

บัดนี้ทรงพระราชดำริเห็นว่า ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้ง
 กระทรวงยุติธรรม แต่ให้รวมศาลบังคับคดี พิจารณาคดีของราษฎร
 ต่งปวงมาชำระที่แห่งเดียวกัน มีอธิบดีผู้พิพากษา แลเสนาบดีเจ้า
 กระทรวงยุติธรรม เป็นหน้าที่รับผิดชอบเรื่องเงินพิไหยความนั้น แล
 ความก้าวภัยหลายโรงศาลซึ่งเป้นเหตุขัดข้อง ที่จะให้เจ้าพนักงาน
 พระคลังมหาสมบัติเรียกเงินพิไหยแต่ตรีตากการต่าง ๆ ได้ โดยยาก
 นนยอมไม่มี ควรเลิกพระราชบัญญัติว่าด้วยเรื่องเงินพิไหยหลวงนั้น
 เดียวทั้ง ๒ ฉบับ

จึงมีพระบรมราชโองการให้ตราเป็น พระราชบัญญัติ เปลี่ยน

แสดงแก้ไขให้เต็มแก่กาดมัย เพื่อให้กระบวนการพิจารณาเป็นไปได้โดย
เรียบร้อยต่อไปดังนี้

ข้อ ๑ ถ้าอธิบดีผู้พิพากษากระทรวงใดจะปรับตัดสินคดีของ
ราษฎร มีพิพาทในหลวงมากน้อยเท่าใด ก็ให้บังคับเรียกเร่งแก่คู่ความ
ที่จะต้องเสียตามคำตัดสินนั้น แล้วให้นำเงินพิพาทในหลวงส่งต่อเจ้ากระทรวง
กลาง แต่ทำบัญชีทางว่าวไว้ให้แน่นอน แล้วให้ให้นำคดีเจ้ากระทรวง
ให้นำเงินพิพาทในหลวงว่าว ส่งต่อพระคลังมหาสมบัติ ตามอย่าง
เงินงวดทองปวง

ข้อ ๒ ในคดีใดที่อธิบดีผู้พิพากษาปรับตัดสินมีเงินพิพาท
หลวงแล้ว ฝ่ายคู่ความไม่มีเงินพิพาทในหลวงจะเสีย ให้อธิบดีผู้พิพากษา
หมายส่งตัวผู้ทวงเงินพิพาทในหลวงค่างนั้นไปยังกระทรวงนครบาล ให้
กองตระหนุโทษจำผู้หนีถ่ายโทษ ตามอัตราในพระราชบัญญัติอากรชน
ใน ปีจุลศักราช ๑๒๕๘

ข้อ ๓ ให้เจ้าพนักงานกองตระหนุโทษในกระทรวงนครบาลรับตัว
ผู้ทวงเร่งเงินพิพาทในหลวงนั้น แต่ให้จำใช้ถ่ายโทษตามหมายของผู้
พิพากษาทุกประการ ถ้าในระหว่างจำถ่ายโทษนั้นผู้ทวงเร่งเสีย
พิพาทมีเงินจะเสียทำคำร้องต่อเจ้าพนักงานกองตระหนุโทษ ก็ให้พาตัว
ผู้นั้น แลนำเงินพิพาทมาส่งให้แก่ผู้พิพากษาคาดโทษออกหมายไปนั้น

ข้อ ๔ ถ้าเจ้าพนักงานพระคลังมหาสมบัติมีเหตุควรส่งได้ใน
เรื่องเงินพิพาทในหลวงนัดด้วยประการใด ๆ ก็ให้กรมตรวจในกระทรวง

พระคังมหาสมบัติเรียกค้นค่าตัดสินมาตรวจดอบกับบัญญัติหางว่าว
ได้ตามเหตุที่สมควร

ประกาศมาณวันที่ ๓๓ เดือนมิถุนายน รัตนโกสินทร์ ศก ๓๓๓
เป็นวันที่ ๘๖๓๕ ในรัชกาลปัตยุบัน

ประกาศ

เรื่องตลาดบางรัก

มีพระบรมราชโองการ ให้ประกาศแก่บรรดาผู้มีชื่อ ซึ่งได้ทำ
เรื่องราวฎีกาทูลเกล้าฯ ถวาย ฎีกาทั้งหลายทั้งปวง ผู้ใดผู้หนึ่งซึ่ง
จะได้เกี่ยวข้องในการเรื่องนี้ให้ทราบทั่วกันว่า เมื่อวันที่ ๒๘ เดือน
มิถุนายน รัตนโกสินทร์ ศก ๓๓๓ ได้ทรงรับฎีกาโดยทางไปรษณีย์
ฉบับ ๓ ลงชื่อด้วยลายมือเดียวว่าเป็นเงินมีชื่อ ๘๕ คน แยก ๕ คน
มีข้อความว่า ได้ตั้งทำมาหากินในตำบล บางรักมาประมาณ ๓๐ ปีบ้าง
๒๕ ปีบ้าง ๒๐ ปีบ้าง ๓๐ ปีบ้าง ได้เคยเช่าตึกค้าขายหาเลี้ยงชีวิต
บางเดือนก็ขาดทุน ผู้เก็บเงินค่าเช่าตึกหลวง แต่ก่อนมีความเย็นไม่
รอนรายเหมือนพวกจีนฮกแซงทุกวันนี้ คือ ๓ วัน & วันชนเงินค่าเช่า
ตึก ๒ ครั้ง ครั้งละ ๒ บาทบ้าง ๓ บาทบ้าง & บาทบ้าง ถัดชน
ก็ค้าขายมาต่าง ๆ จะกดขี่ข่มเหงโดยอำนาจ เงินก่ง เงินเหม็ง
อาแดงจอยพวกจีนฮกแซงผู้เก็บเงินค่าเช่าตึกหลวงบางรักนั้น อ่างอา-

แห่งใด แต่ด้วยเหตุว่าสมเด็จพระเจ้าตากสินทรงพระเยาว์อยู่จึง
 ได้ทรงมอบหมายให้พระวรวงษ์เธอ พระองค์เจ้าดำยดิ้นทวงษ์ เป็น
 ผู้ช่วยเก็บเงินค่าเช่าตกรายน ดังตรงถวายต่อสมเด็จพระเจ้าตากสิน
 เสด็จ พระองค์เจ้าดำยดิ้นทวงษ์ เก็บเงินส่งมาแต่แรก ปีหนึ่งได้มาก
 กว่ากันบ้างน้อยกว่ากันบ้าง จนถึง รัตนโกสินทร ศก ๑๐๘ มีราชการ
 ต้องเสด็จไปในหัวเมืองมลายู ผู้ซึ่งเก็บเงินค่าเช่าทำให้เงินค้างสะสม
 ดังทยอกันเป็นลำดับมา จนถึง รัตนโกสินทร ศก ๑๓๐ เงินค่าเช่า
 เป็นอนคางอยู่เต็มมโหรีบเลย จึงทรงพระราชดำริว่า พระวรวงษ์
 เสด็จ พระองค์เจ้าดำยดิ้นทวงษ์ เสด็จไม่อยู่ ถ้าจะทวงเงินค่าเช่าก็
 จะค้างสะสมกันต่อไป จึงได้โปรดเกล้าฯ ให้ถอนนามมอบให้เจ้าพนักงาน
 พระคลังข้างที่ซึ่งเป็นผู้ชำระเก็บค่าเช่าแจ้งตทการรักษาทต่าง ๆ
 ของสมเด็จพระเจ้าตากสินขอทรงพระเยาว์ เป็นผู้เก็บเงินค่าเช่ารายน
 ต่อไป ทศตกรายนเป็นอนคางเป็นล้นทชชาติของสมเด็จพระเจ้าตากสิน
 เสด็จ เจ้าพายุคตทชมพร ชานานมาแต่เดิม ซึ่งยังคงเป็นพระราช
 ชุระอยู่บ้าง ก็เพราะสมเด็จพระเจ้าตากสินขอทรงพระเยาว์ นน
 อยางเดียว

เมื่อพิจารณาเหตุตามฎกาทจนแต่แรกมชอมารองน ถ้าจะว่าตาม
 พระราชกำหนดกฎหมายก็จะต้องแบ่งเป็นสองอย่าง อย่างหนึ่งซึ่งผู้
 เก็บค่าเช่าจนค่าเช่าบ้อย ๆ ถ้าเรียกค่าเช่าแรงเกินไป ผู้ที่เช่าจะเอา
 ขอบความทงนไปร้องฟ้องยังโรงศาลใด ๆ ถ้าจะทำฎกาทตเถต่าง
 ถวาย ก็ไม่มีพระราชกำหนดกฎหมายอันใดซึ่งจะบังคับว่าเจ้าของท
 มทให้เช่าจำต้องเรียกราคาค่าเช่าเพียงเท่านั้นเท่านั้น ถ้าเรียกเกินไปจะ

ต้องปรับใหม่ ถ้าจะต้องห้ามไม่ให้เรียก จำต้องเป็นไปตามปรกติ
 ของที่เขาทรงปวง คือเจ้าของที่เรียกค่าเช่าแรงเกินไป ผู้เช่าไม่ชอบ
 ใจจะเช่าก็ไม่เช่า เมื่อไม่มีผู้ใดเช่าเจ้าของที่จะขึ้นไถ่ราคาไปไม่
 มีผู้ใดเช่าก็จะไม่ได้ค่าเช่าเลย จำต้องผ่อนผันหนทางกันทั้งเจ้าของที่
 แลผู้เช่าอยู่เองเป็นธรรมดา อำนาจแผ่นดินไม่เคยเข้าไปว่ากล่าวแซก
 แซงในการทรัพย์สินสมบัติของบุคคลเช่นนี้

แต่ขอซึ่งว่าผู้เก็บค่าเช่าทำอำนาจชมชดต่าง ๆ นั้น ถ้าผู้เก็บค่าเช่า
 ทำอำนาจชมชดเกินโดยอาการอย่างหนึ่งอย่างใด ต้องด้วยพระ
 ราชกำหนดกฎหมาย ควรจะฟ้องร้องว่ากล่าว ค่าธรรมเนียมอำนาจที่จะ
 พิจารณาตามลักษณะถนัดวิญญู ถ้าเป็นโจร อย่างหนึ่งอย่างใดได้

เมื่อพิจารณาให้ดูตามฎีกาทักกล่าวหา ข้อซึ่งว่าเงินค่าเช่าบ้อย ๆ นั้น
 ก็ไม่มี อันใดซึ่งจะ เกี่ยวข้องด้วยกฎหมายจะไปบังคับบัญญัติให้
 ด้วนทักกล่าวโทษผู้เก็บค่าเช่าว่าทำอำนาจชมชดต่าง ๆ ก็ไม่ปรากฏว่า
 ทำอันตรายอย่างใดแก่ผู้เช่าตก ซึ่งต้องด้วยพระราชกำหนดกฎหมายที่
 จะตั้ง ให้พิจารณาเป็นความถงขอ ทว่าต้องมาผิด เงินถึงหอรัษฎากร
 พัฒน์ บัวยการท่ามาหากิน ก็เป็นไปตามลักษณะเจ้าหนตกหน จะ
 ยกเอาเป็นความผิดร้ายอันใดแก่ผู้ ซึ่งไม่ไปปรับผิดถึงตลาตบางรักว่าทำ
 ให้บัวยการท่ามาหากิน ก็ไม่เมียงอย่างที่จะไปบังคับคดีขึ้นมาแต่ก่อน
 เพราะฉนั้นจึงทรงพระราชดำริเห็นว่า การซึ่งศาลไม่รับฟ้องไว้
 พิจารณานั้น เป็นการถูกต้องแล้ว แต่ข้อซึ่งในฎีกาทักกล่าวว่าเด่นาบดี
 กระทรวงยุติธรรมรับสั่งว่า ผู้ใดกตขชมเหงก็ให้ ไปทำฎีกาทูลเกล้าฯ
 ถวาย เพราะเป็นตกหวดง ถ้าเป็นความจริงดังนั้นไม่ถูก ถึงว่าจะเป้นตก

หลวง ถ้ามีผู้ไปกตขมเหงราชูรตองด้วยพระราชกำหนดกฎหมาย
 ค้าถึรับพิจารณาได้ แลขอซังว่าตคนเป็นตกหลวงนั้น ก็เป็นการ
 ดำคัญผิดไป เป็นตกพระราชท เนดมเด็จพระเจ้าตากยาเชอ เจ้าฟ้ายศ-
 ทิมพร เป็นด่วนทรพยัดมบคของบุคคลผู้หนึ่งตามซังไตกล่าวมาแล
 นน เพราะเหตุทงปวงนี้ จึงทรงพระราชดำริเห็นว่า ฎีกาฉบับ
 เมอว่าตามทางกฎหมายตามทางความ ผู้ทเขาชอกนถวายฎีกาตั้งใจ
 จะทำฎีกาทูลเกล้าฯ ถวายต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้เป็นพระ-
 เจ้าแผ่นดิน ขออำนาจแผ่นดินปกครองบ้องกันนในเหตุซังไม่เป็นที่ชอบใจ
 ตนตามเหตุผลซังกล่าวมานแล ก็ไม่มีทางที่สมควรอันใดซังจะทรง
 พระกรุณาให้ลัมประดงคผู้รองฎีกาทงปวงนได้ เพราะอำนาจแผ่นดิน
 ไม่มีทจะ เกยวชองในทรพยัดมบคของบุคคลนอจากซังมีในพระราช
 กำหนดกฎหมาย ฎีกาฉบับเป็นอนตองดัดทงคินไป เพราะถ้า
 จะรับไว้ พิจารณาด้วยเหตุว่าเกยวชอง อยู่ในลัมเด็จพระเจ้าตากเชอ
 ดงน ก็จะเป็นเยยงอย่างแกผู้ ซังตองเขาทของผูหนึ่งผู้ใด เมื่อเจ้า-
 ชองทจะเรียกค่าเช่ามากซนไป ก็จะมาพองรองให้พิจารณา เป็นความ
 นอกกฎหมายเกิดซน ถ้าจะไปรดเกล้าฯ ให้ดตหย่อนผ่อนราคาให้
 ด้วยได้ ทรงรับฎีกาน เป็นเหตุ ก็จะเป็น อนนน่าจะเป็นทเกิดอบคตุม
 ดงได้ยว่าทนยงเป็นทหลวง มิได้ตกซาดไปเป็นชองลัมเด็จพระเจ้าตาก-
 ยาเชอตามทพระราชทาน ถ้าถามนนั้นจะเป็นธรรมเนียมดีไปว่า ถ้า
 ทใดเป็นทหลวงพระราชทาน อำนาจแผ่นดินยังมีทจะไปแซกแซงใน
 การซนลดราคาค่าเช่านอจากกฎหมายได้อยู่ไม่มีทดต เพราะฉนจึง
 ไปรดเกล้าฯ ให้ประกาศมาใหญ่ ซังรองฎีกาทราบทงกันว่า ถ้าผู้ใด

ต้องเสียค่าเช่ามากเหลือเกินจะทนไปไม่ไหว ก็ให้ไปว่ากล่าวขอด
 หदनกนกับเจ้าของที่ตามปรกติประเพณีของผู้ให้เช่าแต่ผู้เช่าทั้งหลาย
 ทั้งปวง เมื่อไม่ตกลงกัน ถ้าไม่พอใจไปว่า ก็อย่าเช่า

ถ้าหากว่าผู้ซึ่งไปเก็บค่าเช่านั้น กดข่มเหงอย่างหนึ่งอย่างใด
 ต้องด้วยพระราชกำหนดกฎหมาย ก็ให้ไปฟ้องร้องยังกระทรวงโรง
 ศาล เมื่อมีคดีก็ให้หลุดเกล้า ๆ ถวายฎีกา จะโปรดเกล้า ๆ ให้
 พิจารณาตัดสินลงโทษแก่ผู้ทำผิดตามโทษานุโทษ แต่ซึ่งมาร้องฎีกา
 ครองนี้ ไม่เป็นฎีกาให้ยกเสีย

ป. ด. โปรดเกล้า ๆ ให้เพิ่มเติมข้อความไว้ข้างท้ายน้อยหนึ่งว่า
 ซึ่งประกาศมาข้างต้นนั้น ตามทางความโดยพระราชดำริแห่งพระ-
 เจ้าแผ่นดิน แต่ส่วนในพระองค์นั้น ก็ทรงพระมหากรุณาแก่พวกมชอ
 ในฎีกาทงปวงอยู่ เมื่อจะทรงตั้งเคราะห์ได้ โดยทางนอกจากอำนาจ
 กฎหมายแผ่นดินได้ประการใด ก็ทรงตั้งเคราะห์ แต่ต้องเข้าใจว่า
 แต่พอเพียงที่สมควร

ประกาศมาณวันที่ ๒ กรกฎาคม รัตนโกสินทร์ ศก ๑๑๑ เป็นวัน
 ที่ ๘๖๓๕ ในรัชกาลปัจจุบัน

ประกาศ

ตั้งโรงเรียนมูลตามญ

ด้วยเสนาบดีกระทรวงธรรมการรับพระบรมราชโองการได้เกล้า ๆ

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศแก่พระราชอาคณະพระครูพานุกรมปเรียนญ เจ้าอธิการผู้ใหญ่ผู้น้อย พระอนุจรในพระอารามหลวง ซึ่งได้รับนิตยภัตร แด่ตราษฎรทั้งในกรุงแแต่หัวเมือง แแต่ผู้ว่าราชการเมืองกรมการ หรือผู้หนึ่งผู้ใดที่มีใจศรัทธาในการกุศลซึ่งเป็นการเกือกัด แก่เพื่อนมนุษย์ที่จะให้ ได้วิชาความรู้หนัก หรือผู้ทอปลการ เกือกัดอดหนัดการเดาเรียนน้อย แแต่ฉบับตหนัก หรือบิดามารดาของ เด็กนกรเรียน หรือตวเด็กนกรเรียนเองกิด ให้ทราบทวกันวว่าพระบาท ส้มเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระมหากรุณาแก่ไพร่ฟ้าประชากร มีพระบรมราชประสงค์ ที่จะให้เรียนรู่ววิชาหนังสือไทย แแต่ภาษาต่างประเทศ ซึ่งจะเป็นประโยชน์อันยิ่งใหญ่ เพื่อได้ประกอบกิจการเดียงชวิตรได้ โดยดีดวก ด้วยการทรหนังสืออนน ได้ความฉลาดมากยิ่งกว่าท ไม่วหนังสือ เพราะวิชาหนังสืออนนเป็นทตงของความรู่วททยาทงปวง ผู้ที่จะศึกษาในกิจวิทยาใด ๆ เมื่อรู้หนังสืออยู่เป็นภาคพนก่อนแล้ว อาจที่จะทราบได้คตอตแแต่แม่นย้าในวิทยานัน ๆ ทกประการ ทั้งจะได้ ความฉลาดรอบรู่ว กิจการ ต่าง ๆ ทงท โกดแแต่ท โกด โดยชัดเจน เป็น ความเจริญของประชาราษฎร ด้วย เพราะอนน จึงได้ทรงพระราช ดำริห้มีนคองอยู่ โดยพระมหากรุณาธิคุณในการเดาเรียนน จึงทรงพระ กรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งกรมศึกษาธิการ ชนใน กระทรวงธรรมการ ก็เพราะมีพระราชประสงค์ จะจัดการศึกษาเดาเรียนให้ แพร่หลายออกไป ได้ออกพระราชทรัพย์ ในการศึกษา นเป็นเงินเดือนอาจารย์ตาม โรงเรียนเดาเจ้าพนักงาน แแต่การก่อสร้างโรงเรียนแแต่เครื่องใช้ต่าง ๆ สำหรับโรงเรียน แแต่สมุดตำราเรียนต่าง ๆ มีหนังสือหลายพันชั่ง ใน

รัตนโกสินทร์ ค.ศ. ๑๓๐๓ มีจำนวนนักเรียนโดยประมาณชั้นตั้งเพียง ๒๐๓ คน โรงเรียนภาษาอังกฤษ ๒๐๗ คน โรงเรียนสามัญซึ่งได้ตั้งขึ้นไว้ในพระอารามต่างๆทั้งในกรุงเทพฯและหัวเมือง รวม ๕๓ ตำบล มีนักเรียน ๒๓๖๐ โรงเรียนชเลศกัต ๕๖ โรงเรียน ๘๒๗ คน ยังเป็นการน้อยนัก ไม่สมควรแก่พระราชทรัพย์ที่จำหน่ายไป แลยังไม่แพร่หลายไปโดยดั่งที่ตั้งพระราชประสงค์ ได้ ด้วยมีความขัดข้อง เพราะศิษย์วัดมักจะไม่ได้อ่านหนังสือในโรงเรียนหลวง อาจารย์มักจะไม่สอนด้วยตัวเอง ถึงแม้ว่าจะให้มาเรียนบ้างก็สอนให้มาโดยน้อย มีแต่เด็กชาวบ้านที่บิดามารดาขายยอมดัดมาเรียนหนังสือโดยมาก แลถึงเด็กชาวบ้านนกกัด บางทกมา บางทกไม่มา บางทกเคยเด็กเรียนเดี่ยวที่เคยวกม ดงน ไม่เป็นการแน่นอนดั่งได้ จึงเป็นเหตุให้จำนวนนักเรียนน้อยไป อนึ่งธรรมเนียมพระดังผู้เป็นอาจารย์ เมื่อมีศิษย์แดงก็จะตองเป็นการส่งสอนศิษย์ของตนเอง เพราะเหตุดังกล่าวมานี้ จึงเป็นการสมควรที่จะจัดการแก้ไขให้การศึกษาเรียนหนังสือไทยแพร่หลายออกไป เพื่อให้พระราชอาชฎรได้รับประโยชน์การเล่าเรียนเต็มบริบูรณ์ทั่วหน้ากัน

จึงทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพนักงานกระทรวงธรรมการ จัดการศึกษาที่จะให้เป็นแบบแผนในการเล่าเรียนสืบไป แบ่งการเล่าเรียนเป็นลำดับชั้นตามสมควรแก่อาจารย์ที่จะสอน แลกฎบัตรที่จะเล่าเรียนให้รู้ ดยงชั้นไปเป็นลำดับ บันดาการเล่าเรียนในชั้นแรกซึ่งเรียกว่ามูลศึกษา ให้แบ่งออกเป็น ๒ ชั้น คือโรงเรียนมูลสามัญชั้นตาชน ๑ โรงเรียนมูลสามัญชั้นตั้งชั้น ๑ ดังจะแจ้งต่อไปน

(๓) ในส่วนของโรงเรียนมูลด้ามัญชันทำนัน ให้สอนเพียงเขียนอ่าน คิดเลขใน ๕ แม่บวกลบคูณหารเป็นต้น โรงเรียนมูลด้ามัญชันทำนัน ให้สอนยิ่งขึ้นไป คือเขียนอ่านแต่งข้อความไวยากรณ์ คิดเลข พระราชพงษาวดาร ภูมิศาสตร์ วิทยาการ ตามแบบเรียนเป็นต้น

บรรดาพระอารามหลวงแคว้นราชบุรีทั้งในกรุงแคว้นเมือง ซึ่งมี พระสงฆ์อยู่ในพระอาราม แลมีศิษย์ซึ่งชาวบ้านมาฝากไว้ในพระ อารามแคว้นนั้นแล้ว ให้เจ้าอาวาสแลเจ้าอธิการเป็นภาระที่จะจัดการ ให้พระสงฆ์สอนศิษย์ในวัด จะแบ่งออกเป็นกณะกหมกตาม ถ้า อาจารย์สอนศิษย์ตั้ง ๓๐ คนขึ้นไปจนถึง ๓๐ คน ให้นำว่าเป็นโรงเรียน มูลด้ามัญชันทำนันโรงเรียนหนึ่ง จะเรียกชื่อโรงเรียนตามนามอาจารย์ในวัด นั้นก็ได้ ถ้าพระสงฆ์สอนรูปหนึ่งเป็นอาจารย์สอนศิษย์ ๓๐ คนขึ้นไป จัดว่าเป็นโรงเรียนหนึ่งแล้ว พระสงฆ์เป็นอาจารย์ ถ้าอยู่ในพระ อารามหลวงไตรบณตยภักตรด้ามัญช้อยแล้ว จะชนนตยภักตรให้อีก ถ้า พระอนุกรมศิษย์เพียงคน ๓ หรือ ๒ คน ต่ำกว่า ๓๐ คนลงมา ซึ่งไม่นับว่า เป็นโรงเรียนได้แล้ว ต้องตั้งศิษย์นั้นไปยงคณะที่ตั้งเป็นโรงเรียนอย่าง น้อยเพียงคน ๓ นอกนั้นจะสอนเองตามดำพังกก็ได้ แต่ไม่นับว่าเป็นโรง- เรียน แลไม่ไตรบณตยภักตรชน ให้เจ้าอาวาสเจ้าอธิการในวัดนั้นจัด บายศรี พระสงฆ์ที่จะเป็นอาจารย์ได้ แลจำนวนศิษย์ซึ่งอยู่ในวัดนั้น ยนยงกระทรวงธรรมการ เจ้าพนักงานจะได้ให้ตราตั้งเป็นอาจารย์ แลเจ้าพนักงานจะให้แบบเรียนตำรับหนึ่ง แก่พระสงฆ์เป็นอาจารย์นั้น จะได้เป็นแบบตั้งสอนนักเรียน แลจะให้แบบเรียนอ่านให้ไว้กับไวยา- วจจร ใ้สอนนักเรียนที่ตองการจะช้อเรียน จะได้จำหน่ายให้ตาม

ประสงค์ด้วย การเล่าเรียนนั้นไม่ต้องมีกำหนดเวลาแต่ธรรมเนียม
 อย่างใด สักแต่แต่พระองค์ผู้เป็นอาจารย์จะตั้งสอนตามเวลาที่สมควร
 ถ้าในแขวงกรุงเทพฯ จะใด มีเจ้าพนักงานในกระทรวงไปตรวจ
 การเล่าเรียนและแนะนำวิธีสอนตามแบบหลวงที่ให้ไว้เป็นอย่างดีนั้น
 เดือนหนึ่งไม่ต่ำกว่า ๒ ครั้ง ถ้าในหัวเมืองผู้ว่าราชการเมืองจะได้แต่ง
 กรมการไปตรวจ การเล่าเรียน นั้นไม่ต่ำกว่าเดือนละ ๒ ครั้ง เหมือนกัน
 แต่ในบั้นหนึ่งจะต้องมีการสอบได้ความรู้ เจ้าพนักงานในกระทรวง
 ข้าราชการจะแต่งข้าหลวงเป็นผู้สอบได้ หรือจะตั้งมาได้ความรู้ยัง
 โรงเรียนมูลดำนานี้ดังก็ได้ ถ้าในหัวเมืองที่ยังไม่มีโรงเรียนมูล
 ดำนานี้ดังตั้งขึ้นแล้ว เจ้าพนักงานกระทรวงข้าราชการจะได้แต่งข้า
 หลวงไปสอบได้ตามเวลาที่สมควร การที่จะสอบได้ชื่อนั้นเรียกว่าประ
 โยคข้อนี้ นักเรียนในพระอารามต่าง ๆ สอบความรู้ ได้แล้ว เจ้า
 พนักงานจะให้หนังสือสำคัญประกาศนียบัตรจำเพาะตัวแก่นักเรียนนั้น
 ว่า วิชาหนึ่งสอบในมณฑลศึกษาชั้นต้นแล้ว จะเรียนวิชาหนึ่งข้อหนึ่งลงใน
 โรงเรียนมูลดำนานี้ดังสืบไปก็ตามแต่จะสมัคร แต่อาจารย์ของศิษย์
 ที่ได้วิชาความรู้ ในประ โยคข้อนี้ นั้น จะได้รับประโยชน์เกื้อกูลใน
 บัจจุบันทั้งดีเป็นรางวัลโดยสมควร ให้เจ้าอาวาสแต่เจ้าอธิการในวัด
 นั้น ๆ จัดการแต่ขแรงการนแก่ผู้เป็นอาจารย์ ในวัดนั้น ๆ ให้ ศิษย์ ได้
 ศึกษามากแบบน เมื่อถึงเดือนที่สอนนั้นแล้ว ให้เจ้าอาวาสแต่เจ้า
 อธิการเป็นภาระช่วยทำรายงานการเรียนกรอกในตาราง ซึ่งเจ้า
 พนักงานจะจ่ายให้ไว้ แล้วให้ตั้งยังกระทรวงราชการเดือนละครั้ง
 ถ้าหัวเมืองผู้ว่าราชการเมืองให้นำส่งกระทรวงราชการ บันดา

โรงเรียนซึ่งตั้งขึ้นในพระอารามแหวัดต่าง ๆ ตามประกาศนี้ นับเป็น
โรงเรียนหลวงทั้งสิ้น

อนึ่ง โรงเรียนมูลดำนมัญฑ์ ๒ ชั้น นอกจากที่ตั้งขึ้นในพระอาราม
แหวัดต่าง ๆ ที่เป็นโรงเรียนมูลดำนมัญฑ์ ดังกล่าวมาข้างบนนี้แล้ว ผู้
หนึ่ง ผู้ใดปราถนา จะตั้งโรงเรียนใน ชนิด มุคคึกษา เป็นโรงเรียน มูล
ดำนมัญฑ์ชั้นต่ำ หรือโรงเรียนมูลดำนมัญฑ์ชั้นสูงก็ได้ ให้นับว่าเป็น
โรงเรียนเซตยศักดิ์ หรือจะเป็นแต่อาจารย์สอนตามลำพังไม่ตั้งเป็น
โรงเรียน มีศิษย์ต่ำกว่า ๓๐ คนลงมากก็ตั้งได้ หรือโรงเรียนตามวัดที่
งัดไว้แต่ไม่มีอาจารย์สอนแล้ว แม้จะมีผู้หนึ่งผู้ใดมีศรัทธา จะก่อ
กุศลให้ตั้งขึ้นใหม่ก็ตั้งได้ ให้มาขออนุญาตต่อกระทรวงธรรมการ
เจ้าพนักงานจะอนุญาตให้ตั้งตามประสงค์ แต่โรงเรียนเซตยศักดิ์หรือ
อาจารย์จะสอนตามลำพังไม่ตั้งเป็น โรงเรียนเช่นนี้ ถ้าจะเรียกค่า
ธรรมเนียมเรียนแก่นักเรียน เป็นการอุดหนุนเจือจานแก่การเล่าเรียน
แล้ว ก็ให้แจ้งความต่อเจ้าพนักงานให้ทราบพิกัด เมื่อเห็นสมควร
แล้วเจ้าพนักงานกระทรวงธรรมการจะอนุญาตให้

(๒) ในส่วนโรงเรียนมูลดำนมัญฑ์ชั้นสูงซึ่งจะได้สอบวิชาชั้นสูง
ขึ้นไป แต่สอบได้ประโยคหนึ่ง ซึ่งเจ้าพนักงานกรมศึกษาธิการจะ
ได้จัดตั้งขึ้นเป็นของราชการแผนกหนึ่ง ถ้าหวับให้นักเรียนที่หวังสอบ
มุคคึกษาชั้นต่ำแล้วได้เล่าเรียนเป็นลำดับจนความรู้สูงขึ้นไป และจะ
ยอมให้ผู้หนึ่งผู้ใดที่ประสงค์จะตั้งโรงเรียนมูลดำนมัญฑ์ชั้นสูงขึ้นเป็น
โรงเรียนเซตยศักดิ์ได้ แต่ต้องประพฤติเหมือนตั้งโรงเรียนเซตยศักดิ์

มุด้ามัญชิต้า ดังกล่าวมาข้างบนนั้นแล้ว คือให้ขออนุญาตต่อ
เจ้าพนักงานกระทรวงธรรมการ แต่เจ้าพนักงานจะได้ตรวจการเรียน
นิตถย

อนึ่งโรงเรียนด้ามัญชิต้าใน ค.ศ. ๑๓๓๓ นี้ ได้ตั้งขึ้นในแขวง
กรุงเทพฯ ๓ โรง คือวัดเทพศิรินทราวาศ์แห่ง ๑ วัดจักรวรรดิราชา
วาศ์แห่ง ๑ วัดประยูรวงศาวาศ์แห่ง ๑ วัดเด่นาคันารามในแขวง
กรุงเก่าแห่ง ๑ รวมเป็น ๕ แห่ง ตามหัวเมืองอื่น ๆ นั้น จะตั้งขึ้น
เมืองละแห่งตามเวลาที่ควรจะจัดตั้งขึ้นได้

(๓) บัณฑิตโรงเรียนมุด้ามัญชิต้าหรือชั้นสูง ซึ่งได้ตั้งขึ้นใน
พระราชอาณาเขตดังกล่าวมาแล้ว ถ้าจะด่อนภาษาโบราณหรือ
ภาษาต่างประเทศ เป็นต้นว่าด่อนภาษาบาฬี แดภาษารามัญ ภาษา
อังกฤษ ภาษาจีน ภาษาแขก ดังนี้ ให้นับเป็นโรงเรียนวิเศษ
เขตยศักดิ์ตามชนวนชาติด่อน แดผู้ที่ตั้งโรงเรียนทั้งปวงนั้น จะต้อง
แจ้งรายการให้เจ้าพนักงานกระทรวงธรรมการทราบ เพื่อที่จะได้ ให้
อนุญาตแด่ตรวจการเดาเรียนนั้น แดทำด้าระบบนักเรียน แดการเดา
เรียนไว้สำหรับกระทรวงด้าไป ให้บัณฑิตผู้ที่ตั้งโรงเรียนเดานักเรียน
ผู้ที่ตั้งด้าจะเรียนวิชาหนึ่งด้อในโรงเรียนมุด้ามัญชิต้าการ แดมา
ศึกษาตามประกาศนัจงทุกประการ

ประกาศมาณวันที่ ๒๐ มิถุนายน รัตนโกสินทร ค.ศ. ๑๓๓๓ ตรงกับ
วันที่ ๑๖๒๓ ในรัชกาลปัตยุบันน

ประกาศ

ในระหว่างการศึกษาโรงพิมพ์ราชาชนูปไทย

กับกระทรวงมรธาธร

ประกาศให้เจ้าพนักงานในกระทรวงต่าง ๆ ทราบ ด้วยหนังสือ
 ราชการในกระทรวงต่าง ๆ ซึ่งเจ้ากระทรวงทั้งปวงได้ ให้พิมพ์ ทอก-
 ษรพิมพ์การแต่ศึกษาพิมพ์การบ้าง ได้จ้างที่โรงพิมพ์อื่น ๆ พิมพ์บ้าง
 เป็นธรรมเนียมมานาน หนังสือมีกกระจัดกระจายไม่เป็นหมวดหมู่ได้
 ษาเป็นการเปิดองพระราชทรัพย์ ในที่ไม่ควรอยู่มาก บัดนี้ทรงพระ
 กรุณาโปรดเกล้าฯ ให้งดการพิมพ์ ทอกษรพิมพ์การ แต่ศึกษาพิมพ์
 การ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้หม่อมเจ้าวชิรนทร์บรรจบ
 รวบรวมเครื่องพิมพ์ของหลวงไปจัดการพิมพ์หนังสือราชการในกระทรวง
 ต่าง ๆ แต่แห่งเดียว แต่ห้ามมิให้กระทรวงต่าง ๆ เขาหนังสือราชการ
 ไปจ้างพิมพ์ที่แห่งอื่น เพื่อให้ราชการเร็วแต่ช่นกว่าก่อน ให้กระ-
 รวงมรธาธรทำสัญญาขอมอนุญาตการพิมพ์ ให้แก่หม่อมเจ้าวชิรนทร์
 เพื่อให้ราชการนั้นสำเร็จตลอดไปด้วยดี บัดนี้การสัญญานั้นได้ทำ
 ตกกลงกันแล้ว หม่อมเจ้าวชิรนทร์จะได้เริ่มทำการตามสัญญาอนุญาต
 ตั้งแต่วันที่ ๑ สิงหาคม รัตนโกสินทร์ ศก ๑๓๓๑ ไป ถ้ากระทรวงต่าง ๆ
 จะพิมพ์หนังสือราชการอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งได้รับพระราชทานพระ
 บรมราชานุญาตเบิกเงินหลวงในงบประมาณแล้วนั้น ห้ามมิให้ไป

จ้างพิมพ์หนังสือ ให้ว่าจ้างหม่อมเจ้าวชิรนทร์ ซึ่งเป็นโรงพิมพ์ของ
 ราชาริปไทย ตามอัตราราคาที่ได้ตกลงกัน ในหนังสืออนุญาตซึ่งมี
 แจงต่อไปนี้

ข้อสัญญา

หนังสืออนุญาตให้เป็นผู้พิมพ์หนังสือราชการต่าง ๆ ฉบับนี้
 เสนาบดีกระทรวงมหรชาคร ผู้แทนในนามของราชาริปไทย โดย
 พระบรมราชานุญาตพระราชทานในที่ประชุมเสนาบดีสภา ซึ่งจะกล่าว
 ต่อไปว่า ผู้จ้างได้ทำไว้ โดยความยินยอม รับรองของหม่อมเจ้า
 วชิรนทร์ผู้บังคับการโรงพิมพ์วชิรนทร์ ซึ่งจะกล่าวต่อไปว่า ผู้รับ
 จ้างได้ตกลงให้ไว้แก่กัน มีข้อความดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ บันดาเครื่องมอดสำหรับภารตีพิมพ์ของหลวง ซึ่งมีอยู่ใน
 โรงอักษรพิมพ์การ แด่ศึกษาพิมพ์การ ผู้จ้างจะจัดการให้ผู้รับจ้าง
 ใ้รับไปเป็นการยืม ตั้งแต่วันที่ ๒๒ เดือนกรกฎาคม รัตนโกสินทร์
 ๒๕ คก ๑๓๑ ไป ให้เสร็จพอแก่ความปรารถนาที่จะทำการในชั้นต้น เดือน
 สิงหาคม รัตนโกสินทร์ คก ๑๓๑ นี้ แด่จะจัดการให้ได้รับต่อไปจน
 ครบทุกสิ่งทุกอย่าง ในการที่ผู้รับจ้างจะรับเครื่องพิมพ์ไปนี้ ผู้รับ
 จ้างยอมให้มีเจ้าพนักงานตราค่าไว้ทุกสิ่งทุกอย่าง ในบานัญชีเครื่อง
 พิมพ์ของหลวงทุกสิ่งนี้ เมื่อจะตั้งคนผู้รับจ้างขอตั้งจงครบตามบัญญัติ
 แด่ยอมให้มีเจ้าพนักงานผู้ตรวจตราค่าตั้งเมื่อรับไป ถ้าตั้งของชำรุด
 ถอยราคาตั้ง โดยความจำเป็นอยู่ในปี ๑ ร้อยละ ๓ ผู้จ้างจะรับไม่

ให้ผู้รับจ้างต้องใช้ราคา เมื่อชำระค่ามากกว่าปี ๑ ร้อยละ ๓ ไป ถ้าชำระค่าไม่เกินปี ๑ ร้อยละ ๓ แต่ผู้ตรวจเห็นว่า ชำระค่าโดยความไม่จำเป็น ผู้รับจ้างจะยอมใช้ให้จึงเต็มตามราคา เพียงที่ผู้ตรวจรับรองไม่ให้ต้องใช้นั้น

ข้อ ๒ ผู้จ้างจะรับผิดชอบให้ผู้รับจ้างได้ครบคักบ้านจนเหี่ยมภายใน ยกไว้แต่คักแถวทมิฬเข้าอยุ่บ้าน ยังมีเหตุเกยวข้องอยู่จะว่ากล่าวให้ต่อภายหลัง แต่โรงตั้งกะดัดหน้าวัดพระศรีรัตนศาสดารามไปเป็นที่ทำการ แลยอมให้ผู้รับจ้างแก้ไขเปลี่ยนแปลงรอกันขยายได้ตามสมควร ไม่ตองเสียค่าเช่า แต่ผู้รับจ้างยอมซ่อมให้หมดจดถ้าอาศัยตงเต็ม ผู้จ้างจะเจตเจาพนักงานไปตรวจ & เดือนครั้ง ๑ ถ้าเห็นที่ใดปรกหักพังควรจะซ่อมอย่างไร จะชแจงแก่ผู้รับจ้าง ๗ จะซ่อมให้เป็นปรกคักในเวลายาเจาพนักงานผู้ตรวจไปตรวจคราหน้าต่อไป ถ้าเจาพนักงานผู้ตรวจใดเห็นทชแจงใจ ให้ซ่อมแเดวครั้งก่อนนยงชำระค่าอยู่ ผู้รับจ้างยอมให้จ้างผู้อื่นซ่อม แลยอมเสียค่าจ้างให้ตามสมควร ถ้าไม่คักดงราคากัน คองพงค่าเจาพนักงานกรมโยธาเป็นประมาณ

ข้อ ๓ การขนเครื่องมอแตรอ โรงตั้งกะดัดไปปดุกนน ผู้รับจ้างจะจัดขนไปตามกาดงทจะขนไปได้ ผู้จ้างเป็นแแต่จะชวยจัดให้ได้รับสำเร็จไปตามเวลายาผู้รับจ้างคองการเท่านั้น

ข้อ ๔ ภาระคาสแเดหนงผานายาเครื่องเดินคองชองหุดวงดำหรับการพิมพ์ ซึ่งยังมีอยู่ ผู้รับจ้างยอมชอเชอรับคองนำไปตามราคาตามสมควร เมื่อไม่คักดง คองพงแแต่ยงเจาพนักงานกระทรวงพระคดงพรอมควยพอกค่า ซึ่งผู้จ้างจะเจตมาเป็นผู้ตรวจราคาเป็นประมาณ

ข้อ ๕ ผู้รับจ้างจะรับจ้างการพิมพ์หนังสือราชการในกระทรวง

ต่าง ๆ ตามอัตราตั้งจะมีแจ้งต่อไปในข้อ ๖ จนครบกำหนด ๕ ปี นับตั้งแต่วันที่ ๑ เดือนสิงหาคม รัตนโกสินทร ศก ๑๓๑ ไป เว้นแต่ผู้รับจ้างผลิตหรือขอดีสัญญา ผู้จ้างเห็นสมควรจะให้ผู้รับจ้างออกจากการก่อนกว่ากำหนด ๕ ปีเมื่อใด ผู้รับจ้างต้องหยุดการก่อนครบกำหนด ๕ ปีเมื่อนั้น

ข้อ ๖ หนังสือที่จะจ้าง ผู้รับจ้างต้องรับฉบับแล้วรับเงินแต่กระทำการอื่น ๆ ว่าราคากันตามอัตรา

๑ หนังสือพิมพ์เต็มแทน ๕ หน้า ๘ หน้า ๑๖ หน้าเรียกว่า ๓ ยก ตักฉบับ ๒ ข้าง ราคา

กระดาษสามม้วน พันดะ ๑๒ บาท ห้าร้อยดะ ๗ บาท สามร้อยดะ ๕ บาท ร้อยดะ ๓ บาท ๓๒ อัฐ

กระดาษอย่างดี พันดะ ๑๕ บาท ห้าร้อยดะ ๘ บาท สามร้อยดะ ๖ บาท ร้อยดะ ๔ บาท

กระดาษฟุดส์แคปสามม้วน หน้าเดียว พันดะ ๖ บาท ห้าร้อยดะ ๓ บาท ๑๖ อัฐ สามร้อยดะ ๒ บาท ร้อยดะ ๑ บาท

๕ หน้า พันดะ ๖ บาท ๓๒ อัฐ ห้าร้อยดะ ๓ บาท ๕๘ อัฐ สามร้อยดะ ๕ บาท ๓๒ อัฐ ร้อยดะ ๓ บาท ๓๒ อัฐ

๓ หน้า พันดะ ๗ บาท ห้าร้อยดะ ๕ บาท สามร้อยดะ ๓ บาท ๓๒ อัฐ ร้อยดะ ๒ บาท ๓๒ อัฐ

๕ หน้า พันดะ ๘ บาท ห้าร้อยดะ ๕ บาท ๓๒ อัฐ สามร้อยดะ ๕ บาท ร้อยดะ ๓ บาท

ถ้าใช้กระดาษดกเดียว หน้าเดียว พันดะ ๑๒ บาท ๓๒ อัฐ ห้าร้อยดะ ๘ บาท ๓๒ อัฐ สามร้อยดะ ๖ บาท ๓๒ อัฐ ร้อยดะ ๒ บาท ๓๒ อัฐ

๒ หน้า พันธะ ๓๓ บาท ห้าร้อยตะ ๘ บาท สี่ร้อยตะ ๗ บาท ร้อย
ตะ ๓ บาท

๓ หน้า พันธะ ๒๓ บาท ๓๒ อัฐ ห้าร้อยตะ ๓๓ บาท สี่ร้อยตะ
๘ บาท ๓๒ อัฐ ร้อยตะ ๓ บาท ๓๒ อัฐ

๕ หน้า พันธะ ๒๒ บาท ห้าร้อยตะ ๓๓ บาท ๓๒ อัฐ สี่ร้อยตะ
๓๐ บาท ร้อยตะ ๕ บาท

ถ้าเรียงตาตะวางคิดเอาอีกแบบตะ ๓ บาท คิวฎีกาใบเดี่ยวต่าง ๆ
ตัดปรุ มีคูมอกได้ มีถวดตายก็ได้ กระดาษด้ามญ พันธะ ๒ บาท
ห้าร้อยตะ ๑ บาท ร้อยตะ ๑๖ อัฐ ถวดตายมีถวดตาย แดอักษรดึก
น้อย พันธะ ๑ บาท ห้าร้อยตะ ๓๒ อัฐ ร้อยตะ ๘ อัฐ ถวดตายได้ถวด
หน้าเบอร์บิตของมีถวดตาย พันธะ ๓๒ อัฐ ห้าร้อยตะ ๑๖ อัฐ ร้อย
ตะ ๕ อัฐ

เย็บสมุดหลังแข็งบิตผ้า ดันมุมหุ้มหนังแต่มีถวดตายทอง บอกรือ
บอกรือ ขนาดเท่าหนังสืออรรถาธิบายเล่มละบาท ขนาดเท่ากฎหมาย
เล่มละ ๒๒ อัฐ ขนาดเท่ากฎหมายลิลิตเล่มละ ๑๖ อัฐ

ใบปกอ่อนถัด บิต กระดาษขนาดฟูลด์แคปราคาเล่มละ ๖ อัฐ
ขนาดกระดาษตัด ๕ ตัด ๖ เล่มละ ๒ อัฐ

ใบปกอ่อนเย็บเจาะบิตกระดาษขนาดฟูลด์แคป ราคาเล่มละ ๓ อัฐ
ขนาดกระดาษตัด ๕ ตัด ๖ เล่มละ ๓ อัฐ เมื่อทำการแล้ว เจ้ากระ-
ทรวงหน ๆ ต้องชำระเงินก่อนจึงรับหนังสือไป ถ้าไม่ชำระเงินให้ค้าง
เกินกำหนด มีความขัดข้องอย่างไรผู้จ้างจะรับเป็นธุระว่ากล่าวให้ตามทาง
ราชการ เมื่อเจ้ากระทรวงต่าง ๆ จะขอซื้อสิ่งของใช้ในราชการ เช่น
ใบปกกระดาษเป็นต้น ผู้รับจ้างต้องขายให้โดยราคาอย่างถูกที่สุด

ข้อ ๗ ถ้าผู้รับจ้างจะทำการหลวงนเป็นกาใหญ่ เหมือนกับพิมพ์
 ลวดมนต์ต่าง ๆ กำหนดราคาตั้งแต่ ๓๐ ชั่งขึ้นไปแล้ว กระทบวงนั้นๆ
 ต้องออกเงินล่วงหน้าให้ล่วงหน้า ๓ ใน ๕ แห่งราคา เมื่อกระทบวงต่าง ๆ
 หาให้ล่วงหน้าตั้งหน้าไม่ ผู้จ้างจะรับเป็นพระว่ากล่าวให้ๆ ได้ล่วงหน้าตั้ง
 นนไปตามทางราชการ เมื่อพิมพ์หนังสือตั้งตอนพ่นละน้อย มีราคา
 ล่วงหน้าหนึ่งๆ ไม่ถึง ๓๐ ชั่งแต่กระทบวงต่าง ๆ ผู้รับจ้างจะคิดรวมเป็น
 ราคา ๓๐ ชั่ง เรียกล่วงหน้า น ผู้จ้างไม่รับเป็นพระว่ากล่าวให้

ข้อ ๘ ในหนังสือสัญญาใดแยกกระดาษซึ่งจัดว่าเป็นอย่างสามัญ
 แลอย่างดี มีกำหนดราคาซื้อขายกันไว้ด้วยแล้วทั้ง ๒ ฉบับ เพื่อได้
 เป็นตัวอย่างในการที่จะวินิจฉัยด้วยอัตราค่าจ้างพิมพ์กระดาษสามัญแล
 อย่างดีต่อไป ถ้ากระดาษที่พิมพ์แล้วต่ำกว่าตัวอย่าง แต่เป็นกระดาษ
 ที่ผู้รับจ้างขอของหลวงไป เมื่อราคากระดาษพิมพ์ต่ำกว่าราคากระดาษ
 ตัวอย่างเท่าใด ผู้รับจ้างจะยอมลดราคาค่าจ้างให้เท่านั้น แทนค่า
 กระดาษที่เนื้อทรามลง

ข้อ ๙ คนฉบับที่กระทบวงต่าง ๆ จะส่งไปให้พิมพ์นั้น ล่วงหน้า
 ลือทไม่ต้องส่งใบตรวจแก้มาให้เจ้ากระทบวงต่าง ๆ ตรวจ ผู้รับจ้าง
 จะรับตรวจแก้ให้ถูกต้อง แต่ตัวลัดกตแลเอกโทษของความนั้นต้องตรวจ
 ตามฉบับ ถ้าถูกต้องตามฉบับแล้วกระทบวงต่าง ๆ จะแก้ ไขอย่างไร
 ต่อไปอีกนั้นไม่ได้ เว้นแต่จะเสียค่าจ้างตามอัตราไปใหม่เท่านั้น ถ้า
 เป็นหนังสือต้องส่งใบตรวจแก้มาให้เจ้ากระทบวงตรวจ เมื่อเจ้ากระทบ
 วงยังเพิ่มเติมแก้ไขถ้อยคำไม่คงตามต้นฉบับอยู่ตราบใด ผู้รับ
 จ้างต้องถือว่าพึงได้รับต้นฉบับไปเรียงอยู่ตราบนน เมื่อผู้ตรวจๆ ใบ
 แก้เห็นว่าควรตัดแลจะต้องเซ็นชื่อไปในใบตรวจแก้เป็นสำคัญ กาด

ต่อไปจะร้องว่ายังผลได้อยู่นนไม่ได้อ ผู้รับจ้างจะยึดฉบับที่เซ็นชื่อไว้เป็น
 คู่มือ หนังสือของปวงทผู้รับจ้างจะพิมพ์ให้ น ผู้รับจ้างจะทำให้ดีสุดอาจ
 เรียบร้อยชัดเจน ไม่ให้เลือนๆ รัวๆ ได้

ข้อ ๓๐ หนังสือราชการนั้นๆ ผู้รับจ้างรักษามีให้ความแพ่ง
 พรายไป แต่จะไม่จำหน่ายหนังสือแก่ผู้ใดๆ นอกจากตั้งเจ้ากระทรวง
 ตามคำสั่งของเจ้ากระทรวงนั้นๆ เลย ถ้าหนังสือราชการที่กระทรวง
 ต่างๆ ไปจ้างพิมพ์แพร่หลายไปในที่ต่างๆ แม้แต่ฉบับ ๓ มีผู้ขาย
 ยื่นโต้สวนโต้ความว่าได้ไปเพราะผู้รับจ้างไม่รักษาให้เรียบร้อย ผู้
 รับจ้างจะรับโทษปรับใหม่แต่โทษอย่างอื่นตามสมควรแก่ทางราชการ
 หนังสือพิมพ์แล้วตั้งต่อกระทรวงนั้นๆ ผู้รับจ้างจะลงพระราชบัญญัติ
 กรทุกฉบับ ขอให้เจ้ากระทรวงนั้นประทับตราสำคัญของกระทรวงไว้
 พร้อมกัน เพื่อได้เป็นพยานในการสัญญาข้อนี้

ข้อ ๓๑ ถ้าผู้รับจ้างพิมพ์หนังสือให้กระทรวงต่างๆ ไม่ทันกำหนด
 ที่กระทรวงต่างๆ จะต้องการ เจ้ากระทรวงต่างๆ เห็นว่าเป็นการช้า
 ไม่เหมือนกับโรงพิมพ์อื่นๆ ให้ร้องต่อผู้จ้างๆ ได้สวนโต้ตามพร้อม
 ด้วยผู้จัดการโรงพิมพ์อื่น ๆ เป็นคนกลาง ตกกลงเห็นว่าช้ากว่าโรง
 อื่นๆ คงจะไม่ทันราชการเป็นแน่แล้ว ผู้รับจ้างยอมให้เจ้ากระทรวง
 นั้นๆ จ้างโรงพิมพ์อื่นให้ทันราชการ ราคาที่แพงขึ้นไปจากอัตราเท่า
 ได้ ผู้รับจ้างยอมเสียให้ทั้งสิ้น

ข้อ ๓๒ ถ้าเจ้าพนักงานกระทรวงต่างๆ ไปจ้างโรงพิมพ์อื่นพิมพ์
 หนังสือราชการในกระทรวงต่างๆ นอกจากการตกลง เป็นผู้รับจ้าง
 ทำการให้ขาดทความมาแล้วในข้อ ๓๑ ผู้รับจ้างต้องร้องต่อผู้จ้างๆ
 จะรับเป็นธุระว่ากล่าวให้ โดยชอบด้วยราชการ

ถ้าไม่ตกลงกัน ผู้รับจ้างต้อง พียงต่อศาลให้ปรับกระถรวงต่าง ๆ ให้เสียเงินแก่ผู้รับจ้างเท่าราคาที่ใช้จ้างแก่ โรงพิมพ์อื่น ๆ ตามจำนวนหนังสือที่ได้ ไปจ้าง โรงพิมพ์อื่น ๆ นั้น แต่การเล็กน้อยที่ทำในศาลว่าการกระถรวงนั้น ๆ เองไม่ใช้การจ้าง คงทำได้ ในกระถรวงนั้น ไม่เกี่ยวกับสัญญาข้อนี้

ข้อ ๑๓ ผู้จ้างยอมอนุญาตให้ผู้รับจ้างใช้นามโรงพิมพ์ว่า โรงพิมพ์ของราชาธิปไตย แต่ใช้พระราชบัญญัติประจำหนังสือพิมพ์ทุกฉบับได้ เพื่อให้เป็นเกียรติยศแก่โรงพิมพ์

ข้อ ๑๕ หนังสืออนุญาตนี้ให้ทำเป็น ๒ ฉบับความตอ้งกัน ลงชื่อประทับตราอนุญาตและผู้รับอนุญาตทั้ง ๒ ฝ่ายทั้ง ๒ ฉบับ เพื่อได้รักษาไว้ ฝ่ายละฉบับ แลตราชกิจงานุเบกษาเพื่อกระถรวงต่าง ๆ จะได้ประพฤติตามข้ออนุญาตนี้ทุกกระถรวง ถ้าหากจะมีเหตุประการใดที่จะต้องเปลี่ยนเจ้าพนักงานฎาเปลี่ยนผู้บังคับการ โรงพิมพ์ นกค ให้ผู้ทรงราชการฎารับการต่อไปให้มีอำนาจเต็มตามหนังสืออนุญาตที่ได้ตกลงกันในชั้นต่อไปทุกประการ ตั้งแต่วันที่ ๒๕ กรกฎาคม รตนโกสินทร คศ ๑๑๑

ประกาศกรมพระนครบาล

พระเจ้าอยู่หัวยาเธอ กรมหมื่นนเรศวรฤทธิ เสด็จมาตกระถรวง

ถ้าไม่ตกลงกัน ผู้รับจ้างต้อง พียงต่อศาลให้ปรับกระถรวงต่าง ๆ ให้เสียเงินแก่ผู้รับจ้างเท่าราคาที่ใช้จ้างแก่ โรงพิมพ์อื่น ๆ ตามจำนวนหนังสือที่ได้ ไปจ้าง โรงพิมพ์อื่น ๆ นั้น แต่การเล็กน้อยที่ทำในศาลว่าการกระถรวงนั้น ๆ เองไม่ใช้การจ้าง คงทำได้ ในกระถรวงนั้น ไม่เกี่ยวกับสัญญาข้อนี้

ข้อ ๑๓ ผู้จ้างยอมอนุญาตให้ผู้รับจ้างใช้นามโรงพิมพ์ว่า โรงพิมพ์ของราชาธิปไตย แต่ใช้พระราชบัญญัติประจำหนังสือพิมพ์ทุกฉบับได้ เพื่อให้เป็นเกียรติยศแก่โรงพิมพ์

ข้อ ๑๕ หนังสืออนุญาตนี้ให้ทำเป็น ๒ ฉบับความตอ้งกัน ลงชื่อประทับตราอนุญาตและผู้รับอนุญาตทั้ง ๒ ฝ่ายทั้ง ๒ ฉบับ เพื่อได้รักษาไว้ ฝ่ายละฉบับ แลตราชกิจงานุเบกษาเพื่อกระถรวงต่าง ๆ จะได้ประพฤติตามข้ออนุญาตนี้ทุกกระถรวง ถ้าหากจะมีเหตุประการใดที่จะต้องเปลี่ยนเจ้าพนักงานฎาเปลี่ยนผู้บังคับการ โรงพิมพ์ นกค ให้ผู้ทรงราชการฎารับการต่อไปนั้นมิอาจเต็มตามหนังสืออนุญาตที่ได้ตกลงกันในชั้นต่อไปทุกประการ ตั้งแต่วันที่ ๒๕ กรกฎาคม รตนโกสินทร ศก ๑๑๑

ประกาศกรมพระนครบาล

พระเจ้าอยู่หัวยาเชอ กรมหมื่นนเรศวรฤทธิ เสด็จมาตกระถรวง

พระนครบาล รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศให้
ทราบทั่วกันว่า

ศาลกรมกองตระเวนในกระทรวงพระนครบาล ซึ่งได้พิจารณา
สอบสวนโจรผู้ร้ายซึ่งกระทำผิด ถ่วงพระราชกำหนดกฎหมาย มีพระ
ราชอาญาโทษหลวง แต่พิจารณาผู้ล่วงละเมิดพระราชบัญญัติห้าม
กับเปรียบเทียบความของราษฎรที่เกิดขึ้นในท้องที่ ซึ่งกรมกองตระเวน
จัดเจ้าพนักงานลาดตระเวนรักษานั้น ให้เจ้ากรม ปลัดกรม กรมกอง
ตระเวนที่เป็นตราการพิจารณาดสอบสวนคดีความนั้น พิจารณาตัดสิน
คดีในศาลกองตระเวนได้ ดังข้อความที่กำหนดดังนี้

๑ คดีอื่นใดที่ต้องด้วยพระราชกำหนดกฎหมายเพียงละหุโทษ ถ้า
ต้องด้วยพระราชกำหนดกฎหมายถึงมีฉฉิมโทษ ที่มีพระราชอาญาลง
โทษเขี่ยนเพียง ๕๐ ที่ลงมา แต่ลงโทษจำไม่ถึงจำคุก จำที่ตรางกา
หนดตั้งแต่ ๒ เดือนลงมา กับมีปรับใหม่ไม่เกินเงิน ๒ ชกชชไป

๒ คดีอื่นใดที่ต้องด้วยกระแสพระบรมราชโองการให้ออกประกาศ
ห้ามไว้แล้ว ถ้าจะมีประกาศห้ามต่อไปข้างหน้า ซึ่งมีพระราชอาญา
ลงโทษเขี่ยนจำไม่ถึงจำคุก แต่ปรับใหม่ตามประกาศที่กำหนดตั้งไว้

๓ คดีอื่นใด ต้องด้วย ประกาศ ที่เล่เนาบดี กระทรวงต่าง ๆ ได้พระ
ราชทานพระบรมราชานุญาตให้ออกประกาศห้ามซึ่งมอยแล้ว ถ้าจะ
มีประกาศห้ามข้างหน้าต่อไป ซึ่งมีโทษเป็นอาญาไม่ถึงจำคุก แต่มี
ปรับใหม่ตามประกาศที่กำหนดไว้

รวมคดีที่ต้องด้วยตกษณ ๓ ประการทุกถาดแถวณ เมื่อ ศาล กอ
ตระเวนพิจารณาเสร็จจำนวนแล้ว ให้เจ้ากรมปลัดกรมกรมกองตระ-

เว้นพิพากษาว่างบทกฎหมายแต่พระราชบัญญัติเป็นคำตัดสิน แล้วลง
อาญาแต่ปรับใหม่ตลอดไปได้

ถ้าศาลกรมกของตระเวนพิพากษาคัดตัดสินผิดด้วยพระราชกำหนดกฎ-
หมายฎาพระราชบัญญัติ ให้ผู้ตองคดีนั้นฟ้องอุทธรณ์ต่อกรมรับฟ้อง
ในกระทรวงยุติธรรม เพื่อศาลอุทธรณ์จะได้เรียกดำเนินไปตรวจฎา
พิจารณาชนอุทธรณ์ แต่พิพากษาคัดตัดสินเช่นความอุทธรณ์แห่งศาล
กระทรวงต่าง ๆ ตามพระราชบัญญัติ

ประกาศวันที่ ๒๒ กรกฎาคม รัตนโกสินทร์ ศก ๑๓๓

ประกาศ

กรรมเนียมลงชื่อในท้องตรา

แต่ใบบอกแห่งเจ้ากระทรวงแลเจ้าหลวง

มีพระบรมราชโองการดำรัสเหนือเกล้าฯ ให้ประกาศแก่พระบรม
วงษานุวงษ์แลข้าราชการให้ทราบทั่วกันกว่า แต่ก่อนได้โปรดเกล้าฯ
ให้ออกประกาศลงวันอาทิตย์เดือนสิงหาคมของคำบชวดสัมฤทธิ์ ศก ๑๓๓
ราช ๑๒๕๐ เป็นวันที่ ๑๕๑๘ ในรัชกาลปัตยุบันนี้ ใจความว่า บันดา
ท้องตราทงปวงซึ่งเจ้ากระทรวงจะมีไปยังหัวเมือง ให้เด่นาบตีเจ้า
กระทรวงนนลงนามด้วยลายมือตนประจำในท้ายท้องตราทุกฉบับ อย่า
ให้ประทับแต่ดวงตราเปล่า ๆ ความแจ้งอยู่ในประกาศฉบับนั้นแล้ว

๖๕
 บदनทรงพระราชดำริเห็นว่า เสด็จมาตั้งเจ้ากระทรวงซึ่งได้บังคับข้า-
 หลวงแต่หัวเมือง ย่อมจะมีราชการที่จะต้องไปจากกรุงเทพฯ ในบาง
 คราว ความขอยงหาได้กล่าวในประกาศฉบับก่อนนั้นไม่ แต่เห็นข้อ
 ไปถ้าเสด็จมาตั้งเจ้ากระทรวงจะมีที่ไปจากกรุงเทพฯ ก็ให้ปลัดทูลฉลอง
 เป็นผู้ตั้งชื่อประจำในท้ายท้องตราแทนเสด็จมาตั้งทุกกระทรวง แต่ถ้า
 เสด็จมาตั้งราชการอยู่ในกรุงเทพฯ ต้องลงนามเสด็จมาตั้งเองตามข้อ
 ความในประกาศ ลงวันที่ ๖๕ เดือนธันวาคม ปีชวดสัมฤทธิ์ ค.ศ.
 ๑๖๕๐ นั้นจงทุกประการ

อนึ่งทรงพระราชดำริเห็นว่าแต่ก่อนมาถ้าทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
 ให้พระบรมวงษานุวงษ์เสด็จไปราชการนอกพระนคร เมื่อจะมีไปบอก
 เข้ามายังขอราชการ ก็มักจะเปนธรรมเนียมให้ข้าราชการตาม
 เสด็จไปนั้นไปบอกเข้ามา ส่วนท้องตราที่จะมีออกไป ก็มักจะมิไป
 ถึงข้าราชการตามเสด็จไปด้วยนั้นให้นำกราบทูล เสด็จมาตั้งเจ้ากระทรวง
 กับพระบรมวงษานุวงษ์ ซึ่งไปราชการนั้นมิได้พูดตรงถึงกันได้
 มีแต่กระทรวงว่าการต่างประเทศกระทรวงเดียวที่เสด็จมาตั้งว่าการต่าง
 ประเทศ มีหนังสือคำสั่งตรงถึงพระบรมวงษานุวงษ์ ซึ่งออกไปราช-
 การเมืองต่างประเทศ แต่มีไปบอกตรงมาถึงเสด็จมาตั้ง ธรรมเนียมที่
 ใช้ ให้ข้าราชการผู้ติดตามเสด็จไปมีไปบอกเข้ามา แต่มีท้องตราไม่
 ตรงไปถึงตัวผู้ใหญ่ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบ หากเป็นธรรมเนียมที่
 สมควรแก่ทางราชการไม่ แต่บัดนี้ตำแหน่งเสด็จมาตั้ง ตำแหน่งข้า-
 หลวงกิต ได้ โปรดเกล้าฯ ตั้งแต่งตามคุณวุฒิของบุคคล หากได้นิยม
 ด้วยเป็นเจ้านายข้าราชการเป็นประมาณไม่ ควรที่จะแก้ไขธรรมเนียม-

นิยมที่ผู้ใหญ่ไม่มีหนังสือตรงถึงกันนเดียให้การเป็นหลักฐาน สมควรแก่ราชการต่อไป

จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ดังว่า แต่บัดนี้ไปถ้าทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระบรมวงษานุวงษ์พระองค์ใดเสด็จไปราชการ จะมีใบบอกเข้ามายังเจ้ากระทรวง ให้ทำเป็นใบบอกลงพระนามถวายประทับตราของพระบรมวงษานุวงษ์พระองค์นั้น แล้วหนังสือที่จะมีออกไป ก็ให้มีตรงไปถึงพระบรมวงษานุวงษ์พระองค์นั้นคนเดียว ไม่ต้องส่งผู้น้อยให้ไปแจ้งความแก่ผู้ใหญ่อีกต่อหนึ่งดังแต่ก่อน ให้เจ้ากระทรวงทงปวงแดพระบรมวงษานุวงษ์ ข้าราชการบันดาที่จะมีหน้าที่ในการนี้ประพฤติตามประกาศนี้สืบไปจงทุกประการ

ประกาศมาณวันที่ ๑๓ สิงหาคม รัตนโกสินทร ศก ๒๓๓

ประกาศกระทรวงโยธาธิการ

วันที่ ๑๗ สิงหาคม รัตนโกสินทร ศก ๒๓๓ ด้วยพระเจ้าอยู่หัวฯ เสด็จฯ เจ้าฟ้ากรมขุนนริศรานุวัดติวงศ์ เสด็จมาตั้งกระทรวงโยธาธิการรับพระบรมราชโองการได้เกล้าฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ดังว่า ให้กรมโยธาธิการจัดการตัดถนนชนใหม่อีกสายหนึ่ง จบต้นตั้งแต่ถนนพหลุรัดไปทางหลังวังบูรพาภิรมย์ออกถนนเจริญกรุง วัดโดยยาวถนนนี้ ๒๕๖ เมตร (หรือ ๖ เส้น ๓ วา) โดยกว้าง ๑๕ เมตร (หรือ ๗ วา ๒

ศอก) เป็นทางรถกว้าง ๕ วา ทางเดินสองข้าง ๆ ละ ๑ วา ๑ ศอก
พระราชทานชื่อว่า “ถนนบูรพา”

การตัดถนนสายนี้ ถ้าท่านผู้หนึ่งผู้ใดอยากจะทราบให้ชัดเจนก็ให้
ไปดแผนที่ ๆ ออฟฟิศกรมโยธา หรืออยากจะขอแผนที่ไปไว้เป็นของ ๆ
ตัวก็ได้

ประกาศหอพระสมุดวชิรญาณ

กรรมดัมปาतिकฎา หอสมุดวชิรญาณ รับพระบรมราชโองการ
เห็นเกล้า ๆ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ๆ ให้ ประกาศให้ทราบทั่วกัน
ว่า เมื่อบท ๘ ของหอพระสมุดวชิรญาณ กรรมดัมปาतिकฎาได้
ประชุม ปฤกษา ถึงเรื่องความต่าง ๆ ที่ลงพิมพ์ ในหนังสือวชิรญาณ
วิเศษนั้น เป็นเรื่องที่กรรมดัมปาतिकฎาได้มาชกแต่งเฉพาะผู้กันฟังใน
สมุดมาชิกของหอพระสมุดวชิรญาณเท่านั้น เห็นว่าสมควรจะห้ามไม่ให้ผู้
ใดเอาไปตีพิมพ์เย็บเป็นเล่มต่างหาก ถ้าเป็นเรื่องหนึ่งๆต่างหาก นอก
จากที่ขออนุญาตจากกรรมดัมปาतिकฎาได้แล้ว ตกลงว่าจะประกาศ
ห้ามต่อไป แต่ยังมีหาได้ประกาศไม่ กรรมดัมปาतिकฎาที่ ๑๓๓ นั้น เห็น
ว่าความคิดที่จะห้ามเช่นนั้นเป็นการดี ถึงเรื่องต่างๆที่ลงในวชิรญาณ
วิเศษ บัดนี้ใคร ๆ ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกอาจจะแต่งตั้งได้ทั่วไป ก็เป็น
การที่หอพระสมุดวชิรญาณต้องเสียทรัพย์ขอ ประสงค์ให้สมาชิกได้

อ่านด้านวนแปลก ๆ แดหาเรื่องดงสู้ดมาชิกฟ้งให้คดองชน ถึงเช่นนี้
 ผู้ที่แต่งดงก็คงเป็นดมาชิกโดยมาก รววมใจความว่าเรื่องดงในวชิร-
 ญาณวิเศษ สำหรับประดับได้ดมาชิกของหอพระดมุดวชิรญาณเป็น
 การเฉพาะหมื่น ทงเรื่องที่เป็นประโยชน์ หากจะพิมพ์เป็นเล่มจำ-
 หน่ายขายได้คดอง ก็ไว้สำหรับหอพิมพ์ตนเองดีกว่า จะได้เป็นผล
 ประโยชน์ของหอพระดมุดชนด้วย จึงปรึกษาเห็นพร้อมกันว่าควรจะ
 ออกประกาศห้ามเดียบัดนี้ ได้นำความชนกราบบังคมทูลพระกรุณา
 ทราบฝ่าดของชฎิพระบาท ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทาน
 พระบรมราชานุญาตแล้ว จึงประกาศห้าม
 ดงเดียนต่อไป ห้ามไม่ให้ผู้ใดเอาเรื่องความต่าง ๆ ที่ได้ดงพิมพ์
 ในหนังสือวชิรญาณวิเศษแล้ว แต่บัก่อน ๆ แดบนี้ ทงบต่อไปไป
 พิมพ์เป็นหนังสือเล่ม ฤาหนังสืออย่างหนึ่งอย่างใด นอกจากที่ขอ
 อนุญาตต่อกรรมดัมปาตักสภาได้เดียนเป็นอนชาด

ประกาศมาณวันที่ ๒๕ สิงหาคม รัตนโกสินทร คค ๑๓๓

(เซน) นราธิประพนธ์พงษ์

สถานานก

ประกาศ

ศกคณาณ พพากษาเดชาหดวง

มีพระบรมราชโองการในพระบาทสมเด็จพระปรมิตรมหาจุฬาลง-

กรณี พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ดำรงเห็นเกล้าฯ ทรงพระกรุณา
โปรดเกล้าฯ ตั้งว่า พระเจ้าน้องยาเธอ พระองค์เจ้าสวัสดิโสภณ
เด็นาบดี กระทรวงยุติธรรม นำความชนกราบบังคมทูลพระกรุณาว่า
อธิบดีผู้พิพากต่าง ๆ ซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งขึ้นใหม่ แล
ข้าหลวงซึ่งออกไปรักษาราชการในทิวว่าราชการเมืองหนหัวเมือง
ต่าง ๆ ยังหาได้มีพระราชกำหนดคักัดินาว่าจะควรตั้งเทียบเพียงไรให้
เป็นการแน่นอนไม่ ขอพระราชทานเรียนพระราชปฏิบัติ

จึงพระบาทสมเด็จพระเป็นเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงพระคุณธรรมอันประ
เสริฐ ทรงพระราชดำริว่า ข้าราชการซึ่งรับราชการในตำแหน่งนำ
ทต่าง ๆ ที่เป็นตำแหน่งสำคัญในกรุง แลเป็นข้าหลวงชนิดต่าง ๆ ออก
ไปหัวเมืองเป็นอันมาก ตามกาดัดมยทราชการเจริญทวยังขึ้นกว่าแต่
ก่อนหลายเท่า ข้าราชการแลข้าหลวงเหล่านี้ หาได้เป็นไปโดยนิยม
แห่งยศ แลนามดีญาบัตรตั้งธรรมเนียมแต่ก่อนไม่ อาไ้รยเลือก
สรรผู้ที่ดำารรถที่จะรับราชการให้ ได้ทำการตามความดำารรถเป็นท
ตั้ง เพื่อให้เป็นคุณความดีความเจริญแก่ราชการยิ่งขึ้น นาทราชการ
จึงไม่เกี่ยวกับยศบันดาคักัด ซึ่งเปดั่งดำหรับพระราชทานเป็นบำเหน็จ
ความชอบต่างหาก

เมื่อเป็นฉะนชาราชการผู้นอยซึ่งรับตำแหน่งสูง ฤาผู้มคักัดินาดัง
รับตำแหน่งต่ำ บางทีรับราชการแทนชั่วคราวหนึ่งคราหนึ่ง การ
ทจะเทียบคักัดินาเพื่อใช้ในการปรับตั้งคักัดินาเป็นต้นนั้น ย่อมยังเป็น
การขัดขวางอยู่ เพราะยังไม่มีการบัญญัติชัดเจน

อนึ่ง มีตำแหน่งข้าราชการ ซึ่งได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้

แก้ไขเทียบจากแบบเดิมตั้งขึ้น เป็นต้นว่าในกระทรวงยุติธรรมได้โปรดเกล้าฯ ตั้งผู้พิพากษา ซึ่งมีน้ำหนักหรือศักดิ์กตนาสูงเดิมอยู่ก่อนณศาลหลวงแต่ก่อนนั้น ยังห้ามแบบบัณฑิตคดีเป็นหลักกำหนดไว้ไม่

จึงมีพระบรมราชโองการเห็นเกล้าฯ ดำรัสสั่งให้พระเจ้าอนงยาเชอ กรมหมื่นพิทยตาทักษิณธาดา เสด็จขึ้นกระทรวงมรชาธร ตราพระราชบัญญัติดำดับ ตำแหน่ง ศักดิ์กตนาข้าราชการนั้นขึ้นไว้ ให้เป็นแบบฉบับสำหรับแผ่นดินสืบไปตั้ง

มาตรา ๓ ตำแหน่งผู้พิพากษาทั้งหลายในสันนามัดฤตยยุติธรรมซึ่งจัดตั้งขึ้นใหม่ แลผู้พิพากษาในศาลหัวเมือง ให้ถือศักดิ์กตนาชวภาคสมัยทรงราชการอยู่นั้นดังต่อไปนี้

- (๑) อธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรคดีหลวง ๓ ศาลอุทธรคดีราษฎร ๓ ให้ถือศักดิ์กตนา ๓๐๐๐๐
- (๒) อธิบดีผู้พิพากษาศาลต่าง ๆ ในสันนามัดฤตยยุติธรรม ให้ถือศักดิ์กตนา ๕๐๐๐
- (๓) ผู้พิพากษารองในศาลทั้งปวง ให้ถือศักดิ์กตนา ๓๐๐๐
- (๔) อธิบดีผู้พิพากษาศาลหัวเมือง ให้ถือศักดิ์กตนา ๓๐๐๐
- (๕) ผู้ช่วยผู้พิพากษา คือเป็นผู้ช่วยการพิพากษาในศาล ให้ถือศักดิ์กตนา ๓๕๐๐

มาตรา ๒ บัณฑิตาหลวง ซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ไปรักษาเมือง เอก, โท, ศรี, จัตวา ได้ชื่อว่าเป็นผู้รั้งเมืองตามกฎหมาย ให้ถือศักดิ์กตนาเทียบเท่ากับผู้ว่าราชการเมือง ชวภาคที่เป็นผู้รั้งแต่เป็นผู้รักษาเมืองอยู่นั้น แต่ชาหลวงที่โปรดเกล้าฯ ให้เป็นผู้

วังประเทศ คือเป็นข้าหลวงใหญ่ไปรักษาพระราชอาณาเขต บังคับ
หัวเมืองได้หลายหัวเมือง ในหัวเมืองเหล่านั้น ผู้ว่าราชการเมืองใด
ถือศักดินาสูงกว่าหัวเมืองท่งปวง ให้เทียบเท่าด้วยศักดินาผู้ว่าราชการ
เมืองนั้น

ถ้าโปรดเกล้าฯ ให้ไปรักษาราชการในเมืองประเทศราช ซึ่ง
เจ้าเมืองมิได้ มีกำหนดศักดินา ให้ผู้เป็นข้าหลวงไปรักษาราชการนั้น
ถือศักดินา ๓๐๐๐

มาตรา ๓ ข้าหลวงซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ไปราช-
การพิเศษเป็นครั้งเป็นคราว ไปพิจารณาความบางเรื่องก็ดี ไปจัด
ราชการอื่นใดอันหนึ่งก็ดี ซึ่งมีได้ ไปรักษาเมืองแคว้นบังคับราชการ
เมืองท่งปวงนั้น

ถ้าเป็นข้าหลวงท่งปวงตรา ให้บังคับผู้ว่าราชการเมืองใด ให้
ถือศักดินาเท่าศักดินาผู้ว่าราชการเมือง ถ้าเป็นข้าหลวงท่งปวงตรา
ให้บังคับผู้ว่าราชการเมืองใด แต่ผู้ว่าราชการเมืองไม่จำเป็นต้องทำ
ตามบังคับบัญชา ให้คงถือศักดินาตามตำแหน่งเดิม

มาตรา ๔ บันดาคำแห่งศักดินาซึ่งว่าท่งปวงนี้ กำหนดด้วยผู้
มีศักดินาเข้ารับราชการในหน้าที่ตำแหน่งศักดินาสูง ถ้าผู้ท่งปวง
ตั้งอยู่แล้วมารับราชการในตำแหน่งศักดินาคำ ก็ให้ถือศักดินาที่ตั้ง
คงอยู่ตามเดิม แต่ตำแหน่งราชการอื่น ๆ นอกจากตำแหน่งท่งปวง
อ้างมานั้น ถ้าศักดินาเดิมต่ำกว่าศักดินาในตำแหน่งท่งปวงใหม่ ก็ให้ถือ
ศักดินาเท่าตำแหน่งใหม่ที่สูงกว่านั้น ถ้าศักดินาเดิมสูงกว่าศักดินาใน
ตำแหน่งใหม่ ก็ให้คงถือศักดินาเดิมไว้เหมือนกัน

มาตรา ๕ บันดาผู้ทำราชการแทนในหน้าที่ มีปลัดทูลฉลอง
 ในกระทรวงต่าง ๆ รักษาราชการแทนเสนาบดี ฤาปลัดยกรับตรักษา
 ราชการแทนผู้ว่าราชการเมือง ในเวลาที่ว่างผู้ว่าราชการเมือง เป็น
 ต้นชั้น ให้แบ่งศักดินาแห่งตำแหน่งสูงที่แทนนั้นออกเป็นสองส่วน
 บวกส่วน ๓ เข้ากับศักดินาในตำแหน่งเดิมเป็นศักดินาของผู้แทนนั้น
 แต่ถ้ามอบวกศักดินา ๒ ตำแหน่งเข้าแล้วมากกว่าศักดินาในตำแหน่ง
 สูงที่แทนนั้น จึงให้ผู้แทนคงถือศักดินาเต็มเท่าศักดินาตำแหน่งสูงที่
 รับราชการแทนนั้น

ประกาศมาณวันที่ ๒ เดือนกันยายน รัตนโกสินทร์ ศก ๑๑๑ เป็น
 วันที่ ๑๖๙๗ ในรัชกาลปัจจุบัน

ประกาศ

เพิ่มเติมเรื่องลดเงินค่าอากรสวนพระราชทานให้แก่ราษฎร
 เจ้าของสวน จำนวนรัตนโกสินทร์ ศก ๑๑๑

ด้วยพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปประพันธ์พงษ์ รอง
 เสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ มีรับสั่งโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศ
 แก่เจ้าของสวนให้ทราบทั่วกันว่า เดิมทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้าฯ

พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ลดเงินค่าอากรสวนพระราชทานให้
เจ้าของสวน ผู้ซึ่งนำเงินค่าอากรมาตั้งต่อเจ้าพนักงานธนหรือรักษา
กรพัฒนาภายในเดือนกันยายน รัตนโกสินทร ศก ๑๓๑ ๕ เป็นจำนวน
เงินร้อยละสาม ความแจ้งอยู่ในประกาศวันที่ ๒๐ พฤษภาคม รัตนโก-
สินทร ศก ๑๓๑ ๕ นั้นแล้ว

๕๕
บทนทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้าฯ แก่ราษฎรเจ้าของสวนผู้ทมิ
กิจธุระการท่ามาหากิน ไม่ใคร่จะมีโอกาสที่จะนำเงินค่าอากรสวนมา
ตั้งต่อเจ้าพนักงานให้เสร็จได้แต่ภายในเดือนกันยายน จึงได้ทรงพระ
มหากรุณา โปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ อีก ๖
เดือน คือกตั้งแต่เดือนตุลาคมจนถึงเดือนมีนาคม รัตนโกสินทร ศก ๑๓๑
ถ้าผู้ซึ่งเป็นเจ้าของสวนนำเงินค่าอากรมาตั้งต่อเจ้าพนักงานธนหรือ
รักษาพัฒนาตามกำหนดนั้นแล้ว ก็จะได้รับพระราชทานลดร้อยละ
สาม ถ้าราษฎรเจ้าของสวนมิได้นำเงินค่าอากรสวนมาตั้งภายในเดือน
มีนาคม รัตนโกสินทร ศก ๑๓๑ ๕ ทั้งทอดไว้ให้เงินค่าอากรค้างค้าง
งวดล่วงมีไป เจ้าพนักงานก็ต้องเกาะกุมมาเร่งเงินค่าอากรตามตม-
ควร แต่จะไม่ได้รับพระราชทานลดร้อยละสามด้วย

ประกาศมาแต่หอรัษฎากรพิพัฒน์ วันที่ ๒ กันยายน รัตนโกสินทร
๕๕
ศก ๑๓๑

(เซ็น) หม่อมเจ้าเพ็ญ
อธิบดีกรมสรรพากร

พระราชบัญญัติ

กรมยุทธนาธิการ รัตนโกสินทร์ ศก ๑๑๑

มีพระบรมราชโองการ ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ดำรัสเหนือเกล้าฯ ดังว่า ราชการทหารบก ซึ่งได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งไว้ โดยลำดับตามกาตดั้มยทมิเหตุของเปลี่ยนแปลงในระบวงยุทธสงคราม แดการจัตควบคุมทหาร โดยกระแด้พระราชดำริที่ได้ประกาศไว้ ในพระราชบัญญัติ ลงวันที่ ๓ เมษายน ร.ศ. ๓๐๘ นั้น แลว บัดนี้ทรงพระราชดำริให้เพื่อจะทนบำรุงการทหารให้เจริญยิ่งขึ้น โดยการแก้ไขเปลี่ยนแปลงนาทซึ่งยังกาวกายแก่งแย่งกันนั้นให้เรียบร้อยดั้มควรแก่กาตดั้มยแห่งความเจริญของราชการบ้านเมือง จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราเป็นพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติจัดการกรมยุทธนาธิการดังต่อไปนี้

มาตรา ๓ พระราชบัญญัติจัดการกรมยุทธนาธิการ ซึ่งได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศแต่ณวันที่ ๓ เมษายน ร.ศ. ๓๐๘ นั้น ให้ยกเลิกข้อ ๑ ข้อ ๒ ข้อ ๖ ข้อ ๓๐ ข้อ ๓๑ ข้อ ๓๔ ข้อ ๒๘ ข้อ ๓๒ มีให้ใช้ต่อไป

มาตรา ๒ ตำแหน่งเด่นาบตีกระทรวงยุทธนาธิการนั้น ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ยกเลิกเดี่ยโดยพระราชบัญญัติ ลงวันที่ ๓ เมษายน ร.ศ. ๓๑๑ แลวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งตำแหน่งผู้

บัญญัติการกรมยุกษนาธิการให้มีอำนาจแต่งตั้งข้าราชการตั้งว่าไว้สำหรับผู้บัญชาการทหารบกในข้อ ๒๖ แห่งพระราชบัญญัติทกต่างข้างต้นนั้น เว้นแต่หน้าที่ตอนที่ ๖ ที่ ๗ ที่ ๘ ที่ ๙ นั้น ให้ยกเลิกเสีย แต่ให้เพิ่มอำนาจหน้าที่เดิมที่ตั้งว่าไว้ ในข้อ ๘ แห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ เว้นไว้แต่หน้าที่ตอนที่ ๖ แต่คำที่เกี่ยวกับกรมทหารเรือในหน้าที่ทั้งปวงนั้น ให้ยกเลิกเสีย

มาตรา ๓ ตำแหน่งกรมคลัง แต่งตั้งข้าราชการสำหรับตำแหน่งนั้นช้อยู่ในกระทรวงยุกษนาธิการเดิม ตามข้อ ๓๒ แห่งพระราชบัญญัติทกต่างข้างต้นนั้น ให้ยกเป็นกรมขึ้นในกรมยุกษนาธิการ มีหน้าที่ตำแหน่งคงตามเดิมนั้น เว้นแต่คำที่เกี่ยวกับทหารเรือให้ยกเลิก แต่พึงบังคับผู้บัญชาการกรมยุกษนาธิการ

มาตรา ๔ ให้ตั้งกรมใหม่ขึ้นอีกกรมหนึ่งเรียกว่ากรมยุทธภัณฑ์ แต่ให้แยกหน้าที่สำหรับกรมยกรบัตทหารบก แต่กรมยุทธภัณฑ์เป็นดังนี้ คือ

กรมยกรบัตทหารบกมีหน้าที่ดังนี้

- ๑ ให้จัดการทั้งปวงที่เกี่ยวข้องในโรงทหารบก
- ๒ ให้จัดการทั้งปวงที่เกี่ยวข้องกับบอม แต่ทางบก
- ๓ ให้จัดการสืบข่าวคราวราชการยุทธ
- ๔ ให้จัดการรับส่งสรรพสิ่งของกองทหาร ซึ่งจะรับส่งไปมาในที่ต่าง ๆ
- ๕ ให้จัดการชำระพด แต่เรื่องรัตนทศควรจะเป็นพดทหาร แต่หมายหมู่ส่งไปยังกองทหารต่าง ๆ

๖ ในการตั้งปวงทกต่างมานี้ ให้เป็นผู้รับคำสั่งของผู้นบญชาการ
ยทุชนาธิการ แด่มีคำสั่งในกรมแดงองทหารบกทเกยวของนน
กรมยทุชภณท มนาทตงน

๓ ให้จัดการตั้งปวงทเกยวของดวยการรับตั้งเครื่องภาชนใช้ดอย
แด่เครื่องแต่งตัวทหารบก

๒ ให้จัดการตั้งปวงท เกยวของดวยการรับตั้งเครื่องดะตราวฐ
แด่เครื่องยทุชภณท

๓ ให้จัดการตั้งปวงทเกยวของ ดวยพาหนะของทหาร แด่รับตั้ง
ไปมาทางบก

๔ ให้จัดการตั้งปวงทเกยวของดวยเดบียงอาหารทหารบก

๕ ในการตั้งปวงน ให้เป็นผู้รับคำสั่งของผู้นบญชาการกรมยทุช-
นาธิการ แด่มีคำสั่งในกรมแดงองทหารบกซึ่งเกยวของนน

พระราชบัญญัติทรงตั้งไว้ณวณท๓กนยายน รัตนโกสินทร ๒๕
เปนวนท ๑๖๘๘ ในรัชกาลบคยบนน

ประกาศ

ยกตักแถวถนนบำรุงเมืองแลถนนเฟื่องนคร

พระราชทานเจ้าของท

พระเจ้าอนงยาเชอ กรมหมื่นนราธิปประพันธพงษ์ อธิบดีกรมพระ-

คั่งข้างที่ รับพระบรมราชโองการได้เกล้า ๆ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ๆ ให้ประกาศแก่พระบรมวงษานุวงษ์ ข้าทูลฉลองขัติพระบาท แด่ราชบุตรไทยจีน บรรดาซึ่งเป็นเจ้าของที่ดินร้างตกแถวถนนบำรุงเมือง ถนนเพ็ญนคร ให้ทราบทั่วกันว่า

เดิมเมื่อณปีเม็ยโทศก จุติศักราช ๑๒๓๒ ได้มีพระบรมราชโองการดำรัสเหนือเกล้า ๆ สั่งให้พระยาอินทราชบิดดีทราชมองเมือง เจ้ากรมกองตระเวรขวา ประกาศแก่พระบรมวงษานุวงษ์ ข้าทูลฉลองขัติพระบาท แด่ราชบุตรไทยจีน ทังปวง ซึ่งเป็นเจ้าของที่ดินตกอยู่ในถนนบำรุงเมืองว่า ตั้งแต่ได้ตั้งถาวรราชสมบัติบรมราชาภิเศก กิตติงพระราชหฤทัยจะทำนุบำรุงแผ่นดินให้เจริญยิ่งขึ้นไป แด่ตักแต่งพระนครให้ตั้งงามดั่งอาดสมเป็นพระมหานครราชธานี จึงทรงพระราชนิธิว่า ถนนบำรุงเมืองเป็นถนนใหญ่กลางพระนคร แต่ในรัชกาลที่ ๕ ได้ตัดถนนสายนี้ไว้แต่ก่อนนัยยังแคบอยู่ แด่โอนค้อมหาตรงไม่ทังไม่ใหญ่กว้างเสมอกัน จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ๆ ให้ขยายถนนให้กว้างออกไปอีก ๘ คอก ๘ คอก แด่ให้แก้ปลายถนนให้ตรงแนวกันด้วย จะได้เป็นทางรถม้าราชบุตรเดินไปมาได้ โดยสะดวก อนึ่งตักโรงเรือนที่จำหน่ายสินค้า นน ผู้เป็นเจ้าของต่าง ๆ กันสร้างทำขึ้นไว้แต่ก่อน ๆ ก็สั้น ๆ ยาว ๆ เล็ก ๆ ใหญ่ ๆ ซ้ำรูดทูดโทรมไปเป็นอันมาก ไม่หมดจดตั้งงามสมควรแก่บ้านเมือง จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ๆ ให้สร้างขึ้นใหม่ให้เรียบร้อย แต่จะมีให้รอนใจแก่เจ้าของที่เจ้าของตักจะพระราชทานทุนเงินพระคั่งข้างที่ออกเป็นค่าสร้างทำเป็นการทดวง

แต่ถ้าเจ้าของทมิฬ โดมทรพยมกำลัง จะสร้างทำตักแถวใดเองก็ให้ทำ
 ได้ตามปรารถนา แต่กำหนดหลังคาให้สูงเท่ากับด้านหน้า ให้เหมือนกัน
 กับแบบหลวงที่พระราชวังสงครามทำชนไว ถ้าเจ้าของทมิฬของตัก
 ใดไม่มีทรพยม ไม่มีกำลังจะทำได้ ของหลวงจะทำชน แล้วเก็บเงินค่า
 เข้าเป็นหลวง ไปจนกว่าจะครบเท่าที่ตนสร้างทำชน เมื่อเก็บเงินหลวง
 ได้ครบแล้ว ก็ให้พระราชทานตักนั้นให้เป็นที่ขี้เกะเจ้าของทมิฬต่อไป
 ญาเมื่อตักแล้วสำเร็จ เจ้าของทมิฬจะขอใช้เงินหลวงเท่าที่ได้รับทำเอา
 เป็นของตัวเอง ก็จะโปรดเกล้าฯ ให้ยอมตามประสงค์ ของหลวง
 จะไม่คิดเอาค่าไรแต่ดอกเบียดค่าบวดยการเดยนั้น

บัดนี้ทรงพระราชดำริหา ตั้งแต่ได้ลงมือเก็บค่าเข้าเป็นหลวงมา
 ก็หลายปีแล้ว ส้มควรจะคืนตักให้แก่เจ้าของทมิฬได้ เหตุใดจึงมิได้
 คืน จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ดำรัสสั่งให้เจ้าพนักงานพระคลัง
 มหาสมบัติตรวจการ ได้ความว่า การที่ยังมิได้คืนกัน เป็นเพราะ
 เก็บเงินค่าเข้าได้ยังไม่ครบเงินหลวง ซึ่งเป็นทุนสร้างตักนั้นตามประ
 กาศเดิม

อาไศรยพระมหากรุณา แก่ผู้ เป็นเจ้าของทมิฬซึ่ง สร้างตักรายนี้
 จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ดำรัสสั่งกรมหมื่นนราธิปประ
 พนขพงษ์ อธิบดีกรมพระคลังข้างที่ ว่า ตั้งแต่เก็บเงินค่าเข้าเป็น
 หลวงมากหลายปีแล้ว ส้มควรจะคืนตักให้แก่เจ้าของทมิฬได้ การที่ยัง
 เก็บเงินค่าเข้าได้ยังไม่ครบเงินทุนที่ สร้างตักตามประกาศเดิม
 ก็ยอมเป็นด้วยเจ้าพนักงานแต่ก่อนจัดการไม่เรียบร้อย แดเงินทุน
 เด่า ก็เป็นเงินพระคลังข้างที่ส่วนในพระองค์ ถึงโดยจะยังเก็บเงิน
 ค่าเข้าไม่ได้ครบเท่าที่ตนสร้างตักตามประกาศ ก็อย่าให้หยุดการคืน

ตักนออกต่อไป ให้เจ้าพนักงานกรมพระคลังข้างที่จัดการคนตักให้แก่
เจ้าของตักขอความต่อไป

ผู้ใดเป็นเจ้าของที่ดินร้างแถบถนนบำรุงเมืองถนนเพองนคร
ใต้ทราบค่าประกาศแล้ว จะเป็นตัวเองฤาบุตรหลานญาติพี่น้องของผู้ใด
รับมรดกต่อมากดี ผู้รับซื้อรับให้ ใด เป็นเจ้าของ ต่อมาจนเวลาใกล้
เดือนธันวาคม เดือนตุลาคม รัตนโกสินทร์ ศก ๑๓๓ ให้ตัวเองฤาผู้รับ
ซื้อระแทนตัว นำใบซื้อรับคนตักพร้อมกับหนังสือคำสัญญาสำหรับตนก่อน
จะเป็นหลักฐานมั่นคง ว่าตนเป็นเจ้าของที่ดินร้างคึกคักไปยื่นต่อเจ้า
พนักงานกรมพระคลังข้างที่ ให้นำสัญญากรพัฒนา ในพระบรมมหา
ราชวง ถ้าเจ้าพนักงานกรมพระคลังข้างที่สั่งได้จะได้อำนาจใบซื้อรับตัก
แต่หนังสือสัญญาไปส่งต่อเจ้าพนักงานกรมพระนครบาล เมื่อถูก
ต้องกันแล้วให้เจ้าพนักงานกรมพระคลังข้างที่ทำหนังสือสัญญามอบที่
ตักนั้นคนให้แก่เจ้าของที่ดินเป็นสิทธิ์สืบไป

ประกาศมาณวันที่ ๒๓ เดือนกันยายน รัตนโกสินทร์ ศก ๑๓๓ เป็น
วันที่ ๑๗๓๖ ในรัชกาลปัตยุบันนี้

ประกาศ

เดือนกำหนดใช้พระราชบัญญัติกึ่งทวพาหนะ ร. ศก ๑๓๐

ด้วยนายพลโท พระยาสุรศักดิ์มนตรี เสนาบดีกระทรวงเกษตรา-

นิชการ รับพระบรมราชโองการได้เกล้าฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศให้ทราบทั่วกันว่า พระราชบัญญัติตั้งศพหนะรัตนโกสินทร ศก ๑๓๐ ตามความในมาตราต่างๆ ซึ่งได้ประกาศไว้ให้ใช้ ได้ตั้งแต่วันที่ ๓ ตุลาคม รัตนโกสินทร ศก ๑๓๑ ดับไป ความแจ้งอยู่ในประกาศ ตั้งวันที่ ๑๕ มีนาคม รัตนโกสินทร ศก ๑๓๐ นั้นแล้ว บัดนี้ให้งดเลื่อนต่อไป ถ้ามีกำหนดจะใช้ได้เมื่อใด จึงจะได้ประกาศมาให้ทราบต่อครั้งหลัง

ประกาศมาณวันที่ ๒๘ กันยายน รัตนโกสินทร ศก ๑๓๑

พระราชบัญญัติ

ศกัตินาชนทมน นายเวร เสมียน

มีพระบรมราชโองการในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ดำรัสเหนือเกล้าฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สั่งว่า พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นดำรงราชานุภาพ เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย กราบบังคมทูลพระกรุณาว่า ตำแหน่งขุนหมื่นในกระทรวงมหาดไทย ในพระราชกำหนดเดิมมา ยังหาได้ปรากฏว่าให้ถือศักดินาเท่าใดชัดเจนไม่ ขอรับพระราชทานพระราชบัญญัติไว้เป็นแบบฉบับสืบไป

จึงพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงพระคุณธรรมอันมหาประ-

เด็กรู้ ทรงพระราชดำริเห็นว่า ตำแหน่งศักดินาพนักงานต่างๆ ตั้งแต่
นายเวรลงไปจนถึงเสมียนในกระทรวงต่างๆ ยังหาได้มีพระราชกำหนด
ศักดินาไว้ ทุกกระทรวงไม่ แม้ถึงที่ใดมีพระราชกำหนดไว้ ในบาง
กระทรวงแล้วแต่ ก็ยังหาเรียบร้อยเล่มอกันตามลำดับไม่ ควรจะตั้ง
พระราชบัญญัติไว้ ให้ตัดออกไปทั้งขุนหมื่นนายเวรจนถึงเสมียน เพื่อ
ให้เป็นแบบแผนราชการ

จึง มี พระบรมราชโองการ เหนือเกล้าฯ ดำรัสสั่งให้พระเจ้าอนง-
ยาเชอ กรมหมื่นพิทยตาทิชาดา เสนาบดีกระทรวงมรชาธร. ตรา
พระราชบัญญัติศักดินาขุนหมื่น พนักงานต่างๆ แด่เสมียนไว้ เพื่อ
ให้เป็นแบบฉบับสำหรับแผ่นดินสืบไปดังนี้

มาตรา ๑ บันดาขุนหมื่นในกระทรวงต่างๆ ที่รับประทวนเจ้ากระ-
ทรวงตั้ง ยังไม่ได้รับพระราชทานสัญญาบัตร ฤายังมีได้มีกำหนด
ศักดินาในพระราชกำหนดกฎหมาย ขุนให้ถือศักดินา ๕๐๐ ไร่เป็นอย่าง
สูง ๓๐๐ ไร่เป็นอย่างต่ำ หมื่นให้ถือศักดินา ๓๐๐ ไร่เป็นอย่างสูง
๒๐๐ ไร่เป็นอย่างต่ำ ตามแต่เจ้ากระทรวงจะกำหนดตั้งในประทวน.

มาตรา ๒ ผู้ทรงราชการในตำแหน่งต่างๆ ณกระทรวงนั้นๆ
ตั้งแต่ นายเวรลงไปจนถึงเสมียนเอก ให้ถือศักดินา ๕๐๐ ไร่ทุกกระ-
ทรวง เว้นแต่ได้ถือศักดินาอื่นที่สูงกว่า ๕๐๐ ไร่อยู่แล้วก็ให้ถือ
ศักดินาคงอยู่ตามเดิม

ประกาศมาณวันที่ ๑๘ เดือนตุลาคม รัตนโกสินทร ศักราช ๒๓๑๑ เป็น
วันที่ ๑๗๕๕ ในรัชกาลปัตยุบันนี้

ประกาศ

ตั้งฟ้องชาตตลอดองค์พระบาท

ด้วยพระเจ้าอนงยาเชอ พระองค์เจ้าด้วดีโคกน เด่นาบตีกระ-
 ทรวงยุติธรรม นำความกราบบังคมทูลพระกรุณาว่า จมื่นราชามาตย์
 เจ้ากรมรับฟ้องกระทรวงยุติธรรม นำฟ้องอ้าแดงอ่อนไว้ความให้นาย
 เชอฟ้องกล่าวโทษหลวงราชตรูณรักษ์ว่า อ้าแดงอ่อนมิได้มีความผิด
 แต่มิได้เป็นหนเป็นโทษหลวงราชตรูณรักษ์ฯ กระทำอาญาเขียนตีอ้า-
 แดงอ่อน แดเอาตัวอ้าแดงอ่อนจำไซร์กักขังไว้ โดยพดการ ชนเด่นขอ
 พระเจ้าอนงยาเชอ ฯลฯ เด่นาบตีกระทรวงยุติธรรม

แต่มิพระราชกฤษฎีกาบังคับไว้ ในลักษณะอาญาหลวง มาตรา ๒๘
 ว่าผู้มาฟ้องชาตตลอดองค์พระบาทด้วยคดีประการใดๆ ให้เอาคดี
 เนื้อความชนกราบบังคมทูลพระกรุณาให้ทราบก่อน ถ้าทรงพระกรุณา
 สั่งให้พิจารณาจึงพิจารณาได้ ถ้าผู้ใดไปพิจารณาไต่ถามคดีโดยจำจอง
 โดยพดการเอง ท่านว่าผู้หนึ่งผิดพระราชอาญาให้ตั้งโทษ ๒ สถานดังนี้

อ้ามาตย์ ผู้ใด ถอดของพระเดชพระคุณในหน้าที่ พินาศษาศระดาการ
 แต่ก่อนเคยนับถอรักษาพระราชบัญญัติชนแต่ในเฉพาะคดีทเกยวมา
 เป็นความอาญานครบาล มิได้ตลอดถึงความแพ่ง ซึ่งจะพึงมีแต่ดิน
 ไหมพิไนย อาไครยธรรมนิยมนั้น พระเจ้าอนงยาเชอ ฯลฯ เด่นาบตี
 กระทรวงยุติธรรม จึงนำคดีอนนชนกราบบังคมทูลพระกรุณาขอพระ
 ราชทานเรียนพระราชบัญญัติ

จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตว่า ถ้าเป็นแต่ความเพียงมีดินใหม่พิไนยไม่ต้องนำคดีเหนือความขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณาก่อน ให้พิจารณาพิพากษาไปตามพระราชกำหนดกฎหมาย แต่ถาเป็นคดีที่จะต้องถึงดี โบายจำของจึงต้องให้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณาก่อน ตามพระราชกฤษฎีกาเดิม

กระทรวงมรุชาธร

ประกาศมาณวันที่ ๒๘ พฤศจิกายน รตนโกดิษฐ์ คค ๑๑๑

ประกาศกระทรวงมรุชาธร

กรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิธาดา เฒ่าบดกระทรวงมรุชาธร ขอแจ้งความแก่เจ้ากระทรวงแต่เจ้ากรมทงปวงทุกกระทรวงทุกกรม ด้วยหนังสือพิมพ์ราชกิจจานุเบกษานี้ แต่เดิมมาจนบัดนี้ได้จำหน่ายแก่บางกระทรวงบางกรมเป็นล่นยงให้ไม่ต้องใช้ราคา

แต่บางกระทรวงบางกรมทเป็นกระทรวงด้าคัญ กรมด้าคัญไม่ได้ล่นจำหน่ายนงม เป็นการไม่เต็มอกันอยู่ ครนจะเดออกคดกรมทควรดั่งแต่ไม่ควร ก็เป็นอันพรวได้ยจะแบ่งให้เป็นทพอประโยชน์ทวกันได้ เพราะพระราชกำหนดที่ออกเป็นกฎหมายในราชกิจจานุเบกษานี้กยอมเป็นของทจะฟังจะควรทราบแต่เรียนรู้ แต่เก็บรักษาไว้ทุกกระทรวงทุกกรม ครนจะจำหน่ายจ่ายไม่คิดราคาให้ทวไปทุกกรม ก็คงจะมีกรม

ต่าง ๆ เป็นอันมากที่หนังสือจะไปบอวยการเปล่า เป็นการพ้นมือไป เพราะฉะนั้นเพื่อจะให้เป็นการเสมอหน้ากัน แลจะได้จำหน่ายแต่กรรมที่ ต้องการแท้ ตั้งแต่เดือนมกราคมต่อไป หนังสือราชกิจจานุเบกษา นี้จะไม่จำหน่ายให้เปล่าตั้งแต่ก่อน เมื่อกระทรวงใดจะต้องการฤาเห็น ว่ากรรมใดควรจะรับบ้าง ก็ให้กระทรวงนั้นกรรมนั้นมาลงชื่อรับ แลใช้ เงินค่าราชกิจจานุเบกษาปีละ ๘ บาท ตามธรรมเนียมทุกกระทรวงทุก กรม ส่วนเงินนั้นก็เป็นของสำหรับกระทรวงสำหรับกรมก็ให้เบิกเงิน หลวงใช้ เมื่อจัดการจนเดี๋ยวนั้นเจ้ากระทรวงจะได้รับผลชอบในการที่ จะจำหน่ายแก่กรรมที่ควรรับทั้งปวงได้ทั่วไป ขอให้เจ้ากระทรวงแล เจ้ากรมทั้งปวงบนคาทจะต้องการรับราชกิจจานุเบกษาต่อไป มาลง ชื่อรับเสียก่อนกำหนด

ประกาศมาแต่วันที่ ๒๓ พฤศจิกายน รัตนโกสินทร์ ศก ๑๑๑

ประกาศ

เลิกการถวายส้มโกลในการ ได้กนต์

ณเดือนมกราคม รัตนโกสินทร์ ศก ๑๑๑

มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศแต่พระบรมวงษา-
นุวงศ์ แลข้าราชการฝ่ายหน้าฝ่ายในให้ทราบทั่วกันว่า ในปีนี้เป็นก่า-
หนดจะได้ ได้กนต์ ส้มเตี๋ยพระเจ้าอุกยาเธอ เจ้าฟ้ามหาดช็วราชู จัง

โปรดเกล้าฯ ให้จัดการตั้งเขาไกรลาส แดเตรียมกระบวนแห่ได้กณฑ์
ใหญ่ตามโบราณราชประเพณี จะโตตั้งพระราชพิธีได้กณฑ์ในเดือน
มกราคม

ได้ทรงทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทว่า มีผู้ซึ่งมีนาใจจงรักภักดีต่อ
ใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท ได้เตรียมการ ซึ่งจะถวายของ ส้มโกลี
ได้กณฑ์ตามประเพณีมาแต่ก่อนบ้าง ที่เป็นเจ้าเมืองกรมการหัวเมือง
เข้ามาณกรุงเทพฯ แล้วบ้าง จะมาต่อไปบ้าง ก็ต่างคนต่างที่จะ
เตรียมส้มโกลีตามธรรมเนียม จึงโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศล่วงหน้าเสีย
แต่เนิ่น เพื่อว่าผู้ใดผู้หนึ่งมีประสงค์ที่จะส้มโกลี ด้วยสิ่งของจะต้อง
สิ่งของขอล่วงหน้า เมื่อไม่ได้ส้มโกลี ก็จะต้องบวญการที่ของขอสิ่ง
ของนั้นไว้ ในการได้กณฑ์ครั้งนั้น ทรงพระราชดำริว่า เมื่อครั้งสมเด็จพระ
เจ้าตากมหาราชเจ้ากรุงธนบุรี เจ้าฟ้า & พระองค์ รับ พระสุพรรณบัตรครั้ง
ก่อน ได้โปรดเกล้าฯ ให้ประกาศเลิกการถวายของส้มโกลี ไว้ ต่อ
เมื่อเวลาดำเนินการ จึงค่อยส้มโกลีให้เป็นแต่ครั้งหนึ่งคราวเดียว ส่วน
สมเด็จพระเจ้าตากมหาราชเจ้ากรุงธนบุรี เจ้าฟ้ามหาดุริธราวุธ ได้รับพระสุพรรณบัตร
ก่อนพระบรมวงษานุวงศ์ แดข้าราชการได้ถวายของส้มโกลีครั้งหนึ่ง
แล้ว ในครั้งนั้นจะต้องถวายส้มโกลีอีก ก็จะเป็นเงินทองมากมาย
เพราะต้องส้มโกลีของซ้ำ ผิดกว่าสมเด็จพระเจ้าตากมหาราชเจ้ากรุงธนบุรี & พระองค์
ไป จึงโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศของแต่เดียว อย่าให้ผู้ใดต้องถวายส้ม-
โกลีเลย จะพระราชทานแต่เพียงพระองค์เดียว เหมือนอย่างครั้ง
สมเด็จพระเจ้าตากมหาราชเจ้ากรุงธนบุรี & พระองค์รับพระสุพรรณบัตรนั้น

ประกาศมาณวันที่ ๓ พฤศจิกายน รัตนโกสินทร์ ศก ๒๓๓ เป็น
วันที่ ๑๗๖๗ ในรัชกาลปัตยุบันนี้

ประกาศ

ตำแหน่งยศบันตาศักดิ์ มิสเตอร์เคอชเคมินส์

ด้วยพระเจ้าองค์ยาเชอ กรมหลวงเทเวศร์วรวงษ์โรประการ เสด็จมาตั้ง
ว่าการต่างประเทศ รับพระบรมราชโองการดำรัสเหนือเกล้าฯ ตั้งให้
ประกาศว่า มิสเตอร์เคอชเคมินส์ ผู้ที่ได้เป็นเสนาบดีในกรุงเบต-
เยียมแต่ก่อนแล้ว แลบัดนี้ได้มารับราชการเป็นทพฤษาทงไปของ
ราชาธิปไตยนั้น ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีตำแหน่งยศแล
บันตาศักดิ์อรรคราชทูต ผู้มีอำนาจเต็มอยู่ในกระทรวงว่าการต่าง
ประเทศด้วย

ประกาศมาณวันที่ ๒๘ พฤศจิกายน รัตนโกสินทร์ ศก ๒๓๓

ประกาศ

เลิกธรรมเนียมค่าตราชานำตราตงภาษ้อากร

พระเจ้าองค์ยาเชอ กรมหมื่นนราธิปประพันธุ์พงษ์ รองเสนาบดี
กระทรวงพระคลังมหาสมบัติ รับพระบรมราชโองการเหนือเกล้าฯ
ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศแก่ผู้ซึ่งเกี่ยวข้องในการทำ
ภาษ้อากร ให้ทราบทั่วกันว่า

ตั้งแต่วันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๖๒ ต่อไป ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เลิกการเรียกค่าธรรมเนียมตราตั้งเดตราน้ำ ในการตั้งภาษีอากรต่าง ๆ รวมเมืองละ ๒ ชั่งนึ่งเดียว เจ้าพนักงานจะไม่เรียกต่อไป

ประกาศมาณวันที่ ๒๐ มกราคม รัตนโกสินทร์ ศก ๓๓๓ เป็นวันที่ ๑๗๓๗ ในรัชกาลปัตยุบันนี้

ประกาศ

เปลี่ยนตำแหน่งเสนาบดี

มีพระบรมราชโองการ ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ดำรัสเหนือเกล้าฯ ให้ประกาศให้ทราบทั่วกันว่า ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระเจ้าน้อยยาเชอ กรมหมื่นราชปิระพันธ์พงษ์ ออกจากตำแหน่งรองเสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติแล้ว

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเจ้าน้อยยาเชอ เจ้าฟ้าจาดุรนต์วิเศษ กรมพระจักรกฤษประพริตพงษ์ คงดำรงตำแหน่งกิตติมศักดิ์เสนาบดีกระทรวงคลังอยู่ตามเดิม โปรดเกล้าฯ ให้ยกพระเจ้าน้อยยาเชอ เจ้าฟ้ากรมขุนนริศรานุวัดติวงศ์ เสนาบดีกระทรวงโยธาธิการ มาเป็นเสนาบดีกระทรวงคลังต่อไป

แต่กรมพระคลังข้างที่ ซึ่งขึ้นอยู่กับกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ

นั้น ให้ยกมาขึ้นกระทรวงมูรชาธร ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้
พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นสวัสดิมงคลมรพันธ์ ราชเดชานุการ เป็น
อธิบดีกรมพระคลังข้างที่ด้วย

ส่วนกระทรวงโยธาธิการนั้น ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระ
เจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นสวัสดิมงคลมรพันธ์ เป็นเสนาบดีต่อไป

ประกาศมาแต่พระที่นั่งมหาจักรกริมหาปราสาท วันที่ ๒๓ มีนาคม
รัตนโกสินทร์ ศก ๓๓๓ เป็นวันที่ ๘๘๘๗ ในรัชกาลปัตยุบันนี้
ผู้รับพระบรมราชโองการ

พิทยลาภพฤฒิธาดา
เสนาบดีกระทรวงมูรชาธร

ประกาศกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ

เลิกตะพานปลาตำบลคลองหลอด

ด้วยพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นนราธิปประพันธ์พงษ์ รอง
เสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ มีรับสั่งโปรดเกล้าฯ ให้ประ-
กาศแก่ราษฎรผู้ตกค้า ผู้ซึ่งนับทุกปีตามจำหน่ายชายที่ตะพานปลา
ตำบลคลองหลอดตลาดใหม่ทราบทั่วกันว่า ตั้งแต่วันที่ ๑๕ ธันวาคม
รัตนโกสินทร์ ศก ๓๓๓ นี้ไป ให้คงมีตะพานปลาแต่ที่ตำบลวัดเจ้าพงษ์
แห่งเดียว ให้ราษฎรผู้ตกค้าผู้ซึ่งเคยนับทุกปีตามจำหน่ายชายที่

สะพานปลา ตำบลคลองหาดคลองใหม่ นำเรือปลาไปจอดขึ้นท่า
สะพานปลาตำบลวัดป่าพอง ให้เจ้าภาษีกากับขงปลาที่ตลาดวัดป่าพอง
แต่แห่งเดียว

ประกาศมาแต่หอรัษฎากรพิพัฒน์
วันที่ ๓๑ ธันวาคม รัตนโกสินทร์ ศก ๑๓๓
(ลงพระนาม) หม่อมเจ้าเพ็ญ
อธิบดีกรมสรรพากร

ประกาศ

เลิกค่าธรรมเนียมตลาด

พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นนราธิปประพันธ์พงษ์ รองเสนาบดี
กระทรวงพระคลังมหาสมบัติ รับพระบรมราชโองการเห็นเกล้าฯ
ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศแก่ผู้ซึ่งจะเกี่ยวของต้องตั้งเงิน
พระคลังมหาสมบัติ ให้ทราบทั่วกันว่า

ตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน รัตนโกสินทร์ ศก ๑๓๒ ต่อไป ให้เลิก
การเรียกค่าธรรมเนียมตลาด ซึ่งระดับหกอัฐ ตามพระราชบัญญัติกรม
เก็บ รัตนโกสินทร์ ศก ๑๐๘ มาตรา ๕ นั้นเสีย

ประกาศมาณวันที่ ๒๐ มกราคม รัตนโกสินทร์ ศก ๑๓๓ เป็นวันที่
๑๘๓๗ ในรัชกาลปัตยุบันนี้

ประกาศ

กรมศุลกากร

ขอแจ้งความตักเตือน แก่บรรดาพ่อค้าเดินขายเรือซึ่งบรรทุกสินค้า
เข้ามาในแต่ออกไปจากกรุงเทพฯ ทราบทั่วกัน

ด้วยตามหนังสือสัญญาแต่ขอบังคับเดิมว่า “บรรดาเรือหนจะ
ต้องรับความตรวจตราสินค้าโดยศุลกากร ณ ทพักตามเมืองสมท-
ปรวการก่อน” เพราะฉะนั้นนายเรือหนๆ รวมทั้งเรือดำเกา เรือเง
เรือดำเดี่ยว เรือกำปั่นใบ จะไม่ประพฤติตาม โดยความประมาท
เดินเรือ แล้วเจ้าพนักงานศุลกากรจะยึดเรือไว้แต่ฟ้องต่อศาลโตศาล
หนึ่งตามทพอคาเดินขายเรือได้ประพฤติผิดต่อขอบังคับดังกล่าวมานี้

วันที่ ๒๓ กันยายน รัตนโกสินทร์ ศก ๑๑๓

โดยรับสั่งอธิบดีกรมศุลกากร

หลวงพิณิจวิเทศภณฯ

เจ้ากรมศุลกากร

กฎเสนาบดีกระทรวงยุติธรรม

พระเจ้าอยู่หัวฯ พระองค์เจ้าสวัสดิโสภณ เสนาบดีกระทรวง

ยุติธรรม มีรับสั่ง ให้ประกาศแก่ผู้พิพากษาตราการศาลอุทธรณ์
คดีหลวง ศาลอุทธรณ์คดีราษฎร ศาลแพ่งสรรพากร ศาลพระราช
อาญา ศาลแพ่งไต่ถามราษฎรคดี ศาลแพ่งกระษेत्रราชฎีกาคดี ศาล
คดีต่างประเทศ และราษฎรทั้งหลาย ผู้ตองคดีอยู่ในศาลทั้ง ๗ นี้ ให้
ทราบทั่วกันว่า ด้วยตั้งแต่ทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ยกเอา
ศาลทั้งปวงมารวมอยู่ในกระทรวงยุติธรรม แล้วแยกออกเป็น ๗ ศาล
คือ ศาลอุทธรณ์คดีหลวง ๑ ศาลอุทธรณ์คดีราษฎร ๑ ศาลแพ่ง
สรรพากร ๑ ศาลพระราชอาญา ๑ ศาลแพ่งกลาง ๑ ศาลแพ่งกระ-
ษेत्र ๑ ศาลต่างประเทศ ๑ และความเก่า ซึ่งพิจารณาข้างมาแต่
ศาลเดิม ทั้งความอาญาและความแพ่งรวมประมาณ ๕๐๐๐ เรื่องได้
ก็ตองยกเอามาแจกให้ศาลทั้ง ๗ นี้ พิจารณาพิพากษาคัดสินต่อไป
ตามสมควรแก่เวลาภาด

เหตุคังนั้น ในระหว่างเวลาช่นแรกนี้ ย่อมเป็นการลำบากที่ศาล
ทั้ง ๗ นี้ จะเร่งรับชำระความเก่าให้แล้วไปได้ โดยเร็วทันใจของชน
ทั้งปวง เพราะมีเหตุขัดข้องอยู่หลายประการ เป็นต้นว่า การตั้ง
จำนวนความ และ ความ มาจากตราการศาลเดิม ยังหาได้จริงไม่
มาบดินมได้ยงพวกถูกความเป็นอันมาก พวกนี้พูดซุกซมช่นว่า ได้มา
ตกเดือนศาลขอให้กำหนดวันชำระความของตน ศาลก็ไม่กำหนดนัด
ให้เป็นทบ่วยการเดียวเวลามากทตองมาตกเดือนอยเนอง ๆ ช่นนี้ ก็
ไม่รู้ทจะไปร้องทกช้แก่ผู้ใดค่อไป จึงทรงพระดำริเห็นว่า ช่นพวก
ถูกความทงหลายรือช่นนทควรอยู่ แต่เหตุขัดข้องของศาลทนัด
โจทยจำเลยไม่พร้อมกันได้ ก็มออยู่เป็นอันมาก ช่นทงปวงหาทราบช้ด

ไม่ เหตุคงจึ่งมรบบตั้งให้ประกาศไว้เป็นข้อบังคับสำหรับศาลต่อไป
 ดงน

ข้อ ๑ เมื่อเจ้าพนักงานกองกลางตั้งความเก่าตามด้ารบบ ซึ่ง
 ไต ยนไวคอกองด้ารบบนั้น มายงผู้ พพากษาคัดโต ก็ให้ผู้ พพากษา
 คัดนน เร่งบังคับ ตระตการเต็มให้ นำ เอา ด้านวน ความ และ คัว
 ความตั้งโดยเร็ว อย่าให้เห็นช้าเกินกว่าเวลาอันควรไปได้ ถ้าและ
 ตระตการเต็มละเมินเพิกเฉยเสีย มิได้ เร่งรีบ เอา ด้านวนความและ
 คัวความมาตั้งตามนัดไว้แก่ผู้ พพากษา ๆ เห็นช้านานเกินนัดแล้ว ก็
 ให้ผู้ พพากษาเรียกตระตการเต็มมาบังคับ ให้ทำหนังสือตั้งด้า
 นวนความและคัวความ ให้กำหนดวันตั้งให้แน่นอนด้วย ถ้าเกิน
 กำหนดวันผิดไปแล้ว ตระตการเต็มมิได้ตั้งความตามหนังสือผิดแล้ว
 ก็ให้ผู้ พพากษาแจ้งความต่อเจ้าพนักงานกองกลาง เพื่อจะได้นำความ
 ขนกราบทูลเกล้าบดักกระทรวงยุติธรรมให้ทรงทราบ

ข้อ ๒ ถ้าตระตการเต็มมีเหตุขัดข้องจะตั้งด้านวนความ แลคัว
 ความเรื่องใดเรื่องหนึ่งไม่ได้ ก็ให้ทำหนังสือแจ้งเหตุขัดข้องอนน
 ยนต่อผู้ พพากษา ให้ พพากษาพิเคราะห์ดู ถ้าเห็นว่าเป็นการขัดข้อง
 จริงเพราะความผิดของตระตการผู้นนเอง ถ้าเพราะความผิดของคน
 อื่น ๆ ถ้าเพราะมดเหตุอื่นใดอันหนึ่งซึ่งเหลืออำนาจของตระตการเต็ม
 จะบ้องกันได้ ก็ให้ผู้ พพากษาแจ้งความต่อเจ้าพนักงานกองกลางให้
 ทราบ เจ้าพนักงานกองกลางจะได้นำความขนกราบทูลเกล้าบดักกระทรวง
 ยุติธรรมทรงทราบ เพื่อจะได้นำคำสั่งให้จัดการต่อไปตามสมควร
 แก่เหตุการ ถ้าแต่ผู้ พพากษาเห็นว่าารขัดข้องนั้น ไม่เป็นการขัด

ข้อเท็จจริง แต่เป็นอุบายแก้ตัวของตระกูลการเดิมจะบิดพลิ้วไม่ตาม
 ด้วความ และนำด้านวนความมาดังเช่นนี้ ก็ให้คนหนึ่งดื้อซแข็งเหตุ
 ขัดของนั้นเสีย ให้เร่งบังคับให้ตั้งดังว่าไว้ในข้อ ๓ นั้นโดยเร็ว

ข้อ ๓ บันดาความเก่า ซึ่งตระกูลการเดิมนำดังต่อศาลแล้ว
 และบันดาความซึ่งฟ้องในบริตนโกสินทร คก ๓๓๓ น ซึ่งกรมรับฟ้อง
 ประทับพระธรรมนูญตั้งมายังศาลนั้น และความซึ่งคนในบังคับต่าง
 ประเทศ ฟ้องให้กงสุตต่างประเทศส่งมา ฤๅความซึ่งหัวเมืองตั้งชาติ
 มายังศาลนั้น ให้ผู้พิพากษาทุก ๆ ศาล ซึ่งไต่รับความไว้นั้นทำ
 บายชี้แจงทุกเรื่อง และให้หมายเลขเป็นเรื่องที่ ๑ ที่ ๒ ที่ ๓ เป็น
 ลำดับต่อไป แต่ความซึ่งกรมรับฟ้องดังมานั้น มีเลขหมายมาใน
 ฟ้องแล้ว ให้คงใช้เลขหมายในฟ้องนั้นต่อไป บายชี้ความนี้ให้ทำเป็น
 ตาตารางแยกออกเป็น ๖ แถว ๆ ที่ ๑ ให้หมายเลขเรื่องที่ แถวที่ ๒
 ให้จัดวัน เดือน ปี ซึ่งความตกศาล แถวที่ ๓ ให้จัดชื่อโจททขื่อ
 จำเลยลงไว้ แถวที่ ๔ ให้จัดชื่อตระกูลการผู้พิจารณา แถวที่ ๕ ให้
 เป็นช่องสำหรับจดการนัดความ คอนตตามนัดชดองัดถาน นัดสืบ
 พยาน และนัดการชำระอย่างใดอย่างหนึ่ง แถวที่ ๖ ให้จัดวัน เดือน
 ปี เวล่านัดชำระความแล้ว ให้ผู้พิพากษา เอาบายชี้ความนี้ปิด
 ประภาคไว้ ในศาล ให้พวกถูกความทราบทั่วกัน ถูกความทงปวงจะ
 ไต่รู้ว่าศาลกำหนดวันนัดชำระความของตนเมื่อใด

อนึ่งถ้าผู้พิพากษามีความสงสัยยังไม่เข้าใจการ ทำบายชี้ความ
 เช่นว่ามาแล้ว ก็ให้มาหาฤๅไต่ถามเจ้ากรมกองดารบบ ๆ จะไต่ ชแจง
 อธิบายให้เข้าใจชัดเจนดี และให้ผู้พิพากษาทุกศาล ๆ รับทำบายชี้
 ความปิดประภาคไว้ ในศาลในเดือนพฤษภาคมนั้นจึงได้

ข้อ ๔ ถ้าฝ่ายโจทก์ฝ่ายจำเลยฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด ฎาทงต้องฝ่าย
 พร้อมกันมาร้องต่อผู้พิพากษา ขอให้กำหนดวันว่าความ คือนัดถาม
 นัดชี้ต้องสถานที่ นัดสืบพยาน นัดปรึกษาความ คำคำ นัดตัดสิน ฎานัด
 หมายการอื่น ๆ ในเรื่องความคดี ก็ให้ผู้พิพากษาจตุวัน เดือน ปี
 ซึ่งนัดนั้นลง ในบาณชิตความซึ่งมีตประกาศไว้ ถ้าฝ่ายหนึ่งได้มาขอนัด
 ผู้พิพากษา ได้จตุวันนัดลงไว้ ในบาณชิตความแล้ว ก็ให้ผู้พิพากษามี
 หมายไปถึงตัวความซึ่งไม่ได้มานัดนั้น บอกให้รู้วันนัดว่าความและ
 บังคับให้ มาตามกำหนดนัดจงได้ ถ้าคู่ความคนใดทราบหมายนัดแน่
 นอนแล้ว แกล้งบิดพลิ้วเสีย ฎะทำให้ขาดนัดแห่งผู้พิพากษา ฎะระ
 ฎากการ จะให้มีโทษตามอาญาฎะฎากการ ถ้าขาดนัดถึงสามครั้ง คู่
 ความที่มีประกัน ก็จะให้จำไว้ณะระฎาง ว่าความไปจนกว่าจะแล้ว
 เด็ดจตุวัน

อนึ่งเมื่อคู่ความมาว่าความตามนัดแล้ว ผู้พิพากษาจะกำหนดนัด
 ให้มาว่าความอีกต่อไปเมื่อใด ก็ให้จตุวันนัดลงไว้ ในบาณชิตความ
 บอกให้คู่ความทราบไว้ตั้งนั้นเสมอไปกว่าความจะแล้ว

ข้อ ๕ ถ้าถูกความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ไปร้องต่อผู้พิพากษา ศาล
 ต่าง ๆ ก็ดี ขอให้กำหนดวันว่าความลงในบาณชิตความ และ
 ให้ หมายบอกคู่ความผู้ซึ่งไม่ได้มา ขอนัดให้ทราบ ผู้พิพากษา
 เพิกเฉยเสีย ไม่จตุวันนัดลงในบาณชิตความ และไม่มีหมาย
 บอกคู่ความให้ทราบตามซึ่งตนมาร้องขอแล้ว ก็ให้ถูกความผู้
 นนมาร้องต่อเจ้ากรมกองฎารบบ ฎาผู้ฎากการแทนเจ้ากรมกอง
 ฎารบบ ให้เจ้ากรมกองฎารบบ ฎาผู้ฎากการแทนตัวเจ้ากรม

รับต่อว่าผู้พิพากษาโดยทันที ให้รู้เหตุชัดของเกิดขึ้นอย่างไร และให้เจ้ากรมกองตำรวจเข้มแข็งต่อผู้พิพากษาให้กำหนดวันนัดว่าความเสียหายได้ ถ้าผู้พิพากษาไม่ยอมทำตามคำขอเจ้ากรมตำรวจด้วยเหตุใดเหตุหนึ่งก็ดี ก็ให้เจ้ากรมกองตำรวจจดหมายรายงานขึ้นกราบทูลเสนาบดี กระทรวงยุติธรรมให้ทรงทราบ จึงทุกครั้ง ทุกคราว เพื่อจะได้ มรณบัตรต่อไป

ข้อ ๖ ผู้พิพากษาได้กำหนดวันนัดว่าความเรื่องใดลงไว้ใน บัญชีความแล้ว ผู้พิพากษาเห็นมีเหตุจำเป็นจะต้องเลื่อนไปวันอื่น อีกรักได้ ก็ให้จดวันกำหนดนัดว่าความลงใหม่แล้ว ให้มีหมายบอกเหตุไปยังคู่ความทั้งสองฝ่ายให้ทราบด้วยจึงทุกครั้ง

ข้อ ๗ หนึ่งในศาลต่างประเทศ โจทก์ยอมเป็นคนในบังคับชาติ ต่างประเทศ ถ้าชาติผู้ตนนัดถึงสามครั้ง โดยไม่มีเหตุจำเป็นแก้ตัวให้เห็นจริงได้แล้ว ให้ผู้พิพากษาศาลตัดสินยกฟ้องของคนนั้น ๕ เดือน ตามกระแสนัดรอบตั้งลงวันที่ ๑๗ พฤษภาคม ร.ศ. ๑๑๓ ที่ใดทรง ขเข้มแข็งบทกฎหมาย และ ประกาศที่ศาลควรจะมีอำนาจทำได้ ในทุก ประการแล้ว

ให้ผู้พิพากษาศาลฎีกาการแต่เจ้าพนักงานทั้งปวงใน กระทรวงยุติธรรม และตุลาการทั้งปวง ประพฤติตามข้อประกาศนี้จึงทุกประการ ประกาศมาณวันที่ ๒๐ เดือนพฤษภาคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๓

(ทรงเซน) สวัสดิ์โสภณ

เสนาบดีกระทรวงยุติธรรม

ประกาศกระทรวงยุติธรรม

พระเจ้าอยู่หัวฯ พระองค์เจ้าสวัสดิโสภณ เสด็จขึ้นทรง
 ยุติธรรม มีรับสั่งให้ประกาศแก่ผู้พิพากษาตราการ คำต่อทรรณ
 คดีหลวง คำต่อทรรณคดีราษฎร คำต่อพระราชอาญา คำต่อแพ่ง-
 ธรรมพากร คำต่อแพ่งไต่คดีราชสำนัก คำต่อแพ่งเกษมราชสำนัก
 คำต่อคดีต่างประเทศ แลราษฎรทั้งหลายผู้มีอรรถคดีให้ทราบทั่วกันว่า
 ด้วย ตั้งแต่วันที่ ให้ ออก ประกาศ ลง วันที่ ๒๐ เดือน พฤษภาคม
 รัตนโกสินทรศก ๒๓๑๑ ว่าด้วยให้ผู้พิพากษาทั้ง ๗ คำต่อ เรื่องความเก่า
 จากตราการเดิมตามทงของด้าระบบได้แจกจ่ายไปให้ นั้น และว่าด้วย
 ให้ทำบาญชีความบิตประกาศไว้ ในคำต่อสำหรับนัดให้ โจทยจำเลยมา
 ว่าความตามวัน เดือน ปี เวลา ตามที่ได้ ออก หมายนัด กำหนดไป
 ยังโจทยจำเลย เพื่อให้คำต่อชำระความแล้วไปได้ โดยรวดเร็ว
 บัดนี้ทรงทราบว่าการเดิมพากันนั้นพอใจเดียว หาเร่งรีบเอา
 ด้านวนความแต่ความมาตั้งต่อคำต่อทั้ง ๗ โดยควรแก่เวลาไม่ อีก
 ประการหนึ่ง เมื่อคำต่อออกหมายนัดให้ โจทยจำเลยมาว่าความตามวัน
 กำหนดนัด โจทยจำเลยก็พากันแซ่เขื่อนเดียว ไม่เกรงกลัวอำนาจคำต่อ
 แกล้งประวิงไปด้วยอุบายต่าง ๆ ไม่มาว่าความตามนัดทำให้เสียเวลา
 คำต่อ เป็นต้นว่ามีไต่บ้วยไซ่เป็นการหนักหนา ครั้นถึงวันนัดกลับไซ่
 ให้คนมาบอกว่ายเจ็บมาคำต่อไม่ได้ ครั้นคู่ความติดใจพนักการไป
 ชันตุตร ๆ เห็นว่าไม่บ้วยไซ่อย่างไร ก็กลับโหดโต้เถียงว่านักการ

ไม่ใช่แพทย์หมอ จะรู้จักลักษณะโรคไข้เจ็บอย่างไรได้ เป็นการทู่
เถียงประเวประวงกันอยู่ ความเรื่องโตศาลควรชำระให้แล้วได้โดย
รวดเร็ว ก็ต้องมาติดค้างรกศาลอยู่นั้น ทรงพระปรารภที่จะระงับ
อุปายประเวประวงความเช่นนี้เสีย มิให้มีใต้ออกต่อไป

จึง มีรับสั่งให้ ประกาศไว้ เป็น ข้อ บังคับ ดำหรับ ศาลใหญ่ ทั้ง ๗
คณะต้นามสถิตยยุติธรรมดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ให้ผู้พิพากษาทุก ๆ ศาล รีบเร่งตระดาการเดิมให้ตั้ง
ด้านวนและตัวความซึ่งกรมตำรวจไปให้ นั้น มาโดย เร็วตาม
ความในประกาศรับสั่ง ซึ่งลงวันที่ ๒๐ เดือนพฤษภาคม รัตนโกสินทร
ศก ๑๓๑ นั้น แล้วให้ทำสำรับยื่นต่อกรมตำรวจในวันที่ ๓๐ มิถุนายน
รัตนโกสินทรศก ๑๓๑ ให้มีความชัดเจนว่า ความเก่าซึ่งกรมตำรวจ
จ่ายไปให้ก็เรื่อง ตระดาการเดิมนำด้านวนและตัวความมาตั้งเดี๋ย
แจกเรื่อง ยังมีใต้ออกเรื่อง ความหัวเมืองตั้งมาแจกเรื่อง กรม
รับฟ้องประทับมาตกศาลก็เรื่อง และในศาลคดีต่างประเทศนั้นกงสุล
ต่างประเทศ ๆ ได้ตั้งมาให้ พิจารณา ก็เรื่อง ให้ รับทำสำรับนส่งให้
ทันตามกำหนด

ข้อ ๒ ถ้าศาลโต ออกหมายนัดให้ โจทก์จำเลยมาว่า ความตั้งว่า
ไว้ในข้อ ๕ ในประกาศรับสั่งซึ่งลงวันที่ ๒๐ พฤษภาคม รัตนโกสินทร
ศก ๑๓๑ นั้น ครั้นถึงวันเวดานัดฝ่าย โจทก์ฎฝ่ายจำเลยมิได้มาศาล
ตามนัด ให้ให้คนมาบอกบ่วยต่อผู้พิพากษาศาลตระดาการตั้งนั้น ก็อย่า
ให้ผู้พิพากษาเชื่อฟังคำผู้มาบอกนั้นเป็นอันขาด ให้ถือว่าโจทก์หรือ
จำเลยขาดนัด เว้นไว้แต่

(๑) ถ้าโจทก์ฎาจำเลย บ่วยเจ็บจริง มีอาการหนักหนาไม่
สามารถจะมาศาลได้ตามกำหนดนัดเช่นนั้น ก็ต้องให้แพทย์ผู้รักษาฎา
บิดามารดาบุตรภรรยาญาติพี่น้อง มาแจ้งความบอกอาการบ่วยไข้
ของตัวโจทก์ฎาจำเลย แต่โดยสัตย์โดยจริงต่อผู้พิพากษาตราการ

(๒) ถ้าฝ่ายโจทก์ฎาจำเลยผู้ซึ่งมิได้ขาดนัดนั้นร้องคดีโจ่งได้
ว่า ผู้บอกบ่วยมิได้บ่วยไข้จริง ฎาบ่วยอาการไม่หนักหนาพอจะมาศาล
ได้ แลถึงบัดพร้อมประวิงเดี่ยงนี้ ก็ให้ผู้พิพากษาตราการบังคับ
ให้ผู้ซึ่งมาบอกบ่วยนั้นสาบาคตัวเดี่ยงว่า โจทก์ฎาจำเลยซึ่งบ่วยนั้น
บ่วยไข้โรคอย่างนั้น มีอาการหนักหนาไม่เราสามารถจะมาศาลได้ ถ้า
ผู้นั้นสาบาคตัวเดี่ยงนี้ ก็ให้เชอฟังได้ว่าโจทก์ฎาจำเลยนั้นบ่วยเจ็บ
อาการหนักจริง อย่าต้องให้ไปชัณสูตรให้เดี่ยงเวลาเดี่ยง เว้นไว้แต่
โจทก์ฎาจำเลยซึ่งมิได้ขาดนัดนั้นจะร้องยืนยันขอให้ไปชัณสูตร จึงได้
แล้ว ก็ให้ผู้พิพากษาบังคับให้ผู้นั้นหาหมอกคนใดคนหนึ่งไปชัณสูตร
พร้อมตวจนการ

หนึ่งถ้าผู้มาบอกบ่วยสาบาคไม่ได้ว่าโจทก์ฎาจำเลย ผู้บอกบ่วย
เจ็บมีอาการหนักจนไม่เราสามารถจะมาศาลได้ ฎาไม่ยอมสาบาคบอก
ความตามสัตย์ตามจริงแล้ว ก็ให้ถือว่าโจทก์ฎาจำเลยผู้บอกบ่วยนั้น
ขาดนัด แล้วให้ศาลออกหมายเกาะตัวมาตงโทษตามอาญาตราการ
ประกาศมาณวันที่ ๑๘ เดือนมิถุนายน รัตนโกสินทรศก ๑๑๑

สวัสดิ์ โสภณ

ประกาศกระทรวงยุติธรรม

พระเจ้าอนงยาเชอ พระองค์เจ้าด้วดีโลภณ เสด็จมาตั้งกระทรวง
ยุติธรรม มีรับสั่งให้ประกาศแก่ผู้พิพากษาตราการคัดออกธรรมเนียม
คดีหลวง คัดออกธรรมเนียมคดีราษฎร คัดพระราชอาญา คัดแพ่ง-
สรรพากร คัดแพ่งไต่ถามราชฎีกา คัดแพ่งเกษมราชฎีกา คัด
คดีต่างประเทศ กรมรับฟ้องคณะตุลาการคดียุติธรรม และ
ราษฎรทั้งหลายผู้มอรรถคดีให้ทราบทั่วกันว่า

ด้วยบุคคลคนเป็นอันมากพากันร้องทุกข์ว่า ตัวเป็นคนอนาถายาก
จนไม่มีพาทะหนะกำลังจะเสียค่าธรรมเนียมรับฟ้อง และค่าธรรมเนียม
ศาล ครั้นผู้มอานาจมิตรพยกตข่มเหงให้ ได้ความเดือดร้อนต่าง ๆ
ก็มออาจจะ ร้องฟ้องขอ อานาจความ ยุติธรรมและกฎหมายเป็นท ฟังได้
โดยเร็ว ต้องจำใจนั่งอยู่ณหม โดยมาก ความชอนแม่ ไม่ทรงเชื่อถือ
ว่าเป็นการจริงกดี แต่กระหนกยงทรงพระดำริเห็นว่า เป็นเหตุควรจะ
ต้องแก้ไขให้ชอบด้วยความยุติธรรม

จึงมีรับสั่งให้ ประกาศไว้ เป็นข้อบังคับสำหรับศาลทั้ง ๗ และกรม
รับฟ้องต่อไปนี้

ข้อ ๑ ตั้งแต่บัดนี้ไปราษฎรซึ่งเป็นคนอนาถายากจน ไม่มีเงิน
ฎาพาทะหนะกำลังจะเสียค่าธรรมเนียมรับฟ้อง และค่าธรรมเนียมศาล
ตามพิกตอัตราค่าธรรมเนียมความ ในมาตรา ๗ แห่งประกาศตั้งกระทรวง
ยุติธรรม รัตนโกสินทรศก ๓๓๐๕ เดือนมคตทุกขรอนจะร้อง

ฟ้องกล่าวโทษผู้ใดตามพระราชกำหนดกฎหมาย ก็ให้กรมรับฟ้อง ๆ
ไว้แล้วประทับไปให้ศาลพิจารณาตามพระธรรมนูญ อย่าให้เรียกค่า
รับฟ้องและค่าธรรมเนียมศาลแต่อย่างใดอย่างหนึ่งเลย แต่ก่อนเวลา
ที่กรมรับฟ้องจะรับฟ้องของผู้นั้นไว้ นั้น ให้เจ้าพนักงานกรมรับฟ้อง
ไต่สวนได้เพียงผู้มาฟ้องเดียวให้ได้ความชัดเจนก่อนว่า (๑) มุตกดี
ซึ่งผู้มาฟ้องกล่าวหาผู้นั้น ควรเป็นฟ้องได้ตามกฎหมายโดยแท้ (๒) ผู้
มาฟ้องเป็นคนอนาถายากจนขัดสนเงินทองจริง ๆ ไม่มีญาติพี่น้องญาติ
คนใดคนหนึ่งซึ่งจะช่วยเป็นพาหะระงับคดีนั้นเป็นกำลังได้

เมื่อชกใช้ ได้เพียงได้ความแน่ชัดดังนั้นแล้ว ก็ให้เจ้าพนักงานกรม
รับฟ้องจดหมายบันทึกลงในท้ายฟ้องว่า ผู้นั้นโจทก์ได้สอบถามตัวต่อ
หน้าเจ้าพนักงานกรมรับฟ้องว่า เป็นคนอนาถาไม่มีเงินเสียค่าธรรมเนียม
ตามกฎหมายแล้วจึงให้ประทับฟ้องไปยังศาล และอย่าให้ศาล
เรียกเอาค่าธรรมเนียม แก่ผู้นั้นแต่อย่างใดอย่างหนึ่งเลย ให้รีบ
พิจารณาความให้แล้วตามกฎหมายและยุติธรรม

ข้อ ๒ บันทึกคนซึ่งไต่ สอบถามตัวว่าเป็นคนอนาถามาฟ้องคดีใด ๆ
ตั้งความนั้นแล้ว ถ้าในระหว่างชำระความอยู่นั้นคนหาเงินทองได้พอจะ
เสียค่าธรรมเนียมศาลก็ได้ ถ้าศาลตัดสินให้ตนชนะระงับความได้ทุน
ทรัพย์คืนใหม่พียงมากน้อยเท่าใดก็ได้ ก็ให้ศาลบังคับให้ผู้นั้นเสียเงิน
ค่ารับฟ้องและค่าธรรมเนียมซึ่งค้างอยู่นั้นจงครบ

ข้อ ๓ ถ้าผู้ใดคิด อบาย เพื่อ จะ หลีกเลย่งไม่เสีย ค่า ธรรมเนียม
ตามกฎหมายมาสอบถามตัวต่อกรมรับฟ้องว่า ตนเป็นคนอนาถายากจน
ตั้งว่าไว้ ในข้อ ๑ นั้นแล้ว ภายหลังพิจารณาเป็นคดีว่า ผู้นั้นเป็น

คนมีทรัพย์สินดังของมีราคาตั้งแต่ ๒๐ บาทขึ้นไปใน เวลาซึ่งคนสาบานนั้น
ผิดคำสัตย์หาพื้นฐานทวนสาบานนั้น ก็ให้ลงโทษ โดยโทษานุโทษ ตาม
กฎหมาย

ประกาศมาณที่ ๑๘ เดือนมิถุนายน รัตนโกสินทร์ศก ๓๓๓

สวัสดิ์ โสภณ

ประกาศกระทรวงยุติธรรม

พระเจ้าอยู่หัวฯ พระองค์เจ้าสวัสดิ์โสภณ เสด็จมาตั้งกระทรวง
ยุติธรรม มีรับสั่งให้ประกาศให้ กรมรับฟ้อง และศาลทั้ง ๗ งดนาม
ลัดยศยุติธรรม และราษฎรผู้มีบรรดาศักดิ์ให้ทราบทั่วกันว่า

ด้วยได้ทรงทราบกิตติศัพท์ว่า ราษฎรบางจำพวกมีบรรดาศักดิ์มาฟ้อง
ความแพ่งอาญาอุทธรณ์ ต่อเจ้าพนักงานกรมรับฟ้อง ๗ พิเคราะห์
ตรวจคดีเห็นสมควรเป็นฟ้องได้ก็มี และที่ควรเป็นฟ้องได้แต่พ้น
กำหนดอายุความเสียแล้วก็มี เมื่อเป็นดังนี้เจ้าพนักงานกรมรับฟ้อง
ก็โต้แย้งอธิบายแก่ราษฎรผู้มาฟ้องว่า ซึ่งจะให้ประทับฟ้องดังไป
ให้ศาลพิจารณานั้นไม่ได้ เพราะฟ้องนั้นไม่ควรเป็นฟ้องได้ตามกฎ-
หมาย ฝ่ายราษฎรเจ้าของฟ้องก็อดบั่นความกินแหนงสงไสยเจ้าพนักงาน
กรมรับฟ้องไปต่าง ๆ ในการที่เจ้าพนักงานกรมรับฟ้องไม่รับฟ้อง
ไว้ และประทับไปยั้งศาล และบางคนก็ต่อขอให้ประทับฟ้องไปยัง

ศาลจนได้ ครั้นฟ้องตกศาลอุทธรณ์ผู้พิพากษาตรวจดูฟ้องเห็นไม่เป็น
 ฟ้อง ก็ตัดสินให้ยกฟ้องเสียทีเดียว ไม่ต้องออกหมายเรียกจำเลย
 มาแก้คดี โจทก์ผู้ฟ้องก็ตงเดียวเงินค่าธรรมเนียมนับฟ้อง ค่าเชิง
 ประกันและค่าตัดสิน เป็นภพแก่ตัวไปทุกคราว หาประโยชน์อันใดมิ
 ได้ แล้วยกดับพยานบันทึกเขียนต่าง ๆ ดังนี้ เพราะแต่แรกก่อนมาฟ้อง
 นั้นตนมิได้ปรึกษาหาฤกษ์ฤกษ์หมายเสียก่อนว่า มุตคดีของตนควรจะ
 เป็นฟ้องได้ฤกษ์ได้ประการใด ครั้นเจ้าพนักงานกรมรับฟ้องชี้แจงให้
 ฟัง ก็ยังไม่เชื่อถือ ต่อฟ้องตกมาถึงศาลฯ ตัดสินให้ยกเสีย จึงได้รู้
 ดีใจว่าตนคิดผิด

เหตุดังนั้นจึงทรงพระดำริเห็นว่า ครั้นจะห้ามเสียมิให้เจ้าพนักงาน
 กรมรับฟ้อง รับเอาฟ้องซึ่งไม่เป็นฟ้องไว้แล้ว ราษฎรผู้ฟ้องซึ่งไม่รู้
 ไม่เข้าใจพระราชกำหนดกฎหมาย ก็จะมีความกินเหนงดังได้ไป
 ต่าง ๆ มิรู้จบตงได้ ครั้นจะให้รับเอาฟ้องเช่นนั้นไว้แล้วประทับส่งไป
 ยังกฎเก่า ศาลก็จะจำเป็นจะต้องตัดสินยกฟ้องเสียตงน ก็ดูเหมือน
 แกล้งให้ราษฎรผู้ฟ้องต้องเสียค่าฤชาธรรมเนียมเป็นภพแก่ตัวไป หา
 ชอบด้วยคลองยุติธรรมไม่ จึงมีรับสั่งให้ประกาศเป็นข้อบังคับไว้ต่อ
 ไปตงน

ข้อ ๓ ถ้าราษฎรคนใดมีอรรถคดีมาให้ถอยค่าต่างฟ้องคดี ฤ
 ทาหนังสือฟ้องมายนกัด ซึ่งเป็นความแพ่งอาญาอุทธรณ์ ให้เจ้าพนักงาน
 กรมฟ้องพิเคราะห์ตรวจดูคดีตามกฎหมาย ถ้าเห็นว่าไม่เป็น
 ฟ้องได้ด้วยเหตุประการใด ๆ กัด ก็ควรเป็นฟ้องได้แต่เมื่อคดีอันนั้น
 พ้นกำหนดอายุความเสียแล้วกัด ก็ให้ชี้แจงให้ผู้มาฟ้องเข้าใจจงถอง

แต่ถ้าไม่ควรจะฟ้อง ถ้าผู้มาฟ้องขอร้องจะให้รับเอาฟ้องไว้ให้ประท้วงตั้งไปยั้งศาลจงได้แล้ว ก็ให้เจ้าพนักงานกรมรับฟ้องจดหมายบันทึกข้อความที่ใด ชัดแจ้ง โดยเหตุนั้น ๆ ให้ผู้มาฟ้องลงลายมือเป็นหลักฐานไว้ด้วย จึงรับเอาฟ้องนั้นประท้วงตั้งไปยั้งศาลตามกระทรวงตามความประสงค์ของผู้มาฟ้องนั้น และให้เรียกเอาเงินค่าธรรมเนียมรับฟ้องไว้จึงเต็มตามกฎหมาย แล้วให้บอกแก่ผู้มาฟ้องให้เข้าใจว่า ถ้าศาลตัดสินให้ยกฟ้องเสียแล้ว เงินค่าธรรมเนียมรับฟ้องนั้นต้องเป็นภัพไป ผู้มาฟ้องจะร้องขอคืนเอาภายหลังไม่ได้เป็นอันขาด

ถ้าผู้มาฟ้องรู้สึกผิดคดีของตนไม่เป็นฟ้องได้ตามกฎหมาย ยอมถอนฟ้องเสีย ไม่ให้ประท้วงตั้งไปยั้งศาลแล้ว ก็อย่าให้เจ้าพนักงานกรมรับฟ้องเรียกเอาค่าธรรมเนียมรับฟ้องไว้ ถ้าได้เรียกไว้แล้วก็ให้คืนให้แก่ผู้มาฟ้องเสียจงครบ

ข้อ ๒ ถ้าฟ้องฉบับใด ซึ่งเจ้าพนักงานกรมรับฟ้อง ประท้วงตั้งมายังศาลอุทธรณ์คดีหลวงคดี ศาลอุทธรณ์คดีราชฎีกคดี ศาลพระราชอาญาคดี ศาลแพ่งดรรพากรคดี ศาลแพ่งไต่ถามราษฎรฎีกคดี ศาลแพ่งกระษेत्रราชฎีกคดี ศาลคดีต่างประเทศคดี ให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ฟ้องเสียก่อน ถ้าเห็นผิดคดีซึ่งกล่าวหาว่าไม่ควรเป็นฟ้องถูกต้องตามพระราชกำหนดกฎหมายแล้ว จึงให้ออกหมายเรียกจำเลยมาแก้คดีต่อไป ถ้าพิเคราะห์เห็นว่ามีคดีสมควรเป็นฟ้องได้ก็น่าออกหมายเรียกจำเลย ให้ตัดสินยกฟ้องเสียทีเดียว แต่อย่าเรียกเงินค่าธรรมเนียมตัดสินแก่โจทก์ผู้ฟ้องเลย ให้ยกให้เสีย ให้เป็นภัพไปแต่ค่าเชิงประกันเท่านั้น

ข้อ ๓ เมื่อฟ้องฉบับใด ประทับตั้งมายังศาลใดศาลหนึ่งก็ตั้ง
อธิบดีผู้พิพากษาได้ออกหมายเรียกจำเลยแล้ว แต่จำเลยยังมีได้มา
ศาลมีประกัน

ถ้าโจทษผู้ฟ้องจะร้องขอถอนฟ้องเสีย ไม่คิดใจว่าความต่อไปก็
ได้ ให้อธิบดีผู้พิพากษาดัดหลังฟ้อง จดหมายบันทึกตั้งไว้ว่าโจทษ
ผู้ฟ้องขอถอนฟ้อง ไม่คิดใจว่าความต่อไป แล้วให้โจทษผู้ฟ้องลง
ลายมือไว้เป็นสำคัญ อย่าต้องให้ทนายทบทบนฎาหนึ่งเดียวออกด่าขอม
อย่างใดอย่างหนึ่งเลย และอย่าให้เรียกเงินค่าธรรมเนียมคดีชั้น
ยกฟ้องฎาค่าธรรมเนียมอย่างใดอย่างหนึ่งแก่โจทษผู้ฟ้องเลย เว้น
แต่ค่าเชิงประกันให้ไป โจทษผู้ฟ้องจะขอคืนเอาไม่ได้

แต่จำเลยร้หมายแล้วมาศาลมีประกันจะสู้ความกับโจทษสืบไป
ตามกฎหมายดังนี้ โจทษจะขอถอนฟ้องตั้งเช่นว่ามานี้ไม่ได้เป็นอัน
ขาด ต้องให้ศาลพิจารณาฟ้องต่อไปให้เห็นเท็จและจริงตามกฎหมาย
จนได้ มีขอมฎาคัดคดีเจษชาตินั้น

ข้อ ๔ ถ้าฟ้องประทับตกศาล และโจทษมีประกันแล้ว และ
โจทษเพิกเฉยเสีย มิได้ร้องเตือนให้ศาลออกหมายเรียกจำเลย ตั้ง
เลยไว้ให้ล่วงพ้นกำหนด ๑๕ วันไป นับตั้งแต่วันฟ้องตกศาลเป็นต้นมา
ดังนี้ ก็ให้อธิบดีผู้พิพากษาคัดคดียกฟ้องเสีย อย่าให้พิจารณาต่อไป
ตามประกาศในรัชกาลที่ ๕ ลงวัน ๗ เดือน ๓ แรม ๓ ค่ำ ปีกุนตรีศก
แล้วให้โจทษเสียเงินค่าคดีจนเต็มตามกฎหมาย

อนึ่งถ้าโจทษได้ร้องเตือนให้ศาลออกหมายเรียกจำเลยวันใดก็ให้
ตระดาการ จดหมายบันทึกไว้เป็นสำคัญจงทุกคราว ถ้าศาลจะออก

ไป ตรวจดูฎาเขาไปปรึกษาหาฎาผู้รู้กฎหมาย ที่จะได้แก่คดีโดยสัตย์
จริงถูกต้องตามพระราชกำหนดกฎหมาย แต่ในประกาศตั้งกระทรวง
ยุติธรรมนั้นหาได้มีคำอธิบายเรื่องคำคัดค้านไว้ โดยพิศดารไม่ เหตุ
ฉนั้นจึงประกาศอธิบายชี้แจงต่อไปดังนี้

ข้อ ๓ คำว่า คำคัดค้าน ดังที่กล่าวไว้ในพิศดารธรรมเนียมศาล
ในข้อ ๘ แห่งประกาศตั้งกระทรวงยุติธรรมลงวันที่ ๒๕ เดือนมีนาคม
รัตนโกสินทร์ศก ๓๓๐ นั้นควรอ่านและเข้าใจว่าคือคำฟ้อง คำให้การ
คำมีคำ คำชั่งตวงฐาน คำพยาน คำปรึกษา คำพิพากษาตัดสิน
หมายเรียก หมายเกาะ หมายจับ หมายนัดชำระความ หนังสือผิด
นัดต่าง ๆ หนังสือประกัน หนังสือขอรับเรือน หนังสือขอทณฑ์มัด
หนังสือขอม คำกฎหมายตราดิน คำชั่งตวง และ
คำอายัด และ
คำร้องขออื่น ๆ นอกจากที่กล่าวชื่อมาแฉนั้น บนคาทเกวของกับ
เรื่องความแล้ว ก็ให้เรียกรวมอยู่ในคำว่าคำคัดค้านทั้งสิ้น เว้นไว้แต่
หนังสือขอมใดเกี่ยวกับเรื่องความ ที่พิจารณาในศาลเท่านั้น จึง
เรียกว่าคำคัดค้านไม่ได้

ข้อ ๒ โจทก์คดีจำเลยคดี ซึ่งมีคดีพิพาทต่อกันอยู่ในศาลใด ๆ
ฎาคณอื่น ๆ กติ ซึ่งมีใต มีคดีเกวของอยู่ในศาลใด ๆ มีความประ-
สงค์จะใคร่รู้คำคัดค้านในเรื่องความของตนเองกิติ ฎาในเรื่องความของ
ผู้อื่นเรื่องใดเรื่องหนึ่งกิติ ก็ให้มาขอคัดลอกเอาคำคัดค้านความเรื่อง
นั้น ๆ ไปหมดทั้งคำคัดค้าน ฎาแต่ใตใดใตหนึ่งตามความประสงค์
ต่อเจ้าพนักงานในศาลผู้เก็บรักษาคำคัดค้านความได้ แต่ต้องเสียค่า
ธรรมเนียมคัดค้าน ๕ บาท ตาม อตราแห่งประกาศตั้งกระทรวง

ยติธรรมดวงหนท ๒๕ เดือนมีนาคม รัตนโกสินทรศก ๓๓๐ เดียก่อน
จึงจะคัดลอกเอาไปได้

อนึ่งคำคัดค้านอน ให้พึงเข้าใจว่าเป็นคำคัดลอกด้านวนตั้งเช่น
ให้อธิบายมาน อย่าให้เข้าใจว่าเป็นคำคัดเทียบคัดกระทงแดง ฤ
คัดค้านวนชนปฤกษาคัดสัน ซึ่งเป็นนำทของเดิมยนและตราการจะ
ตองคตเองเป็นอนชาต เพราะคำชรรมนิยมคตเทียบกระทงแดง ฤ
ด้านวนชนปฤกษาคัดสัน ห้ามในอตราคำชรรมนิยมคัดในประ
การคัดกระทวงยติชรรมนไม่ ให้ผู้พพากษาคตราการและเจ้าพนักงาน
งานในศาลทั้งปวง ทั้งในกรุงแหวเมือง และราชฐรมผู้มีอรรถคต
พึงเข้าใจตามคำอธิบายมาจนจทุกประการ

ประกาศมาณวันที่ ๘ เดือนกุมภาพันธ์ ร.ศ. ๑๓๓

กฎเสนาบดีกระทรวงยุติธรรม

ว่าด้วยคนอนาถายากจนฟ้องความ

พระเจ้าอนงยาเชอ พระองคเจ้าลัดดีได้ภณ เสนาบดกระทวง
ยติชรรมน มีรับตั้งให้ประกาศแก่ผู้พพากษาคตราการศาลอุทธรณ
คตราชฐร ศาลพระราชอาญา ศาลราชทัณฑ์พเนท ศาลแพ่ง
ลรรพากร ศาลแพ่งโกศลราชฎภาวดี ศาลแพ่งเกษมราชฎภาวดี
ศาลคตต่างประเทศ และศาลโปติคภา แลราชฐรทงหลายผู้มีอรรถ
คตให้ทราบทวงกว่า

ยติธรรมดวงหนท ๒๕ เดือนมีนาคม รัตนโกสินทรศก ๓๓๐ เดียก่อน
จึงจะคัดลอกเอาไปได้

อนึ่งคำคัดค้านอน ให้พึงเข้าใจว่าเป็นคำคัดลอกด้านวนตั้งเช่น
ให้อธิบายมาน อย่าให้เข้าใจว่าเป็นคำคัดเทียบคัดกระทงแดง ถ้า
คัดค้านวนชนปฤกษาคัดสัน ซึ่งเป็นนำทของเดิมยนและตราการจะ
ตองคตเองเป็นอนชาต เพราะคำธรรมเนียมคตเทียบกระทงแดง ถ้า
ด้านวนชนปฤกษาคัดสัน ห้ามในอตราธรรมเนียมคัดในประ-
การคัดกระทวงยติธรรมไม ให้ผู้พิพากษาตราการและเจ้าพนักงาน
งานในศาลทั้งปวง ทั้งในกรุงเดหัวเมือง และราษฎรผู้มีอรรถคต
พึงเข้าใจตามคำอธิบายมาจนจทุกประการ

ประกาศมาณวันที่ ๘ เดือนกุมภาพันธ์ ร.ศ. ๑๓๓

กฎเสนาบดีกระทรวงยุติธรรม

ว่าด้วยคนอนาถายากจนฟ้องความ

พระเจ้าอนงยาเชอ พระองคเจ้าลัดดีได้ภณ เสนาบดกระทวง
ยติธรรม มีรับตั้งให้ประกาศแก่ผู้พิพากษาตราการศาลอุทธรณ
คตราษฎร ศาลพระราชอาญา ศาลราชทัณฑ์พิเนท ศาลแพ่ง-
ลธรรพากร ศาลแพ่งไกลีราชตุฎาวดี ศาลแพ่งเกษมราชตุฎาวดี
ศาลคตต่างประเทศ และศาลโปติคกา และราษฎรทั้งหลายผู้มีอรรถ
คตให้ทราบทั่วกันว่า

แต่ ก่อน มีคนเป็นอันมาก พากันร้องทุกข์ว่าเป็น คนอนาถา ยากจน ไม่มีทุนกำลังจะเสียค่าธรรมเนียมรับฟ้องและค่าธรรมเนียมศาล ครั้นผู้มีอำนาจมีทรัพย์ กตข ช่มเหงให้ ได้ ความ เดือด ร้อน ต่าง ๆ ก็มีอาวร้องฟ้องขออำนาจความยุติธรรมและกฎหมายเป็นที่พึ่งได้ โดยเร็ว ต้องจำใจนั่งอยู่คนเดียวโดยมาก เหตุฉนั้นจึงได้มีรับสั่งให้ตั้งเป็นกฎไว้เมื่อวท ๑๘ เดือนมิถุนายน รัตนโกสินทรศก ๑๑๑ ยอมอนุญาตให้คนอนาถายากจน ฟ้องร้องได้ ไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียม แต่ต้องให้สาบานตัวเสียก่อนว่า ตนเป็นคนยากจนจริง ๆ ไม่มีทรัพย์สมบัติ ทุนกำลังจะเสียค่าธรรมเนียมอันต้องเสียตามกฎหมาย เมื่อตั้งกฎนี้ลงแล้วก็เป็นภาระอันหนักให้เป็นเบาแก่คนที่อนาถายากจนจริง ๆ ให้ได้รับความบ่ง ภันของ กฎหมาย และ ความยุติธรรมทั่วไป เป็นอันมาก มาภายหลังมีคนทูลจตุรทิศมีทรัพย์สมบัติกำลังพาหะนะพอจะเสียค่าธรรมเนียม ได้กลับมาร้องว่าตนเป็นคนจน ไม่มีเงินจะเสียค่าธรรมเนียม ขอสาบานตัวตามกฎหมาย เพื่อปราถนาจะขอค่าธรรมเนียมอันเป็นพระราชทรัพย์ ให้สูญไปเป็นเรื่องหลายราย จนมีใจทศย์ฟ้องร้องจนพิจารณาเป็นคดี ศาลก็ได้ตัดสินลงโทษ โดยโทษานโทษ ตามกฎหมายเป็นตัวอย่างอยู่ คนเช่นนั้นก็ยังไม่เข็ดหลาบ เหตุฉนั้นจึงทรงพระดำริห์ว่าเป็นการจำเป็นจะต้องแก้ไขกฎเสียใหม่ เพื่อจะป้องกันคนทูลจตุรทิศเช่นกล่าวมาแล้ว มิให้แอบอ้างเข้ามารับประโยชน์ ซึ่งอนุญาตให้จำเภาะคนอนาถายากจนจริง ๆ พวกเดียวได้ จึงมีรับสั่งให้ประกาศเป็นข้อบังคับสำหรับศาลทั้ง ๘ ณ ๑๓ นามสถิตย์ยุติธรรมต่อไปดังน

ข้อ ๑ กฎเกณฑ์บทกระตองยติธรรม ว่าด้วยคนอนาถายากจน
 ด่าบาดคว่ำว่าไม่มีเงินเสียค่าธรรมเนียม แล้วฟ้องความได้ ลงวันที่
 ๑๘ เดือนมิถุนายน รัตนโกสินทรศก ๑๓๓ นั้นให้ยกเลิกเสียตั้งแต่วัน
 ออกประกาศกฎเป็นต้นไป

ข้อ ๒ ตั้งแต่นั้นต่อไปราษฎรซึ่งเป็นคนอนาถายากจนไม่มีเงิน ฤ
 พาหะจะก่าตั้งจะเสียค่าธรรมเนียมรับฟ้อง และค่าธรรมเนียมศาล
 ตามซึ่งกำหนดไว้ในกฎหมาย เมื่อมคดทกช รอนจะร้องฟ้องกล่าว
 โทษผู้ใด ตามพระราชกำหนดกฎหมายก็ให้ฟ้อง และว่าความต่อ
 ไปได้ ไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมรับฟ้อง และค่าธรรมเนียมศาล
 แต่ต้องกระทำตามข้อบังคับ ดังจะว่าต่อไปจงทุกประการ

ข้อ ๓ บันดาคนซึ่งร้องว่าตนเป็นคนอนาถายากจนนั้น ก่อน
 เวลาทตจะยื่นฟ้องต่อศาล ต้องทำหนังสือขออนุญาต (ตามแบบ
 หมายเลขที่ ๑) ยื่นต่อศาลเสียก่อน ในหนังสือขออนุญาตนั้นของ
 กล่าว (๑) ชื่อตัวชื่อภรรยา (ถ้าสามี ถ้าผู้ยื่นเป็นผู้หญิง)
 ตั้งกตมุดนาย และตำบลบ้านที่อยู่อาศัย (๒) มุดคตซึ่งตนประ
 ดังคจะฟ้องนั้น หาว่ากระไรให้กล่าวแต่โดยย่อพอเข้าใจ (๓) ถ้า
 มีทรัพย์สินเป็นวิญญาณกทรัพย์ และอวิญญาณกทรัพย์ ซึ่งยังเป็น
 ของตนอยู่บ้างก็ให้จดลงมาด้วย และให้ประมาณคิราคามาจนถึง
 ทุกอย่าง (๔) นอกจากทรัพย์สินที่จดมาในหนังสือขออนุญาตนี้ ตน
 ไม่มีทรัพย์สินสิ่งของอื่น ๆ อีก และขัดสันจนยากไม่มีก่าตั้งจะชวนชววย
 หาเงินมาเสียค่าฤชาธรรมเนียมได้ และไม่มีญาติพี่น้องญาติอื่นจะ
 ช่วยอนุเคราะห์ให้เงินแก่ตน

แล้วผู้ยื่นหนังสือขออนุญาตต่อศาล เพื่อจะฟ้องคดีโดยฐานคน
อนาถา ไม่ได้ยื่นคำอุทธรณ์เนียบนหนังสือด่าบาดตัว เมื่อเวลายื่น
หนังสือขออนุญาตโดยคำสั่งของศาลว่า ข้อความที่ตนกล่าวไว้ในหนังสือ
ขออนุญาตนั้น เป็นความจริงทุกประการ

ข้อ ๕ ถ้าคนผู้ยื่นหนังสือขออนุญาต มิได้กระทำตามข้อบังคับ
อันกำหนดไว้ในข้อ ๓ ให้ถูกต้องแล้ว ก็อย่าให้ ศาลรับเอาหนังสือ
ขออนุญาตไว้ ได้ส่งต่อไป ให้คนให้แก้ผู้ยื่นเสีย

ข้อ ๕ ถ้าหนังสือขออนุญาตนั้นผู้ยื่นทำถูกต้องแล้ว เมื่อผู้
พิพากษาวินิจฉัยเห็นสมควรจะต้องได้ส่งคดีแล้ว ก็ให้ซักถามผู้ยื่น
ด้วยมตุคดีซึ่งผู้ยื่นประสงค์จะฟ้อง และด้วยทรัพย์สินมตุคดีของผู้ยื่นว่า
มีอยู่มากน้อยเท่าใด ถ้าไม่มีก็ให้ ได้ความละเอียดชัดเจนแล้ว
จดหมายบันทึกคำให้การไว้

ข้อ ๖ ถ้าผู้พิพากษาพิเคราะห์เห็นว่า (๑) ผู้ยื่นหนังสือขอ
อนุญาตนั้น มิได้เป็นคนอนาถาจากจน ถ้า

(๒) ในภายใน ๒ เดือนก่อนวันที่ยื่นหนังสือขออนุญาตนั้น ผู้
ยื่นได้ยกยอกทรัพย์สินดังของให้คนผู้ใดคนหนึ่งไปแล้ว โดยการขายจำนำ
ให้คนอื่น แยกเบียดหนี้ ถ้าสัญญาอย่างใดก็ดี อันมิได้เป็นการขายจำนำ
ให้คนอื่น ถ้าสัญญาเกินโดยสุจริต หากเป็นการยอมอุบายเพื่อจะ
กระทำตนให้เป็นคนอนาถาจากจน ด้วยประการนี้จะฟ้องคดีไม่ต้องยื่น
คำอุทธรณ์เนียบตามกฏนี้ ถ้า

(๓) มตุคดีผู้ยื่นปราถนาจะร้องฟ้องนั้น พันกำหนดอายุความ
แล้ว ถ้ามตุคดีนั้นไม่ควรฟ้องร้องได้ตามพระราชกำหนดกฏหมาย

ถ้าผู้ยื่นคำขออนุญาตฯ พ้องต้องกันได้ แต่หาใช้กระทรวงของศาลนั้นจะพิจารณาได้ ฤ

(๕) ผู้ยื่นคำขออนุญาตฯ ด้วยวาจา ฤด้วยลายลักษณ์อักษร เพื่อจะแบ่งปันให้ผลประโยชน์อื่นจะได้แก่ตน เมื่อว่าความชนะแล้วแก่ตนใดคนหนึ่ง

เมื่อผู้พิพากษาพิเคราะห์ได้สมควรได้ความจริง แต่ขอใดข้อหนึ่งดังเช่นกล่าวมาแล้ว ก็ให้ยกหนึ่งข้อขออนุญาตฯ เดียว อภัยยอมอนุญาตให้ยื่นฟ้องคดีฐานคนอนาถาไม่ต้องเสียค่าฤชาธรรมเนียมเป็นอันขาด

ข้อ ๗ ถ้าผู้พิพากษาพิเคราะห์ไม่เห็นเหตุอันใดข้อหนึ่ง ที่จะยกหนึ่งข้อขออนุญาตฯ เดียวได้ดังเช่นว่าไว้ในข้อ ๖ แล้ว ก็ให้บังคับให้ผู้ยื่นหนึ่งข้อกำหนดพยานนำสืบ ฤจะบังคับให้สืบพยานรางวัล สักแต่ให้ ได้ประเด็นว่าผู้ยื่นจะเป็นอนาถาจริงฤไม่ ประกอบกับหนึ่งข้อขออนุญาตฯ นอด้วย เมื่อสืบเสร็จแล้ว ถ้าผู้พิพากษาพิเคราะห์ตามคำพยาน ฤเหตุผลต่าง ๆ เห็นว่าผู้ยื่นเป็นคนอนาถาจริงแล้ว จึงอนุญาตให้ผู้ยื่นฟ้องเป็นคนอนาถาไม่ต้องเสียค่าฤชาธรรมเนียมตามหนึ่งข้อขออนุญาตฯ ถ้าเห็นว่าผู้ยื่นมิได้เป็นคนอนาถาจริงแล้ว ก็ให้ยกหนึ่งข้อขออนุญาตฯ เดียว อภัยยอมอนุญาตให้ผู้ยื่นฟ้องเป็นคนอนาถาตามฟ้องของตน

ข้อ ๘ ถ้าศาลอนุญาตให้ผู้ยื่นฟ้องเป็นคนอนาถาได้แล้ว ก็ให้รับฟ้องของผู้นั้นไว้แล้ว ให้พิจารณาพิพากษาตามพระราชกำหนดกฎหมายเหมือนอรรถคดีทั้งปวง เว้นแต่โจทก์ไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมรับฟ้อง และค่าธรรมเนียมศาลเท่านั้น

ข้อ ๘ ถ้าโจทก์คนอนาถาชนะคดี ก็ให้ศาลคิดค่าธรรมเนียมรับฟ้องและค่าธรรมเนียมศาล ซึ่งโจทก์ควรจะต้องเสียมาแต่แรกฟ้องนั้น มากน้อยเท่าใด จึงบังคับให้ผู้แพ้ ซึ่งศาลตัดสินให้เสียค่าฤชาธรรมเนียมนั้น เสียค่าฤชาธรรมเนียมจนครบจำนวน

ข้อ ๑๐ ถ้าโจทก์คนอนาถาแพ้คดีก็ ถ้าในระหว่างพิจารณาศาลมีคำสั่งไม่ยอมให้ตนว่าความฐานคนอนาถาต่อไปก็ ถ้าตนทั้งฟ้องเสียไม่นำเกาะจำเลย แต่ภายในกำหนดคดี ก็ให้ศาลตัดสินบังคับให้ โจทก์คนอนาถาเสียค่าฤชาธรรมเนียมจนเต็มตามที่ควร ต้องเสียมาแต่แรกฟ้องนั้นแล้วให้เร่งตามพระราชกำหนดกฎหมาย

อนึ่งถ้าศาลพิจารณาได้ความจริงว่าโจทก์คนอนาถาเก็บเอาความเท็จจริงมาฟ้องแล้ว ก็ให้ตัดสินลงโทษโจทก์เป็นขอละเมิดที่เขาเท็จมาหาмаแก้ตามพระราชกำหนดกฎหมาย ด้วยนอกจากส่วนที่จะตัดสินปรับใหม่ลงโทษตามรูปความ

ข้อ ๑๓ ถ้าศาลไม่ยอมให้อนุญาตแก่ผู้ใดผู้หนึ่งฟ้องเป็นคนอนาถาในคดีเรื่องใดแล้ว อยุ่มาภายหลังผู้นั้นจะทำหนังสือขออนุญาตฟ้องเป็นคนอนาถาในคดีเรื่องเดียวกันนั้นไม่ได้เป็นอนาถา แต่ถาคณมีเงินเสียค่าฤชาธรรมเนียมเต็มตามกฎหมายแล้ว ก็ให้ฟ้องร้องได้ตามธรรมเนียม

ข้อ ๑๒ ในระหว่างพิจารณานั้นจำเลยก็ ถ้าเจ้าพนักงานกรมอัยการก็ ค่ายันต่อศาลขอให้ศาลมีคำสั่งห้ามมิให้ โจทก์คนอนาถาว่าความอย่างคนอนาถาต่อไปด้วย เหตุอันสมควรอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งจะได้กล่าวไว้ในคำมีคำนั้น ก็ให้ศาลมีคำสั่งห้ามมิให้ โจทก์คนอนาถาว่าความอย่างคนอนาถาต่อไป ถ้าพิจารณาได้ความจริงว่า

(๑) โจทย์คนอนาถามีกำลังพาหะนะ ฤๅมัทธพัสต์มบัคฺชนในระหว่างความ ฤๅจะเสียค่าฤชาธรรมเนียมได้แต่ ฤๅไม่ควรจะว่าความอย่างคนอนาถาต่อไป ฤๅ

(๒) โจทย์คนอนาถาได้ปฏิญาณสัญญาด้วยวาจา ฤๅด้วยลายลักษณ์อักษร ในระหว่างความกับคนใดคนหนึ่ง เพื่อจะยกผลประโยชน์อันจะได้แก่ตนตามค่าตัดสิน เมื่อเวลาตนชนะนะ ความให้แก่คน
ผู้อื่น

ถ้าศาลมีคำสั่งห้ามไม่ให้ โจทย์คนอนาถาว่าความอย่างคนอนาถาต่อไปแล้ว ก็ให้บังคับให้ โจทย์เสียค่าฤชาธรรมเนียมส่วนที่ตนยังไม่ได้เสีย และส่วนที่ตนจะต้องเสียต่อไปจงเต็มตามกฎหมาย แล้วให้พิจารณาคดีนั้นต่อไปตามพระราชกำหนดกฎหมายจงทุกประการ ประกาศมาณวันที่ ๒๕ เดือนมีนาคม รัตนโกสินทร ศก ๑๑๑

(เซ็น) สวัสดิ์โสภณ

พระราชบัญญัติ

จัดการศาลในสนามสถิตยยุติธรรม รัตนโกสินทร ศก ๑๑๑

มีพระบรมราชโองการ ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ดำรัสเห็นชอบเกล้าฯ ตั้งว่า ตั้งแต่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ออกประกาศตั้งกระทรวงยุติธรรม

๒๕ เดือนมีนาคม รัตนโกสินทร ศก ๑๓๐ ได้ยกศาลเดิมรวม
 ๑๖ ศาล ซึ่งอยู่ในกระทรวงต่าง ๆ กับศาลฝ่ายพระราชวังบรม
 มารวมยังตั้งนามดีดัตยยุติธรรม แล้วแบ่งตั้งขึ้นใหม่เป็นศาลอุธรณ์ ๒
 ศาล แลศาลต่ำ ๕ ศาล รวม ๗ ศาล ได้พิจารณาพิพากษาคดีเก่าที่
 ค้างมาแต่ก่อน กับคดีราษฎรร้องฟ้องกันขึ้นในรัตนโกสินทร
 ศก ๑๓๑ โดยรวดเร็วไปมากนัก ตามความที่ประจักษ์ในรายงาน
 ดำรงความแพ่งอาญาแลอุธรณ์ ซึ่งพระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์
 เจ้าสวัสดิโสภณ เสนาบดีกระทรวงยุติธรรม ได้นำขึ้นกราบบังคมทูล
 พระกรุณาโดยลำดับมา แลทรงพระราชดำริว่า จำนวนความ
 อุธรณ์ ที่ค้างอยู่ในศาลอุธรณ์คดีราษฎร แลศาลอุธรณ์คดีหลวง
 นานอยู่น้อยจำนวน ความอาญาที่ค้างอยู่ในศาลพระราชอาญานั้น
 ย่อมอยู่มากกว่าศาลอื่น ๆ หลายถ้วน เพราะความเก่าที่ค้างมาจน
 ปลายรัตนโกสินทร ศก ๑๓๐ ก่อนตั้งกระทรวงยุติธรรม กับ
 ความราษฎรฟ้องหากกันขึ้นใหม่ก็มากอยู่แล้ว ทั้งความหัวเมืองทั้ง
 ปวงก็ตั้งทบถมมารวมเข้าอีกเต็มไป จึงเป็นการเหตอ กว้างศาล
 พระราชอาญาศาลเดียวจะพิจารณาพิพากษาให้แล้วทันกับความที่เกิด
 ขึ้นใหม่ได้ อีกประการหนึ่งกรมรับฟ้องซึ่งได้ตั้งขึ้น ตามความ
 ในข้อ ๕ แห่งประกาศตั้งกระทรวงยุติธรรม รัตนโกสินทร ศก ๑๓๐
 นั้น ก็ได้รับฟ้องของราษฎรทั้งปวง แลประทับส่งไปให้ศาลพิจารณา
 โดยถูกต้องตามพระธรรมนูญ ตลอดปีรัตนโกสินทรศก ๑๓๑ โดย
 เรียบร้อยดีอยู่ แต่บัดนี้ทรงพระราชดำริห์ เพื่อจะให้ โอกาสแก่
 ราษฎรทั้งหลาย ผู้มีอรรถคดีได้ปรึกษาหาฤาผู้รู้พระราชกำหนดกฎ-

หมาย เรียบเรียงคำฟ้องให้ถูกต้องแก่ความจริงอันเกิดขึ้นชอบด้วย
ตัวบทกฎหมายแล้ว ก็ไม่จำเป็นจะต้องให้มีกรรมรับฟ้องอีกต่อไป

เหตุอันน่าเป็นการด่าทอแก่กาดมัยที่จะต้องจัดแก้ไขธรรมเนียม
นิยมรับฟ้องเสียใหม่ แต่เปลี่ยนคำตักให้พอแก่การพิจารณาคดีที่
ค้างอยู่มากแต่น้อย อีกประการหนึ่งคำธรรมเนียมค่าเชิงประกัน ๒
บาท ซึ่งเรียกแก้ไขโทษจำเลยตามพิกัดค่าธรรมเนียมศาล ในข้อ ๘
แห่งประกาศตั้งกระทรวงยุติธรรมนั้น ทรงพระราชดำริว่าควรแก้ไข
เสียด้วย จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศให้
ทราบทั่วกันต่อไปดัง

**เลิกศาลอุธรณ์คดีหลวง ให้ความอุธรณ์ ทียงค้างอยู่
มารวมในศาลอุธรณ์คดีราษฎร์**

ข้อ ๑ คำตักอุธรณ์คดีหลวง ซึ่งตั้งขึ้นไว้ตามความในข้อ ๓ แห่ง
ประกาศตั้งกระทรวงยุติธรรม รัตนโกสินทรศก ๑๓๐ นั้น ให้ยกเลิก
เสียตั้งแต่วันที่ ๓ เดือนเมษายน รัตนโกสินทรศก ๑๓๒ เป็นต้นไป แต่
บันดาความอุธรณ์ ซึ่งยังค้างพิจารณาอยู่ใน คำตักอุธรณ์ คดีหลวง
นั้น ให้ยกมารวมพิจารณาในศาลอุธรณ์คดีราษฎร์ต่อไป แต่
บรรดาความอุธรณ์ ซึ่งจะร้องฟ้องกันขึ้นใหม่ ตั้งแต่วันที่ ๓ เดือน
เมษายน รัตนโกสินทรศก ๑๓๒ เป็นต้นไปนั้น ความเดิมจะเป็นคดี
หลวงคดี ราษฎร์คดี ก็ให้ฟ้องแต่ประทับไปยังศาลอุธรณ์คดี
ราษฎร์ทั้งสิ้น ถ้าราษฎรผู้มอรรถคดี จะฟ้องอุธรณ์กล่าวโทษคำ
พิพากษาคัดค้านของศาลอุธรณ์คดีราษฎร์แล้ว ก็ให้หลุดเกล้าฯ ถวาย

ฎีกาที่เดียว ตามความในข้อ ๖ แห่งประกาศกระทรวงยุติธรรม รัตนโกสินทรศก ๑๑๐ นั้น

ตั้งศาลราชทัณฑ์พิเศษ

ให้ พิจารณาความอาญาขึ้นอีกศาลหนึ่ง

ข้อ ๒ ศาลพระราชอาญามีอยู่ศาลเดียวยังไม่พอแก่การพิจารณาความอาญาที่ยังค้างอยู่ แต่ที่จะเกิดขึ้นใหม่อีกต่อไป จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งศาลเพิ่มขึ้นอีกศาลหนึ่งให้เรียกชื่อว่า ศาลราชทัณฑ์พิเศษ แต่ให้ศาลพระราชอาญา แด่ราชทัณฑ์พิเศษที่ตั้งขึ้น เป็นกระทรวงพิจารณาพิพากษาคดีความอาญาทั้งปวง แลความอาญาที่ยังค้างอยู่ในศาลพระราชอาญานั้น ก็ให้แบ่งแยกมาพิจารณาในศาลราชทัณฑ์พิเศษด้วยตามสมควร บนความอาญาซึ่งจะร้องฟ้องกันขึ้นใหม่ ตั้งแต่วันที่ ๑ เดือนเมษายน รัตนโกสินทรศก ๑๑๒ เป็นต้นไปนั้น ให้แบ่งประทับไปยังศาลพระราชอาญา แลศาลราชทัณฑ์พิเศษที่ตั้งขึ้นตามพระบรมมณูญ

เลิกค่าเชิงประกัน

ข้อ ๓ ค่าธรรมเนียมค่าเชิงประกัน ๒ บาท ซึ่งเรียกแต่ราษฎรผู้ตกคดีในศาลหัวเมืองทั้งปวง ศาลกองตระเวร ศาลในสนามดีถียยุติธรรม แลศาลข้าหลวงศาลอุธรณ์ แลศาลฎีกา ตั้งที่กำหนดไว้ในพิกัตค่าธรรมเนียมศาลในข้อ ๗ แห่งประกาศตั้งกระทรวงยุติธรรม รัตนโกสินทรศก ๑๑๐ นั้น ให้ยกเลิกเสีย ถ้าแต่ศาลจะบังคับให้ผู้ต้อง

คดีหาประกัน แดรวบเรื่อนตามกฎหมาย แดวกก็ให้ผู้ต้องคดี ฤาผู้
ประกันผู้รบเรื่อนทำหนังสือประกันหนังสือรับเรื่อน ให้ไว้แก่กระดา
การณศาลนั้นตามเดิม แต่ห้ามมิให้ศาลตั้งปวงซึ่งกล่าวขอมาแดวน
เรียกเงินค่าเชิงประกันแก่ผู้ต้องคดีเป็นอันขาด

เรียกค่าหมายเรียกแลหมายเกาะจำเลยฉบับละ ๑ บาท

ข้อ ๕ ถ้าศาลในหัวเมืองทั้งปวง ศาลกองตระเวน ศาลในดินนาม
ดลิตยยุติธรรม แดศาลข้าหลวงศาลอุทธรณ แดศาลฎีกา ฤาคำ
ใดศาลหนึ่ง ซึ่งจะได้ตั้งขึ้นอีกต่อไปภายหน้า จะออกหมายเรียกหมาย
เกาะ ฤาหมายจับจำเลย ฤาคนใดคนหนึ่งซึ่งเกี่ยวของต่อคดีอยู่ใน
ศาลนั้น ก็ให้ศาลเรียกค่าธรรมเนียมออกหมายแต่โจทษผู้ซึ่งกล่าวหา
คดีแต่เป็นผู้มาขอให้ศาลออกหมายนั้น ฉบับละ ๑ บาท

เลิกกรมรับฟ้อง

ข้อ ๕ กรมรับฟ้องสันามดลิตยยุติธรรม ซึ่งได้ตั้งขึ้นไว้ตาม
ความใน ข้อ ๕ แห่งประกาศตั้งกระทรวงยุติธรรม รัตนโกสินทรศก
๑๑๐ นั้น ให้ยกเลิกตั้งแต่วันที่ ๓ เมษายน รัตนโกสินทรศก ๑๓๒
เป็นต้นไป

ให้ผู้มีคดียื่นฟ้องต่อศาล

ข้อ ๖ ตั้งแต่วันที่ ๓ เมษายน รัตนโกสินทรศก ๑๓๒ เป็นต้นไป
นั้น ให้ราษฎรทั้งหลายผู้มอรรถคดี ซึ่งเป็นความแพ่งความอาญา

แต่ความอุรุณ มาฟ้องต่อศาลตั้งนามสถิตย์ยุติธรรมศาลโตศาลหนึ่ง
 ดุแต่เมล็ดคิดของตนจะเป็นกระทรวงของศาลนั้น ได้พิจารณาตาม
 พระธรรมนูญ แต่ให้บรรดาศาลทั้งปวงตั้งนามสถิตย์ยุติธรรม ตั้ง
 จำศาลไว้เป็นเจ้าพนักงานรับฟ้องสำหรับศาลจงทุก ๆ ศาล เพื่อได้รับ
 ฟ้องของราษฎรผู้มีอรรถคดี แต่นำชนเด่นออกต่อผู้พิพากษาศาลนั้นจะ
 ได้ตรวจแต่งตั้งประทับให้เป็นฟ้องได้ตามพระธรรมนูญ

ผู้มีอรรถคดีจะให้การต่างฟ้องเองก็ได้
ฤๅจะให้ผู้รักกฎหมายแต่งตั้งให้ก็ได้

ข้อ ๗ ราษฎรทั้งหลายผู้มีอรรถคดี จะปรึกษาหาฤๅผู้รักกฎหมาย
 ให้เรียบเรียง แต่งฟ้องให้ตนตามเมล็ดคิดตนเชื่อว่าเป็นความสัตย์จริง
 ให้ถูกต้องชอบด้วยพระราชกำหนดกฎหมายก็ได้ แล้วให้นำยื่นต่อ
 ศาล ฤๅจะมาให้การต่างฟ้องต่อจำศาลก็ได้ ให้จำศาลเรียบเรียงขึ้น
 เป็นฟ้องให้ถูกต้องตามกฎหมาย แต่ฟ้องฉบับใดซึ่งราษฎรมีอรรถ
 คดีให้ผู้รักกฎหมายเรียบเรียงแต่งให้ขึ้น ต้องให้ผู้แต่งและผู้เขียนลง
 ถายมือเขียนชื่อของตนมาในท้ายฟ้องด้วย ตามความในประกาศว่า
 ด้วยลงชื่อผู้แต่งผู้เขียนหนังสือฟ้องเรื่องราวแต่ฎีกา รัตนโกสินทร
 ศก ๑๓๐

วิธีแต่งฟ้อง

ข้อ ๘ ในฟ้องทุก ๆ ฉบับนั้นต้องกล่าวข้อความดังนี้ คือ
 (๑) นามศาลซึ่งโจทก์มายื่นฟ้อง

(๒) ข้อเท็จจริงข้อของโจทก์ กับตั้งกัตุณนายแต่ตำบลบ้าน
ที่อยู่อาศัย

(๓) ข้อเท็จจริงข้อของจำเลย กับตั้งกัตุณนายแต่ตำบลบ้าน
ที่อยู่อาศัยตามที่โจทก์ได้

(๔) ด้รพเหตุการต่าง ๆ ซึ่งให้เกิดมุดคดีพิพาท เมื่อใด แล
ณที่ใด ให้กัตุณแต่ใจความให้ชัดเจน แล้วแบ่งแยกออกเป็นข้อหา
เรียงเป็นลำดับข้อ ๑ ข้อ ๒ ฯลฯ ไปแต่โดยตั้งเซบ ซึ่งโจทก์เชื่อ
แน่แก่ใจว่าเป็นความจริง อาจด้บพยานให้ด้มได้ ในเวลาพิจารณา

(๕) ในท้ายฟ้องให้ มีคำร้องขอให้ศาลพิจารณาพิพากษาตัดสิน
ประการใดตามกฎหมาย แลยุติธรรมกัตุแต่ความประสงค์ของโจทก์
ถ้าในฟ้องจะอ้างถึงด้รพหนึ่งด้เอกด้รพด้าคัญ ฎาด้รบบบัญญัติ
ใด ๆ ก็ให้คดีดำเนินตามกัตุท้ายฟ้อง ห้ามมิให้เขียนลงในฟ้องเป็น
อันขาด

คดีไม่ควรรับไว้ พิจารณาให้ยกฟ้องเสีย

ถ้าฟ้องบกพร่องให้ คนไปให้ โจทก์แก้เสียให้ถูกต้อง

ข้อ ๘ ถ้าศาลตรวจดูฟ้อง ซึ่งโจทก์แต่งมาเองเห็นว่ามุดคดี
กัตุหาในฟ้องนั้น ไม่เป็นคดีอันควรรับไว้ พิจารณาตามกฎหมาย
ก็ให้ตัดสินยกฟ้องด้ยทีเดียว ไม่ต้องออกหมายเรียกจำเลยมาแก้คดี
แต่ให้ค่าธรรมเนียมรับฟ้องเป็นกัตุแก่โจทก์ไป เว้นแต่ฟ้องที่โจทก์
มาให้การต่างฟ้องต่อศาลซึ่งจำศาลเรียบเรียงแต่งให้ชน ค่าธรรมเนียม
รับฟ้องจึงไม่เป็นกัตุแก่โจทก์ ควรให้ศาลคืนให้แก่โจทก์ไป

ถ้าศาลตรวจจุดฟ้อง ซึ่ง โจทก์แต่งมาเองเห็นว่ามตคัดทักถาวร หรือ
ควรรับไว้ พิจารณาได้ตามกฎหมายแล้ว แต่ข้อหาซึ่งบอกฟ้องอยู่
ถูกถาวรความไม่ชัดเจนเคลือบคลุมถึงได้ประการใด ก็ให้ศาลคืนฟ้อง
ให้ โจทก์ไปแก้ไขเสียใหม่ให้ถูกต้องชัดเจนดี แล้วจึงรับไว้พิจารณา

โจทก์ฟ้องไว้เกิน ๑๕ วัน ให้ตัดสันนัยฟ้องเสีย

ข้อ ๑๐ ถ้าศาลรับฟ้องไว้แล้ว โจทก์เพิกเฉยทั้งฟ้องเสียไม่นำ
หมายเรียกจำเลย ถ้าไม่ร้องตักเตือนให้ศาลออกหมายเรียกจำเลย
แต่ในกำหนด ๑๕ วัน นับตั้งแต่วันศาลรับฟ้องไว้เป็นต้นไป ก็ให้ศาล
ตัดสันนัยฟ้องเสีย แล้วให้ โจทก์เสียค่าธรรมเนียมคดีจนเต็ม แต่
ก่อนวันที่ศาลจะตัดสันนัยฟ้องเสียนั้น ให้ศาลออกหมายบอกโจทก์ให้
รุดวงนำเสีย ๓ วันก่อนว่า ถ้าโจทก์ไม่มานำหมายเรียกจำเลย ถ้า
ขอให้ออกหมายเรียกจำเลยแต่ในกำหนดแล้ว ศาลก็จะตัดสันนัยฟ้อง
เสียตามกฎหมาย แล้วให้ โจทก์เสียค่าธรรมเนียมออกหมายนัดด้วย

ฟ้องแย้งให้ร่วมพิจารณา แต่มิให้เอาฟ้องของจำเลย เป็นคำให้การ ให้ทั้งสองฝ่ายให้การแก่พ้องกัน

ข้อ ๑๑ ถ้าราษฎรฟ้องฝ่ายต่างคนต่างมาฟ้องแย้งกล่าวโทษกันใน
ศาลเดียวกันเดียวกัน ก็ให้ศาลรับฟ้องไว้ทั้งสองฉบับ ร่วมพิจารณา
เป็นคดีจำนวนเดียวกัน แล้วให้ศาลตรวจจุดฟ้องฝ่ายใดควรเป็น โจทก์
ฝ่ายใดควรเป็นจำเลย ก็ให้ไปฤกษ์ตัดสินให้ฝ่ายหนึ่งเป็น โจทก์ ฝ่าย
หนึ่งเป็นจำเลยตามพระราชกำหนดกฎหมาย แต่ห้ามมิให้เอาฟ้องของ
ฝ่ายจำเลยเป็นคำให้การแก่พ้องของโจทก์เป็นอันขาด ให้ฟ้องทั้งสอง

ฉบับคงเป็นฟ้องอยู่ตามเดิม แต่ให้คัดบังคับให้ โจทย์จำเลยทั้งสอง ฝ่ายต่างคนต่างให้การแก้ฟ้องกันเหมือนดังความฟ้องด้านอนดั่งนั้น

ฟ้องความอาญาโจทย์ต้องสาบาลตัว

เว้นแต่กรรมอัยการฟ้องไม่ต่อสาบาล

ข้อ ๓๒ บันทึบทกถาว่าหาเป็นความอาญาแล้ว ให้คัดบังคับ โจทย์ให้สาบาลตัวเสียก่อน ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยบังคับ โจทย์ให้สาบาลก่อนฟ้องความอาญา รัตนโกสินทรศก ๑๑๓ เว้นไว้แต่ ความอาญา ซึ่งเป็นหน้าที่ของกรรมอัยการฟ้องเป็น โจทย์เท่านั้น เจ้าพนักงานกรรมอัยการผู้ฟ้องไม่จำเป็นต้องสาบาลตาม พระราชบัญญัติ ทกถาขอมาน แต่ถามพยานคนใดคนหนึ่งถึงความผิดที่กรรมอัยการ ฟ้องหาเป็นความอาญานั้นเป็นความจริง เจ้าพนักงานกรรมอัยการจะ นำพยานผู้นั้นมาสาบาลเหมือนดังตัว โจทย์ก็ได้

ประกาศมาณวันที่ ๓๑ มีนาคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๓ เป็นวัน
ที่ ๘๘๐๗ ในรัชกาลปัตยุบันนี้

พระราชบัญญัติ

การภาษีอากร รัตนโกสินทรศก ๑๑๑

ปรารภ

มีพระบรมราชโองการ ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬา-

ตงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ดำรัสเหนือเกล้าฯ สั่งว่า พระ
 ราชบัญญัติการภาษีอากรซึ่งโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งไว้เดิมนั้น ยังหาพอ
 เพียงแก่ราชการในบัดนี้ไม่สมควรจะแก้ไขเพิ่มเติมให้เรียบร้อย
 เป็นแบบแผนราชการสืบไป จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตรา
 เป็นพระราชบัญญัติโดยพระราชประสงค์ดังนี้

หมวดที่ ๑

เริ่มพระราชบัญญัติ

นามเขตรแลกกำหนดใช้พระราชบัญญัติ

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้ ให้เรียกชื่อว่า พระราชบัญญัติ
 การภาษีอากร รัตนโกสินทรศก ๑๓๑ ให้ใช้ ได้ตลอดพระราชอาณา
 เขตสยาม แต่ให้ใช้ ได้ตั้งแต่ฉวัน ๓ เมษายน รัตนโกสินทรศก ๑๓๒
 เป็นต้นไป

เลิกพระราชบัญญัติเก่า

มาตรา ๒ เมื่อได้ใช้พระราชบัญญัตินี้แล้ว ให้ยกพระราช
 บัญญัติซึ่งเรียกชื่อว่า พระราชบัญญัติเป็นกฎหมายสำหรับหอรัษ
 ฎากรพัฒนา บัระกาเบญจศก จุดศักราช ๑๒๓๕ แต่พระราชบัญญัติ
 เจ้าภาษีนายอากร บัระกาเบญจศก จุดศักราช ๑๒๓๕ นั้น เลิกเสีย
 ไม่ใช่ต่อไป

แปลคำ

มาตรา ๓ บรรดาคำซึ่งใช้ ในพระราชบัญญัตินี้ ให้เข้าใจโดย
คำแปลดังนี้

คำว่าเจ้าจ่านอง หมายความว่าเจ้าพนักงานกรมตำรวจ
กรมตำรวจ กรมศุลกากร กระทรวงพระคลังมหาสมบัติ

คำว่าเทศาภิบาล หมายความว่า ผู้ว่าราชการเมือง กรมการ
ข้าหลวงผู้รักษาราชการในหัวเมืองนั้น ๆ

คำว่าเจ้าภาษีฤๅนายอากร หมายความว่า เจ้าพนักงานผู้เก็บ
ภาษีฤๅผู้รับผูกขาด

คำว่าเจ้าพนักงาน หมายความว่าบรรดาเจ้าจ่านองฤๅเทศาภิบาล
เจ้าภาษี นายอากรบรรดาซึ่งเป็นข้าราชการจัดการภาษีอากร ทั้งปวง
เว้นแต่เจ้าภาษีฤๅนายอากรผู้รับผูกขาด

หมวดที่ ๒

เจ้าพนักงานกะการเก็บภาษีอากร

มาตรา ๔ เลื่อนบังคับกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ เป็นผู้กะการ
เก็บภาษีอากร บรรดามพระราชบัญญัติพกตตั้งไว้ ให้เก็บนั้น รายใด
ควรตั้งเจ้าพนักงานไปเก็บเอง ฤๅควรตั้งเจ้าภาษี นายอากรรับผูกขาด
ไปเก็บ แต่ภาษีอากรรายใดควรกำหนดให้ตั้งเงินเป็นงวดแต่กำหนด
วันตั้งเงินอย่างไร ให้หน้าความชกกราบบังคมทูลพระกรุณา เมื่อได้
พระราชทานพระบรมราชานุญาตแล้ว เป็นผู้จัดตั้งไป

ภาษ้อากรเก็บเอง

มาตรา ๕ บรรดาภาษ้อากรที่ตั้งเจ้าพนักงานไปเก็บเองนั้น ให้เจ้าพนักงานผู้เก็บภาษ้อากรกระทำตามข้อบังคับแต่คำตั้งในลักษณะจัดการทงปวง ซึ่งได้แนบตั้งกระทรวงพระคลังมหาสมบัติตั้งไว้ โดยไม่ผิดกับพระราชบัญญัตินั้นทุกประการ

ภาษ้อากรผูกขาด

มาตรา ๖ บรรดาภาษ้นายอากรที่ตั้งเจ้าภาษ้อากรรับผูกขาดไปเก็บนั้น ให้เจ้าภาษ้นายอากรผู้รับผูกขาด กระทำตามตราตั้งแต่หนังสือสัญญา แต่พระราชบัญญัติทุกประการ

การทำบัญชี

มาตรา ๗ บัญชีบัญชีเงินภาษ้อากรทงตั้ง ให้มีเป็นสองบัญชี คือกรมตำรวจบัญชีมบัญชีภาษ้อากรทงตั้งบัญชีหนึ่ง เจ้าจำนวนต่าง ๆ มบัญชีภาษ้อากรณะเพาะทกรมหนึ่งได้ออกบัญชีหนึ่ง แต่ถาใดตงกของมีเจ้าพนักงานไปเก็บภาษ้อากร เจ้าพนักงานนั้นต้องมบัญชีภาษ้อากรณะเพาะรายทเก็บนทวย

ททการ

มาตรา ๘ บัญชีการเกี่ยวของในเรื่องภาษ้อากรทงปวง ห้ามมิให้เจ้าจำนวน แต่เจ้าพนักงานผู้เก็บภาษีเป็นหลวงไปกระทำการทอื่น นอกจากที่ศาลาว่าการเป็นอนชชาติ

หน้าที่เจ้าจ่านวน

มาตรา ๘ เจ้าจ่านวนทั้งปวงต้องเป็นบุตรตรวจตราการภาษีอากร รักษาผลประโยชน์แผ่นดิน แลรักษายุติธรรม ให้การเก็บภาษีอากรเป็นไปตามพระราชบัญญัติแต่ขอบังคับ แลทำค่าธรรมเนียมเก็บเงินตั้งพระคลังมหาสมบัติ แลเมื่อมีการขัดข้องในเรื่องภาษีอากร เป็นผู้ช่วยอุดหนุนเจ้าภาษีนายอากรแต่เปรียบเทียบข้อผิดพลาดในระหว่างเจ้าภาษีนายอากรด้วยกัน ฤกว่าราษฎรผู้อื่น

ห้ามมิให้เจ้าพนักงานผูกขาดทำภาษีอากร

มาตรา ๑๐ ห้ามมิให้เจ้าพนักงาน ฤกว่าภิกษุใดซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวข้องในการภาษีอากรหาประโยชน์ในตน รับผูกขาดฤกว่าเข้าหุ้นส่วน แลรับผูกช่วงภาษีอากร นอกจากมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้รับทำ

ยื่นรายงาน

มาตรา ๑๓ เมื่อกำหนดสิ้นเดือนครั้งหนึ่ง เจ้าจ่านวนต้องกระทำกรณียกิจเรื่องเงินงวดทั้งปวงให้สำเร็จตามพระราชบัญญัติแต่ขอบังคับทุกภาษีอากร บันทึกอยู่ในกรมแล้วทำรายงานแต่บาณชเงินบาณชสินค้าเป็นงบเดือน เมื่อกำหนดสิ้นปีต้องยื่นรายงานทำบาณชเป็นงบบียันต์ขอเดชะมเด็จพระคลังมหาสมบัติ เพื่อได้รวบรวมรายงานทุกเกล้าฯ ถวาย

หมวดที่ ๓

การว่าประมุขภาษีกา

ออกประกาศ

มาตรา ๓๒ เมื่อภาษีกาบรรยายใตจะให้ผู้ขาดว่าประมุข ให้เจ้าพนักงานกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ ออกประกาศให้มหาชนทราบก่อนวันกำหนดว่านั้น แต่ให้ตั้งประกาศให้กระทรวงเมืองบิดประกาศ ให้ราษฎรทราบทั่วกันด้วย

ยื่นเรื่องราวว่าประมุข

มาตรา ๓๓ เมื่อได้ออกประกาศกำหนดวันว่าฉันแล้วเจ้าภาษีนายอการทราบก่อน จะร้องขาดฎาสั่งภาษีกาคนกต ให้ยื่นเรื่องราวต่อเจ้าจำนนล่วงหน้าก่อนวันกำหนดว่าประมุข ถ้ายังจะประมุขอีกไม่ตอยื่นเรื่องราว ฝ่ายผู้ยื่นซึ่งมุ่งหมายจะรับทำ ให้มายื่นเรื่องราวต่อเจ้าจำนนก่อนวันว่า ถ้าในวันว่าก่อน ๕ โมงเช้า แต่การยื่นเรื่องราวขณะเพาะยื่นได้แต่ทว่าการเท่านั้น

เลือกตัว

มาตรา ๓๔ เมื่อเจ้าจำนนได้รับเรื่องราวของผู้ขอว่าประมุขภาษีกาแล้ว ได้ตรวจจุดตัวเจ้าภาษีนายอการตัวประกัน แต่ตัวรับเรือนว่าเป็นคนมีหลักถานพอจะจัดการภาษีกาได้ โดยเรียบร้อย และมีทรัพย์สิน พอถึงมาทว่าภาษีกาขาดทุนจะตั้งได้ถ้าไม่ เมื่อเห็นสมควร

แล้วให้ตั้งเรื่องราวมายังเจ้าพนักงานผู้ว่าประมูลภาษีอากร ถ้าเห็น
ไม่สมควรก็ให้ตั้งกลับเรื่องราวไว้ นำมาเสนอในที่ประชุมว่าภาษี
อากร เพื่อผู้เป็นประธานในการว่าประมูลจะได้ตัดสินให้เด็ดขาด

ว่าประมูล

มาตรา ๓๕ ให้เจ้าพนักงานผู้ว่าประมูลภาษีอากร แลเจ้าจำนวน
มีสมุดจดหมายเหตุการว่าประมูลคนละเล่ม ให้คัดรายชื่อแต่จำนวน
เงินในเรื่องราวลงในบัญชีแล้วยกเอาชื่อเงินที่ตั้งชื่อว่าประมูล ตาม
เรียงตัวให้ว่าประมูลต่อไปจนตกค่าใคร ถ้าคนเก่าร้องขาดมีคนใหม่
ขึ้นสูงกว่าค่าร้องขาดแล้ว ถ้าคนเก่าตั้งคน เมื่อร้องตัดค่าแล้วไม่
ต้องถามคนเก่า ถ้าคนเก่าประมูลขึ้น ถ้าคนใหม่ยังร้องไม่ถึงเท่าที่
ร้องขาด ให้ถามคนเก่าแต่ว่าประมูลต่อไปจนสุดค่า เมื่อผู้เป็นประ-
ธานเห็นสมควรให้ภาษีอากรแล้ว จึงให้ประกาศครบ ๓ ครั้งไม่มีใคร
ขึ้นแล้ว ให้เข่าไม้ให้ภาษีอากรเป็นของผู้นั้น ถ้าผู้เป็นประธานเห็น
ยังไม่สมควร จะรอไว้ว่าวันอื่นถ้าประกาศเดือน ถ้าจะไม่ให้ผู้ขาด
ก็ได้ เมื่อว่าประมูลตกค่าใครยกภาษีอากรให้ผู้ใดแล้ว ให้ผู้นั้นลง
ชื่อในสมุดทั้ง ๒ เล่มเป็นสำคัญ อนึ่งในเวลาว่าประมูลนั้น ให้มี
จดหมายเหตุ รายงานการ ประชุม จดบันทึกลงวัน แลนามในสมุด
จดหมายเหตุอีกเล่ม ๓ เล่ม เหตุการณ์ใดซึ่งกล่าวขึ้น ต้องจดไว้
เป็นรายงานทุกเรื่อง

ผู้มาประชุม

มาตรา ๓๖ ผู้ที่ต้องมาประชุมในที่ว่าภาษีอากรนั้น คือเจ้า-

พนักงานผู้ใหญ่ในกระทรวงพระคลังมหาสมบัติทุกกรม แดขุนนาง
จีนเจ้าภาษีนายอากร

ส่งเงินล่วงหน้า

มาตรา ๓๗ เมื่อว่าภาษีอากรตกตงเป็นของใครแล้ว ให้เด่นาบตี
กระทรวงพระคลังมหาสมบัติ กำหนดให้ส่งเงินล่วงหน้าไม่เร็วกว่า
๑๕ วัน ไม่ช้ากว่า ๒ เดือน จำเดิมแต่ได้ตั้งชื่อในบัญชี ว่าประมูล
ได้อากรแล้วไป มิได้ส่งล่วงหน้าตามกำหนด ให้ขายทอดตลาดภาษี
อากรตามมาตรา ๒๗

บานพแนก

มาตรา ๓๘ ก่อนที่จะออกตราตั้ง ให้ไปเก็บภาษีอากร ให้เจ้า-
พนักงานกระทรวงพระคลังมหาสมบัติคัดบัญชีพแนกรายว่าประมูล
ภาษีอากรชนิดใด ๆ ถวาย เพื่อได้รับพระราชทานพระบรมราชา-
อนุญาต

ทำสัญญา

มาตรา ๓๙ มีผู้รับทำภาษีอากรได้ส่งเงินล่วงหน้าแล้ว ให้ทำ
สัญญาต่อเจ้าจำนวนตามแบบหมาย ก. ซึ่งคิดท้ายพระราชบัญญัติ
แล้ว จึงให้ออกตราตั้งไปเก็บภาษีอากร

ออกตราตั้งตราหน้า

มาตรา ๔๐ เมื่อผู้รับทำภาษีอากรได้กระทำถูกต้องตามพระราช
บัญญัติ แต่ได้รับพระราชทานพระบรมราชาอนุญาตแล้ว ให้ออกตรา

ตั้งแถวขอตราหน้าต่อเจ้ากระทรวงหัวเมืองชนตามแบบหมายข. ติดท้าย
พระราชบัญญัติฯ มอบให้เจ้าภาษีนายอากรไปกระทำการภาษีอากร

วางใบตั้ง

มาตรา ๒๑ ตราหน้าให้เจ้าภาษีนายอากร มอบไว้ต่อกระทรวง
เมือง แลเทศาภิบาลตามหัวเมืองนั้นๆ แต่ตราตั้งให้เจ้าภาษีนาย
อากรถือไว้สำหรับตัว เมื่อเจ้าภาษีนายอากรได้แต่งตราตั้งวางตรา
นำแล้ว ให้กระทรวงเมืองแลเทศาภิบาลยอมให้เจ้าภาษีนายอากร
ผู้นั้นได้กระทำการเก็บภาษีแต่ทำอากรตามพระราชบัญญัติ

หมวดที่ ๔

การส่งเงิน

การส่งเงิน

มาตรา ๒๒ ให้เจ้าภาษีนายอากรส่งเงินล่วงหน้าคราวหนึ่ง แล
เงินงวดทุกงวดตามวัน แลจำนวนเงินที่ได้นำติดกระทรวงพระคลัง-
มหาสมบัติ กำหนดให้จนกว่าจะครบเงินซึ่งรับทำปีหนึ่ง แลวงรับ
เงินล่วงหน้าคืนไป

ตีทรัพย์ส่ง

มาตรา ๒๓ เจ้าภาษีนายอากรอาจตีทรัพย์สมบัติเป็นล่วงหน้าได้
ตามราคาซึ่งเจ้าจำนวนเห็นชอบแล้ว แต่จะตีทรัพย์เป็นเงินงวด
ไม่ได้

ค่าธรรมเนียม

มาตรา ๒๔ เจ้าพนักงานอากรจะต้องเสียค่าธรรมเนียมออกจากเงินภาษีอากรอีก คือ ค่าเช่าตามจำนวนเงินที่ตั้ง ๕๐ สตางค์ทุก ๘๐ บาทเท่านั้น

ส่งเงินมือเสร็จ

มาตรา ๒๕ เมื่อเจ้าพนักงานอากร ถูกขู่ชิงผู้เช่าหุ้นส่วน ได้ส่งเงินล่วงหน้า เงินงวด แลเงินค่าธรรมเนียมอย่างใดอย่างหนึ่ง คือเจ้าพนักงานอากรเจ้าพนักงานอากรก็ดี ให้เจ้าพนักงานอากรเจ้าพนักงานอากรผู้รับเงินออกใบเสร็จให้ ไปเป็นสำคัญ

จ่ายเงินล่วงหน้า

มาตรา ๒๖ ถ้าเจ้าพนักงานอากรจะต้องปรับไหม บรรดาต้องจ่ายเงินตามคำตัดสินอย่างใดยังมีให้นำเงินมาส่งพันตามวัน ให้หักเงินล่วงหน้าจ่ายแทน ให้เจ้าพนักงานอากร นำเงินมาใช้ เงินล่วงหน้าไม่เกิน ๗ วัน

ขายทอดตลาด

มาตรา ๒๗ ถ้าเจ้าพนักงานอากรมิได้ส่งเงินล่วงหน้า เต็มเงินล่วงหน้า ตั้งเงินงวดแลเงินค่าธรรมเนียมตามกำหนด ให้เจ้าพนักงานขายทอดตลาดภาษีอากรนั้นอย่างว่าประมูลภาษีอากร ตั้งเจ้าพนักงานอา-

มาตรา ๒๔ ถูกยกเลิกโดยมาตรา ๓ แห่ง พ.ร.บ. แก้ไข พ.ร.บ. ภาษีอากร พ.ศ. ๒๔๗๐ (ค.บ.ช.ศ. เล่ม ๔๐ หน้า ๒๓๕)

กรใหม่ ถอดเจ้าภาษีนายอากรผู้ประพฤติผิดนั้นเสีย เงินคงชาติต่ำกว่าเงินภาษีอากรซึ่งรับทำเดิมเท่าใดให้หักเงินด่องนำไซ้ เหลือนั้นให้คืนให้ไป ถ้าเงินด่องนำยังไม่พอขาดอีกเท่าใดให้คิดเอาแก่เจ้าภาษีนายอากรผู้กระทำผิดนั้นจนเต็ม

ขัดไม่ส่งเงินงวด

มาตรา ๒๘ ห้ามมิให้เจ้าภาษีนายอากรอ้างเหตุต่างๆ มีคิดเงินด่องของหลวงเป็นต้น มาขัดไม่ส่งเงินด่องนำ เงินงวด แดเงินค่าธรรมเนียมเป็นอันขาด ถึงมาทวงจะทุเลาทูลเกล้าฯ ถวายฎีกา ก็อย่าให้เจ้าพนักงานกระทรวงพระคลังมหาสมบัติหยุดที่จะทำตามพระราชบัญญัติ

หมวดที่ ๕

เจ้าภาษีนายอากร

ลูกช่วง

มาตรา ๒๙ ถ้าเจ้าภาษีนายอากรจะขายขาดคัดถอนภาษีอากรให้แก่ผู้ใด ให้มาทำหนังสือสัญญาตามแบบหมาย ข คือเจ้าจำนวน ถ้าข้าราชการทวงเมืองก็ให้ทำหนังสือสัญญาต่อเทศาภิบาล มีใบบอกตั้งตำแหน่งมายังกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ ให้เรียกค่าธรรมเนียมในการทำหนังสือสัญญานับแต่ ๓ บาท ถ้าการชื้อขายขาดคัดถอนมิได้

กระทำตามพระราชบัญญัตินี้ มีคดีความห้ามมิให้รับฟ้องไว้พิจารณา
แต่ห้ามมิให้ยอมให้ ถูกช่วงผู้รับซื้อขายขาดคดีคือนั้นอำนาจทำการได้ ตาม
พระราชบัญญัติ แต่การที่ทำสัญญาซื้อขายขาดคดีคือนั้น ห้ามมิให้เจ้า
ภาษีนายอากรรับเงินจากถูกช่วงมากกว่ากำหนดเงินที่ตั้งหลวง ถ้า
ถูกช่วงได้ กระทำตามพระราชบัญญัติภาษีนายอากร ต้องขายทอดตลาด
เจ้าภาษีนายอากรใหญ่ต้องรับใช้เงินที่ถูกช่วงไม่ได้ทำการคุ้มเงินที่ตั้ง
แถมหนักน

หุ้นส่วน

มาตรา ๓๐ บุคคลผู้ใดจะเข้าหุ้นส่วนแก่เจ้าภาษีนายอากร รับ
ผูกขาดทำภาษีนายอากร ถ้าอยู่ภายในกรุงเทพ ฯ ให้มาทำหนังสือสัญญา
เข้าหุ้นส่วนด้วยกันต่อหน้าเจ้าจำนวน ถ้าหัวเมืองให้ ทำต่อหน้าเทศา-
ภิบาล ตามแบบหมาย ค. ซึ่งคิดทนายพระราชบัญญัตินี้ แต่ให้เรียกค่า
ธรรมเนียมฉบับละ ๓ บาท แต่ให้เทศาภิบาลมีใบบอกตั้งดำเนินมายัง
กระทรวงพระคลังมหาสมบัติกรุงเทพ ฯ ถ้ามิได้ กระทำตามนั้นจะมีคดี
วิวาทอย่างใดมิให้รับฟ้องไว้พิจารณา ถ้าได้กระทำหนังสือสัญญา
ต่อหน้าเจ้าพนักงานแล้ว ถ้าเจ้าภาษีนายอากรซึ่งมีชื่อในตราตั้งไม่มี
ทรัพย์จะตั้งเงินหลวงแล้ว ต้องแบ่งหุ้นหนักเอาแก่ผู้เข้าหุ้นส่วนตาม
หุ้นส่วนที่เขา

ขาดทุน

มาตรา ๓๑ ถึง โดยเจ้าภาษีนายอากรได้ รับผูกขาดทำภาษีนายอากร

ไปแล้วจะได้กำไรแต่ขาดทุนอย่างไร ห้ามมิให้ยกเป็นเหตุมาขัดการ
ตั้งเงินงวดตามพระราชบัญญัติ

ร้องขาดทุนประมุขในระหว่างปี

มาตรา ๓๒ ห้ามมิให้เจ้าพนักงานรับค่าซึ่งเจ้าภาษีนายอากร ฤ
ผู้ใดผู้หนึ่งจะยื่นเรื่องราวถึงภาษีก่อนคนฎาร้องขาด แต่ว่าประมุข
ภาษีก่อนในระหว่างปีที่ยังไม่ถึงกำหนดว่า เว้นไว้แต่ภาษีก่อนราย
ใดที่เจ้าพนักงานได้ประกาศขายทอดตลาดตามมาตรา ๒๖

ขณบาณชี้

มาตรา ๓๓ ถ้าเจ้าจำนวนบังคับให้ เจ้าภาษีนายอากร ขณบาณชี้
ภาษีก่อน ให้ยื่นโดยสัตย์จริง แต่ให้ปฏิญาณทานบนไว้ด้วย ถ้า
พิจารณาเป็นสัตย์ว่าบาณชี้ยนนทนเท็จ ให้ลงโทษโดยฐานพรางตั้ง
จาริฐาน

พึงบังคับ

มาตรา ๓๔ ให้เจ้าภาษีนายอากรพึงบังคับบัญชาเจ้าจำนวน ซึ่ง
บังคับถูกต้องด้วยพระราชบัญญัติ แต่ชอบด้วยราชการ

ร้องทุกข์

มาตรา ๓๕ ถ้าเจ้าภาษีนายอากรมีการขัดข้องอย่างใดในการเก็บ
ภาษีก่อน ให้มาแจ้งความต่อเจ้าจำนวนเพื่อได้ช่วยอนุเคราะห์ โดย

ชอบด้วยราชการ ถ้าเจ้าจำนวนนับคนเดียวย เจ้าภาษีนายอากรอาจ
จะร้องต่อเสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติเพื่อได้อำนาจ

ย่นรายการ

มาตรา ๓๖ เจ้าภาษีนายอากรมีเหตุการในการเก็บภาษีทำอากร
อย่างใดซึ่งเกี่ยวข้องกับราชการ ให้ทำรายงานมายื่นต่อเจ้าจำนวน ถ้า
หัวเมืองให้ยื่นต่อเทศาภิบาลในเวลาอันสมควรจะเร็วได้

แต่งตั้งนาย

มาตรา ๓๗ เจ้าภาษีนายอากรคนเดียวฤๅเป็นบริษัท แลนาย
ประกนรบเรือนผู้ทมิชขอในตราตั้งฤๅผู้เช่าหุ่่นด่วน ซึ่งได้จัดซื้อตาม
พระราชบัญญัติ แลจะต้องเป็นความตามโรงศาล ใช้ให้แต่งตั้งนาย
ได้ตามกฎหมาย

ถอน

มาตรา ๓๘ ถึงกำหนดพระราชพิธีถอนพระพิพัฒน์ดัตยา เจ้า
ภาษีนายอากรฤๅนายประกนรบเรือนซึ่งมิชขอในตราตั้ง ต้องถอน
พระพิพัฒน์ดัตยาทุกคราวกำหนด ถ้าในกรุงเทพฯ ให้มาประชุมถอน
พระพิพัฒน์ดัตยาที่หอรบฎากรพิพัฒน์ หัวเมืองพร้อมกัเทศาภิบาล

ปรับไหม

มาตรา ๓๙ ถ้าเจ้าภาษีนายอากรประพฤตผิดข้อบัญญัติแลพระ

ราชบัญญัตินี้ ซึ่งไม่ถึงจะต้องขายทอดตลาดภาษีอากร แต่ไม่มีข้อ
ปรับใหม่อย่างอื่นที่แรงกว่า ถ้าไม่เบี้ยปรับสำหรับโทษ ให้ปรับ
ใหม่ครั้งหนึ่งไม่เกิน ๑,๐๐๐ บาท แต่แต่ควรแก่โทษานุโทษ

หมวดที่ ๒

หน้หลวง

ตาย หนี

มาตรา ๕๐ ถ้าเจ้าจำนวน ฎากรมดารบาญชัทราบความว่า ผู้
เป็นหน้หลวงในกรมซึ่งว่ากล่าว ตายฎาหนี ให้แต่งเจ้าพนักงานไปยึด
ทรัพย์สินมบัติรักษาไว้ แต่ทำบาญชัคัราคา คัดบาญชัหนี ชนให้
เด่นาบคักระทรวงพระคลังมหาสมบัติเพื่อตัดคัดินให้เป็นการดำเรีจ
เด็ดขาด

ตัดสินหน้หลวง

มาตรา ๕๑ ถ้าผู้เป็นหน้หลวง ตาย หนี ให้ตัดคัสินคัทรัพย์สิน
มบัติทเก็บได้ ไซเงินยงขาดเท่าใด ให้ยกไปตั้งค่างแก่พวกเป็นหน้
รายเดี่ยวกนทยงอย ถ้าไม่มีหน้ตายสุญ ให้ยกบาญชัหน้หลวงเป็นสุญ
ฎาหนีให้ตั้งในบาญชัหนี เมื่อจะปะพบค้อไป

ขอใช้หนี

มาตรา ๕๒ ถ้าผู้เป็นหน้หลวง ผู้ใดอยากจะใช้หน้หลวงให้เดรีจ

แต่มีทรัพย์ ไม่พอเพียงพาร้องขอตั้งแสดดเท่าใด เสดนามดักกระทรวง
พระคดงมหาดมบดเคนดมคดว แดดไทรบพระราชทานพระบรมราชา-
นุญาดแสด อาจรับไซหนให้เปนเดรจกนไต่เปนราย

ห้ามทำภาษาอากร

มาตรา ๕๓ ผู้ใดที่ใด ให้ด้นบดนหน้าใจแก่เจ้าพนักงาน ๆ จะรับ
ฎามรบกต พิจารณาเปนดศย แดผู้ทลมดะถายแสดกต มารับผู้
ชาดทำภาษาอากร ห้ามมิให้ยอมให้รับทำเปนอนชาด

อุทธรณ์

มาตรา ๕๔ ถ้าเจ้าภาษนายอากรผู้ตอคาคัดด้นของเจ้าพนักงาน
กระทรวงพระคดงมหาดมบดเคนดมคดว โดยเคนว่าไม่เปนยุติธรรม แดไม่
ชอบด้วยพระราชกำหนดคกฎหมาย อาจไปร้องค้อค้อคต ฎาทูต
เกด้างถวายฎีกากด้าวโทษได้ แต่ค้อร้องค้อเคนนามดักกระทรวงพระ-
คดงมหาดมบดเคนดมคดว

ลักษณะเก็บแลบาญช

มาตรา ๕๕ เจ้าภาษนายอากร ผู้รับผู้ชาดภาษาอากรไปทว
ค้อทาบาญชแสดตรวจเก็บภาษตามดกษณวชชอบงคบบแบบอย่าง ซึ่ง
เคนนามดักกระทรวงพระคดงมหาดมบดเคนดมคดวค้อค้อคบดง
พระราชบัญญัติทรงคองเวแเคนวณท ๓ มีนาคม รดนโกดอินทศคก
๑๑๑ เปนวณท ๘๘๗๗ ในรัชกาลดบตยบนน

ข้อ ๓ เจ้าภาษีนายอากร รั้งจะประพฤติตามหนังสือสัญญาฉบับนี้ แด่ตามพระราชบัญญัติภาษีกาญภายใน รัตนโกสินทรศก ๑๑๑ แด่ตามพระราชบัญญัติการภาษีกาญ รัตนโกสินทรศก ๑๑๑ แด่พระราชบัญญัติ (เฉพาะภาษีกาญที่ทําออกจกพระราชบัญญัติภาษีกาญภายใน รัตนโกสินทรศก ๑๑๑) ซึ่งเจ้าภาษีนายอากรได้เข้าใจแล้วนั้นทุกประการ

ข้อ ๔ ถ้าเจ้าภาษีนายอากร ไม่ได้ส่งเงินงวดตามวันกำหนดสัญญา เจ้าภาษีนายอากรยอมให้เจ้าจํานวนขายทอดตลาดภาษีกาญอากร ถ้าเงินขาดเท่าใดจากจํานวนที่รับผูกขาดนั้น เจ้าภาษีนายอากรจะรับใช้จ้เต็ม

ข้อ ๕ เจ้าภาษีนายอากรยอมที่จะรับผิดชอบในการภาษีกาญอากร ใน ทุกสิ่งทุกอย่าง การที่จะให้เป็นหลักฐานมั่นคงในการทําหนังสือสัญญา เจ้าจํานวนแต่เจ้าภาษีนายอากรได้ลงชื่อประทับตราไว้ในท้ายหนังสือยื่นต่อหน้าพยานมอบให้เจ้าจํานวนถือไว้เป็นสำคัญ

ลงชื่อเจ้าจํานวน
ประทับตรา

ลงชื่อเจ้าภาษีกาญ
ประทับตรา

ลงชื่อพยาน
ประทับตรา

แบบหมาย ข

ตัวอย่างท้องตราตั้งทราน้ำตามมาตรา ๑๕

๖๘
วันที่

ตำรวจ

มายัง

ด้วยทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชา-
นุญาตให้ตั้ง
เป็นเจ้าของภาษา ฤๅนายอากร
ออกมาเก็บภาษีฤๅทำอากร ตามพระราชบัญญัติ
มาตรา ในแขวงเมือง นั้น
ให้เจ้าภาษีนายอากรมีอำนาจตามสมควรแก่หน้าที่ ได้กระทำการ
ตามพระราชบัญญัติ

ประทับตรา

มาเป็นสำคัญ

ลงนามเจ้ากระทรวง

แบบหมาย ข

ตัวอย่างหนังสือสัญญาลูกช่วงตามมาตรา ๒๘

๖๘ ๖๘ ๖๘ ๖๘
หนังสือสัญญาฉบับนี้ทำที่

๖๘ ๖๘
เมือณวันที่

รัตนโกสินทรศก

ในระหว่าง

ผู้เป็นเจ้าของภาษา

ภานายอากร

ใหญ่ ซึ่งต่อไปในสัญญา เรียกว่าเจ้าของภาษา ภานายอากรใหญ่
ฝ่ายหนึ่ง แต่ผู้เป็นลูกช่วงรับผูกขาดตัดตอนภาษาภานายอากร ซึ่งต่อไป
ในสัญญา เรียกว่า ลูกช่วงอีกฝ่ายหนึ่งคือนาย
พนักงาน มีขอความต่อไป

ข้อ ๑ เจ้าของภาษาภานายอากรใหญ่ยอมอนุญาตให้ลูกช่วงไปเก็บ
ภาษา ฤไปทำอากร ใน ตามพระราช
บัญญัติมาตรา ๕๕ แห่ง
รัฐธรรมนูญ ๓๑ มีนาคม รัตนโกสินทรศก

ข้อ ๒ ลูกช่วงได้รับอนุญาตไปเก็บภาษา ฤไปทำอากร ในข้อ
๑ นั้น ลูกช่วงได้นำเงิน ฤนำหนังสือจำนำแล (ทรัพย์สินมบัติ) มา
ค้ำให้ไว้แก่เจ้าของภาษา ภานายอากรใหญ่เป็นประกันแล้ว แลรับจะตั้ง
เงินงวดในวัน ๒๕ รัตนโกสินทรศก

แต่ต่อไปทุกเดือน จนครบกำหนด ๑๒ เดือน รวมเงิน แล
เจ้าของภาษาภานายอากรใหญ่จึงจะคืนเงิน (ทรัพย์สินมบัติ) ที่ค้ำจำนำไว้
เป็นประกันนั้นคืนไป

ข้อ ๓ ลูกช่วงรับจะประพฤติตามหนังสือสัญญาฉบับนี้ แลตาม
พระราชบัญญัติภาษ้อากรฝ่ายใน รัตนโกสินทรศก ๑๑๑ แลตามพระ
ราชบัญญัติภาษ้อากร รัตนโกสินทรศก ๑๑๑ แลพระราชบัญญัติ
(เฉพาะภาษ้อากรที่ท่า ถ้านอกจากพระราชบัญญัติภาษ้อากรฝ่ายใน
รัตนโกสินทรศก ๑๑๑) ซึ่งลูกช่วงได้เข้าใจแล้วนั้นทุกประการ

ข้อ ๕ ถ้าถูกช่วงไม่ได้ตั้งเงินงวดตามวันกำหนดสัญญา ถูก
ช่วงยอมให้เจ้าภาษี ฤา นายอกรใหญ่ชาย ทอดตลาดภาษี อกร
ถ้าเงินขาดเท่าใดจากจำนวนที่รับผูกขาดนี้ ถูกช่วงจะรับใช้จึ่งเต็ม

ข้อ ๕ ถูกช่วงยอมที่จะรับสมัครชอบในการภาษี ฤา
อกร ใน ทุกสิ่งทุกอย่าง

การที่จะให้เป็นที่ถกถานมั่นคงในการททำหนังสือสัญญา เจ้าภาษี
ฤา นายอกรใหญ่ แต่ถูกช่วงได้ตั้งข้อประทบตราไว้ในท้ายหนังสือ
ต่อหน้า เจ้าพนักงาน

แต่หนังสือสัญญานบบนใดทำเป็น ๓ ฉบับ เจ้าภาษีฤา นายอกร
ใหญ่รักษาไว้ฉบับ ๑ แต่ถูกช่วงรักษาไว้ฉบับ ๑ เจ้าพนักงานรักษา
ไว้ฉบับหนึ่งเป็นสำคัญ

ลงชื่อเจ้าภาษีฤา นายอกรใหญ่

ประทบตรา

ลงชื่อประทบตราเจ้าพนักงาน

แบบหมาย ค

ตัวอย่างหนังสือสัญญาหุ้นส่วนตามมาตรา ๒๕

หนังสือสัญญานบบนใดทำ

เมื่อนวนท

รัตนโกสินทรศก

ในระหว่าง

ผู้เป็นเจ้าภาษี

ฤาษายาการ

ใหญ่

ใน

ซึ่งต่อไปในสัญญา เรียกว่า เจ้าภาษี

ฤาษายาการใหญ่

ฝ่ายหนึ่ง

แต่

ผู้ขอเช่าหุ้นส่วน ซึ่งต่อไปในสัญญา เรียกว่าผู้เช่าหุ้นส่วนอีกฝ่ายหนึ่ง คือหน้าเจ้าพนักงาน มีข้อความต่อไปนี้

ข้อ ๑ เจ้าภาษีฤาษายาการใหญ่ ยอมอนุญาตให้ผู้เช่าหุ้นส่วนในภาษี ฤาษายาการ ในแบ่งหุ้นส่วนกันดังนี้

แต่ผู้เช่าหุ้นส่วน จะได้รับผลประโยชน์ ได้เดียวกับเจ้าภาษี ฤาษายาการใหญ่ตามส่วนซึ่งตกลงกัน

ข้อ ๒ ผู้เช่าหุ้นส่วนยอมรับเช่าหุ้นส่วนตามข้อ ๑ นั้นทุกประการ

ข้อ ๓ ผู้เช่าหุ้นส่วนยอมจะประพฤติ รับจะประพฤติตามสัญญาแต่ตามพระราชบัญญัติการภาษีอากร รัตนโกสินทร์ศก ๓๓๓ นั้นทุกประการ

ข้อ ๔ ถ้ามีข้อสัญญาอย่างอื่นต่อกัน บันดาทไม่ผิดพระราชกำหนดกฎหมาย ให้ดังต่อไป การที่จะให้เป็นหลักฐานมั่นคง ในการทำหนังสือสัญญา เจ้าภาษีฤาษายาการใหญ่ แต่ผู้เช่าหุ้นส่วนได้ตั้งขอประทับตราไว้ในท้ายหนังสือขอหน้า เจ้าพนักงาน

แต่หนังสือสัญญาฉบับนี้ ได้ทำเป็น ฉบับ
ผู้สัญญาต่างถือไว้คนละฉบับ เจ้าพนักงานรักษาไว้ฉบับ ๓ เป็นสำคัญ

ตั้งชื่อ

ตั้งชื่อ

เจ้าภาษีฎานายอกรใหญ่ผู้เช่าหุ้นส่วนประทับตรา

ประทับตรา

ตั้งชื่อประทับตราเจ้าพนักงาน

แบบหมาย ค

ตัวอย่างใบเสร็จ ตามมาตรา ๒๔

ข้าพเจ้า ได้รับเงินรายการจาก
เป็นจำนวนเงิน นนเสร็จแล้ว

ใบเสร็จให้ไว้เป็นสำคัญแต่วันที่
รัตนโกสินทรศก

ตั้งชื่อ

ผู้รับเงิน

ประทับตรา

พระราชบัญญัติ

พิกัดภาษีภายใน รัตนโกสินทรศก ๑๑๑

มีพระบรมราชโองการ ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ดำรัสเหนือเกล้าฯ ตั้งว่า วิธิการเก็บภาษีภายในซึ่งคงใช้ช้อยุคน เป็นธรรมเนียมเก่าในสมัยก่อนมีทางควรแก้ไขบ้างเพื่อให้เป็นการสะดวกชน ทั้งพิกัดเก็บภาษีเดิมออกไป ในท้องตราตั้งเจ้าภาษี ยากทราบจะทราบทั่วกันได้ สมควรจะวางแบบพิกัดภาษีแต่แก้ไขลักษณะเก็บให้เรียบร้อย เป็นอย่างธรรมเนียมราชการต่อไป จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้คัดพิกัดเดิมที่คงเก็บช้อยุคน แต่แก้ไขวิธีเก็บตราเป็นพระราชบัญญัติ ตามพระบรมราชประสงค์ดังนี้

หมวดที่ ๑

เริ่มพระราชบัญญัติ

นามเขตแรกกำหนดใช้พระราชบัญญัติ

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้ให้เรียกชื่อว่า พระราชบัญญัติพิกัดภาษีภายใน รัตนโกสินทรศก ๑๑๑ สำหรับใช้ ได้ตลอดพระราชอาณาเขตสยาม แต่เขตเมืองโตจะให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ จะได้

ประกาศในหนังสือพิมพ์ราชกิจจานุเบกษา แด่กำหนดให้ใช้ได้ตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน รัตนโกสินทรศก ๑๑๒ ดับไป

เลิกพระราชบัญญัติเก่า

มาตรา ๒ เมื่อได้ใช้พระราชบัญญัติแล้ว ให้เลิกพระราชบัญญัติพิภพทองตรา ภาษาเด่า ภาษาไตชนน่านนียง ภาษาจากกันแซ ภาษาไม้รวกไม้ไผ่ป่า ภาษาไม้ค้ำไม้แดง ภาษาผู้กรเปิดไก่ ภาษาพริกไทย ภาษาผักหม้อหวด ภาษาถ่วงปดาก ภาษาเยื่อเคย ภาษาฝ้ายปอคราม ภาษาฝ้ายยาดูบ ภาษาไหมขม่ง ภาษาปลาดัดหน้าจืดแดงน้ำเค็ม ภาษาหน้าตาตทราย ภาษาหน้าตาตมพร้าว หน้าตาต ไทนต์อกรหม้อตาต ภาษาปุ่น ภาษาเหล็กกระทะถ่าน ภาษีนุ่น ภาษาถ่านไม้ไผ่ป่า ภาษาผาดเรือโกตง ภาษาเกด้อ ภาษาไม้ซอนด์กไม้กระยาเลย ภาษาหน้าออย ภาษาหนามนมพร้าว อากรดบุกคาคัตราดบุก แดภาษาผูดค่างคางทงดิน หนเดียว ไม่ใช่ต่อไป

อธิบายคำ

มาตรา ๓ คำที่ใช้ในพระราชบัญญัตินี้ให้เข้าใจความหมายดังคำอธิบายต่อไปนี้ คำว่าเทศาภิบาล คือข้าหลวงผู้ว่าราชการเมือง กรมการผู้ใหญ่ ซึ่งรักษาราชการในหัวเมืองนั้นๆ แดกรมการผู้น้อยนายอำเภอท่านั้น ซึ่งรักษากรในแขวงตำบลนั้นๆ

คำว่าเจ้าภาษา คือผู้ที่ได้รับอนุญาตจากราชบัณฑิตยสภาไปจัดการ
ตรวจเก็บภาษา

คำว่าด้านภาษา คือที่ตั้งตรวจภาษา

คำว่าโรงภาษา คือที่ตั้งเก็บภาษา

คำว่าตำรวจ คือเจ้าพนักงานผู้ตรวจภาษา

คำว่าผู้ตรวจ คือผู้ที่เจ้าพนักงานตั้งให้เป็นผู้ตรวจภาษา

คำว่าผู้ตรวจ คือผู้ที่อนุญาตให้เจ้าภาษาตั้งให้เป็นผู้ตรวจภาษา

คำว่าใบตรวจ คือหนังสือสำคัญสำหรับของต้องภาษา

คำว่าใบเสร็จ คือหนังสือสำคัญในการทไตเสียภาษาแล้ว

คำว่าเจ้าพนักงานภาษา คือรวมเจ้าภาษา ฤ็ผู้แทนเจ้าภาษา แต่
ตำรวจ ผู้ตรวจผู้ตรวจด้วยกัน

หมวดที่ ๒

เจ้าพนักงานเก็บภาษา

ตั้งข้อบังคับ

มาตรา ๕ เสด็จเสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ เป็นผู้รับผิดชอบ
ชอบในการตั้งให้จัดการเก็บภาษา มีอำนาจจะตั้งข้อบังคับอธิบาย
ความตามพระราชบัญญัตินั้นได้ เมื่อข้อบังคับของเสนาบดีกระทรวง
พระคลังมหาสมบัติตั้งไว้ โดยได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาต
แสดงในหนังสือพิมพ์ราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้เป็นอันใช้ได้เหมือน
เป็นกึ่งแห่งพระราชบัญญัติ

เจ้านาทการเก็บภาษี

มาตรา ๕ เจ้าพนักงานกรมสรรพากร กระทรวงพระคลังมหา-
 สมบัติ เป็นเจ้าหน้าตจการตรวจเก็บภาษีนำเงินตั้งพระคลังท่าบุญศรี
 แลรายงานชแจงข้อตั้งได้ด้วยพกดเปรียบเทียบ การชดชองในเรื่อง
 ตรวจเก็บภาษีทงปวง แต่เป็นผู้ตั้งสำรวจแต่ผู้ตรวจ ตั้งตามแต่
 โรงเก็บภาษีด้วย

เจ้าภาษ

มาตรา ๖ ผู้ที่รับตราตั้งจากเด้นาบดีกระทรวงพระคลังมหา-
 สมบัติให้เป็นเจ้าภาษ เป็นผู้จการตรวจเก็บภาษีแต่ตั้งผู้เก็บภาษีแทน
 แต่ผู้ตรวจภาษีได้

พนักงานตรวจเก็บภาษี

มาตรา ๗ พนักงานตรวจเก็บภาษีมอานาจจะกระทำการได้ตาม
 หน้าที่ คือสำรวจผู้ตรวจแต่ผู้ตรวจ มอานาจที่จะตรวจภาษี แลจับ
 คนจับของทผดได้ตามพระราชบัญญัติ แต่ผู้แทนเจ้าภาษีมอานาจที่จะ
 เก็บภาษีได้

เทศาภิบาลแทน

มาตรา ๘ เด้นาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ อาจจะมี
 อานาจให้เทศาภิบาลทำการแทนกรมสรรพากร เฉพาะเขตเมืองนั้นๆ
 ก็ได้

หมวดที่ ๓
พิกัดเก็บภาษี

ลดเพิ่มพิกัด

มาตรา ๘ ให้เจ้าภาษีเก็บภาษี แต่ให้ราษฎรยอมเสียภาษีใน
 ของที่ของภาษีตามพิกัดมาตราต่อไปนี้ แต่พิกัดนั้นพระบาทสมเด็จพระ
 เจ้าอยู่หัว จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เพิ่มพิกัดขึ้น ฤๅลดพิกัด
 ลงแต่เด็กพิกัดเดียวทั่วไป ฤๅเฉพาะเขตระเพาะราย โดยประกาศ
 กระแสพระบรมราชโองการในหนังสือพิมพ์ราชกิจจานุเบกษาก็ได้

ตอนที่ ๑ ภาษีไม้ต่างๆ

ภาษีเสา

มาตรา ๓๐ เสาทุบเปลือกแต่เสาไม้แก่นต่างๆ ให้เรียกภาษีจาก
 เจ้าของเสาดูขาย ฤๅพาดวงด้านตั้งเก็บภาษีเป็นพิกัดตามราคาร้อย
 ละสิบ

ภาษีไม้รอดตงแลตอม่อ

มาตรา ๓๑ ไม้เต็งรังไม้น้ำไม้อ่อนไม่ว่าอย่างใด บรรดาซึ่งใช้
 ทำรอดทำตงแลทำตอม่อ ให้เรียกภาษีจากเจ้าของดูขาย ฤๅพาดวง
 ด้านตั้งเก็บภาษีเป็นพิกัดตามราคาร้อยละสิบ

ภาษาไม้สัก

มาตรา ๑๒ ไม้ชนิดที่ตัดหน้าแล้วให้เรียกภาษาจากเจ้าของ
ไม้ผู้ชาย ฤๅพาดวงด้านตงเก็บภาษาเป็นพิกัดตงน

ไม้สักเดือยแล้วเป็นไม้เหลียม ลงหน้าฤๅเป็นไม้กระดานหน้าต่าง ๆ
แต่เป็นไม้ระแนง อัตรภาษาชักหนึ่ง คือกวางหนึ่งคอก หนาหนึ่งนิ้ว
ยาวดิบหกวา เป็นเงินหนึ่งบาทห้าสิบต่างค

ไม้สักทเป็นต้นซุง อัตรภาษารายต้นตามยาววัดเป็นวาใหญ่วัด
รอบแล้วทบต้องเป็นกำตามตารางต่อไป

ภาษาไม้หลักแพ

มาตรา ๑๓ ไม้สักต้นขนาดเล็ก คอยาววัดว่าห้าวาหกวาแต่เจ็ด
วา ใหญ่วัดรอบแล้วทบต้อง หนึ่งกำต้องกำสามกำแต่ดีก่า เรียก
ว่าไม้หลักแพ ให้เรียกภาษาจากเจ้าของไม้ผู้ชาย ฤๅพาดวงด้านตง
เก็บภาษาเป็นพิกัดรายต้น ๆ ละยดิบห้าต่างค

ภาษาไม้กระยาเลย

มาตรา ๑๔ ไม้คแบก ไม้เล้า ไม้อุโลก ไม้ตานหก ไม้ยาง
แต่ไม้เบญจพรรณต่าง ๆ เรียกว่าไม้กระยาเลยเป็นต้นฤๅเดือยแล้ว ให้
เรียกภาษาจากเจ้าของไม้ผู้ชาย ฤๅพาดวงด้านตงเก็บภาษาเป็นพิกัดตงน

ไม้กระยาเลยเดือยแล้ว เป็นไม้เหลียมลงหน้าฤๅเป็นไม้กระดานหน้า
ต่าง ๆ อัตรภาษาชักหนึ่ง คือกวางหนึ่งคอก หนาหนึ่งนิ้ว ยาวดิบ-
หกวาเป็นเงินเจ็ดสิบห้าต่างค

ไม้กระยาเลยทเป็นต้นอัตร ภาษา ray ต้นตามยาววัดเป็นวาใหญ่
วัดรอบแล้วทบต้องเป็นกำตามตารางต่อไป

ยาว ไทย	ข ก	ค ก	ด ก	ต ก	ท ก	ถ ก	ด ก	ด ก	ด ก	ด ก	ด ก	ด ก
๓	๓	๓	๓	๓	๓	๓	๓	๓	๓	๓	๓	๓
๔	๔	๔	๔	๔	๔	๔	๔	๔	๔	๔	๔	๔
๕	๕	๕	๕	๕	๕	๕	๕	๕	๕	๕	๕	๕
๖	๖	๖	๖	๖	๖	๖	๖	๖	๖	๖	๖	๖
๗	๗	๗	๗	๗	๗	๗	๗	๗	๗	๗	๗	๗
๘	๘	๘	๘	๘	๘	๘	๘	๘	๘	๘	๘	๘
๙	๙	๙	๙	๙	๙	๙	๙	๙	๙	๙	๙	๙

ภาษาไม้ดำ

มาตรา ๓๕ ไม้ดำให้เรียกภาษจากเจ้าของไม้ผู้ชาย ฤาพาดวง
ด้านตงเก็บภาษ เป็นพิคตหน้าหนักหาบตะหนิงบาทยัดบห้าตังค

ภาษาไม้แดง

มาตรา ๓๖ ไม้แดงให้เรียกภาษจากเจ้าของไม้ผู้ชาย ฤาพาดวง
ด้านตงเก็บภาษ เป็นพิคตตามน้ำหนัก หาบตะห้าตังค

ภาษาเปลืองโปรง

มาตรา ๓๗ เปลืองโปรงให้เรียกภาษจากเจ้าของผู้ชาย ฤาพาดวง
ด้านตงเก็บภาษ เป็นพิคตตามน้ำหนัก หาบตะด้ามตังค

ภาษากระดานไม้ประคู้

มาตรา ๓๘ กระดานไม้ประคู้ให้เรียกภาษจากเจ้าของผู้ชาย ฤา
พาดวงด้านตงเก็บภาษ เป็นพิคต ประคู้หนักหาบหนึ่งเรียก
ภาษห้าตังค

ภาษีมัตเรือโกถน

มาตรา ๓๙ มัตเรือโกถนยังไม่ได้เบิกปาก ฤาเบิกปากมาแล้ว
แต่ยังมีไตตงกตงกระทง ฤาตงกระทงบ่ามากต ยาวตงแต่เจ็ดวาง
มา ให้เรียกภาษจากเจ้าของผู้ชาย ฤาพาดวงด้านตงเก็บภาษ เป็น
พิคตตามราคาเรือยตะเกา

ภาษไม้รวกไม้ไผ่

มาตรา ๒๐ ไม้ไผ่บ้า ไม้ไผ่ดีดุก แดไม้รวก ให้เรียกภาษ
จากเจ้าของผู้ชาย ฤพาแพไม้ดองด้านตงเก็บภาษเป็นพิกตตามราคา
ร้อยละสิบ

ตอน ๒ ภาษเครื่องสูบต่างๆ

ภาษยาสูบ

มาตรา ๒๑ ยาสูบต่างๆ ให้เรียกภาษจากเจ้าของยาสูบผู้ชาย
ฤพาดองด้านตงเก็บภาษเป็นพิกตตามราคา ร้อยละสิบ

ภาษกั้นชา

มาตรา ๒๒ กั้นชา ให้เรียกภาษจากเจ้าของผู้ชาย ฤพาดอง
ด้านตงเก็บภาษเป็นพิกตตามราคา ร้อยละสิบ

ตอน ๓ ภาษของบริโภค

ภาษพริกไทย

มาตรา ๒๓ พริกไทย ให้เรียกภาษจากเจ้าของผู้ชาย ฤพา
ดองด้านตงเก็บภาษเป็นพิกตตามน้ำหนัก พริกไทยขาว หาบละหนึ่ง
บาท ๒๕ สตางค์ พริกไทยดำ หาบละหนึ่งบาท

ภาษผักแตงเผือกมัน

มาตรา ๒๔ ผักใหญ่เด็กมช่อต่างๆ มีผักเขียว ผักทองเป็นต้น

แดงใหญ่เล็กมีชื่อต่างๆ มีแดงโม แดงกวา แดงไทย เป็นต้น ผึ้ง
 มันใหญ่เล็กมีชื่อต่างๆ มีมันแกว มันดำโรง เป็นต้น ให้เรียกภาษ
 จากเจ้าของผู้ชาย ฤพาดวงด้านตงเก็บภาษเป็นพิกัดตามราคา ร้อย
 ตะหา

ภาษผักกาด

มาตรา ๒๕ หัวผักกาดดัด หัวผักกาดเค็ม แดงต้นผักกาดดัด
 ให้เรียกภาษจากเจ้าของผู้ชาย ฤพาดวงด้านภาษเป็นพิกัดตามราคา
 ร้อยตะหา

ภาษอ้อย

มาตรา ๒๖ อ้อยไทยแลอ้อยจีน มีไร่ชายดั่งโรงหีบทำน้ำตาล
 ให้เรียกภาษจากเจ้าของผู้ชาย ฤพาดวงด้านตงเก็บภาษเป็นพิกัด
 ตามราคา ร้อยตะหา

ภาษถั่ว

มาตรา ๒๗ ถั่วมีชื่อต่างๆ เช่น ถั่วคนตาย ถั่วเขียว ถั่วทอง
 ถั่วแระ ถั่วระดัง ถั่วดำ ถั่วขาว เป็นต้น ให้เรียกภาษจากเจ้าของ
 ผู้ชาย ฤพาดวงด้านตงเก็บภาษเป็นพิกัดตามราคา ร้อยตะหา

ภาษิงา

มาตรา ๒๘ เม็ดดงา ให้เรียกภาษจากเจ้าของผู้ชาย ฤพา
 ดวงด้านตงเก็บภาษเป็นพิกัดตามราคา ร้อยตะหา

ภาษเยอเคย

มาตรา ๒๘ เยอเคย ให้เรียกภาษจากเจ้าของผู้ชาย ฤพา
ด่วงด้านตงเก็บภาษเป็นพิกตตามราคา ร้อยละสิบ

ภาษพริก หัวหอม หัวกระเทียมแห้ง

มาตรา ๓๐ พริกเทศ แดหัวหอม หัวกระเทียมตากแห้ง ให้เรียก
ภาษจากเจ้าของผู้ชาย ฤพา ด่วงด้านตงเก็บภาษเป็นพิกตตามราคา
ร้อยละเก้า

ภาษน้ำตาลทราย

มาตรา ๓๑ น้ำตาลทรายหน ให้เรียกภาษจากเจ้าของผู้ชาย
ฤพา ด่วงด้านภาษเป็นพิกตตามน้ำหนักตงน น้ำตาลทรายขาวหาบตะ
หาดิบต่างค น้ำตาลทรายแดงหาบตะหาดิบต่างค

ภาษน้ำตาลโตนดแล่น้ำตาลมพร้าว

มาตรา ๓๒ น้ำตาลโตนดแล่น้ำตาลมพร้าวหน ให้เรียกภาษ
จากเจ้าของผู้ชาย ฤพา ด่วงด้านเป็นพิกตตามจำนวนร้อยหม้อ เป็น
เงิน ๒ บาท ๕๐ สตางค ฤพาหนเงิน ๒๕ บาท ถ้าน้ำตาลบันจุโอง
คะหน ฤพานจุของอินแดเขยวเป็นงบเป็นบัก ก็ให้ประมาณจำนวน
น้ำตาลตงเป็นหม้อ เรียกตามพิกตตงเดยว

ภาษหม้อตาล

มาตรา ๓๓ ห้ามมิให้ราษฎรชอหม้อตาลโองคะหน หม้อคะหน

ถ้าหรับน้ำหนักตาตจากผู้อื่น นอกจากชอต่อเจ้าภาษา แต่ให้เจ้าภาษา
ทำหม้อตาตให้ ได้ขนาดจุน้ำตาตได้ ๓๒ นิ้วถูกบาทเผาด้ก แต่ประทับ
ตราของเจ้าภาษาในหม้อตาตเป็นสำคัญแล้วจำหน่ายขายให้แก่ราษฎร
พันธะ ๖ บาท แต่โอ่งกะนวนแต่หม้อกะนวนนั้น ให้เจ้าภาษารับชอฤาทำ
เอง แต่ประทับตราของเจ้าภาษาในโอ่งกะนวนหม้อกะนวนเป็นสำคัญแล้ว
จำหน่ายขายให้แก่ราษฎรตามราคาตลาดแท้ ถ้าเจ้าภาษาฤาราษฎร
กระทำผิดชอพกตในมาตรฐาน พิจารณาเบนด์ตย ต้องปรับใหม่ต้อง
เท่าราคาตลาดนั้นเป็นดินใหม่กึ่งพิในยก

ภาษาน้ำอ้อย

มาตรา ๓๔ น้ำอ้อยนั้น ให้เรียกภาษจากเจ้าของผู้ขาย ถ้าพา
ลวงดำนตงเก็บภาษ ถ้าตงขายเป็นพกตตามจำนวนตวงชงตงน น้ำ
อ้อยบหนักหาบหนึ่งเป็นเงินห้าด้บด้ตางค น้ำอ้อยชนร่อยทนานต่อ
เจ็ดด้บห้าด้ตางค น้ำอ้อยเหตวร่อยด้บห้าทนาน เป็นตม ๆ ละห้าด้บ
ด้ตางค

ภาษเกลือ

มาตรา ๓๕ เกล็ดอนน ให้เรียกภาษจากเจ้าของผู้ขาย ถ้าพา
ลวงดำนตงเก็บภาษเป็นพกต ตามจำนวนเกวียนละหกบาท

ตอน ๔ ภาษสัตว์อาหาร

ภาษไข่

มาตรา ๓๖ ฟองเปดลตฤาเค็ม ฟองไก่ ฟองนกต่าง ๆ ฟอง

เต่าต่าง ๆ แดฟองเหี้ย ให้เรียกภาษจากเจ้าของไซผู้ตั้งขาย ฤา
 บันทุกไปหัวเมืองต่างประเทศ แดบันทุกถ่วงด้านตั้งเก็บภาษเป็นพิกัต
 ตามราคาซื้อขายละเกา

ภาษเปิดไกแลนก

มาตรา ๓๗ เปดไทย เปดเทศ ไก่ต่าง ๆ ไก่จวง ห่านนก
 พิตาบัน ให้เรียกภาษจากเจ้าของผู้ขาย เป็นอาชญาบัตรอนุญาต
 ให้ฆ่า ฤาเจ้าของผู้ขาย ฤาบันทุกไปหัวเมืองต่างประเทศ แดบันทุก
 ถ่วงด้านตั้งเก็บภาษเป็นพิกัตตามราคาซื้อขายละเกา

ภาษสุกร

มาตรา ๓๘ สุกรนน ให้เรียกภาษจากเจ้าของผู้ขาย เป็น
 อาชญาบัตรอนุญาตให้ฆ่าเป็นพิกัตตามรายตัว คือสุกรใหญ่ฆ่าฆ่า
 แหะเนอดวดละดามบาท ถูกสุกรฆ่าอย่างเปนมหันทงตัว ๆ ละหนึ่ง
 บาทห้าสิบสตางค์ ฤาบันทุกสุกรไปหัวเมืองต่างประเทศ ให้เรียก
 ภาษจากเจ้าของเป็นพิกัตตามน้ำหนัก หาบละหนึ่งบาทห้าสิบสตางค์

อาชญาบัตรฆ่าสัตว์

มาตรา ๓๘ ห้ามมิให้บุคคลผู้ใดฆ่าเปดไทย เปดเทศ ไก่ต่าง ๆ
 ไก่จวง ห่าน แदनกพิตาบาย เว้นไว้แต่ฆ่ากินเอง แดฆ่าสุกรขายฤา
 กินเอง ก่อนได้รับอาชญาบัตรอนุญาตให้ฆ่าจากเจ้าพนักงาน แดห้าม
 มิให้บุคคลผู้ใดขายเนอดสดวดงกล่าวแดวข้างตน ทขายเองเปมนเนอดสด

ถ้าผู้ใดกระทำผิดมาตรฐาน พิจารณาเป็นลัทธิ ต้องปรับใหม่ครึ่งหนึ่ง
ไม่เกิน ๓๐๐ บาท

ทमाสัตว์

มาตรา ๕๐ ถ้าเจ้าพนักงานได้ประกาศให้ล่าหรือฆ่าสัตว์ ชนแดง
ห้ามมิให้บุคคลผู้ใดผู้หนึ่งฆ่าเป็ดไทย เป็ดเทศ ไก่ต่างๆ ไก่วง
ห่าน แตนกพิราบชาย นอกจากฆ่ากินเอง แต่ฆ่าสัตว์แล้วทิ้งพาทะนะ
ชายตกกินเองในท้องถิ่น นอกจากที่ซึ่งเจ้าพนักงานกำหนดให้ไว้สำหรับ
เป็ดหมา ถ้าผู้ใดกระทำผิดมาตรฐาน ต้องปรับใหม่ครึ่งหนึ่งไม่เกิน
๓๐๐ บาท

ภาษาปลาทู

มาตรา ๕๑ ปลาทูน้ำเค็มปลาทูแห้ง ให้เรียกภาษาจากเจ้าของผู้
ชาย ภาษานักปลาทูด้านตงเก็บภาษาเป็นพิสดารตามจำนวนหมื่นตัว หนึ่ง
บาท ภาษาน้ำหนักหาบละ ๒๕ สดต่างค์

ภาษกุ้ง

มาตรา ๕๒ กุ้งน้ำเค็ม เป็นกุ้งสด กุ้งตากแห้ง ถ้าทำเป็นต้ม
ถ้าทำเป็นเค็มก๊อด แด่กุ้งน้ำจืด กุ้งสด กุ้งเค็มมเกล็ด ถ้ากุ้งตากแห้ง
ก๊อด ให้เรียกภาษาจากเจ้าของกุ้งชาย ภาษาดวงด้านตงเก็บภาษา
เป็นพิสดารราคาซื้อขายละดิม

ภาษาปลา

มาตรา ๕๓ ปลาหน้าเค็ม เป็นปลาดัด ปลาหนึ่ง ปลาย่าง ปลาเค็มมีเกล็ด ปลาปลาดากแห้งกต ปลาทุ่ดกต แดปลานาจต เป็นปลาดัด ปลาย่าง ปลาเค็มมีเกล็ด ปลาปลาดากแห้งกต นอกจากปลาช่อนแห้ง ปลาชโตแห้ง แดปลาใบไม้แห้ง ให้เรียกภาษาจากเจ้าของผู้ขาย ปลาพาดวงด้านตงเก็บภาษาเป็นพิกตตามราคาซื้อขายระดับ

ภาษาหอย

มาตรา ๕๔ หอยสด หอยตองแซ่เค็ม หอยมีเกล็ดตากแห้ง นอกจากหอยแมลงภู่ ให้เรียกภาษาจากเจ้าของผู้ขาย ปลาพาดวงด้านตงเก็บภาษาเป็นพิกตตามราคาซื้อขายระดับ

ภาษาปู

มาตรา ๕๕ ปูสด ปูตองแซ่เค็ม ปูแด้ม ให้เรียกภาษาจากเจ้าของผู้ขาย ปลาพาดวงด้านภาษาเป็นพิกตตามราคาซื้อขายระดับ

บำรุงการขายปลา

มาตรา ๕๖ ถ้าเจ้าภาษาได้ช่วยจัดการบำรุงดินค้ำกุง ปลา ปู แดหอย คอจตทจอตเรือปลาโดยสดวก ทำท่าตพานช่วยชนปลาชนชัง ให้ราษฎรได้ ซอขายแก่กันโดยสดวก ทงทตรองทุนอดหนุนในระหว่างผู้ซอผู้ขายยังไม่รู้จักกัน ให้เรียกเงินค่าธรรมเนียมแก่ผู้ขายกุง ปลา หอย แดปู ในกาบบำรุงได้ ไม่เกินร้อยละสาม

ที่จอดรถปลา

มาตรา ๕๗ ที่ใดเป็นที่จอดซึ่งขายปลา เจ้าพนักงานจะได้กระ
 แดประกาศให้ราษฎรทราบ ห้ามมิให้เจ้าภาษีไปตั้งเก็บภาษีกึ่ง ปลา
 หอย แดปูในท้องถิ่น แดห้ามมิให้ราษฎรพากัน ปลา หอย แดปูไปขึ้น
 ขงขายก่อนเสียภาษีในท้องถิ่น นอกจากที่ซึ่งเจ้าพนักงานกำหนดให้ ถ้า
 ขนทามีความผิดฐานดองบงหน้ภาษี

ตอน ๕ เชื้อเพลิง

ภาษีไต้

มาตรา ๕๘ ไต้ต่างๆ ให้เรียกภาษีจากเจ้าของผู้ขาย ฤพา
 ถ่วงต๋านตั้งเก็บภาษีเป็นพิกิตตามราคาซื้อขายระดับ

ภาษนามันยาง

มาตรา ๕๙ นามันยางหน ให้เรียกภาษีจากเจ้าของผู้ขาย ฤ
 พาถ่วงต๋านตั้งเก็บภาษีเป็นพิกิตตามราคาซื้อขายระดับ

ภาษนามันพร้าว

มาตรา ๕๐ นามันพร้าวหน ให้เรียกภาษีจากเจ้าของผู้ขาย
 ฤพาถ่วงต๋านตั้งเก็บภาษีเป็นพิกิตตามราคาซื้อขายระดับ

ภาษีถ่าน

มาตรา ๕๓ ถ่านต่างๆ คือถ่านไม้ซาก ถ่านไม้เต็งรัง ถ่านไม้

จริง ถ่านไม้ตะบูน แดถ่านไม้ไผ่ไม้เป็นต้น ให้เรียกภาษีจากเจ้า-
ของผู้ขาย ฤพาถ่านถ่วงต่านตงเก็บภาษีเป็นพิกัดตามราคาซื้อขายระดับ

ภาษีมุดค่างคาว

มาตรา ๕๒ มุดค่างคาวให้เรียกภาษีจากเจ้าของผู้ขายฤพาถ่วง
ต่านตงเก็บภาษีเป็นพิกัดตามราคาซื้อขายระดับ

ภาษีไซเนื้อ

มาตรา ๕๓ ไซเนื้อให้เรียกภาษีจากเจ้าของผู้ขาย ฤพาถ่วง
ต่านภาษีเป็นพิกัดตามน้ำหนักหาบละหนึ่งบาท

ภาษขพง

มาตรา ๕๔ ขพงนนให้เรียกภาษี จากเจ้าของผู้ขาย ฤพาถ่วง
ต่านตงเก็บภาษีเป็นพิกัดตามราคาซื้อขายระดับ

ตอน ๖ ภาษีของใช้

ภาษถึง

มาตรา ๕๕ ถึงใหญ่เล็กต่าง ๆ ให้เรียกภาษีแก่ผู้ทำขาย เป็น
พิกัดตามราคาซื้อขายระดับ

ภาษสี่

มาตรา ๕๖ สี่ใหญ่วัตรอบทบสองตงตั้งแต่แปดกำขึ้นไป สี่เล็กตง

แต่แปดก้าดงมา ให้เรียกภาษแก่ผู้ทำขายเป็นพิกัดตามจำนวนดีหนึ่ง
อย่างใหญ่ยี่สิบสี่ต่างค์ อย่างเล็กสิบสี่ต่างค์

ภาษาเครื่องดินเผา

มาตรา ๕๗ หม้อหวดกะทะ เตาอังโถโถงอ่างกระถางตุ่ม แด
ดรรพเครื่องใช้รูปพรรณต่าง ๆ บนด้วยดินเผา ให้เรียกภาษจากเจ้า
ของผู้ทำขาย ฤพาถ่วงต่านตงเก็บภาษเป็นพิกัดตามราคาซื้อขายเเก

ภาษาเหล็ก

มาตรา ๕๘ บนดาเครื่องเหล็กรูปพรรณ ฤาเหล็กก้อน เหล็ก
หล่อ ให้เรียกภาษจากผู้ขาย ฤพาถ่วงต่านตงเก็บภาษ เป็นพิกัดตาม
ราคาซื้อขายตาม

ภาษาเสื่อ

มาตรา ๕๙ เสื่อกระจาด แดเสื่อกระจาด เย็บใบเสื่อกก เสื่อเตย
แดเสื่อคถาเสื่อหญ้า ให้เรียกภาษจากเจ้าของผู้ขายฤพาถ่วงต่านตง
เก็บภาษ เป็นพิกัดตามราคาซื้อขายเเก

ภาษากระสอบ

มาตรา ๖๐ กระสอบทำด้วยดรรพตั้งทงปวง ให้เรียกภาษจาก
เจ้าของผู้ทำขาย ฤพาถ่วงต่านตงเก็บภาษ เป็นพิกัดตามราคาซื้อขาย
ตาม

ภาษาปูน

มาตรา ๖๖ บุคคลผู้ใดจะตั้งเตาเผาปูน หอยปูน คีตาเป็นปูนแดง
 ฤาปูนขาว ให้มาขอรับใบอนุญาตต่อเจ้าภาษี แต่ให้เรียกภาษีจาก
 เจ้าของปูน ผู้จะขนปูนออกจากเตาเป็นพิกัดตามราคาร้อยตะลึง

ตอน ๘ ภาษาสังสินค้า

ภาษาฝ้าย

มาตรา ๖๗ ฝ้ายเม็ดฝ้ายบดแต่ฝ้ายต่าง ๆ ให้เรียกภาษีจากเจ้า-
 ของผู้ชาย ฤาพาด้วงต๋านภาษี เป็นพิกัดตามราคาร้อยตะลึง

ภาษนน

มาตรา ๖๘ นนนให้เรียกภาษีจากเจ้าของผู้ชาย ฤาพาด้วง-
 ต๋านตงเก็บภาษี เป็นพิกัดตามน้ำหนักหาบตะลึงบาท

ภาษคราม

มาตรา ๖๙ ครามนนให้เรียกภาษีจากเจ้าของผู้ชาย ฤาพาด้วง-
 ต๋านตงเก็บภาษีเป็นพิกัดราคาร้อยตะลึง

ภาษหนัง

มาตรา ๗๐ หนังนาคหนังงูให้เรียกภาษีจากเจ้าของผู้ชาย ฤา
 พาด้วงต๋านภาษี เป็นพิกัดตามราคาร้อยตะลึง

ภาษีใหม่

มาตรา ๗๑ ใหม่อื่นซึ่งยังมีได้ฟอก ใหม่อื่นใหม่ฉนวน แด
ใหม่ดาว ให้เรียกภาษีจากเจ้าของผู้ขาย ฤพาต้องด้านภาษีเป็นพิกัต
ตามราคาซื้อขาย

ภาษีดบุก

มาตรา ๗๒ ดบุกให้เรียกภาษีจากผู้ทำได้นผ่านด้านภาษีเป็น
พิกัตตามราคาซื้อขาย ๑๖ เด็ค ๒ ส่วน ๓ ฤ ๖ ชก ๓

ค่าตีตราดบุก

มาตรา ๗๓ ดบุกซึ่งถดงหลอมเป็นบักแตงแล้ว ก่อนจะจำหน่าย
ขายบันทุกไปเมืองต่างประเทศ ต้องมาตีตราก่อน ให้เรียกภาษีค่าตี
ตราเป็นพิกัตตามน้ำหนัก ภาราละ ๓ บาท ๓๕ สตางค์ ฤรวม ๓
ภาราคือ ๑๐ บาท

หมวดที่ ๔วิธีเก็บภาษีตั้งด่านแลโรงภาษี

มาตรา ๗๔ ที่ใดสมควรจะตั้งเป็นด่านตรวจภาษี ฤตั้งเป็นโรงเก็บ
ภาษี ให้ประกาศให้ราษฎรทราบก่อนกำหนดไว้ ไม่ช้ากว่าหนึ่งเดือน

แหวะด่าน

มาตรา ๗๕ บันทึผู้จะไปมาทางน้ำทางบกมีของต้องพิกตภาษี
 ฤามีเหตุควรเจ้าภาษีจะสั่งได้ยว่ามีของต้องภาษี ฤาเจ้าภาษีได้บอก
 ให้แหวะที่ด่านภาษีโรงภาษี เมื่อมาถึงฤาดวงด่านภาษีโรงภาษี ให้
 แหวะที่ด่านภาษีโรงภาษีเพื่อได้ตรวจสิ่งสินค้า แต่ให้เจ้าพนักงาน
 ตรวจภาษีเก็บภาษีรับตรวจตราฤาเก็บภาษีโดยเร็ว อย่าให้ช้าเสีย
 เวลาไปมาเกินสมควรได้

ใบตรวจภาษี

มาตรา ๗๖ ถ้าผู้ทมีสิ่งของต้องพิกตภาษีส่งมาถึงด่านภาษี
 แต่โรงภาษีให้ทราบฤา ฤาบอกบาญชีสิ่งของต้องพิกตภาษีโดยสัตย
 จริง เจ้าพนักงานภาษีจะได้ตรวจสอบ ถ้าเจ้าพนักงานภาษียังไม่
 เก็บภาษี แต่เจ้าของสิ่งของต้องพิกตภาษีจะยังไม่จำหน่ายสิ่งของจน
 ถึงด่านภาษีฤาโรงภาษีหน้า ให้เจ้าพนักงานภาษีออกใบตรวจภาษีให้
 แต่ให้เจ้าของสิ่งของต้องพิกตภาษีรับใบตรวจภาษี มีจำนวนสิ่งของ
 ชัดเจนบอกโรงภาษีที่จะเก็บภาษีนำมายื่นต่อด่านภาษีฤาโรงภาษีต่อมา
 เมื่อเจ้าพนักงานภาษีตามด่านฤาโรงภาษี ในระยะทางได้เห็นใบตรวจ
 ภาษีตรวจสิ่งของถูกต้องแล้วให้ปล่อยให้มาจนถึงโรงภาษีที่จะเก็บจึง
 ให้มาส่งใบตรวจภาษีให้รับใบเสร็จเสียภาษี แต่ถ้าเจ้าของสิ่งของ
 ต้องพิกตภาษี จะจำหน่ายสิ่งของในระยะด่านภาษีฤาโรงภาษีใด ให้
 ขอเสียภาษีรับใบเสร็จของที่จะจำหน่ายนั้นมาด้วย ให้เจ้าพนักงานภาษี
 ยอมชักภาษีโดยสัตย

เก็บภาษี

มาตรา ๗๗ เมื่อเจ้าภาษีกฎผู้แทนเจ้าภาษีเก็บภาษีตั้งของอย่างใดเป็นเงินภาษีอย่างใดให้ออกใบเสร็จให้แก่เจ้าของผู้เสียภาษีมจำนวนตั้งของ แลเงินภาษีตั้งส่งมาค้ำประกันให้ชัดเจนไป เป็นสำคัญสำหรับค้ำของที่ใดเสียภาษีแล้ว

เสียภาษี

มาตรา ๗๘ การเก็บภาษีนั้น ถ้าปกติเก็บเป็นส่วนลดให้เจ้าภาษีกฎผู้แทนตีราคาตั้งของตามราคาในเวลาด่านหน้าด่านนั้น จะขายทอดตลาดได้ คิดชกภาษีเป็นเงิน ถ้าเจ้าของผู้เสียภาษีไม่ยอมตามราคาที่ตั้ง ให้ชกตั้งของนั้นไว้เป็นส่วนภาษี ถ้าปกติเก็บเป็นเงิน เจ้าของผู้เสียภาษีไม่ยอมเสียเงิน ก็ให้ตีราคาของตามราคาในเวลาด่านหน้าด่านนั้นจะขายทอดตลาดได้ ชกภาษีเป็นตั้งของ แลตั้งของที่ชกภาษีไว้นั้น ถ้ามิใช่เป็นภาษีผูกขาดให้ขายทอดตลาดนำเงินตั้งพระคลัง

ยึดเลขขายของไม่เสียภาษี

มาตรา ๗๙ ถ้าเจ้าของตั้งของต้องพักภาษีขัดไม่ยอมเสียภาษี ฤยังไม่เสียภาษี ให้เจ้าพนักงานภาษียึดตั้งของนั้นไว้ จนกว่าจะได้เงินภาษี ถ้าถ้าเป็นตั้งของจะเสียได้ จะควรขายของนั้นเสียก่อน ได้ยึดเงินไว้ก็ให้ขาย ดุคแต่ให้เจ้าพนักงานภาษีระวังอย่าให้เสียของๆ ราษฎรได้ แต่ถ้าจะขายเช่นนั้น ต้องให้กระทรวงเมืองฤเทศาภิบาลเป็นพยานด้วย ราคาของนอกจากเงินภาษีนั้นให้คืนเงินแก่เจ้าของไป

หมวดที่ ๕

การตรวจจับ

การตรวจจับ

มาตรา ๘๐ กรมกองตระเวรแสนายอำเภอกำนันในกระทรวงเมือง แดกรมการนายอำเภอกำนันในเทศาภิบาล เป็นเจ้าหน้าที่ตรวจจับผู้ตกดอบหนี ฎาบีตบั้งฉ้อภาษี ทำผิดพระราชบัญญัติในทใด ๆ ได้ แดตำรวจผู้ ถอหนังสือล่าคดีกรมสรรพภาษี แดคุตกรักษผู้แต่งเครื่องยศ แดผู้ตรวจซึ่งมีเครื่องหมายของกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ มีอำนาจที่จะตรวจจับผู้ตกดอบหนี ฎาบีตบั้งฉ้อภาษีทำผิดพระราชบัญญัติ ที่ตานภาษีฎาทโรงภาษีได้ แดมีอำนาจที่จะไปตรวจจับได้ในทอน แต่ต้องขอให้กรมกองตระเวร ฎานายอำเภอกำนันในกระทรวงเมือง แดกรมการนายอำเภอกำนันในเทศาภิบาล เป็นผู้กำกับด้วยก่อน ที่จะไปกำกับนั้นต้องให้ผู้รับผิดชอบฎาผู้ขอล่าบาดก่อน ว่ารู้เห็นโดยหลักฐาน ที่ควรเชื่อควรสั่งได้โดยดัดยจริง มิใช่การแก่ง แต่ถ้าจะตรวจภาษีอย่างเดี่ยวไม่จับ อาจตรวจแต่โดยด่าฟังได้ แต่ถ้าเป็นคนในบังคับต่างประเทศมีกงสุตอยู่ในเขตรเมืองนั้น ให้ไปขอหนังสืออนุญาตตรวจ แดหมายจับต่อกงสุตชาตินั้นก่อน

จับส่ง

มาตรา ๘๑ เมื่อจับผู้หนีภาษี ฎาบีตบั้งฉ้อภาษีได้ ให้นำส่งต่อศาลกงตระเวร ฎาเทศาภิบาลเพื่อไต่ชำระคดีสิน ถ้าเป็นคนในบังคับต่างประเทศ มีกงสุตอยู่ในเขตรเมืองนั้น ให้นำส่งต่อกงสุตชาตินั้น

ห้ามตรวจจับกลางคืน

มาตรา ๘๒ ห้ามมิให้ตรวจจับภายในเวลาดกลางคืน เว้นไว้แต่มีผู้พาดวงด้านภาษาฎาโรงภายในเวลาดกลางคืน เมื่อคนตาเป็นเวลาดกตชนิดของถ่าบาทที่จะตั้ง ก็ให้คุมตัวไว้จนเช้าจึงตั้งต่อเจ้านาทผู้ชำระ

หมวดที่ ๖

การปรับโทษ

ไม่แวะด่าน

มาตรา ๘๓ ถ้าผู้ใดแกดงไม่แวะด่านภาษาฎาโรงภายในตามมาตรา ๘๕ พิจารณาเป็นลัตย ให้ปรับโทษครั้งหนึ่งไม่เกิน ๑๐๐ บาท

ลักลอบหนีภาษี

มาตรา ๘๔ ถ้าผู้ใดลักลอบหนีภาษี พิจารณาเป็นลัตย ให้ปรับโทษไม่เกินสี่เท่าของซึ่งลักลอบหนีภาษี แต่ถ่าของซึ่งลักลอบหนีภาษีมาราคามาก ให้ปรับโทษครั้งหนึ่งไม่เกิน ๒๐๐ บาท แต่ตั้งของซึ่งลักลอบหนีภาษีนนจะริบเป็นหลวงด้วยก็ได้ ทงเรือฎาต่อเกวียน ฎาพาหนะที่พาดังของลักลอบหนีภาษี โดยประโยคพยายาม เรยวแรงซึ่งได้รู้เห็นเป็นใจด้วยจะริบเป็นหลวงด้วยก็ได้

ปิดบังภาษี

มาตรา ๘๕ ถ้าผู้ใดยื่นบาญชีตั้งของตองพิกคภาษีกึ่ง ฎาปิดบัง

ภาษีแต่มีได้ลดอบหน้าภาษี ภาษีไม่เสียภาษี พิจารณาเป็นต้นให้
ปรับใหม่ไม่เกินสองเท่าของที่บังคับ แต่ถ้าของที่บังคับราคามากให้
ปรับใหม่ครั้งหนึ่งไม่เกิน ๓๐๐๐ บาท

ผิดข้อบังคับ

มาตรา ๘๖ ถ้าผู้ใดกระทำความผิดข้อบังคับตามมาตรา ๕ พิจารณา
เป็นต้นให้ปรับใหม่ครั้งหนึ่งไม่เกิน ๕๐๐ บาท

จำจ่ายโทษ

มาตรา ๘๗ ถ้าผู้ใดของปรับใหม่ตามพระราชบัญญัติคนไม่เงิน
เสีย ให้ทำโทษจำคุกฤตราง ใช้การงานหนักๆไม่ให้ทำการหนัก
แทนเงินค่าปรับใหม่ตามกำหนดดังนี้ ต้องปรับใหม่แต่ร้อยละบาทลงมา
ให้จำคุกเดือนละ ๒๕ บาท แต่ต้องร้อยละบาทลงมาให้คุกเดือนละ ๓๕
บาท ต้องปรับใหม่เกิน ๒๐๐ บาทขึ้นไปให้จำคุกเดือนละ ๓๐๐ บาท
แต่มีให้เกินสองเดือน

สินไหมพินัย

มาตรา ๘๘ ถ้าเป็นภาษีผูกขาดสิ่งของที่ต้องปรับเป็นของเจ้าภาษี
แต่เงินค่าปรับเป็นสินไหมเจ้าภาษีถึง เป็นพินัยหลวงถึง ถ้ามิได้
เป็นภาษีผูกขาดคงเป็นของหลวงทั้งต้น

มาตรา ๘๙ ถ้าผู้ใดของจับต้องฟ้องไม่มีความผิด โดยพิจารณา
เป็นต้น ให้ผู้ทงจับฎาผู้ฟ้องเสียค่าปรับใหม่ให้แก่ผู้ต้องจับต้องฟ้อง

ตามสมควรคุ้มครองแต่เพียงประโยชน์ แต่มิให้เกินค่าปรับใหม่ ถ้าต้องจับ
ต้องฟ้องผิดจะฟ้องเลย

หมวดที่ ๗

การชำระความ

ศาลชำระ

มาตรา ๘๐ การชำระความตามพระราชบัญญัติ เป็นหน้าที่ของ
กระทรวงแฉะคดีอาญา ถ้าจะฟ้องทำโทษเกินอำนาจศาลก็ให้ตั้งต่อศาล
ต้นนามคดียุติธรรม ถ้าไม่ยอมแก้กันข้างใดข้างหนึ่ง อาจมาอุทธรณ์
ต่อศาลต้นนามคดียุติธรรมได้ ถ้าจะฟ้องตรงแฉะจับตั้งต่อศาลต้นนาม
คดียุติธรรมก็ได้ แฉะถ้าข้างใดข้างหนึ่งมีพอใจในคำพิพากษาศาล
อุทธรณ์ต้นนามคดียุติธรรม ก็ไปทุกแฉะกว่าถวายฎีกา

จับมิได้ฟ้องได้

มาตรา ๘๑ ถ้าหากจับผู้ต้องหาหนีภาษีอาบั้งภาษีมิได้ แต่สืบ
รู้โดยมีหลักฐานมั่นคง เจ้าพนักงานอาญาเจ้าภาษีแฉะผู้ใดผู้หนึ่งจะฟ้อง
ให้เรียกผู้ต้องหาหนีภาษีอาบั้งภาษีมาพิจารณาก็ได้ แต่ต้องให้ผู้
ทราบดีมาก่อน ฝ่ายราษฎรก็มีเหตุฟ้องเจ้าภาษีได้ โดยเหตุทุกคดี
ผิดต่อราชบัญญัติเหมือนกัน

ให้ฟ้องภายใน ๓ เดือน

มาตรา ๘๒ บรรดาคดีในเรื่องราวเก็บภาษี ให้ฟ้องร้องแต่ภายใน ๓ เดือนนับแต่วันเกิดเหตุขึ้น ถ้าพ้นกำหนดแล้วห้ามมิให้รับไว้พิจารณา

ให้ชำระตัดสินเฉพาะเรื่องภาษี

มาตรา ๘๓ บรรดาคดีในเรื่องตรวจเก็บภาษี ให้ฟ้องแต่ชำระตัดสินคดีเฉพาะเรื่องภาษีอย่างเดียวในด้านนวนั้น ถ้าคดีเกี่ยวพันโดยหาว่าฉกทรัพย์ ฎาวิชาทชกคเป็นต้น ให้แยกฟ้องแต่พิจารณาตัดสินอีกฝ่ายหนึ่งต่างหาก ไม่เกี่ยวกับด้านนวนเรื่องภาษีนั้น

พระราชบัญญัติทรงตั้งไว้แต่เมื่อวันที่ ๓ มีนาคม รัตนโกสินทร ศก ๑๑๑ เป็นวันที่ ๘๘๘๘ ในรัชกาลปัตยุบันนี้

พ.ร.บ. พิทักษ์ภาษีภายใน ร.ศ. ๑๑๑ นี้ ส่วนมากถูกยกเลิกโดยมาตรา ๓ พ.ร.บ. แก้ไขพระราชบัญญัติพิทักษ์ภาษีภายใน พ.ศ. ๒๔๗๐ เว้นแต่ (ก) มาตรา ๑๒, ๑๓ ซึ่งว่าด้วยภาษีไม้ขอมสักและไม้หลักแพ (ข) มาตรา ๑๔, ๒๐, ๔๘, ๔๘, ๖๒, ๖๕ ว่าด้วยภาษีไม้และของป่าต่างๆ ซึ่ง พ.ร.บ. รักษาป่า พ.ศ. ๒๔๕๖ ใช้บังคับไปไม่ถึง และ (ค) มาตรา ๓๘, ๓๘, ๔๐ จะเพาะแต่การฆ่าสุกรและการเก็บภาษีฆ่าสุกร ภาษีตามบทบัญญัติที่ยังคงใช้บังคับได้ ที่กล่าวใน (ก) (ข) และ (ค) นี้ ให้เรียกเก็บและใช้ตามบทบัญญัติทั่วไปแห่ง พ.ร.บ. พิทักษ์ภาษีภายใน ร.ศ. ๑๑๑ ฎาประกาศและกฎข้อบังคับต่างๆ ที่ทำขึ้นภายหลัง ตามที่จะเกี่ยวกับการเรียกเก็บและใช้เงินภาษีนั้นๆ (ดู ป.ช.ศ. เล่ม ๔๐ หน้า ๑๓๘ และให้ดู พ.ร.บ. แก้ไขเพิ่มเติม พ.ร.บ. ภาษีภายใน พ.ศ. ๒๔๗๓ ใน ป.ช.ศ. เล่ม ๔๓ หน้า ๓๗๕ ประกอบด้วย)

พระราชบัญญัติ

ตั้งศาลไปรษณีย์เป็นศาลปกครองตระเวรสำหรับกรุงเทพมหานคร

รัตน โกสินทร ศก ๑๑๑

มีพระบรมราชโองการ ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ดำรงเห็นชอบเกล้าฯ ว่า ทุกวันศาลกรมก้องตระเวรในกระทรวงพระนครบาล ซึ่งได้พิจารณาข้อคดีของโจรผู้ร้ายซึ่งกระทำผิดต่อพระราชกำหนดกฎหมายพระราชอาญา แต่พิจารณาผิดลงละเมิดพระราชบัญญัติ กับเปรียบเทียบคดีความวิวาทของราษฎรที่เกิดขึ้นในท้องที่ซึ่งกรมก้องตระเวรรักษาอยู่นั้น ยังหาได้จัดชั้นให้เรียบร้อยไม่ ทรงพระราชดำริที่จะจัดการพิจารณาพิพากษาข้อคดี อันเป็น กระทรวง ของศาลนี้ให้ รวดเร็ว เรียบร้อยชนกว่าแต่ก่อน ตามการสมัยแห่งความวิวัฒนาการของบ้านเมือง จึงมีพระบรมราชโองการ โปรดเกล้าฯ ให้ประกาศให้ทราบทั่วกันต่อไปดังน

เลิกประกาศกรมพระนครบาลแลศาลกรมก้องตระเวร

ข้อ ๓ ประกาศกรมพระนครบาลที่ว่าด้วยคดี ๓ ประการ อันต้องด้วยพระราชกำหนดกฎหมายเพียงละหุโทษฤๅถึงมัชฌิมโทษ มีอาญาถึงโทษเขียนเพียง ๕๐ ที่ลงมา แลลงโทษจำไม่ถึงคุกจำที่ตราที่กำหนดตั้งแต่ ๖ เดือนลงมา ก็มีปรับใหม่ไม่เกินเงิน ๒ ชั่งขึ้นไป ลงวัน

ที่ ๒๒ เดือนกรกฎาคม รัตนโกสินทร์ ศก ๑๑๓ นั้น ให้ยกเลิกเสีย กับทั้ง
คำสั่งของกระทรวงซึ่งชนกระทรวงพระนครบาดหนักให้ยกเลิกเสียด้วย

ตั้งศาลโปติศภา

ข้อ ๒ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งศาลโปติศภาขึ้นศาล
หนึ่ง เป็นศาลกรมกองกระทรวง แต่ให้มีผู้พิพากษาผู้พิจารณาแต่
เจ้าพนักงานตามสมควร แต่ให้ศาลโปติศภาขึ้นอยู่ในกระทรวงยุติ-
ธรรมด้วย

ว่าด้วยความอาญาเพียงละหุโทษ
ศาลโปติศภาควรชำระเด็ดตั้นได้

ความอาญาชนิดใดเป็นกระทรวงศาลโปติศภาได้พิจารณา

ข้อ ๓ บรรดาคดีทั้งปวงซึ่งศาลโปติศภามีอำนาจจะชำระเปรียบเทียบ
เด็ดตั้นได้นั้น มีกำหนดดังจะว่าต่อไปนี้

(๑) คดีที่กล่าวหาว่ากระทำผิด ถ่วงละเมิดกฎหมายโปติศซึ่ง
รักษาน้ำที่ในพระนครนอกพระนคร จุดศักราช ๑๒๓๗

(๒) คดีที่กล่าวหาว่ากระทำผิด ถ่วงละเมิดประกาศห้ามเด็ก
มิให้เล่นการพนันต่าง ๆ ลงวัน ๓ เดือน ๓๐ แรม ๘ ค่ำ ปีมจอชศก
๑๒๓๖ แต่ประกาศเพิ่มเติมห้ามมิให้เด็กเล่นการพนันต่าง ๆ ลงวัน ๓
เดือน ๑๑ ขึ้น ๕ ค่ำ ปีมจอชศก ๑๒๓๖ แต่ประกาศเพิ่มเติมครั้งที่สาม
ห้ามมิให้เด็กเล่นการพนันต่าง ๆ ลงณวันเดือน ๘ ขึ้น ๓ ค่ำ ปีมจุนพ-
ศก ๑๒๓๘

(๓) คະตักถ้าวหาว่ากระทำผิดล่วงละเมิด ประกาศห้ามมิให้
ใช้บัตรเบอง ลงณวัน ๕ เดือน ๕ แรม ๕ ค่ำ ปีมุจลินต์ศก ๑๒๓๗

(๔) คະตักถ้าวหาว่ากระทำผิดล่วงละเมิดพระราชบัญญัติกรม
ไปรษณีย์สยาม ลงณวัน ๓ เดือน ๘ แรม ๕ ค่ำ ปีมุจลินต์ศก ๑๒๔๗

(๕) คະตักถ้าวหาว่ากระทำผิดล่วงละเมิดประกาศห้ามมิให้
ไทยแลเงินทองเจ้าในทต่าง ๆ ลงณวันเดือนตุลาคม รัตนโกสินทร
ศก ๑๐๘

(๖) คະตักถ้าวหาว่ากระทำผิดล่วงละเมิดพระราชบัญญัติสัตว์
พาหนะ ลงณวันที่ ๑๕ กรกฎาคม รัตนโกสินทร ศก ๑๓๐

(๗) คະตักถ้าวหาว่ากระทำผิดล่วงละเมิดพระราชบัญญัติพัก
ภษาภายใน ร.ศ. ๑๓๓

พระราชบัญญัติอากรการพนัน ร.ศ. ๑๓๓

พระราชบัญญัติอากรเครื่องเงินอบ ร.ศ. ๑๓๓

แลพระราชบัญญัติอากรมะหรัศพ ร.ศ. ๑๓๓

(๘) คະตักถ้าวหาว่ากระทำผิดล่วงละเมิดพระราช
กำหนดกฎหมาย ซึ่งคงใช้อยู่ ฤฯซึ่งจะได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
ตั้งขึ้นไว้ต่อไปเพียงละหุโทษ ฤฯถึงมีฉฉิมโทษ กำหนดโทษเขียน
เพียง ๕๐ ที่ลงมา แลลงโทษจำไม่ถึงคุก จำที่ตรงตั้งแต่ ๖ เดือนลง
มา กับมีปรับใหม่เพียงเงิน ๒ ชั่งลงมา

(๙) คະตักถ้าวหาว่ากระทำผิดล่วงละเมิดประกาศที่
เด่นาบติกระทรวงต่าง ๆ ได้รับพระราชบรมราชานุญาตให้ออกประ-
กาศห้าม ซึ่งมีอยู่แล้ว ฤฯจะมีประกาศห้ามข้างหน้าต่อไป กำหนดโทษ
ไม่ถึงจำคุก แลมีปรับใหม่กำหนดไม่เกินกว่าที่กล่าวมาข้างต้น

พิจารณาผู้ต้องจับได้ความจริง ว่ากระทำผิดต่อกฎหมาย ก็ให้
ตัดดินลงโทษ ถ้าไม่สมให้ปล่อยโดยเร็ว

ข้อ ๕ บรรดาคดีทั้งปวงที่กล่าวมาในข้อ ๓ นี้ เมื่อมีผู้ใดกระทำผิด
เป็นขอละเมิดชนแล้ว พดตระเวรจับผู้ผิดมาตั้งกัก ถ้ามีโทษให้พด
ตระเวรจับตัวมาตั้งกัก ให้ศาลไปปรึกษากับให้พดตระเวรซึ่งจับผู้ผิด
มา ถ้าโทษผู้ฟ้องลำบากตัวเดียวก่อนแล้วบังคับให้ ๆ การเป็นคำฟ้อง
กล่าวความแต่โดยสัตย์จริง แล้วจึงบังคับถามผู้ต้องจับมา ถ้าผู้ต้อง
ถูกฟ้องเป็นจำเลยให้ ๆ การแก้ฟ้องต่อไป ถ้าปฏิเสธมีรับก็ให้สืบ
พยานทั้งสองฝ่าย ถ้าแต่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งตามที่จะมีประเด็นข้อสืบ แต่
โดยยุติธรรมตามพระราชกำหนดกฎหมาย ถ้าพิจารณาความจริงตาม
ฟ้อง ก็ให้ศาลไปปรึกษากัดดินลงโทษผู้กระผิดโดยโทษานุโทษ ถ้า
พิจารณาไม่สมจริงก็ให้ตัดดินปล่อยไปเสียทันที ห้ามมิให้หน่วง
เหนียวกักขังผู้หาความผิดมิได้ ใดเป็นอันขาด

ผู้ต้องจับเป็นคนในบังคับต่างประเทศ

ให้ส่งไปให้กงสุลชำระ

ข้อ ๕ ถ้าพดตระเวรจับผู้กระทำผิดมาเองกัก ถ้ามีโทษร้องให้
จับมากัด ได้ส่วนใดก็ตามว่าผู้ต้องจับเป็นคนในบังคับต่างประเทศ
ซึ่งมีหนังสือสัญญาทางพระราชไมตรีแล้ว ให้ศาลไปปรึกษากับให้
นำผู้ต้องจับไปส่งต่อกองสุลต่างประเทศ ซึ่งเป็นสังกัดมุนายของผู้
ต้องจับนั้นพร้อมกับโทษ แล้วขอให้กงสุลผู้นั้นชำระแล้วตัดดินตาม
กฎหมาย

ถ้าฟ้องคดีเพียงปรับใหม่ให้หมายเรียก
ถ้าคดีถึงจำแลเช่นนั้นก็ให้โจทษศาลแล้วหมายจับจำเลย

ข้อ ๖ เมื่อมีผู้ใดมาให้การต่างฟ้องต่อศาลว่ามีผู้กระทำผิดล่วงละเมิดกฎหมายต่าง ๆ ดังใดกล่าวในข้อ ๓ นั้น ถ้าศาลเห็นว่าข้อกล่าวหาอันพิจารณาได้ความจริงก็คงมีโทษแต่เพียงปรับใหม่ ก็ให้ศาลออกหมายเรียกจำเลยมาแก้คดีแต่ใน ๘ วัน ถ้าจำเลยรู้หมายแล้วไม่มาตามกำหนด จึงให้ออกหมายจับต่อภายหลัง ถ้าศาลเห็นว่าข้อกล่าวหาอันพิจารณาได้ความจริง จะต้องเป็นความอาญามีโทษหลวงใช้ ให้ศาลบังคับให้ โจทษศาลขาดตัวเสียก่อนแล้วจึงให้การเป็นคำฟ้อง แล้วจึงให้ออกหมายจับตัวจำเลยมาโดยทันที เมื่อได้จำเลยมาแล้วก็ให้ชำระแค้นคดีเสียโดยเร็ว ดังว่าไว้ในข้อ ๕ จงทุกประการ

ผู้กระทำผิดกฎหมายลักษณะอากร ศาลปรีศภามีอำนาจ
ปรับไม่เกิน ๒ ชั่ง แลจำขังไม่เกิน ๖ เดือน

ข้อ ๗ บันดาคดีทั้งปวง ซึ่งกล่าวหาว่ากระทำผิด เป็นข้อละเมิดต่อกฎหมายทั้งปวงอันเกี่ยวของด้วยการภาษีอากร ซึ่งราชาธิปไตยตั้งเจ้าพนักงานเก็บเองก็ดี ฤฯ ให้เจ้าภาษีนายอากรผูกขาดไปก็ดี ถ้าพลตระเวรจับตัวผู้กระทำผิดมาเอง ฤฯ มีโจทษให้จับมาส่งต่อศาลไปตัดสินพิเคราะห์เป็นลัษณะผู้ต้องจับมานั้นได้กระทำผิดล่วงละเมิดต่อกฎหมายเช่นกล่าวมาแล้ว ศาลปรีศภามีอำนาจจะเปรียบเทียบ แลตัดสินปรับใหม่ลงโทษผู้กระทำผิดได้แต่เพียงปรับเป็นเงินไม่เกินกว่า ๒ ชั่งขึ้นไป ฤฯ ลงโทษจำขังไม่เกินกว่า ๖ เดือนขึ้นไป เว้นไว้แต่โจทษ

ไม่ยอม กลับร้องจะให้ คัดคืนปรับ ฎาดงโทษจำขังเกินกว่าหนึ่งปี
แล้วก็ให้ตั้งโทษจำเลยกับจำนวนมายังศาลเจ้ากระทรวงพิจารณาแต่
คัดคืนต่อไปตามกฎหมาย

ถ้าความออกจกรรจนหันตะโทษเกินอำนาจศาลจะชำระแลตัดคืนได้
ก็ให้สืบสวนได้พยาน แล้วให้ส่งศาลเจ้ากระทรวงพิจารณาต่อไป

ข้อ ๘ ถ้าของตระเวนในกระทรวงพระนครบาดจับคนร้ายซึ่งกระ-
ทำผิดล่วงละเมิดพระราชอาญา เป็นข้อจกรรจนหันตะโทษ ที่ศาลไปดิ-
งฎาไม่มีอำนาจ จะพิจารณาพิพากษาคัดคืนได้เด็ดขาดตามกฎหมาย
แล้ว ก็ให้ศาลสืบสวนพยานเสียขึ้นหนึ่งก่อน ถ้าพิจารณาเห็นว่ามี
พยานน้อยอยู่บางพอเป็นเหตุแห่งความเชื่อได้ว่า คนร้ายนั้นได้กระทำ
การล่วงละเมิดพระราชอาญาจริงแล้ว ก็ให้บังคับให้ตั้งคนร้ายนั้นไป
พิจารณายังศาลอื่นเป็นเจ้ากระทรวงต่อไป ถ้าในคดีเรื่องนั้นมีโทษ
ด้วย ก็ให้ โจมยไปฟ้องหากกล่าวโทษตามกระทรวง ถ้าไม่มีโทษก็ให้
แจ้งความให้กรมอัยการทราบ แต่ให้ตั้งจำนวนกับค่าพยานที่สืบไว้แล้ว
นั้นไปด้วย เมื่อกรมอัยการเห็นสมควรจะฟ้องได้ ก็จะได้กล่าวโทษ
คนร้ายนั้น ให้ศาลเจ้ากระทรวงพิจารณาพิพากษาคัดคืนลงโทษตาม
พระราชกำหนดกฎหมาย ถ้าการพิจารณาได้ตั้งคนร้ายในชั้นแรก
นั้น เมื่อคนทตองจับมามีพยานเป็นมณฑลโทษอยู่บ้าง แต่ยังไม่พิจารณา
สอบสวนทวนพยานยังไม่ได้ความแจ่มแจ้ง เจ้าพนักงานของตระ-
เวนผู้สืบความนั้น จะขอเวลาดับสวนอีกตามสมควร เพื่อได้รอกการ
บังคับให้ชำระ ฎาบังคับให้ปล่อยไว้ก่อน ก็ให้ศาลไปริฎภาพิเคราะห์

ตามคำขอของเจ้าพนักงานนั้น ถ้าเห็นว่าเป็นอย่างสมควรที่จะงดหรือให้มี
 เวลาด้บส่วนอื่น ก็ให้อนุญาตได้ ถ้าศาลเห็นว่าผู้ทตของจับมานั้น
 มีมณฑนิตโทษน้อย ไม่ควรจะต้องกักขังเนิ่นช้าไปอีก จะบังคับตัด-
 สิ้นให้ปล่อยไปก็ได้ อำนาจอันศาลไปริศภาย่อมใช้ได้ โดยดำริห์
 เหตุผลรอบคอบแล้วทุกประการ ถ้าด้บมีด้มก็ให้ปล่อยผู้ต้องหาเสียได้
 ถ้าแต่ศาลไปริศภาพิเคราะห์เห็นว่า คนทตของจับมานั้นไม่มีพริชแต่
 ข้อใดข้อหนึ่ง ถ้าไม่มีพยานมายืนยันว่า คนทตของหานั้นได้กระทำ
 การด้บงละเมิดพระราชอาญา ถ้าด้บส่วนพยานแล้วไม่ด้มจริง ว่าคน
 ทตของหานั้นได้กระทำการผิดด้บงละเมิดพระราชอาญาดังนี้ ให้ตัดสิน
 ปล่อยคนซึ่งตตของหานั้นไป ถ้าจะควรให้เรียกประกันคนทตไว้ด้วย
 ถ้ามีควรประการใดนั้น ก็ด้บแต่ศาลไปริศภาพิเคราะห์ตามเหตุการ
 อันเป็นมาแล้วโดยสมควร

ว่าด้วยความแพ่งฟ้องเรียกทุนทรัพย์ไม่เกินกว่า ๒ ชั่ง
ศาลไปริศภาพิเคราะห์แลตัดสินได้

ข้อ ๘ บันดาความแพ่งทงปวง ซึ่งศาลไปริศภาพิเคราะห์อำนาจจะชำระ
 เปรียบเทียบแลตัดสินได้นั้น มีกำหนดดังจะว่าต่อไปนี้

- (๑) ฟ้องให้เรียกตัวเงินตั้งแต่ ๒ ชั่งลงมาอันเป็นเงินกู ยมกัน
 กัด ถ้าตค่างกันด้วยการชอขายแก่กันกัด ถ้าการจำนำกัด ถ้าค่า
 จ้างค่าเช่ากัด ถ้าด้บญญาจะให้บันแก่กันกัด ถ้าตค่างกันด้วยเหตุ
 ประการใด ๆ กัด บันดาที่จะฟ้องเอาได้ตามพระราชกำหนดกฎหมาย
- (๒) ฟ้องให้เรียกทุนทรัพย์อันเป็นวิญญาณกะทรัพย์ ถ้าวิญ-

ฎานกะทรพยซึ่งตราค่าตั้งแต่ ๒ ชั่งลงมา อนันต์ฎานจะให้บนแตก
 เปดยหนักด้วยเหตุประการใดก็ดี ถ้าฝากไว้ต่อกหนัก ถ้าจำนำเข้า
 กหนัก ถ้าแย่งยอยตเอาไว้ด้วยเหตุประการใดก็ดี บนดาทจะฟ้อง
 เอาได้ตามพระราชกำหนดกฎหมาย

(๓) ฟ้องให้เรียกคืนใหม่แต่พินัยคดีราคากรรมกันตั้งแต่ ๒ ชั่งลง
 มา อันจะเกิดจากมูลคดีความด้วยประการใด ๆ บนดาทจะปรับกัน
 ได้ตามพระราชกำหนดกฎหมาย

(๔) ฟ้องขออำนาจศาลให้ ไล่ขับ คนใดคนหนึ่ง ออกจากที่ดิน
 โรง เรือน ตึก แปะ โดยเหตุที่ผู้นั้นเช่าที่ดิน โรง เรือน ตึก แปะ
 ครบกำหนดสัญญาเช่าแล้วไม่ไปเสีย ถ้าในระหว่างสัญญาเช่าอยู่นั้น
 ไม่ยอมเสียค่าเช่าตามข้อสัญญา ถ้ากระทำผิดการสัญญาเช่าถือด้วย
 ประการใดประการหนึ่งก็ดี ถ้าผู้นั้นจำนำที่ดิน โรง เรือน ตึก แปะ
 ไว้ ครบกำหนดหลุดตามสัญญาจำนำแล้วไม่ไปเสีย ถ้าต้องหลุด
 ด้วยเหตุใดเหตุหนึ่งตามกฎหมายก็ดี ถ้าผู้นั้นขายที่ดิน โรง เรือน
 ตึก แปะ ไว้ ครบกำหนดเวลาที่ตนจะต้องไปตามข้อสัญญาขายแล้ว
 ไม่ไปก็ดี ถ้าผู้นั้นขออาศัยอยู่ในที่ดิน โรง เรือน ตึก แปะ ครบ
 เจ้าของขับไล่ให้ ไป บังอาจขัดขืนไม่ไปโดยหาเหตุอันชอบด้วยกฎ
 หมายมิได้ก็ดี ถ้าผู้นั้นเช่ามาอยู่ในที่ดิน โรง เรือน ตึก แปะ อัน
 มิใช่ของตน โดยไม่มีอำนาจตามกฎหมายก็ดี ในสรรพเหตุทั้งนี้ ถ้า
 โจทก์ผู้ฟ้องขอให้ศาลไล่ขับ ผู้นั้นมพยานหลักฐานจะสืบแสดงออก
 ให้ปรากฏ ถ้าให้สัมจริงดังเช่นกล่าวมานี้แล้ว ก็ให้ฟ้องได้ตามพระ
 ราชกำหนดกฎหมาย

แนบนำตากระตักถวดาวหาตงน ถ้าโจทยจำเลยได้ให้พดตระเวรจับ
กันมาส่งต่อศาลโปติสภาแล้ว ให้ชำระเปรียบเทียบ ฤคัตตสินให้
แล้วโดยเร็วตามสมควรแก่รูปความ โดยยุติธรรม ตามพระราชก่า
หนดกฎหมาย

ข้อ ๓๐ ในมุดคดี ๕ ประการที่ถวดาวไว้ ในข้อ ๕ นั้น ถ้าผู้ใดผู้
หนึ่งมาให้การต่างฟ้องต่อศาลโปติสภาแล้ว ให้ออกหมายเรียกจำเลย
ให้มาแก้คดีแต่ภายใน ๗ วัน แต่ให้บอกมุดคดีที่ โจทย ฟ้องไปโดย
ตั้งเซปในหมายนั้น เพื่อให้จำเลยทราบด้วย ถ้าจำเลยรู้หมายแล้วไม่
มาตามกำหนด จึงให้ออกหมายจับต่อภายหลัง เมื่อโจทยจำเลยมา
พร้อมกันตามกำหนดนัดแล้ว จำเลยให้การปฏิเสธต่อผู้ ก็ให้กำหนด
ประเด็นบพยานเอาความจริงมาประกอบ แล้วให้เปรียบเทียบฤคัต-
ตสินตามรูปความให้ถูกต้องชอบด้วยพระราชก่าหนดกฎหมาย

ข้อ ๓๓ ถ้าแต่ในคดีซึ่ง โจทยฟ้องขออำนาจศาลให้ ไล่ขับผู้ ซึ่ง
อยู่ในที่ดิน โรงเรือน ตึก แพ ตงถวดาวไว้ ในข้อ ๕ นั้น เมื่อศาล
ได้ ทราบคำฟ้องแล้ว ก็ให้หมายบอกจำเลยผู้ อยู่ในที่ดิน โรงเรือน
ตึก แพ ให้ทราบ แต่กำหนดวันให้ ไปเสียจากที่ดิน โรงเรือน
ตึก แพ นั้นแต่ภายในกำหนดวันซึ่งศาลจะพิเคราะห์ เห็นสมควรแก่
เหตุการณ์ที่จะกำหนดวันให้ ไปนั้น ถ้าจำเลยรู้หมายแล้วเห็นว่าตนควร
อยู่ในที่ดิน โรงเรือน ตึก แพได้ต่อไปตามพระราชก่าหนดกฎหมาย
ใช้ ก็ให้มาให้การแก้ฟ้องในศาล โปติสภาแต่ภายใน ๗ วัน นับตั้งแต่
วันที่ออกหมายเป็นต้นไป แล้วให้ศาลพิจารณาต่อไปตามกฎหมาย
ถ้าพิจารณาสัมจริงตามฟ้องก็ให้ตัดสินไล่ขับจำเลยไปเสีย ถ้าพิจารณา

ไม่เต็มจริงตามฟ้องก็ให้ตัดสินยกฟ้องเสีย แต่ฝ่ายโจทก์ก็ ฝ่าย
จำเลยก็ ผู้ไม่พึงใจยอมตามคำตัดสินนั้นยอมจะไปฟ้องร้องกล่าว
โทษกันยังกระทรวงศาลณัดนามสถิตย์ยุติธรรมได้ต่อไปด้วย

ข้อ ๓๒ อนึ่งถ้าศาลไปตัดสินคดีให้ไว้จำเลยออกจากที่
เรือน คัก แพ แด่จำเลยไม่คิดใจฟ้องอุทธรณ์กล่าวโทษคำ
ตัดสินแล้ว ก็ให้ศาลออกหมายไปยังเจ้าพนักงานกองตระเวนให้ทำ
ประการจับได้จำเลยไปจากที่เรือน เรือน คัก แพ ตามคำตัดสิน
ทุกประการ ถ้าจำเลยยังคอดังชดชชไม่ไปจากที่เรือน เรือน คัก
แพ ตามประกาศแล้ว ก็ให้เจ้าพนักงานกองตระเวนบังคับด้วยกำลัง
แรงเพื่อจะจับได้ให้ ไปจงได้นทุกประการ

ข้อ ๓๓ โจทก์ก็ จำเลยก็ ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเห็นว่าศาลไปตัดสิน
พิพากษาคัดสินความอาญาฤคความแพ่งโดยอำนาจอันมิอยู่ในประกาศ
นี้ ผิดด้วยพระราชกำหนดกฎหมายบทใดบทหนึ่งยังไม่ยอมตามพิพากษา
ตัดสินนั้น จะขออุทธรณ์ฟ้องอุทธรณ์ก็ให้ฟ้องอุทธรณ์กล่าวโทษคำ
พิพากษาคัดสินของศาลไปตัดสินนั้น ต่อกระทรวงศาลอุทธรณ์ณัดนาม
สถิตย์ ยุติธรรมแต่ในกำหนด ๓๕ วัน เพื่อศาลอุทธรณ์จะได้เรียก
ด้านวนไปตรวจพิจารณาชั้นอุทธรณ์ แด่พิพากษาคัดสิน ตุ้ความ
อุทธรณ์อาญาอุทธรณ์แพ่งในกระทรวงต่าง ๆ ตามพระราชบัญญัติ

ว่าด้วยอำนาจของศาลโบริสภาในการรับอายัด

ข้อ ๓๕ ศาลโบริสภามีอำนาจจะรับอายัดได้ดังจะกล่าวต่อไปนี้
(๑) ถ้านายเงินให้พลตระเวนจับทาสมาอายัดไว้ต่อศาลโบริสภา

เมื่อใด ถ้ามาทาบตามคำอายุตกดี ถ้ามีรับตามคำอายุตกดี ถ้าเงิน
ค่าตัวทาบตั้งแต่สองชั่งลงมา ให้พิจารณาแต่เปรียบเทียบ ถ้าตัดสิน
ได้เด็ดขาดตั้งว่าไว้ ในข้อ ๘ นั้นจึงทุกประการ

(๒) ถ้าเจาหนีให้ปลดตระเวนจับมาอายุตกดี ค่ำดีไปริศภา
เมื่อใด ถ้ามาทาบตามคำอายุตกดี ถ้ามีรับตามคำอายุตกดี ถ้าเงิน
หนักนคตค่างกันอยู่ตั้งแต่สองชั่งลงมา ให้พิจารณาแต่เปรียบเทียบ
ถ้าตัดสินได้เด็ดขาดตั้งว่าไว้ ในข้อ ๘ นั้นจึงทุกประการ

(๓) ถ้าคนหลายคนชกตีฟันแทงวิวาทกัน ต่างคนต่างให้ปลด
ตระเวนจับมาแต่ต่างคนต่างอายุตกดีไว้ ณ ถ้าศาลพิเคราะห์เห็นว่ามต
คดีวิวาทอนันจะปรับกัน คงเป็นดินใหม่พินัยตั้งแต่สองชั่งลงมาแล้ว
ก็ให้พิจารณาแต่เปรียบเทียบ ถ้าตัดสินได้เด็ดขาดตั้งว่าไว้ ในข้อ ๘
นั้นจึงทุกประการ

ถ้าคดี ๓ ประการหนักถาวรมาน ทนทรพยเกินกว่าสองชั่งขึ้นไป
ศาลไปริศภา มีอำนาจจะเปรียบเทียบให้ โจทก์จำเลย ปรานีปรานอม
ยอมกันโดยคดีได้ แต่ถ้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ยอมตามคำเปรียบเทียบแล้ว
ก็ให้ศาลรับแต่อายุตกดี ตามกฎหมาย แต่ให้ โจทก์จำเลยไปฟ้องร้อง
ยังศาลตามกระทรวง

ว่าด้วยประกัน

ข้อ ๓๕ เมื่อมีคนใดคนหนึ่งมาอายุตกดี ค่ำดีไปริศภาด้วย
มุดคดีเห็นว่าไว้ ในข้อ ๓๕ กดี ถ้าด้วยมุดคดีใด ๆ ซึ่งศาลไปริศภา
มีอำนาจจะรับอายุตกดี ได้ตามพระราชกำหนดกฎหมายกดี ให้ ศาล

เรียกประกันแก่ผู้ต้องอาชญากรรมไว้ ตามสมควรแก่รูปความ เว้นแต่ศาล
พิจารณาเห็นว่าผู้ต้องหาไม่มีหลักฐานสิ่งสำคัญอันเป็นพยานมาประกอบ
กับมตคดีที่ตนกล่าวหาในคำอาชญากรรมนั้นเป็นแต่จะแก่งอาชญากรรม เพื่อจะให้
ผู้ต้องอาชญากรรมต้องกักขังอยู่แล้ว ก็ให้รับแต่คำอาชญากรรมเป็นพยานไว้ ไม่
ต้องเรียกประกันแก่ผู้ต้องอาชญากรรมก็ได้ ให้ผู้ต้องหาไปร้องฟ้องกล่าวโทษ
กันตามกฎหมาย ศาลโบริสฎาไม่จำเป็นต้องตั้งตัวผู้ต้องอาชญากรรมไปยัง
ศาลซึ่งเป็นเจ้ากระทรวงเลย

ข้อ ๑๖ บรรดาคนทุก ๆ คนซึ่งฟ้องกล่าวโทษแก่กันเป็นโจทก์
จำเลยอยู่ในศาลโบริสฎาแล้ว ต้องเรียกประกันไว้ ทั้งสองฝ่ายตาม
กฎหมาย แต่คนซึ่งต้องหาว่าเป็นโจรผู้ร้ายต้องจับมาตั้งยังศาลโบ-
ริสฎา ๆ จะมีอำนาจพิจารณาก็ดี ถ้าไม่มีอำนาจพิจารณาก็ดี ศาล
โบริสฎาจะยอมให้มีประกันก็ได้ ถ้าไม่ยอมให้มีประกันก็ได้ สุดแต่
จะพิจารณาที่รูปความอันมีโทษหนักเบาตามกฎหมาย

ข้อ ๑๗ ศาลโบริสฎามีอำนาจจะเรียกประกันได้ดั่งประการดั่งนี้
(๑) บังคับให้ตัวความหาคนอันสมควรมาเป็นนายประกันแต่ผู้
เดียว ถ้าให้มีผู้เป็นรับเรือนของนายประกันอีกคนหนึ่งก็ได้ ตามพระ
ราชกำหนดกฎหมาย

(๒) บังคับให้ตัวความเอาเงินฤทธิทรัพย์ สิ่งใดอันมีราคาพอสม-
ควรแก่รูปความมาวางไว้ที่ตงกระทรวงการ เป็นตัวประกันก็ได้

วิธีประกัน ๒ ประการนี้ ตัวความจะเลือกเอาอย่างใดอย่างหนึ่ง
ให้ศาลโบริสฎาอนุญาตยอมตามสมควรแก่เหตุการณ์นั้น ๆ

ข้อ ๑๘ พระราชกำหนดกฎหมายลักษณะอาชญากรรมซึ่งยังคงใช้อยู่นั้น

มีอยู่ดังได้บอกไว้^๕ ให้ศาลไปริ่สภาพระพฤติตามในการรับอายุ^๕
ทุกประการ

ลักษณะอายุ

กฎหมายเล่ม ๑

- (๑) พระราชบัญญัติ มหาศักราช ๑๓๘๗ ลักษณะ
โทษอายุไพร่ทาส ให้ว่ากล่าวใน ๗ วัน หน้า ๓๕๗
- (๒) มาตรา ๒๘ ลักษณะระดาการ อายุ^๕ ข้าง
ม้า วัว ควาย ซักคนลูกหน^๕ ให้ว่ากล่าวใน ๑๕ วัน หน้า ๕๖๒
- (๓) มาตรา ๖๕ ลักษณะระดาการจับทาสลูกหน^๕
มากกฎหมายถ้ามิรับให้ พองประทับคำกฎหมาย หน้า ๕๗๓

กฎหมายเล่ม ๒

- (๔) มาตรา ๓๐ ลักษณะอาญาราชฎูร์ พบปะทาส
ลูกหน^๕ให้อายุ^๕ได้ หน้า ๒๓๖
  - (๕) มาตรา ๓๓ ลักษณะอาญาราชฎูร์ ด้รวพด้ง
ของใตฯหายไ้ พบปะเข้าให้อายุ^๕ได้ หน้า ๓๒๗
  - (๖) กฎหมายไปริศ จุศักราช ๑๒๓๗
ข้อ ๕๓ จับทาสลูกหน^๕มาอายุ^๕ ถ้ามิรับให้ โจทยพอง
ตามกฎหมาย หน้า ๕๓
- ประกาศมาณวันที่ ๓๑ มีนาคม รัตนโกสินทรศก ๑๓๑
ที่ ๘๘๐๗ ในรัชกาลปัตยุบัน^๕

พระราชบัญญัติ

อากรการพนัน รัตนโกสินทรศก ๑๑๑

มีพระบรมราชโองการ ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ดำรัสเหนือเกล้าฯ ตั้งว่า การพนันอย่างไทยซึ่งมีธรรมเนียมอนุญาตให้เล่นมาแต่เดิม แดการบ่อนเบี้ยอย่างจีนซึ่งอนุญาตให้เล่นมาแต่รัชกาลที่ ๓ โดยมีเงินอากรหลวงหมัดกษณการเดินพนันหลายถึงหลายอย่าง ได้โปรดเกล้าฯ ห้ามมิให้เล่นหลายอย่าง ทงทคองอนุญาตให้เล่นจำกัดกำหนดหย่อนอยู่แล้ว แดการบ่อนเบี้ยซึ่งอนุญาตให้เล่นในบ่อนยังแยกย้ายอยู่หลายแพน มีแต่ทองตราตงนายอากรเบนนอบงคืบ ส้มควจะรวบรวมมาได้ เป็นส่วนเดียว แดมขอบงคืบรวบรัดให้กวตชน จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้คตขอบงคืบในทองตราเติมเพิ่มเติมแก้ ไซตราเป็นพระราชบัญญัติตามพระบรมราชประสงค์ดังนี้

นามเขตรแลกกำหนดใช้พระราชบัญญัติ

มาตรา ๓ พระราชบัญญัตินี้ ให้เรียกนามว่าพระราชบัญญัติอากรการพนัน รัตนโกสินทรศก ๑๑๑ สำหรับใช้ ได้ตลอดพระราชอาณาเขตรดยาม แดจะให้ ใช้ ในเขตรเมืองโตจะได้ประกาศในหนังสือพิมพ์ ราชกิจจานุเบกษา กำหนดให้ ใช้ ได้ ตั้งแต่วันที่ ๓ เมษายน รัตนโกสินทรศก ๑๑๒ เป็นต้นสืบไป

เลิกพระราชบัญญัติเก่า

มาตรา ๒ เมื่อได้ใช้พระราชบัญญัติคนแคว่เมื่อใด ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติพกดทของตราอากรบ่อนเบี้ยค่าบด อากรบ่อนเบี้ยไทย อากรบ่อนเบี้ยจีน อากรการพนัน แด่อากรหยดเดียวไม่ใช่ต่อไป

อธิบายคำ

มาตรา ๓ คำซึ่งใช้ในพระราชบัญญัตินี้ ให้เข้าใจดังคำอธิบายต่อไปนี้ คำว่าเทศาภิบาล หมายความว่าข้าหลวง เจ้าผู้ว่าราชการเมือง กรมการ ซึ่งรักษาราชการบ้านเมืองนั้น ๆ ถ้ากรมการผู้น้อย แด่นายอำเภอ กำนัน ผู้รักษากรในเขตตำบลนั้น

คำว่านายอากร หมายความว่า ผู้ได้รับอนุญาตจากราชปตัย ไปตั้งทำอากรการพนัน

คำว่าวันหนึ่ง คือกลางวัน ๑๒ ชั่วโมง ถ้ากลางคืน ๑๒ ชั่วโมง ถ้ารวมทั้งกลางวันและกลางคืน ๒๔ ชั่วโมง ถ้ากลางวันไม่ถึง ๑๒ ชั่วโมง กลางคืนไม่ถึง ๑๒ ชั่วโมง แต่แบ่งเป็นกลางวันกลางคืน ไม่ว่าจะชั่วโมงนับเป็นสองวัน

อากรการพนนนัน จัดแบ่งเป็น ๕ ภาค คือ
ภาคที่ ๑ การเดินของห้าม คือ ๑ หอยจับยก ๒ ไม้ดำ ไม้แดง ไม้หมุน ไม้ดามอัน ไม้ดามใบ ๓ ชนไก่ มีตมกเข็มตมกมีตมกหนามในปีกนกเดือยไก่ที่ชน ๔ ว่างยาเมายาเบอดัดว ทแข่งทชน ๕ แข่งเต่าเพลิง ๕ โยนห่วงซรูป ๖ การเดินทมตกษณวริเช่นกถาดน

ภาคที่ ๒ การหยด คือออกหยด ก ข เด็ก ๓๕ คิว เว้นคิว ง แด คิว ข ให้ราษฎรแทง ถ้าแทงถูกใช้ ๓๐ ต่อต้นทุน

ภาคที่ ๓ การบ่อนเบี้ย คือ ๓ โป้บันโป้กำ ๒ ถั่ว ๓ กำตัด
 ภาคที่ ๕ การพนัน คือ ๓ แปดเก้าข้างงาแถบออก ๕ ต่อเติม
 ๓ ชนกกชนไก่แถบด้อยนง ๕ ชนปลากัดปลาเข็ม ๕ แข่งเรือฟองเรือดอ
 ๖ แข่งเรือขีในน้ำ ๗ วิ่งแข่งวัวคน วิ่งแข่งวัวระแทะ วิ่งแข่งโคกระ-
 บอมา แถวแข่งรถดอเกวียน ๘ ดักดำแกดวดเดหมากรุก ๙ คดด้บา
 แถไม้หิง ๑๐ ยิงศรยิงปืน ๑๑ ไฟ่ต่าง ๆ ๑๒ การพนันทมดกษณวชิ
 เซนกล่าวน

ห้ามเล่นนุกฎาเล่นอากรการพนัน

มาตรา ๕ ห้ามมิให้ราษฎรผู้ใดผู้หนึ่งเล่นอากรการพนันซึ่งห้าม
 ไว้ต่อไปนี้ คือ

ห้ามมิให้เล่นการเดินดองห้ามในท่แห่งใดแห่งหนึ่ง โดยพนันกัน
 ด้วยทรัพย์สินของทองแดงเงิน ฤาไม้ไผ่เป็นอันขาด

ห้ามมิให้เล่นออกหวย ฤาถักออกหวยโดยวิธีกินโพยในท่แห่งใด
 แห่งหนึ่ง โดยพนันกันด้วยทรัพย์สินของทองแดงเงิน ฤาไม้ไผ่เป็น
 อันขาด เว้นไว้แต่ผู้ที่เป็นนายออกหวยได้รับตราตั้งจากเจ้าพนักงาน
 แต่งตั้งกระหนกนเฉพาะออกหวยใดแต่ทซึ่งเจ้าพนักงานกะกำหนดให้

ห้ามมิให้แจมอเล่นการบ่อนเบี้ยในท่แห่งใดแห่งหนึ่ง โดยพนันกัน
 ด้วยทรัพย์สินของทองแดงเงิน ฤาไม้ไผ่เป็นอันขาด เว้นไว้แต่ผู้ที่เป็น
 นายการบ่อนเบี้ยได้รับตราตั้งจากเจ้าพนักงาน แต่งตั้งกระหนกนเฉพาะ
 เป็นแจมอเล่นบ่อนเบี้ยใดแต่ทซึ่งเจ้าพนักงานกำหนดให้ แต่ห้ามมิให้
 เป็นคนแทงการบ่อนเบี้ยในท่แห่งใดแห่งหนึ่ง โดยพนันกันด้วยทรัพย์สิน

ของทองแดงเงิน ฤาณีไต้พนัน นอกจากที่โรงบ่อนซึ่งเจ้าพนักงานกำหนดให้ มีนายอากรบ่อนเบี้ยไปตั้งเล่นเป็นอันขาด

ห้ามมิให้เล่นการพนันในที่แห่งใดแห่งหนึ่ง โดยพนันกันด้วยทรัพย์สินของทองแดงเงิน นอกจากได้เสียเงินอากรแก่รับอาชญาบัตรจากนายอากรการพนันเป็นอันขาด

ซ้กหัวเบยแลออกอาชญาบัตร

มาตรา ๕ ให้นายอากรทวยซ้กค่าน้ำแกกราษฎรผู้แทงหวยถูก ๓๐ ซ้ก ๑ ให้นายอากรบ่อนเบยซ้กหัวเบยแกกราษฎรผู้มาเดินดงน

ไปกำ ไปขึ้นแต่กำตัดซ้กจากนักเตงผู้แทงถูก ๑๑ ซ้ก ๑ ทุกคราวแทงถูก เว้นไว้แต่กระดานไซซึ่งแทงถูกครั้งแรก ถูซ้กจากนักเตงผู้แทงในวันหนึ่งเป็นชนิดดงน

แทงแต่ ๒ บาทดงมา

ซ้ก ๒๕ ดีตางค์

แทงแต่ ๒ บาทถึง ๕ บาท

ซ้ก ๕๐ ดีตางค์

แทงแต่ ๕ บาทถึง ๘ บาท

ซ้ก ๑ บาท

แทงแต่ ๘ บาทถึง ๒๐ บาท

ซ้ก ๒ บาท

แทงแต่ ๒๐ บาทถึง ๕๐ บาท

ซ้ก ๓ บาท

แทงแต่ ๕๐ บาทถึง ๖๐ บาท

ซ้ก ๕ บาท

ตั้งแต่นั้นขึ้นไปซ้กแต่ ๕ บาทเท่านั้น ให้นายอากรการพนันเรียก

เงินหัวเบยจากผู้มาขออนุญาตไปเล่นการพนัน คือ ๑ แปดเก๋าข้างงา
 ๒ เต็ม ๓ ดีกาด์แกดวดแกดหมากรุก & ไฟ่ต่าง ๆ วงหนึ่ง
 ๑ วันหนึ่งบาท ๑ ปล่อยน ๒ แข่งเรือฟ่งเรือดอ ๓ ยิงค้รยงบ้นคดดีบ่า

แต่ไม้หึ่ง วงหนึ่งวันหนึ่ง ๒ บาท ๓ แข่งเรือในน้ำ ๒ วง แข่งวัวคน
 วง แข่งวัวกระทะ วง แข่งโคกระบือมา แลวง แข่งรถอเกวียน วง
 หนึ่งวันหนึ่ง ๓ บาท ๓ ชนบกชนไก่ ๒ ชนปลากัดปลาเข็ม วงหนึ่งวัน
 หนึ่ง ๕ บาท แลการพนันต่างๆ ที่มณฑลนครราชสีมา วงหนึ่งวัน
 หนึ่งให้คุดหวเบยตงวชกถาวชางคน คือการเดินด้วยไฟ ฤาด้วยตั้ง
 ของเด็ก เช่นคอดแตมแลหมากรุกเดินอยู่กบต วงหนึ่งวันหนึ่ง ๓ บาท
 ถ้ามชองเปนเครื่องเดิน แต่คองวงเดิน วงหนึ่งวันหนึ่ง ๒ บาท ถ้าเปน
 การวง แข่ง วงหนึ่งวันหนึ่ง ๓ บาท แลถาเปนชองคอดูกัดต วงหนึ่ง
 วันหนึ่ง ๕ บาท แลวให้ออกอาชญาบัตรตามแบบหมาย ๗ ซึ่งคอตาย
 พระราชบัญญัตินี้ให้แก่มุขออนุญาตไป

ปรับใหม่

มาตรา ๖ ถ้าผู้ใดกระทำผิดพระราชบัญญัตินี้ ให้ลงโทษปรับ
 ใหม่ดังนี้

ผู้กระทำผิดพระราชบัญญัตินี้ ขอทมิโตม้งค่าปรับใหม่ ถ้าทำผิด
 กฎของเล่นบดกระทรวงพระคดงมหาดมบตีพิจารณาเปนลัตยให้ปรับ
 ใหม่คนหนึ่งคราวหนึ่งไม่เกิน ๓,๐๐๐ บาทขึ้นไป ผู้กระทำผิดผู้เป็นเจ้าของ
 ด้านกัน แลผู้รู้เห็นเปนใจไม่พ้องร้องตักเดิน ฤาตงเดินการเดินตอง
 ห้าม พิจารณาเปนลัตยให้ปรับใหม่เจ้ามือแลเจ้าด้านกันคนหนึ่งคราว
 ละ ๕,๐๐๐ บาท ผู้แทงคราวละ ๒,๐๐๐ บาท ผู้ต้มรู้เปนใจไม่พ้องร้องคน
 หนึ่งคราวละ ๓๐๐๐ บาท เปนสินไหมให้แกโจทยกัง เปนพินัยหวตวงกัง
 ผู้กระทำผิดผู้เป็นเจ้าของด้านกัน แลผู้รู้เห็นเปนใจไม่พ้องร้องตักเดิน

ฎาตั้งเกณฑ์การออกทวงผิด พิจารณาเป็นลำดับ ให้ปรับใหม่ผู้ออกแต่ผู้
 เจ้าด้านกันคนหนึ่งคราวละ ๘๐๐๐ บาท ถ้าผู้ชำระเป็นใจไม่ฟ้องร้องคน
 หนึ่งคราวละ ๓๐๐๐ บาท เป็นเงินใหม่ให้แก่โจทก์ เป็นพินัยหลวงถึง
 ผู้กระทำผิดผู้เป็นเจ้าด้านกัน แต่ผู้เห็นเป็นใจไม่ฟ้องร้องตั้ง
 ฎาตั้งเกณฑ์การพินัยผิด พิจารณาเป็นลำดับ ให้ปรับใหม่นายโอนแต่เจ้า
 ด้านกันคนหนึ่งคราวละ ๕๐๐ บาท คนเด่นด้วยคนคราวละ ๒๐๐ บาท ผู้
 ชำระเป็นใจไม่ฟ้องร้องคนหนึ่งคราวละ ๓๐๐ บาท เป็นเงินใหม่ให้แก่
 โจทก์ เป็นพินัยหลวงถึง

ถ้าผู้ต้องปรับใหม่ไม่มีเงินจะผิด ให้เปลี่ยนโทษจำคุกตรงใช้
 ทำการหนัก ตามกำหนดเงินค่าปรับดังนี้ ๓๐๐ บาทลงมา ให้ชังไว้
 ๒ เดือนลงมา ๒๐๐ บาทลงมาให้ชังไว้ ๕ เดือนลงมา ๕๐๐ บาทลง
 มาให้ชังไว้ ๖ เดือนลงมา ๓,๐๐๐ บาทลงมาให้ชังไว้ ๓๐ เดือนลงมา
 ๒,๐๐๐ บาทลงมาให้ชังไว้ ๓๖ เดือนลงมา ๕,๐๐๐ บาทลงมาให้ชังไว้
 ๒๐ เดือนลงมา แต่ ๘,๐๐๐ บาทลงมา ให้ชังไว้ ๒๕ เดือนลงมา

กรมสรรพากรเป็นเจ้าหน้าที่

มาตรา ๗ กรมสรรพากรกระทรวงพระคลังมหาสมบัติเป็นเจ้า
 หน้าที่จัดการกะด่าบดบ่อนทศวรรอนุญาต แต่ตรวจตรารักษาการตาม
 พระราชบัญญัตินี้ ผู้ใดอยากจะเป็นนายอากรการพินัย ให้ยื่นเรื่อง
 ราวว่าประมุขแต่กระทำตามพระราชบัญญัติการภาษีอากร รัตนโก
 ดินทรศก ๓๓๓ แต่ถ้านายอากรกระทำผิดพระราชบัญญัติการภาษี
 อากร รัตนโกดินทรศก ๓๓๓ เป็นผู้เรียกคั้นฎาประกาศคั้นอาชญา

บัตรนัดด้วย แลให้นำบัตรตรวจพระคลังมหาสมบัติมาแจกจ่าย
มอบหน้าที่ให้เทศาภิบาลกระทำการอย่างกรมสรรพากรได้เฉพาะเขต
เมืองนั้น ๆ

การตรวจจับ

มาตรา ๘ กระทรวงเมืองแต่ละเทศาภิบาลเป็นเจ้าหน้าที่ตรวจตรา
จับกุมผู้กระทำความผิดต่อพระราชบัญญัติ แลตำรวจกรมสรรพากรผู้ถือ
หนังสือสำคัญของกรมสรรพากร แลนายตรวจของนายอากร ผู้มี
เครื่องหมายสำคัญของกรมสรรพากร มีอำนาจที่ตรวจตราผู้กระทำ
ผิดต่อพระราชบัญญัติได้ แต่ถ้าจะจับกุมต้องขอให้กระทรวงเมือง
ฤๅเทศาภิบาลเป็นผู้กำกับจับกุมให้

ชำระความ

มาตรา ๙ บรรดาผู้ต้องหาจับในการทำความผิดต่อพระราชบัญญัติ
ให้ส่งต่อกระทรวงเมืองฤๅเทศาภิบาล แลให้ผู้จับยื่นฟ้องต่อศาลกอง
ตระเวน ฤๅเทศาภิบาลเป็นหน้าที่พิจารณาได้ส่วน ถ้าจะต้องถึงปรับ
ใหม่มากเกินไปอำนาจศาลจะตัดสินได้ ให้ส่งถ้อยคำสำนวนไปยังศาล
ต้นนามสถิตย์ยุติธรรม เพื่อได้ชำระตัดสิน แต่ถ้าศาลกองตระเวนฤๅ
เทศาภิบาลตัดสินแล้ว ผู้ต้องปรับใหม่เหน็บเป็นยุติธรรม จะไปฟ้อง
อุทธรณ์ ต่อศาลอุทธรณ์ ต้นนามสถิตย์ยุติธรรมก็ได้ แต่ถ้าเจ้าพนักงาน
ฤๅนายอากรแลราษฎรผู้ใด ๆ ทราบความขัดมิหนำซ้ำหนักกว่าผู้ใด
กระทำความผิดต่อพระราชบัญญัติ แต่หากจับกุมทันที่ จะยื่นฟ้องผู้

กระทำผิดต่อศาลตั้งนามสถิตย์ยุติธรรมก็ได้ แต่ถ้าพิจารณามีผิดให้ตัดสินให้ โจทษเสียค่าทำขวัญจำเลยค่าที่เสียประโยชน์ตามสมควร แต่ข้อความในมาตรานี้ มิได้ห้ามที่จะมีให้บุตรของปรับใหม่โดยศาลตั้งนามสถิตย์ยุติธรรมไม่เห็นชอบ จะไปหลุดเกล้าฯ ถวายฎีกา

ให้เล่นแต่เฉพาะเงินแล่มให้ ตัดล้าง

มาตรา ๓๐ ห้ามมิให้นายอกรฤราชูฎผู้ใดผู้หนึ่งเล่นอกรการพนันต่าง ๆ เป็นคะแนนตัดล้าง ถ้าชนเล่นตัดล้างวิวาทกันด้วยประการใด ห้ามมิให้รับฟ้องไว้ พิจารณา นักเตงนำเงินแดงฤาเงินกระตาศปดอมฤาขึ้นมาเล่นใหม่บนเบย นายอกรพบปะให้ทำลายเสีย แลตั้งตัวเงินแดงฤาเงินกระตาศปดอมแลบททำลายแลจนน มายังกรมสรรพากรทุกงวดเดือน

ห้ามใช้ ปี

มาตรา ๓๑ ห้ามมิให้นายอกรเอาตั้งของซึ่งทำชนต่าง ๆ มาใช้แทนเงินตราใช้ใหม่บนแลนอกน่อน แม้แต่ขณะหนึ่งเป็นอันขาด ถ้าจับได้ พิจารณาเป็นสัตยจะลงพระราชอาญาจำคุกตามโทษานุโทษ อย่างช้าไม่เกิน ๓ ปี

พลตระเวรรักษาบ่อน

มาตรา ๓๒ เจ้าพนักงานจะจัดให้พลตระเวรฤากรมการผู้น้อยไปประจำรักษาโรงบ่อนเบยอยู่ทุกตำบล ถ้าเกิดเหตุอย่างใดชนใหม่บน

โดยวิจาทฤาเป็นผู้ร้าย ให้นำเอากรจับตัวตั้งฎาบอกให้พลตระเวรฎา
กรมการผู้น้อยจับตัวตั้งไปตามธรรมเนียม ห้ามมิให้นำเอากรจับกุมผู้
โดยผู้หนึ่งซึ่งใจเองเป็นอันขาด

พระราชบัญญัติทรงตั้งไว้แต่ณวันที่ ๑ มีนาคม รัตนโกสินทรศก
๓๓๑ เป็นวันที่ ๘๘๘๘ ในรัชกาลปัตยุบันนี้

พระราชบัญญัติ

อากรมะหรัศพ รัตนโกสินทรศก ๓๓๑

มีพระบรมราชโองการในพระบาทสมเด็จพระ ประมุนทรมหาดุพา
ดงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ดำรัสเหนือเกล้าฯ ตั้งว่า อากร
มะหรัศพน มีพกดตั้งตั้งมาแต่ในรัชกาลที่ ๕ เรียกว่าภาษ โชนดคร
ชชอยู่ในการมหาดไทย ภายหลังทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ยก
มาชนกรมตำรวจภาษ กระทรงพระคลังมหาสมบัติ เมื่อพิจารณา
ตกษณาที่เก็บเงิน .ยอมปรากฏว่าเป็นอากรมิใช่ภาษ ด้สมควรจะจัด
เป็นพแนกให้เรียบร้อยแต่แก่ ไซวิชเก็บให้ถูกต้องแก่แบบราชการ จึง
ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติตามพกดของตรา
เดิม มชชความดังนี้

นามเขตระแลกำหนดใช้พระราชบัญญัติ

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้ ให้เรียกว่าพระราชบัญญัติอากร

โดยวิจาทฤาเป็นผู้ร้าย ให้นำเอากรจับตัวตั้งฎาบอกให้พลตระเวรฎา
กรมการผู้น้อยจับตัวตั้งไปตามธรรมเนียม ห้ามมิให้นำเอากรจับกุมผู้
โดยผู้หนึ่งซึ่งใจเองเป็นอันขาด

พระราชบัญญัติทรงตั้งไว้แต่ณวันที่ ๑ มีนาคม รัตนโกสินทรศก
๓๓๑ เป็นวันที่ ๘๘๘๘ ในรัชกาลปัตยุบันนี้

พระราชบัญญัติ

อากรรมะหรัศพ รัตนโกสินทรศก ๓๓๑

มีพระบรมราชโองการในพระบาทสมเด็จพระ ประมุนทรมหาดุพา
ดงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ดำรัสเหนือเกล้าฯ ตั้งว่า อากรรม
มะหรัศพน มีพกตตั้งตั้งมาแต่ในรัชกาลที่ ๕ เรียกว่าภาษ โชนดคร
ชชอยู่ในการมหาดไทย ภายหลังทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ยก
มาชนกรมตำรวจภาษ กระทรงพระคลังมหาสมบัติ เมื่อพิจารณา
ตกษณาตเก็บเงิน .ยอมปรากฏว่าเป็นอากรรมมิใช่ภาษ ด้มควรจะจัด
เป็นพแนกให้เรียบร้อยแต่แก่ โชวชเก็บให้ถูกต้องแก่แบบราชการ จึง
ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติตามพกตของตรา
เดิม มชอความดงน

นามเขตระแลกำหนดใช้พระราชบัญญัติ

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้ ให้เรียกว่าพระราชบัญญัติอากรรม

มหารศัพ รัตนโกสินทรศก ๑๑๑ ให้ใช้ ได้ตลอดพระราชอาณาเขต
สยาม แลหัวเมืองใดที่จะใช้พระราชบัญญัตินี้จะได้ประกาศนามเมือง
ลงในหนังสือพิมพ์ราชกิจจานุเบกษา กำหนดให้ใช้ ได้ตั้งแต่วันที่ ๑
เมษายน รัตนโกสินทรศก ๑๑๒ เป็นต้นไป

เลิกพักท้องตรา

มาตรา ๒ เมื่อได้คัดความ ตามพักท้องตราเดิมมาลงในพระ
ราชบัญญัติแล้ว ให้เลิกพระราชบัญญัติพักท้องตราภาษี โชนคร
เสีย แล้ววันที่ใช้พระราชบัญญัติแล้ว

ห้ามมิให้เล่นการมหรศัพที่ผิด

มาตรา ๓ ห้ามมิให้บุคคลผู้หนึ่งผู้ใด คนเดียวฤหหลายคน เป็น
เจ้าของเล่นการมหรศัพ คือ ๑ ละครคนร้องรำทำทำต่างๆ ที่เรียก
ชื่อว่า โชนครไทยละครชาตรีละครแขกแดง เป็นต้น ๒ หุ่นทำตุ๊กตา
เป็นรูปเปรียบเล่นต่างๆ ที่เรียกชื่อว่า หุ่นไทยหุ่นจีน เป็นต้น ๓ หิ้ง
ทำรูปภาพเซตเด่นคล้ายหุ่นที่เรียกชื่อว่า หิ้งไทย หิ้งตลุง หิ้งแขก
 เป็นต้น ๔ เพลงร้องต่างๆ ที่เรียกชื่อว่า เพลงดักกระวาเดภาเป็น
ต้น ๕ จำพวกซึ่งร้องรำทำทำต่างๆ ไม่มีฉากอย่างละคร ที่เรียกชื่อว่า
นิเกกตองยาว แพนแถมมอญทวายเป็นต้น นอกจากได้รับอนุญาต
บัตรจากเจ้าพนักงานผู้ออกอนุญาตบัตร เว้นไว้แต่เล่นในงานมหร-
ศัพหลวง

การออกอาชญาบัตร

มาตรา ๕ เจ้าพนักงานผู้ออกอาชญาบัตรเร่งการมะหรัศพนัน เป็นนำทกรมสรพากรกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ สำหรับ ออกอาชญาบัตรได้ตลอดพระราชอาณาเขต ฤๅเทศาภิบาล คือข้าหลวงแลผู้ว่าราชการเมืองกรมการ ผู้ได้รับอนุญาตจากเด่นาบตีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ แลนายอากรผู้ที่ได้รับใบตั้งจากเด่นาบตีกระทรวงพระคลัง มหาสมบัติ สำหรับ เป็น ผู้ ออก อาชญา บัตร ได้ เฉพาะเขตรวงซึ่งกำหนดไปในใบอนุญาตนั้น ถ้าบุคคลผู้หนึ่งผู้ใด คนเดียวฤๅหลายคน เป็นเจ้าของเด่นการมะหรัศพ จะเด่นการมะหรัศพก่อนที่จะเด่นหนให้มารับอาชญาบัตรไปสำหรับการมะหรัศพนนก่อนจึงเด่นได้

อาชญาบัตร

มาตรา ๕ อาชญาบัตรเด่นการมะหรัศพน เจ้าพนักงานผู้ออกอาชญาบัตร ต้องออกให้แก่มาชอรับตามแบบหมาย ข ซึ่งติดท้ายพระราชบัญญัติน เมื่อได้รับเงินอากรตามพิกัดตารางหมาย ก ซึ่งติดท้ายพระราชบัญญัติน จากผู้ชอรับโดยถูกต้องแล้ว

ปรับโทษ

มาตรา ๖ ผู้บงอาจถก เด่นการมะหรัศพ มิได้รับอาชญาบัตร ผิดต่อพระราชบัญญัติน ต้องปรับโทษครั้งหนึ่งไม่เกิน ๓๐๐ บาท ถ้าแขวงเมืองใดมิได้ตั้งนายอากร เงินค่าปรับโทษเป็นพินัยหลวงทั้งเด่น

ถ้ามีนายอกรเงินค่าปรับใหม่ เป็นส่วนของนายอกรกิ่งหนึ่ง เป็น
พินัยทวงกิ่งหนึ่ง

จำจ่ายโทษ

มาตรา ๗ ถ้าผู้ใดต้องปรับใหม่ ไม่มีเงินจะเสีย ให้ตัดสินจำ
จ่ายโทษตามพระราชบัญญัติอกรขึ้นในปี ๑๒๕๗

ตรวจจับ

มาตรา ๘ การตรวจจับผู้กระทำผิดต่อพระราชบัญญัติ เป็น
หน้าที่กระทรวงเมืองแต่เทศาภิบาล แต่ผู้ตรวจของกรมตำรวจกระทรวง
ตรวจพระคลังมหาสมบัติ ซึ่งมีหนังสือสำคัญสำหรับตัว ถ้านายอกร
กรทราบความว่ามีผู้กระทำผิด ต่อพระราชบัญญัติ จะขอให้จับ ให้
แจ้งความต่อเจ้าพนักงานซึ่งถนัดแล้วข้างตนเป็นผู้จับ ก่อนที่จะไปจับนั้น
ต้องให้ผู้รับผิดชอบ ถ้าผู้ขอสำแดงก่อนว่ารู้เห็น โดยหลักฐาน ควร
เชื่อควรส่งได้ โดยจริงจังจึงใช้การแก่ถึง ถ้าเจ้าพนักงานผู้ออก
อาชญาบัตรรักษาความชดมพยานหลักฐานมั่นคง จะฟ้องร้องผู้กระทำผิด
ก็ได้ แต่ต้องใหญ่ ทรูเห็นสำแดงก่อน

การชำระความ

มาตรา ๙ การชำระความ ตามพระราชบัญญัติ เป็นหน้าที่
ศาลกองตระเวนแต่เทศาภิบาลจะชำระตัดสิน แต่ข้อความในพระราช

บัญญัติ มิได้ห้ามมิให้ผูกตองปรับใหม่จะไปอุธรณ์ ต่อศาลตั้งนาม
สถิตย์ยุติธรรมด้วย

พระราชบัญญัติ ทรงตั้งไว้แต่ณวันที่ ๓ มีนาคม รัตนโกสินทร
ศก ๑๓๓ เป็นวันที่ ๑๑๑๑ ในรัชกาลปัตยุบัน

แบบหมาย ก

พิกัดเงินค่าอาชญาบัตรเล่นมหรสพ ตามมาตรา ๕

รายการ	เดินแต่กลางวัน วันหนึ่ง		เดินแต่กลางคืน คืนหนึ่ง		เดินทั้งกลางวัน แต่กลางคืน วันหนึ่งคืนหนึ่ง	
	บาท	สตางค์	บาท	สตางค์	บาท	สตางค์
โฆษณา	๕	—	๕	—	๖	—
ละครไทยเรื่องรามเกียรติ์	๒๐	—	๒๐	—	๒๐	—
„ „ อีเหนา	๑๖	—	๑๖	—	๑๖	—
„ „ อนิรุช	๑๒	—	๑๒	—	๑๒	—
„ „ เบ็ดเตล็ด	๖	—	๖	—	๖	—
ละครไทยเดินเหมาเรื่องเบ็ดเตล็ดมตวลคร ต่ำกว่า ๓๐ คน	๑	—	๑	—	๑	๕๐
ละครชาตรี ละครแขก	—	๕๐	—	๕๐	—	๗๕
งู	๕	—	๕	—	๖	—
ละครชาตรีชนิดต่าง ๆ	๕	—	๕	—	๖	—
หุ่นไทย	๑	—	๑	—	๑	๕๐
หุ่นจีน	๑	—	๑	—	๑	๕๐
หุ่นต่าง ๆ	๑	—	๑	—	๑	๕๐
หนังไทย	—	—	—	๕๐	—	—
หนังตลก หนังแขก	—	—	—	๕๐	—	—
หนังจีน	—	๕๐	—	๕๐	—	๗๕
หนังชาติต่าง ๆ	—	—	—	๕๐	—	—
เพลง	๑	—	๑	—	๑	๕๐
ดักกระแวง	๑	—	๑	—	๑	๕๐
เสภา	—	๕๐	—	๕๐	—	—
ยเก	๕	—	๕	—	๕	—
กลองยาว	—	๕๐	—	—	—	—
ดาวแพน	—	๒๕	—	๒๕	—	—
มอญแต่ทวยราษฎร์	—	๒๕	—	๒๕	—	—
พิณพาทย์ฉาบโหม่งกลองแขกดรัมใหญ่	๑	—	๑	—	๑	—
„ „ ดรัมเล็ก	—	๕๐	—	๕๐	—	๗๕
คฤหัสถ์ผู้สวดศพจำอาวด	๕	—	๕	—	๑๒	—

ต้นฉบับเป็นหน้าว่าง

BLANK PAGE IN ORIGINAL

แบบทนาย ข

อาชญาบัตรเล่นมหรสพตามมาตรา ๕

ได้อนุญาตให้

เล่น.....

ในตำบลที่.....

กำหนดเล่นวัน.....

ได้รับเงินอากร.....แล้ว

เจ้าพนักงานผู้ออกอาชญาบัตร
(ลงตำบลและวันออกอาชญาบัตร)

พระราชบัญญัติ

อากรเครื่องจันอับ รัตนโกสินทร์ ๒๕ ๑๑๑

มีพระบรมราชโองการ ในพระบาทสมเด็จพระปรมิถรมหาจุฬาลง-
กรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ดำรัสสั่งว่า อากรจัน-
อับนมพกดตงตั้งสืบมาแต่ในรัชกาลที่ ๓ แต่เรียกว่าภาษีขนอยู่ในกรมพระ
คลังสินค้า เมื่อพิจารณาตงลักษณะที่เก็บเงินตงปวง ย่อมปรากฏว่าเป็น
อากรมิใช่ภาษี ส้มควรจะจัดเป็นพะแนงให้เรียบร้อย แดแก่ ไซวิติ

พ.ร.บ. นี้ออกแล้วโดยประกาศลงวันที่ ๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๖๓ (ดู ป.ช.ศ.
เล่ม ๓๓ หน้า ๓๐๒)

เก็บให้ถูกต้องแก่แบบราชการ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้
ตราเป็นพระราชบัญญัติ ตามพิกัดของตราเดิม มีข้อความดังนี้

นามเขตรแลกกำหนดใช้พระราชบัญญัติ

มาตรา ๓ พระราชบัญญัตินี้ให้เรียกชื่อว่าพระราชบัญญัติอากร
เครื่องจันอบ รัตนโกสินทรศก ๓๓๓ ให้ใช้ ได้ตลอดพระราชอาณา
เขตรดยาม แดหัวเมืองใดที่จะใช้พระราชบัญญัตินี้ จะได้ประกาศ
นามเมืองลงในหนังสือราชกิจจานุเบกษา กำหนดให้ใช้ ได้ตั้งแต่วันที่
๓ เมษายน รัตนโกสินทรศก ๓๓๒ เป็นต้นไป

เลิกพิกัดของตรา

มาตรา ๒ เมื่อใดคคความตามพิกัดของตราเดิมมาลงในพระราช
บัญญัติแล้ว ให้เลิกพระราชบัญญัติพิกัดของตราภาษจันอบเดี่ยแต่
ณวันที่ใช้พระราชบัญญัตินี้แล้ว

ห้ามมิให้ทำชอขายเครื่องจันอบที่ผิด

มาตรา ๓ ห้ามมิให้บุคคลผู้ใดตั้งทำชอของเครื่องจันอบ ๒ หมวด
คือ ๓ น้ำตาลกรวด ๒ พก ถวบกอน ถวคต งาคต โสถง ชนม
บ่นดำ ชนมกานบว ชงเขยวน้ำตาลทราย ชนมเบี่ย เขาพอง ตังเม
ถวงา ชนมโก๋ ทำด้วยแป้งเขาแบ่งถวถรรพจันอน ๓ ถุนแท่ง ตัง-
เมหลอด น้ำตาลทรายเขยวห่อหอดอมเป็นรูปต่าง ๆ & ชนมกะเดา-

พ.ร.บ. นชอเลิกแล้ว (คพุดไน้คหน้า ๒๕๘)

ตามตัวอย่างแบบหมาย ก ซึ่งติดท้ายพระราชบัญญัติหมักกำหนดไม่เกิน
กว่าหนึ่งชัไป แต่ผู้ตั้งทำเครื่องจั่นอบ โรงหนึ่งต้องรับอาชญาบัตร
ใบหนึ่งแต่ผู้เดียว จะรับอาชญาบัตรหลายโรงก็ได้

รับต่อส่งต่ออาชญาบัตร

มาตรา ๖ อาชญาบัตรชนิดใดรับจะเลิกการทำเครื่องจั่นอบได้
แต่ในเวลาก่อนอาชญาบัตรชนิดที่กำหนด จะรับต่อส่งต่อให้ผู้อื่นทำ
ต่อไปก็ได้ แต่ต้องนำมาให้เจ้าพนักงานผู้ออกอาชญาบัตรดังกล่าว
เปลี่ยนชื่อแต่เดิมค่าธรรมเนียม ๖ บาท แต่อาชญาบัตรสำหรับเมือง
โต แขวงโต ตำบลโต จะนำไปใช้ที่อื่นมิได้

คืนอาชญาบัตร

มาตรา ๗ ถ้าผู้รับอาชญาบัตรกระทำผิดพระราชบัญญัตินี้ ฤ
กระทำผิดพระราชบัญญัติเจ้าภาษีนายอากร รัตนโกสินทร์ศก ๑๑๓
โดยผิดสัญญาเจ้าพนักงาน ผู้ออกอาชญาบัตรมีอำนาจจะคืนอาชญา
บัตรเสียได้ โดยเรียกอาชญาบัตรคืน ฤโดยประกาศในหนังสือ
พิมพ์ราชกิจจานุเบกษา

ปรับโทษ

มาตรา ๘ ผู้บงการทำเครื่องจั่นอบผิดพระราชบัญญัตินี้ ต้อง
ปรับใหม่ครั้งหนึ่งไม่เกิน ๓๐๐ บาท ผู้ขายเครื่องจั่นอบผิดพระราช

พ.ร.บ. นี้ออกเลิกแล้ว (ดูฟุตโน้ตหน้า๒๕๘)

บัญญัติคน ต้องปรับใหม่ครั้งหนึ่งไม่เกิน ๓๐๐ บาท แต่ผู้ขอเครื่อง
จนวนผลิตพระราชบัญญัติต้องปรับใหม่ไม่เกิน ๕๐ บาท ของที่ทำแต่
ช้อขายผลิตต้องรับเป็นของสมัครอาชญาบัตรตำบลนั้น แลเงินค่าปรับ
เป็นของผู้ไต่รับอาชญาบัตรครั้งหนึ่ง เป็นพิไนยหลวงกิ่งหนึ่ง

จำจ่ายโทษ

มาตรา ๘ ถ้าผู้ต้องปรับใหม่ไม่มีเงินจะเสียให้ คัดสินจำจ่าย
โทษตามพระราชบัญญัติอากรชั้นในปี ๑๒๕๘

ตรวจจับ

มาตรา ๑๐ การตรวจจับผู้กระทำผิดต่อพระราชบัญญัติ เป็น
หน้าที่กระทรวงเมืองแต่เทศาภิบาล แต่ผู้ตรวจของผู้ออกอาชญาบัตร
ซึ่งมีหนังสือดำคณุดำหรับตัว ถ้าผู้รับอาชญาบัตรทราบความจะขอ
ให้จับ ให้แจ้งความต่อเจ้านาทซึ่งกล่าวแล้วข้างตนเป็นผู้จับก่อน ท
จะไปจับนั้นต้องให้ผู้รับผิดชอบขอดำบาดก่อนว่า ฐเห็นโดยหลัก
ฐานควร เชื้อควรสั่งได้โดยดีจริงมิใช่การแก่ง ถ้าผู้รับอาช
ญาบัตรทราบความขัดมีพยานเป็นหลักฐานมั่นคง จะฟ้องร้องผู้กระทำ
ผิดก็ได้ แต่ต้องให้ผู้รู้เห็นสำบาดก่อน แต่ถ้าพิจารณามีผิด ต้อง
ปรับผู้รับอาชญาบัตร ซึ่งเป็นโทษ ให้แก่ผู้ต้องฟ้องเท่าที่โทษจะต้อง
เสียค่าปรับ

การชำระความ

มาตรา ๑๓ การชำระความตามพระราชบัญญัติ เป็นหน้าที่ศาล

พร.บ. นัยยกเลิกแล้ว (ค.พ.ต.นิต.หน้า ๒๕๘)

กองตระเวน แด่เทศาภิบาลจะชำระคดีขึ้น แต่ข้อความในพระราช
บัญญัติห้ามมิให้ผูกข้อข้อมือของปรับใหม่จะไปอุทธรณ์ต่อศาลตั้งนามตั้ง
ยุติธรรมด้วย

พระราชบัญญัติทรงตั้งไว้ วันที่ ๓ มีนาคม รัตนโกสินทร์ศก ๓๓๓
เป็นวันที่ ๘๘๗๗ ในรัชกาลปัจจุบัน

แบบหมาย ก.

อำนาจบัตรผู้ตั้งท่าเครื่องจันอับตามมาตรา ๕

.....ได้อนุญาตแก่นักไป ให้.....

.....เปิดโรง สำหรับ ตั้งท่าเครื่องจันอับ ตาม พระราชบัญญัติ

อากรเครื่องจันอับรัตน โกสินทร์ศก ๓๓๓ เลขหมายที่.....

ณตำบล.....แขวง.....เขตเมือง.....

ต้องประพฤติตามข้อบังคับ แด่พระราชบัญญัติซึ่งได้อ่านแต่อธิบาย

ให้แก่.....ฟังแล้ว

อำนาจบัตรนี้ให้ ได้ตั้งแต่วันที่.....

รัตนโกสินทร์ศก.....จนถึง

ณวันที่ ๓๓ มีนาคม รัตนโกสินทร์ศก.....

เจ้าพนักงานผู้ออกอำนาจบัตร
(ลงวันแต่ตำบลออกอำนาจบัตร)

กฎเกณฑ์ข้อบังคับอากรฝืน

ตั้งไว้ โดยกฎเสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ

ใต้ รัชพระราชาทานพระบรมราชานุญาตแล้ว

กำหนดราคาขายฝืน

ข้อ ๓ ให้นายอากรฝืนขายฝืนสุกไม่เกินไม่ต่ำกว่าราคาดังต่อไปนี้
ฝืน ชนิด เดียงหนุ หนัก ๓ ตำลึง ขาย ราคาไม่แพง กว่า ๓ บาท ๗๕
ฝืน ชนิด เดียงหนุ หนัก ๓ ตำลึง ขาย ราคาไม่แพง กว่า ๓ บาท ๕๐
ฝืน ชนิด เดียงหนุ หนัก ๓ ตำลึง ขาย ราคาไม่แพง กว่า ๓ บาท ๕๐
ฝืน ชนิด เดียงหนุ หนัก ๓ ตำลึง ขาย ราคาไม่แพง กว่า ๓ บาท ๕๐

จำนวนฝืน

ข้อ ๒ นายอากรฝืน เมืองใด ควรจะรับฝืนดิบ ชนิดใด จำนวนใด
เป็นฝืนดิบที่จะถูก ฎาควรจะรับฝืนสุกไปจำหน่ายเป็นฝืนดิบที่จะถูก คำตั้ง
จะได้ ลงใน ท้องตรา ตั้งนายอากรให้เทศาภิบาล คือข้าหลวง ฎาผู้ว่า
ราชการเมืองกรมการ ผู้รักษาราชการเมือง ให้กรมการอำเภอท่านั้น
ตรวจบัญชี ฝืนหนึ่งให้มิใช่บอกตั้งบัญชีมายังกระทรวงพระคลัง
กรุงเทพฯ แต่ถ้านายอากรฝืนจำหน่ายฝืนในแขวงเมืองนั้น โดยสุจริต
มากกว่าจำนวนที่กะไป ก็ให้เทศาภิบาลมิใช่บอกตั้งบัญชีมายังกระทรวง
พระคลังมหาสมบัติในระหว่างปี

ฝิ่นเข้ามา

ข้อ ๓ ถ้ามีผู้ภักดีหนีบก่อนถูกเชือกผูกมัดนกระบือ เข้ามา
แขวง เมืองใดนอก จากฝิ่นซึ่ง กระทรวง พระคลังมหาสมบัติ กรุงเทพ ฯ
ผูกมัดอำนาจจากกระทรวงพระคลังมหาสมบัติกรุงเทพ ฯ ข้อ มาตราตั้ง
ให้บันทึกไปให้ผู้ใด ให้นายอัครไนแขวงเมืองนั้นประทับตราก่อนฝิ่น
ให้ใบสำคัญคุมฝิ่น แล้วให้เทศาภิบาลเขียนหนังสือเดินทางมีจำนวน
ฝิ่นให้แก่เจ้าของฝิ่นไปเป็นสำคัญแล้วให้ภาออกไปพ้นบ้านเมือง ถึง
หัวเมืองราย ทางก็ให้เทศาภิบาล แด นายอัครฝิ่นตรวจ ถูก ต้อง แล้ว
ให้ ออกไปเสียนอกพระราชอาณาเขต ถ้าไม่มีหนังสือคุมดังกล่าว
แล้วให้ทาดังฝิ่นเถื่อน

จับฝิ่นเถื่อนได้

ข้อ ๕ ถ้านายอัครเทศาภิบาลจับฝิ่นเถื่อนได้ มากน้อยเท่าใด
นายอัครต้องนำมาส่งเทศาภิบาล ถ้าเมืองใดอนุญาตให้นายอัครต้ม
ฝิ่นได้เอง ให้เทศาภิบาลมอบฝิ่นให้แก่ นายอัคร และมีใบบอกจำนวน
ฝิ่นรายงานมายังกระทรวงพระคลังมหาสมบัติกรุงเทพ ฯ จะได้ตัด
จำนวนฝิ่นซึ่งนายอัครคงชอกลง แต่ถ้าเมืองใดมิได้อนุญาตให้นาย
อัครต้มฝิ่นได้เอง ถ้าจับฝิ่นดิบได้ ให้เทศาภิบาลมีใบบอกตั้งฝิ่นลง
มายัง กระทรวง พระคลังมหาสมบัติ กรุงเทพ ฯ ถ้าจับ ฝิ่นสุกได้ ให้
มอบให้แก่ นายอัคร และมีใบบอกจำนวนฝิ่นรายงานมายังกระ-
ทรวงพระคลังมหาสมบัติกรุงเทพ ฯ ถ้าเมืองใดอนุญาตให้นายอัคร
ต้มฝิ่นได้เอง ถ้ามิได้อนุญาต เทศาภิบาลเห็นสมควรจะตั้งฝิ่นลง

มายังกรุงเทพฯ ไม่มอบให้แก่นายอากรก็ได้ ให้มีใบบอกตั้งขึ้นต่อ
มายังกระทรวงพระคลังมหาสมบัติกรุงเทพฯ ที่เดียว

หอรัษฎากรพิพัฒน์

วันที่ ๑ มีนาคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๑

(ลงพระนาม) นราธิประพันธ์พงษ์

รองเสนาบดี

กฎเป็นข้อบังคับอากรสุรา

ตั้งไว้ โดยเสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ

ใต้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตแล้ว

ใบอนุญาต

ข้อ ๑ เสนาบดีกระทรวงพระคลังจะตั้งใบอนุญาตขายสุรา แต่
บางเมืองจะมอบใบอนุญาตต้มสุรามาให้ เทศาภิบาล (คือข้าหลวง
ผู้ว่าราชการเมืองกรมการ) ผู้รักษาราชการเมืองพร้อมทั้งบัญชี
ตำบลร้านขายแก่ตำบล ถ้ามีผู้มาขอรับตามตำบลที่วาง ให้เทศา-
ภิบาลถามนายอากรสุรา ถ้าเห็นสมควรให้ ใบอนุญาต ถ้านาย
อากรสุราไม่เห็น ชอบควรให้ ใบอนุญาต โดยเหตุไม่สมควร แก่
เทศาภิบาลเห็นสมควรจะให้อนุญาต ก็ให้ออกใบอนุญาตให้ไป เงิน

ค่าใบอนุญาตร้านขายสุรา ให้มอบให้แก่นายอากรสสุรา แต่เงินค่า
ใบอนุญาตคัมสุรา ให้มีใบออกดังตงมาซึ่งกรุงเทพฯ แต่ถ้าผู้รับ
ใบอนุญาตขาย ฤๅคัมสุรากระทำผิดพระราชบัญญัติเทศาภิบาลเห็น
สมควรคืนใบอนุญาต ก็คืนได้ตามพระราชบัญญัติ เมื่อสิ้นปีให้มใบ
บอกตงบาญชีใบอนุญาตที่ได้ออก แลตงใบอนุญาตที่ยังเหลือตมตง
กระทรวงพระคลังมหาสมบัติกรุงเทพฯ

ตรวจจับ

ข้อ ๒ ให้เทศาภิบาลเอาช่วยนายอากรสสุราตรวจจับผู้กระทำ
สุราเถื่อน ผิดพระราชบัญญัติอากรชันในปี ๑๒๕๘ เมื่อนายอากรสสุรา
จะไปจับสุราเถื่อนหน้ใด ต้องให้ชอกรมการฎาอำเภอกำหน้กำกับ
ไปด้วยทุกครั้ง

สุราเปลี่ยนแขวง

ข้อ ๓ ถ้าราษฎรพาดสุราในแขวงหน้ซึ่งมีหน้ด้อยค่าคัมของ
นายอากรคัมตามพระราชบัญญัติ ไปในเขตรนายอากรอีกแขวงหน้
ตรวจนำสุรา ถ้าถูกต้องแล้วให้ออกหน้ด้อยค่าคัม ให้ใหม่ย้คหน้-
ด้อยค่าคัมเต็มไว้ มาคิดหักเงินอากรแก่นายอากรผู้ออกหน้ด้อยค่าคัม
ให้เต็ม ถ้าสุราผิดกนกับหน้ด้อยค่าคัมเป็นสุราเถื่อนอยู่เองแล้ว

เปลี่ยนนายอากร

ข้อ ๕ ถ้าเปลี่ยนนายอากร ให้นายอากรใหม่ตรวจนำสุราซึ่ง

ยังเหลืออยู่เท่าใด ให้นำอากรเก่าคืนเงินอากรให้แก่นายอากรคน
ใหม่ตามปกติ

หอรัษฎากรพิพัฒน์

วันที่ ๓ มีนาคม รัตนโกสินทร์ ศก ๑๓๑

(ลงพระนาม) นวราชิประพันธ์พงษ์ รองเสนาบดี

กฎเป็นข้อบังคับอากรหวย

ตั้งไว้ โดยเสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ

ได้ รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตแล้ว

ข้อ ๑ ถ้าผู้หนึ่งผู้ใดจะมาแทงหวยแก่นายอากร ฤๅแขวง
เดิมย่นกต ผู้แทงต้องเรียกเขาไปตอบมาขิดไว้เป็นลำดับหนึ่ง
ฝ่ายนายอากรฤๅแขวงเดิมย่นผู้รับเขียนหวยนั้น ก็ต้องเขียนไปตอบ
ให้ มบเดอนวนคน ให้แก่ผู้แทงไว้เป็นลำดับหนึ่ง แต่ให้ผู้แทง
เขียนลำดับของตัวไว้ ให้แก่นายอากรฤๅแขวงเดิมย่นเหมือนกัน ถ้า
ไม่มีลำดับคัมภีร์ดังกล่าวมานี้ มีเหตุตั้งหนึ่งตั้งใดจนเจ้าพนักงานจะไม่
รับพิจารณาว่ากล่าวให้เป็นอันขาด

ข้อ ๒ ถ้าผู้หนึ่งผู้ใดจะรับเป็นแขวง ผู้นนต้องเชื่อฟังทำตาม
บังคับของนายอากร ถ้าเป็นเดิมย่นก็ให้เชื่อฟังทำตามบังคับนาย

แขวง ๆ จะห้ามไม่ให้รับเขียนหอยเวลาใดก็ตามที่เด็กเวลานั้น หนึ่งผู้
ซึ่งจะรับเป็นเด็มนเขียนหอยนั้นต้องรับแบบปกติ ไซตัวหอยไทยจึง
จากนายอากรไปแขวงไว้ ทรานของตัว ให้เป็นทเชอแก่นักเดงก่อน
จึงจะรับเขียนหอยได้

ข้อ ๓ ถ้าเด็มนเขียนหอยมีเค็ชมากน้อยเท่าใด ให้ตั้งแขวงให้
ดีนเชิง ห้ามมิให้เอาเค็ชไปหอยไปให้เด็มนอื่นประดั่มกันให้พอคว
นาคคณอบงแขวงเป็นอันขาด

ข้อ ๔ บรรดาโพยหอยที่เด็มนเขียนได้มากน้อยเท่าใด ให้ตั้ง
แขวงก่อนเวลาหอยออกให้ ดีนเชิง หนึ่งเมื่อเวลาแขวงจะส่งโพย
ตรวจโพยต่อนายอากรก็ดี เด็มนจะส่งโพยตรวจโพยต่อแขวงก็ดี
ถ้ามีตัวถูกตงตกัน ก็ให้ตอว่ากันเสียในทันทีนั้น ถ้าตวงเวลาไป
แล้วจึงมาตอว่า ก็ให้เป็นภัพแก่ผู้ตั้ง

ข้อ ๕ ถ้า นายอากรจะเรียกเงินค่าง แขวง ๆ เรียกเงินค่าง
เด็มน ก็ให้กำหนดเอาตามบัญชีรายวันที่ทำให้ไว้แก่นายอากรหอย
ถ้าไม่ได้ทำบัญชีรายวันที่ไว้แก่นายอากรหอย จะถือเอาตาม
บัญชีใหญ่ก็ได้ ถ้าแขวงได้ตั้งเงินแก่นายอากรหอย ถ้าเด็มนได้
ตั้งเงินแก่แขวงเสร็จแล้ว ก็ให้ผู้รับเงินทำใบเสร็จรับเงินให้จงทุก
ราย ถ้าเด็มนตั้งเงินแก่แขวงยังไม่เสร็จค่างมากน้อยเท่าใด
ต้องให้เด็มนลงลายมือประทับตราไว้ว่าเงินยังค่างมาเท่านั้นเป็นด่า
คัญ ถ้า นายอากรหอย แลแขวงเด็มนมิได้ ทำให้ ถูกตองตามข้อ
บงคบนมเหตุขณ เจ้าพนักงานจะไม่รับพิจารณาให้เป็นอันขาด

ข้อ ๖ ให้ นายอากรหอยประทับตราในสมุดหุ้ โพยไว้ จงทุก

เดิมยื่น ถ้าผู้ใดแทงหอยเข้าหู โปยไว้แก่เดิมยื่น ๆ ต้องเขียนตัวผู้
ด้วยเส้นหมึกลงไว้ ในสมุดที่นายอากรประทับตราให้ไว้จึ่งทุกราย ถ้า
ผู้ใดจะแทงหอยให้ โปยได้เห็นสมุดมีตรานายอากรหอยจึ่งให้เชื่อฟัง ถ้า
สมุดที่รับหอย โปยไม่มีตรานายอากรเป็นสำคัญแล้ว อย่าให้หนักเตงผู้
แทงหอยเชื่อฟังเป็นอันขาด

ข้อ ๗ ห้ามมิให้ผู้หนึ่งผู้ใดถือกระดาษสมุดกระดานฉนวนไป
เที่ยวเร่รับเขียนเป็นหอยเป็นอันขาด

ข้อ ๘ ถ้านายอากรหอยจะไปเกาะแขวงเดิมยื่น ๆ ฤคนอื่น ๆ
บรรดาที่เกี่ยวของในเชิงหอย ถ้าไปตรวจจับผู้ลักออกหอยลักกิน โปย
เวตาใด ก็ให้นายอากรนำความมาแจ้งต่อพลตระเวน ถ้าเจ้าพนักงาน
กรมตำรวจพากรให้ทราบก่อน เพื่อจะได้จัดผู้ติดตามไปเป็นพยาน แล
จะไต่ของกันมิให้มีความวิวาทกันทั้งสองฝ่าย

ข้อ ๙ ห้ามมิให้นายอากรหอย นายแขวงหอย แลเดิมยื่นหอย
ยอมให้พระภิกษุสงฆ์สามเณร แลทหารพลตระเวนซึ่งดัดรวมเดือยค์
ไม่มีหน้าที่ เข้าไปในโรงเวตาเบ็ดอยู่เป็นอันขาด

ข้อ ๑๐ เจ้าพนักงานจะจัดให้มีพลตระเวนไปประจำรักษาโรง
หอย ถ้านักเตงถือดาตราวูชเข้ามาในโรงหอย ให้นายอากรหอยบอก
ให้พลตระเวนรีบเครื่องดาตราวูชส่งยังเจ้าพนักงานกองตระเวน ถ้า
นักเตงมากดางคั้นให้มิได้ โคมเพลิงถือไปมา ถ้ามักเตงบังอาจเกะกะ
โดยเมาดุรา ถ้าประพฤติพลาดอย่างอื่น นายอากรหอยเกรงจะเป็นข้อ
เกิดวิวาทชน ถ้าเกิดวิวาทชนแล้ว ถ้าเกิดกระตืออย่างใดชนในโรงหอย
ก็ให้นายอากรช่วยจับตัวผู้หนึ่งส่งให้พลตระเวน ถ้าบอกให้พลตระเวน
จับตัวส่งไปยังเจ้าพนักงานกองตระเวน ถ้าเป็นคะตมิ โจทย์ให้ตั้งตัว

โจทยไปด้วย ถ้านายอากรมีข้อหาจะว่าเป็นคดีต่อไป ก็ให้ตามไป ร้องต่อศาลปกครองระเวณ ถ้าศาลปกครองระเวณขัดข้องคดีนี้ยังไม่สำเร็จ เด็ดขาดไป ถ้าคดีนี้แล้วนายอากรหวยเห่นไม่เป็นยุติธรรม ก็ให้นาย อากรหวยยื่นฟ้องต่อศาลดัดนามัดกฤษฎีกาตามธรรมเนียม ห้ามมิ ให้นายอากรหวยทุบตีเฉาะเจ้าช้อเจ้าใช้ ครวณนักเลงตามพดการตนเอง เป็นอันขาด

ข้อ ๓๑ บรรดาทรัพย์สินดังของซึ่งผู้ใดจะมาทอดทิ้งฝากไว้ อยู่ใน โรงหวย ให้นายอากรหวยแจ้งความต่อพดระเวณผู้กำกับ

ข้อ ๓๒ ถ้าผู้หนึ่งผู้ใดซึ่งเป็นทศวรรดังได้ยว่าหนีจากกรมทหาร บกทหาร เรือ ถ้าผู้ตอหงว่าเปนโจรผู้ร้ายหนีเข้าไปอาไศรยอยู่ใน โรงหวยก็ดี ถ้าเปนแต่แะเข้าไปในโรงหวยก็ดี ให้นายอากรหวย ธิบบอกแก่พดระเวณผู้กำกับ อย่าให้เข้าได้เป็นอันขาด

ข้อ ๓๓ ถ้าผู้หนึ่งผู้ใดเมาสุราจัดแแต่บวยมากมีอนเปนฤตายใน โรงหวย ให้นายอากรหวยบอกต่อพดระเวณผู้กำกับ

ข้อ ๓๔ ถ้ามีเหตุการณ์อันใดขึ้นในโรงหวยก็ดี ถ้าไปจับผู้ลัก ออกหวยแแต่กนโพยกดี บรรดาเกิดเหตุการณ์ในโรงหวย ให้นายอากร หวยธิบทำรายงานมาแจ้งต่อกรมตำรวจโดยเร็ว ไม่ช้ากว่า ๑๒ ชั่วโมง

ข้อ ๓๕ นายอากรหวยต้องยื่นบัญชีเดมพนตอกรมตำรวจ ทุกวัน ในวันรุ่งขึ้นเมื่อต้นเดือนหนึ่ง ให้นายอากรหวยเขียนบัญชี เงินทเก็บได้ แแต่ต้องจ่ายแล้ว คงเปนกำไรฤขาดทุนเท่าใดนั้น ลงช้อ นายอากรหวยยื่นต่อกรมตำรวจทุกเดือน ไม่ช้ากว่าวันท ๑๕ เดือน ท ๒ แแต่ถ้ากรมตำรวจแต่งเจ้าพนักงานสำรวจตอ หนึ่งดีอนุญาต

ของอธิบดี ฎารองอธิบดีกรมสรรพากรมาตรวจการ ฎาตรวจบัญชี
นายอากรหอยต้องยอมให้ตรวจโดยดี

ข้อ ๓๖ ให้นายอากรหอยส่งเงินค่าเช่าโรงหอยแก่กรมสรรพากรตามตกลงสัญญารับเช่านั้นล่วงหน้าเดือนหนึ่งเต็มทุกเดือน ถ้ามิได้ส่งจนล่วงเดือนไป กรมสรรพากรจะหักเงินล่วงหน้าใช้แทน

ข้อ ๓๗ เวลากลางคืนให้นายอากรหอยจุดโคมไฟในโรงหอย
แลหน้าโรงให้สว่างไสว โคมที่จะใช้นั้นเฉพาะให้ ใช้แต่โคมซึ่งไม่มีเขม่า
ควันทำโรงหอยเศร้าหมอง

ข้อ ๓๘ ให้นายอากรหอยเอาขุระการรักษาในโรงหอยแถบบริเวณ
กวาดแผ้วให้หมดจด มิให้ขี้ตเขียนแฉะเซ็ดทาปิดกระตาศทรวงรัง แล
ห้ามมิให้ทุบตอยให้อัฐปนุฎาไม้แตกกระเทาะหักพัง ถ้าทไคชำรุดหัก
พังกระเทาะฎาเศร้าหมอง ให้นายอากรหอยซ่อมแซมแต่ทาปูนทาสี
ด้วยเงินทนของตนเอง จะมีเจ้าพนักงานไปตรวจการโรงหอยนั้นเต็ม
ทุกเดือน ถ้าเห็นทไคเประอะเบื้อนชำรุดหักพังแลได้ครก เจ้าพนักงาน
จะบังคับให้นายอากรหอยททำใช้ ให้ดีอาดตงงามเหมือนอย่างเดิมให้
แล้วให้เสร็จไม่ช้ากว่า ๓๕ วัน ถ้าพันกำหนดนายอากรเพิกเฉยเฉย
มิได้ทำฎาททำไม่แล้วตามทบังคับไว้ เจ้าพนักงานกรมสรรพากรจะไป
จ้างนายช่างซ่อมแซมทำเอง เงินค่าจ้างทตของเฉยไปเท่าใด จะคิด
เอาแก่นายอากรหอยผู้เช่าทงต้น

ข้อ ๓๙ ห้ามมิให้นายอากรหอยทำเองฎายอมให้ผู้อื่นผู้ใดเอา
จากกนแซงฎาดังอนไคเข้าไปทำโรงร้านพะเพ็งในโรงหอย แถบบริเวณ
ของโรงหอย เปนสาเหตุทจะให้เกิดเชอเพลิงไหม้ โรงหอยชน แล
เปนทรวงรังททำให้เฉยความดีอาดเปนอนชาด แลห้ามมิให้เฉยงตุกร

เปิดไถ่ฎาด้ตัวใด ๆ ที่ไม่ควรเลี้ยงไว้ในบริเวณโรงหอยนั้น บรรดา
จะเป็นเหตุให้เกิดของไล่โครกเประอะเบอน ถ้าชนทำพะเพิงฎาเลี้ยงด้ตัว
ทห้าม เจ้าพนักงานสำรวจกรมตำรวจไปตรวจพบ จะจ้างคนให้
รอกอนเลี้ยงแต่ได้ด้ตัวเหล่านั้นปล่อยเลี้ยงให้พ้นบริเวณโรงหอย นาย
อากรหอยต้องไ้ค่าจ้างแต่เลี้ยงด้ตัวเครื่องเลี้ยงเหล่านั้น

ข้อ ๒๐ นายอากรหอยต้องทำประกันอัคคีภัยสำหรับโรงหอย
เป็นราคาไม่เกินกว่า ๑,๐๐๐ ซึ่ง ค่ออินชัวร์นั้คกอมปะนีพวกใดพวกหนึ่ง
ผู้แต่กรมตำรวจจะเห็นชอบด้วย แด่มอบใบรับประกันอัคคีภัย
นี้ให้กรมตำรวจรักษาไว้เป็นสำคัญ เงินดอกเบยที่จะเลี้ยงค่ารับ
ประกันอัคคีภัยนั้นนายอากรหอยต้องเลี้ยงเอง

หอรัชฎากรพิพัฒน์

วันที่ ๓ มีนาคม รตนโกสินทรศก ๒๓๓

(ลงพระนาม) นราธิปประพันธ์พงษ์

รองเสนาบดี

ข้อบังคับอากรบ่อนเบย

ตั้งไว้ โดยเสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ

ไ้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตแล้ว

ข้อ ๓ ให้นายอากรบ่อนเบย เปิดบ่อนให้หนักเตงเล่นตั้งแต่เวลา
เช้าหนึ่งโมง ปิดบ่อนเลิกไม่คักกว่าเวลาสองยาม

ข้อ ๒ ห้ามมิให้นายอากรบ่อนเบยยอมให้พระภิกษุสงฆ์ตามเนร
 แดทหารพดตระเวนซึ่งด้รวมเด้อยค์ไม่มนาท แดเด็กอายุต่ำกว่า ๑๕
 ขวบเข้าไปเดินเบย ถ้าเข้าไปนั่งยืนแเดเดินนอนเดินในบ่อน เวลาเบ็ด
 เดินอยู่เป็นอันตราย

ข้อ ๓ ห้ามมิให้นายอากรบ่อนเบยตงเดินถว ไปกำ ด้วยอึเปะ
 แทงคว่ำไฟหงายไฟเป็นอันตราย

ข้อ ๕ เจ้าพนักงานจะจัดให้ มพดตระเวร ถ้ากรมการผู้น้อยไป
 ประจักษ์การบ่อนเบยอยู่ทุกตำบล ถ้าหนักเลงมาเดินเบยถือดาตราวูช
 เข้ามาในบ่อน ให้นายอากรบ่อนเบยบอกให้พดตระเวร ถ้ากรมการ
 ธิบเครื่องดาตราวูชตั้งยังเจ้าพนักงานของตระเวรถ้ากรมการ ถ้าหนัก
 เลงมาเดินเบยเวลากลางคืน ให้มีไต โคมเพลิงถือไปมา ถ้าหนักเลง
 บังอาจเกะกะโดยเมื่อดราฎาประพฤติพาดอย่างอื่น นายอากรบ่อนเบย
 เกรงจะเป็นขอเกิดวิวาทชน ถ้าเกิดวิวาทชนแล้ว จนเคาเงินบช
 เกิดอันตราย ถ้าเกิดคดีอย่างใดชนในบ่อน ก็ให้นายอากรบ่อนเบยจับ
 ตัวผู้นั้นตั้งให้พดตระเวรถ้ากรมการ ถ้าบอกให้พดตระเวรถ้ากรมการ
 จับตัวตั้งไปยังเจ้าพนักงานของตระเวร ถ้าเป็นคดีมีโทษ ให้ตั้งตัว
 โทษไปด้วย ถ้านายอากรมีขอหาจะว่าเป็นคดีต่อไป ก็ให้ตามไป
 ร้องต่อศาลของตระเวรถ้าเทศาภิบาล ถ้าศาลของตระเวรถ้าเทศา-
 ภิบาลชดของ คัดสินยังไม่ดำเสร็จเด็ดขาดไป ถ้าตัดสินแล้วนายอา-
 กรบ่อนเบยเห็นไม่เป็นยุติธรรม ก็ให้นายอากรบ่อนเบยยื่นฟ้องต่อศาล
 สนามสถิตย์ยุติธรรมตามธรรมเนียม ห้ามมิให้นายอากรบ่อนเบยทูปติ
 แดจำขอจำไซ้ตรวนหนักเลงผู้เข้ามาเดินการพนันในบ่อนตามพดการตน
 เองเป็นอันตราย

ข้อ ๕ บรรดาทรัพย์สินดังของซึ่งผู้ใดจะมาทอดทิ้งฝากไว้อยู่ใน
โรงบ่อน ให้นายอากรบ่อนเบียดแจ้งความต่อพลตระเวนฤาการผู้
กำกับ

ข้อ ๖ ถ้าผู้หนึ่งผู้ใดซึ่งเป็นที่ควรสงสัยได้ว่าหนีจากกรมทหารบก
ทหารเรือ ฤาผู้ต้องหาว่าเป็นโจรผู้ร้ายหนีเข้าไปอาศัยอยู่ในโรง
บ่อนก็ดี ฤาเป็นแต่แฉะเข้าไปในโรงบ่อนก็ดี ให้นายอากรบ่อนเบียด
รีบบอกแก่พลตระเวนฤาการผู้กำกับอย่าให้เข้าได้เป็นอันขาด

ข้อ ๗ ถ้าผู้หนึ่งผู้ใดเมาสุราจัด แลเบ๊วมากมือนเป็นฤาตายใน
โรงบ่อน ให้นายอากรบ่อนเบียดบอกแก่พลตระเวนผู้กำกับ

ข้อ ๘ ถ้านายอากรบ่อนเบียดเจ้าของแขวงจะไปจับผู้ตกได้บ่อน
ในแขวงของตนตำบลใดครั้งใด ก็ให้มีนายอำเภอฤาพวกกองตระเวน
กำกับไปด้วย ให้ความเห็นเป็นพยานการผิดชอบด้วยทุกครั้ง

ข้อ ๙ ถ้ามีเหตุการณ์อันใดขึ้นในบ่อนก็ดี ฤาไปจับผู้ตกได้บ่อน
รายใดก็ดี บรรดาเกิดเหตุการณ์ในการบ่อนเบียด แขวงของนายอากร
บ่อนเบียดคนใด ให้นายอากรบ่อนเบียดรีบทำรายงานมาแจ้งต่อกรม
สรรพากรฤาเทศาภิบาลโดยเร็ว ไม่ช้ากว่า ๑๒ ชั่วโมง

ข้อ ๑๐ เมื่อสิ้นเดือนหนึ่ง ให้นายอากรบ่อนเบียดเขียนบัญชีเงิน
ที่เก็บได้ แลต้องจ่ายแล้วคงเป็นกำไรฤาขาดทุนเท่าใดนั้น ลงชื่อ
นายอากรบ่อนเบียดยื่นต่อกรมสรรพากรทุกเดือน ไม่ช้ากว่าวันที่ ๑๕
เดือนที่ ๒ แลถ้ากรมสรรพากรแต่งตั้งเจ้าพนักงานสำรวจผู้ใดคนหนึ่ง
ตั้งอนุญาตของอธิบดี ฤาของอธิบดีกรมสรรพากรมาตรวจการ ฤา
ตรวจบัญชี นายอากรบ่อนเบียดต้องยอมให้ตรวจโดยดี

ข้อ ๓๑ ถ้าที่โรงบ่อนเป็นที่หลวง นายอากรต้องทำหนังสือสัญญาเช่าต่อกรมสรรพากร แต่ให้นายอากรบ่อนเบี้ยส่งเงินค่าเช่าโรงบ่อนหลวงซึ่งตนเช่าตั้งเดิมอยู่ ต่อกรมสรรพากรตามตกลงสัญญารับเช่านั้นล่วงหน้าเดือนหนึ่งเต็มทุกเดือน ถ้ามิได้ส่งจนล่วงเดือนไป กรมสรรพากรจะหักเงินล่วงหน้าใช้แทน

ข้อ ๓๒ เวตากลางคืนให้นายอากรบ่อนเบี้ยจุดโคมไฟในโรงบ่อน แลหน้าบ่อนให้สว่างได้ โคมที่จะใช้นั้นจะเกาะให้ใช้ได้แต่โคมซึ่งไม่มีเขม่าควันทำให้ โรงบ่อนเค้รำหมอง

ข้อ ๓๓ ถ้านายอากรบ่อนเบี้ยเช่าโรงบ่อนหลวง ให้เอาการรักษาในโรงบ่อนแถบบริเวณกวาดแผ้วให้หมดจด มิให้ขีดเขียน แลขีดทาบปิดกระตาศทรงรัง แลห้ามมิให้ทุบต่อยอิฐปูนฤไม้แตกกระเทาะหักพัง ถ้าที่ใดชำรุดหักพังกระเทาะฤเค้รำหมอง ให้นายอากรบ่อนเบี้ยซ่อมแซมแลทาบปิดด้วยเงินทุนของตัวเอง จะมีเจ้าพนักงานไปตรวจการ โรงบ่อนนั้นๆ เต็มทุกเดือน ถ้าเห็นที่ใดเปราะอะเบือนชำรุดหักพัง แลได้ใครก เจ้าพนักงานจะบังคับให้นายอากรบ่อนเบี้ยทำให้ดีอาดคงงามเหมือนอย่างเดิม ให้แล้วให้เสร็จไม่ช้ากว่า๓๕วัน ถ้าพนักงานนายอากรเพิกเฉยแลมิได้ทำ ถ้าทำไม่แล้วตามทบังคับไว้ เจ้าพนักงานกรมสรรพากรจะไปจ้างนายช่างซ่อมแซมทำเอง เงินค่าจ้างที่ต้องเสียไปเท่าใด จะคิดเอาแก่นายอากรบ่อนเบี้ยผู้เช่าที่ดิน

ข้อ ๓๔ ห้ามมิให้นายอากรบ่อนเบี้ยผู้เช่าโรงบ่อนหลวงทำเอง ฤขายอมให้ผู้หนึ่งผู้ใดเอาจากกันแข่ง ฤตั้งอันใดเข้าไปทำเป็นโรง

ร้านพะเพ็งชนในโรงบ่อน แลบริเวณของโรงบ่อน เปนสาเหตุที่จะให้
 ก่อเกิดเซอเพลิงไหม้โรงบ่อนชน แลเปนที่รู้งริงทำให้เสียความดีอาด
 เปนอันขาด แลห้ามมิให้เลี้ยงดูกรเปิดไก่ฤดัดตัวโตๆที่ไม่ควรเลี้ยง
 ไว้ในบริเวณโรงบ่อนนั้น บรรดาจะเป็นเหตุให้เกิดของไล่โครก
 เประอะเบือน ถาชนทำพะเพ็งฤดองดีดวทห้าม เจ้าพนักงานสำรวจ
 กรมสรรพากรไปตรวจพบจะจำงคนให้รอลอนเดี่ยว แลได้ดัดวเหล่า
 หนบปล่อยเดี่ยวให้พนบริเวณโรงบ่อน นายอากรบ่อนเบยต้องใช้ค่าจำง
 แลเดี่ยวดีดวเครื่องเดี่ยวเหล่านน

ข้อ ๓๕ นายอากรบ่อนเบยผู้เช่าโรงบ่อนหลวง ต้องทำประกัน
 อักคิไภยสำหรับโรงบ่อนค่าบถนั้นๆ เปนราคาโรงบ่อนหนึ่งไม่เกิน
 กว่า ๕๐๐ ชั่ง ไม่ต่ำกว่า ๓๐๐ ชั่ง ดัดแต่เจ้าพนักงานกรมสรรพากร
 จะกะราคาโรงบ่อนนั้นๆ ต่ออินชรุ่นตักอมปนีพวกใดพวกหนึ่ง กรม
 สรรพากรจะเห็นชอบด้วย แลมอบใบรับประกันอักคิไภยนั้น ให้
 กรมสรรพากรรักษาไว้เป็นสำคัญ เงินดอกเบยจะเดี่ยวค่ารับประกัน
 อักคิไภยนั้น นายอากรบ่อนเบยต้องเดี่ยวเอง

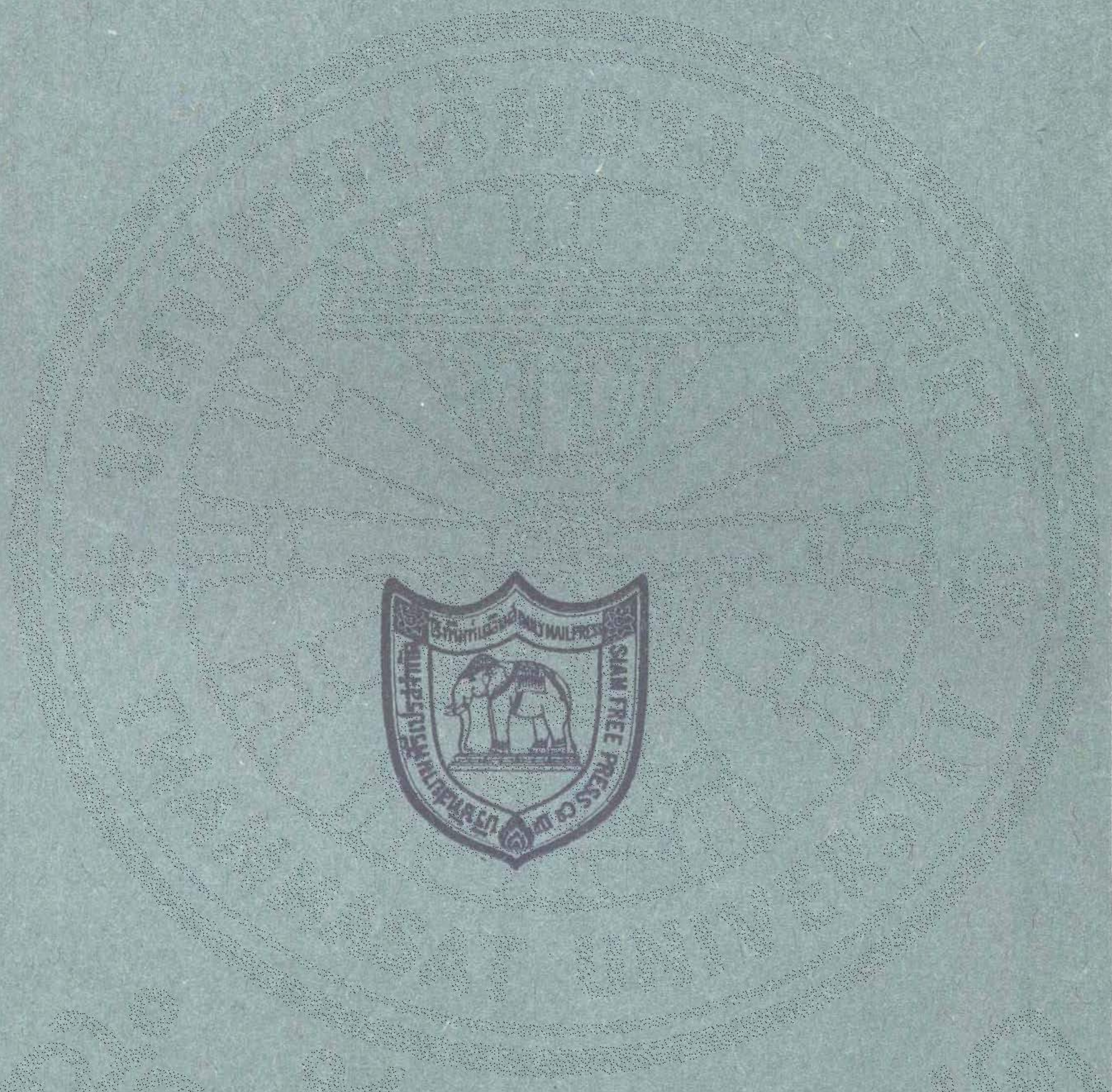
หอรชฎากรพิพัฒน์

วันที่ ๓ มีนาคม รตนโกดิทรศก ๒๒๓

(ลงพระนาม) นราธิปประพันธ์พงษ์

รองเสนาบดี

มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์

TUBC

1963